INITIA HISTORIAE GRAECORVM LITTERARIAE

SECVNDVM EDIDIT

GODOFR. ERNESTUS GRODDECK

AVGVSTISSIMI ROSSORVM IMPERATORIS A CONSIL. COLLEGIOR. ORD. EQVESTRIS S. VLADIMIRI IV. CL. LITTERAR. GRAEC. ET ROMAN. IN ACADEMIA CAESAREA VILNENSI PROF. P. O. EIVSQVE BIBLIOTHECAE PRAEFECTVS. SOC. REG. SCIENT. GOTTINGENSIS ET PHILOMATHICAE VARSAVIENSIS AMICVS ET FAMILIARIS. SOC. CVRONICAE LITT. ET ART. SODALIS ORD. ARCHIDVC. SOC. LATINAE IENENSIS SOCIUS HONORARIUS

PARS PRIOR

VILNAE

SVMTIBVS IOSEPHI ZAWADZKI

MDCCCXXI

Licet excudatur, ea tamen lege, ut excusus liber ne prius veneat, quam apud *Censorum Collegium* deposita sint eiusdem exempla quae nuncupamus, primum videlicet in Collegii dicti usum; duo, ad Ministerii institutionis et educationis tabellarium; quartum et quintum ad CAESAREAM Bibliothecam publicam; sextum ad CAESAREAM Doctrinarum Academiam; septimum ad CAESAREAM Litterarum Vniversitatem Aboënsem mittenda. Vilnae III. Id. Mai. MDCCCXXI.

Philippus Nerius Golański Vniv. Prof. Em. Coll. Cens. Sod.

LECTVRIS

S.

Qvod ante decem annos in libri huius fronte iam significavi, ut totius operis ratio et consilium nosceretur, paucissimis verbis etiam nunc repetere liceat. Litteraturae omnium ditissimae non nisi *initia* tradere constitui, quae discendi cupidis ad interius litterarum Graecarum studium viam munirent. Brevitatis igitur ubique rationem habui, ita tamen, ut ne quid deesset, quod ad universae disciplinae cognitionem alicuius esse momenti aestimaretur. In quo quam difficilis sit rerum delectus, quam multiplex scribendi ordo, quem adhibeas, neminem fugiet qui in simili argumento tractando periculum fecerit. Sic, quae historiae litterariae Graecorum vulgo, nec sine causa idonea, praemitti solent disputationes, *de primis Graecorum originibus, de culturae eorum initiis et incrementis, de eventis factisque praecipuis*, quorum ad litterarum studia sive dirigenda, sive acuenda, sive corrumpenda immutandave magna omnium consensu cernitur vis, denique *de sermone Graeco et scri-*

ptura: eae omnes, etsi nonnulla huius generis passim tetigi, ne tamen in nimiam molem liber succresceret, alii et commodiori loco reservandae erant. Ceterum ut libelli, quem viris aliquot doctissimis clarissimisque, in quibus *Morgensternium*, Dorpati decus, et *Passovium*, professorem Vratislaviensem, honoris causa nomino, haud displicuisse laetor, non nova tantum, sed etiam diligenter emendata, insigniter aucta, ac passim, ubi per operis summam, cogitatione semel praeceptam, fieri licuit, retractata editio prodiret, sedulo curavi, Censoris egregii in Ephemeridibus Ienensibus monita potissimum secutus. Quod prior demum operis pars seorsum vulgatur, me quidem invito accidisse fateor. Sed morae aliunde illatae impatiens, praecipua totius Graecorum litteraturae parte, primam et secundam eius aetatem complectente, tandem absoluta, hac saltem promulgata discentium studia iuvare, quam integri libri, intra anni dumtaxat spatium profligandi, diuturna exspectatione retardare malui. Scrib. Vilnae Pridie Nonas Maias MDCCCXXI.

INDEX PARAGRAPHORUM.

PRAEMONENDA.

Historia Graecorum et Romanorum *litteraria*, artium ac doctrinarum, apud utramque gentem sermone scriptisve traditarum, exponit *initia*, *processus*, *incrementa*, *regressus*, *defectum*; additis causis, quibus quaeque ex alio in aliud vicissitudo atque mutatio effecta sit: *auctorum* celebriorum, quorum scripta vel aetatem tulerunt, vel in deperditis numerantur, nomina excitat, aetatem definit, vitam breviter enarrat: *operum* quae reliquerunt agit recensum, argumenta aperit, spuria a genuinis secernit, virtutes ac vitia ponderat; subiecta potiorum, tum librorum manuscriptorum, tum editionum, commentariorum, versionum, critica notitia.

§ 2.

Quum historiae huius tradendae plures sint et passim adhibeantur rationes: longe melior historiaeque nomine dignior ea videtur, quae temporum ordine, quoad eius fieri potest, servato, rerum ac scriptorum copiam, in certas *aetates* descriptam, ita digerit, ut *cuiusque aetatis* auctorum *classes* conficiantur, eo ordine se invicem excipientes, quo unaquaelibet ad alia litterarum genera perficienda, studiorumque rationes ineundas vel immutandas maximam vim habuerit.

Aug. Matthiae Prolusio de historia litterar. Graecar. secundum aetates ac tempora sua descripta. Vid. Miscell. Philolog. T. I. p. 217 sqq.

§. 3.

Secundum haec litterarum Graecarum historiam, indagatis ante earum *originibus* atque *initiis*, in *tres* potissimum *aetates* commode describi posse arbitramur, quarum *primam* a *poësi*, quae usque ad extremam annorum huius circuitus partem paene *sola* exculta fuit, *poëticae* aetatis nomine afficimus, ab *Homero* inde usque ad *Pindarum* per quatuor circiter saecula decurrentem; *secundam*, *prosae orationis* usu invalescente, *historiae*, *philosophiae*, *artis scenicae ac dramaticae*, et *eloquentiae Atticae* maxime studiis florentem, saeculi circiter unius et dimidii ambitu comprehensam, *Socratis* et *Demosthenis* nominibus designamus; *tertia* severiorum, quae dicuntur, disciplinarum, ut *Matheseos*, *Astronomiae*, imprimis vero *Grammatices*, *Critices* et *doctrinae* multiplicis ac reconditae studia continet, sub *Ptolemaeis* et *Romanorum* dominatione ad *tertium* vel *quartum aerae vulgaris saeculum* usque ferventia; qua surgente *Eratosthenes* floruit, vergente *Longinus*. Iam qui deinceps sub *Byzantinis* maxime *Imperatoribus*, usque ad imperii Graeco-Romani interitum et paulo post sub saeculi XV. finem, exstitere Graeci poëtae et versificatores, historici, rhetores, grammatici, lexicographi, epitomarum et compilationum auctores, ut litterarum lumen nunquam penitus apud Graecos exstinctum esse testantur; ita, si a paucis recesseris, nulla, seu ingenii, seu artis, seu orationis, praecipua laude conspicui, vel peculiari scribendi genere notabiles, in *tertiae* aetatis quasi *supplementum* reservantur. Temporum vero terminis his constitutis, artium et disciplinarum, quae singulis intervallis maxime celebratae fuerint, non solum *genera*, sed etiam *sedes* et *domicilia* diversa indicantur. Quae enim *prima* aetate inter *Iones* et *Aeoles* per *Asiae* minoris oram maritimam insulasque adiacentes, tum inter *Dores Siciliae* et *Magnae Graeciae* habitare voluisse videntur artium ingenuarum studia: mox *secunda*, *Athenas* illata, ibique ad summum fastigium, inter breve temporis spatium, evecta, amissa tamen *Atheniensium* libertate, *Alexandriam Aegypti*, Ptolemaeorum regiam, mi-

grarunt, inque opulentissima urbe *tertiae* aetatis decursu dominata sunt.

§. 4.

Quum liberaliores artes doctrinaeve vix reperiantur, quas Graeci, si non invenerint, certe haud perfecerint scriptisque explanaverint: sint autem, quae, ut perficiantur, non solum *ingenii* ope divinioris, pulchri, veri ac decori sensu acerrimo et incorrupto, *linguae* ditissimae, numerosae, et quocunque ducas flexibilis, parato praesidio, sed *temporum* etiam *felicitate* quadam rerumque opportunitate indigeant; in quibus principatum Graecis deferendum esse nemo dubitet: quumque iidem, admirabili quadam saeculorum continuatione serieque, tot et tanta tamque varia ingenii, artis et doctrinae monumenta, ab interitu partim servata, reliquerint: postremo, quum disciplinarum, quas colimus, complurium vel praesens forma et habitus a Graecorum praeceptis institutisque repetatur necesse sit: sponte intelligitur, litterarum omnino, quid? culturae generis humani historiam ignorare, quem, quid in quolibet artium et disciplinarum genere praestiterint Graeci, fugiat.

Davidis Ruhnkenii oratio de Graecia artium ac doctrinarum inventrice, Lugd. Bat. 1757. 4. edita nunc in eiusdem summi viri Opusculis ibid. 1807 p. 77—104.

§. 5.

Disciplinae huius *fontes*, ipsi auctores veteres utriusque linguae adeundi sunt. Praeter ceteros autem discendi cupidis commendentur *Strabo*, scripta rhetorica *Dionysii Halicarnasseï*, historica et litteraria *Plutarchi*, *Diogenis Laertii*, *Athenaei*, *Philostrati*; *Iohannis Stobaei* Eclogae et Anthologium, *Photii* Myriobiblon, lexicon *Suidae*; *Ciceronis* opera philosophica et rhetorica, *Plinius maior*, *Quintiliani* Institutionum liber X., *Suetonius*, *Aulus Gellius* et *Macrobius*.

§ 6.

E recentioribus vero scientiae *subsidia* petantur, quum ab his, qui vel litterarum, per omne aevum cunctosque populos sparsarum, historiam condere tentarunt, ut *Lambecius*, *Morhof*, *Struvius*, *Heumann*, *De Carlencas*, *Denina*, *Denis*, *Wald*, *Wachler*, *Meusel*, *Eichhorn*; vel doctorum omnis temporis hominum vitas scriptaque enarrarunt, nunc *lexici* forma, ut *Conrad Gesner*, *Bayle*, *Mencken*, *Ioecher*, *Marchand*, *Adelung*, nunc temporum servato ordine, ut *Frisius*, *Blount*, *Hederich*, *Hamberger*, *Saxe*, *Eyring*, *Baur*, *Oberlin*, *Bredow*: tum maxime ab iis, qui vel *Graecarum* litterarum separatim origines, progressus atque indolem scrutati sunt, ut *Meiners*, *Tiedemann*, *Laharpe*, *Fr. Schlegel*, *Mohnike*; vel Graecorum auctorum librorumque notitiam dedere, sive ampliorem, ut, post *Meursium*, I. A. *Fabricius* eiusque restaurator *Harlesius*, sive breviorem, ut idem *Harles*, *Beck*, *Eschenburg*, *Rienäcker*, *Creuzer*, *Ast*, *Fuhrmann*, *Schaaf*, *Sachse*, *Matthiae*, *Sandbichler*, *Mohnike*, *Passow*, *Schoell*, alii. Neque praetereundi sunt tum *historiae* Graecorum *politicae* scriptores, inter quos Angli eminent triumviri, *Goldsmith*, *Gillies*, *Mitford*, quibus nuper accessere *Clavier*, *Breton*, *Hüllmann*, *Vierthaler*; tum qui de ingeniorum, vitae morumque cultu et ratione inter Graecos conspicua disseruerunt, ut *Goguet*, *de Pauw*, *Barthelemy*, *Hartmann*, *Ienisch*, *Levesque*.

§ 7.

De *Codicibus*, sive libris manuscriptis graecis, et de Bibliothecis, in quibus ii asservantur, docte et copiose egit *Bernardus de Montfaucon* in *Palaeographia Graeca*, in *Diario Italico*, in *Bibliotheca Coïsliniana*, et in *Bibliotheca Bibliothecarum Mss. nova*. Eorumdem notitiam et recensum exhibent singularum bibliothecarum *Catalogi* typis vulgati, ut *Vindobonensis* a *Lambecio*, *Kollario* et *Nesselio*; *Mediceae* a *Bandinio*; *D. Marci Venetorum* a *Zanetto* et *Iac. Morello*; *Augustanae* a *Reisero*; *Matritensis* ab *Iriarto*; *Regiae Parisinae* (Parisiis 1739-1744. 4 Voll.

Fol.) una cum supplementis et commentariis in *Notices* et *Extraits des manuscrits de la Bibliotheque du Roi*; Catalogi libror. Mss. Angliae et Hiberniae editore *Bernardo*, Oxon. 1697 fol.; *Harleianae*, Londini 1759. II Vol. fol.; *Mosquensium* a *Matthaeo*, aliarumque plurium, de quibus v. *Harlesii* Introductio in Histor. linguae Graecae, Prolegg. p. 53-67. ed. nov. et *Meuselii Leitfaden zur Geschichte der Gelehrsamkeit* T. I. p. 186-194. cf. *Mohnikii* Geshichte d. Litter. d. Gr. u. Römer. T. I. p. 41 sqq.

§ 8.

Ad veterum Classicorum *editiones*, tum *principes*, i. e. e codice Ms. expressas, tum insigniores cognoscendas imprimis faciunt: *Maittairii* et *Panzeri Annales Typographici*, cum *Denisii* supplementis; *Bibliotheca Graeca et Latina Periergi Deltophili* (Com. a Reviczky), Berolini, 1794, 8. *Harwood* A View of the various editions of the Greek and Roman Classics, Londini, 1775, 8; *Brehmii* Bibliographisches Handbuch der griechischen und römischen Literatur. T. I. II. Lipsiae, 1797-1800; *Brüggemanni* View of. the english editions, translations and illustrations of the ancient greek and latin authors. Stettin, 1797-1801. *Schoellii* Repertoire de littérature ancienne, Parisiis 1808 2 Voll. 8. *Weigelii* Apparatus litterarius inde ab a. 1807. Praesertim consulendi sunt *editionum elenchi*, ad singulos auctores a viris doctis passim accurata diligentia confecti, ut editionum stirpes et familiae, cognationes et stemmata, itaque vulgatae lectionis seu contextus fontes ac vicissitudines cognoscantur.

Versiones librorum veterum in recentiores Europaeorum linguas, *Italicas* quidem, recensuerunt *Maffei* et *Paitoni*; *Gallicas*, *Goujet* in Bibliothéque Françoise T. III. VII. *Anglicas*, *Harwood* et *Brüggemann* in libris modo laudatis; *Germanicas*, *Degen*; denique linguae seu populi discrimine sublato, *Schummel* in *Uebersetzer-Bibliothek* etc. 1774, 8: et *Schlüter* in *Vollständige Sammlung aller Uebersetzungen der Griechen u. Römer vom 16ten Jahrh. bis auf das Jahr* 1784. Francof. et Lipsiae 1785, 8.

DE PRIMORDIIS LITTERARUM GRAECARUM.

§ 9.

Ut populorum graeci nominis origines, ita culturae eorum, quae ab artibus litterisve profecta est, primordia, ob historiarum et monumentorum defectum seu penuriam, paucis admodum vestigiis iisdemque late dispersis, famaque obscura proditis, indagari queunt. In his quasi tenebris tria haec tamen satis certe cognoscere licet, *primum*, *Ionicae* ac *Doricae* stirpis populorum Hellenicorum ingens *discrimen* non modo ad sermonem, civitatum descriptionem, legum, disciplinae, institutorum, morum, vitae cultus, vestitus, indolem pertinuisse, sed etiam ad litterarum et artium studia inchoanda, designanda atque informanda per omne temporis, quo suo, hoc est, nativo flore vigebant, spatium magnam vim habuisse; *deinde*, ingeniorum et artium apud Graecos culturam non ad peregrinae, ab exteris gentibus acceptae, speciem et modum effictam adolevisse, sed in *patrio solo quasi genitam*, huic *propriam* et *sui similem* fuisse: *denique*, a *carmine* eam et *cantu*, *musici instrumenti sonis temperato*, cumque *mimica iuncto saltatione*, *processisse* totam. *Carmen* autem dicimus nunc orationem vividiorem, maxime sensibilem, numeris adstrictam, necdum arte limatam, sed subitam et fortuitam, ac naturae ipsius velut sponte proditam, animique valde commoti interpretem. Cuius, quantumvis inconditi, carminis vim ad audientium animos rudiores deliniendos insignem, quum et cantus, musica, saltationis rhythmus, vocis perpetui comites, et *festorum solemnitas dierum*, *conventuumque popularium celebritas* insigniter augerent: mirari desinas, in populo, cuius mobile ac sollers ingenium Musis velut natum esse videtur, haud defuisse subinde, qui rudium *αὐτοσχεδιασμάτων* usum moremque repudiantes, sumto spatio ad cogitandum, paratius canerent, tum sermone uterentur minus hor-

rido, artisque qualiscunque lenociniis attemperato. Maior sic praestantia atque dignitas cantibus (ἀοιδαῖς) accessit et ipsis *cantoribus* (ἀοιδοῖς), nondum dictis *poëtis*, qui, quum animi aestu et impetu quodam abrepti, commotionis huius signa verbis, sententiis, voce, vultu, gestu denique ostenderent, prout hominum qui tunc erant ferebat opinio, *Numinis quodam afflatu* (ἔνθεοι) *divinos* fundere cantus vulgo crediti esse perhibentur.

§. 10.

Quae quidem de vatibus suis opinio, cur priscorum hominum mentibus tam alte insederit, ex ipsis *cantuum*, de quibus agimus, *argumentis* cognoscitur. Quidni enim Deorum interpretes, Diis familiarissimi, amore, cura, tutela, praesidio Deorum praeter alios digni haberentur ii, qui modo *Deorum*, *Heroumque Diis prognatorum laudes hymnis* celebrarent? modo praesentium et praeteritorum cognitionem ad futuri providentiam perite applicantes, *bona consilia*, *praecepta*, *monita*, per phantasmata rerumque imagines, *vatum* (μάντεων) instar, non sine inflammatione animorum et quodam afflatu quasi furoris traderent? modo *lustrationum* et *expiationum ritibus* religiosis (τελεταῖς), cum *cantionibus sacris* coniunctis, feros homines a caedibus scelerumque et victus immanitate ad mitiorem vitae cultum, ad humanitatis officia, metum deorum, legum et iuris reverentiam deducerent? modo vetustissima super *rerum natura*, Universi huius ortu et fabrica, elementorum pugna, siderum motu, ventorum, fulminum, procellarum impetu, placita, phantasiae magis indomitae et prisci sermonis indoli, quam subtiliori debita rationi, in *cosmogoniis* suis vel *theogoniis* enarrarent? Sponte hinc intelligitur vatum vel poëtarum antiquissimornm, omnis divini atque humani juris, ut in illa quisquam aetate esse poterat, consultissimorum, a quibus et religiones et sacra sua, partim arcana, repeterent, gravissima apud Graecos auctoritas: neque causae nunc latent, cur eos, tamquam primos et solos *sapientes* (σοφούς), hominumque societatis, legum morumque mansuetio-

rum veros *auctores*, summa observantia coluerint; cur carminum, cantus, musices, saltationis usus inter praecipua laetitiae publicae et privatae instrumenta, tum in sacrorum, dierum festorum, ludorum, conventuum publicorum (πανηγύρεων) celebratione, tum in epulis et conviviis apud Graecos tamdiu invaluerit; cur puerilis denique Graecorum institutio et disciplina a poësi carminibusque praestantissimis decantandis, ediscendis, lectitandis, interpretandis, nullo non tempore profecta sit, artisque *musicae*, cum poësi et cantu arcte copulatae, nomen et studium animi ingenui cultum fere continuerit.

Horatii Ep. ad Pisones 391-407. *Heynius* de efficaci ad disciplinam publicam privatamque vetustissimorum poëtarum doctrina, in Opusc. Academ. T. I. p. 166.— *De Pauw* Recherches sur les Grecs Vol. II. p. 120.— *Cornelii Anne Den Tex*, Tilburgensis, Disputatio de vi Musices ad excolendum hominem e sententia Platonis. Ultrai. ad Rhen. 1816. 8.

§. 11.

Quum carmina haec antiquissima, soli quippe *memoriae* tradita, dudum periissent: fama tamen superstes vatum nonnullorum nomina, gratis etiam posteris sanctissima, servavit, quibus carminum vetustiorum reliquias, quae auctore ignoto ferebantur, auctoritatis adstruendae causa, fide aut nulla aut admodum incerta, antiquiorum temporum ἀκρισία tribuere haud dubitavit. In his praecipue memorandi sunt *Eumolpus Eleusiniorum* sacrorum creditus auctor, *Philammon*, *Thamyris*, *Linus*, *Orpheus*, *Musaeus*, e *Pierum* orti *Thracia* gente clarissima, ad *Olympi* Thessaliae montis radices habitante, cui, ut aliis nonnullis Thraciae populis, per Thessaliam, Phocidem, Boeotiam, Atticam, latius tunc sparsis, antiquissimae, id est, *sacrae* poëseos Graecae initia, communi vetustatis fama, accepta feruntur. Ab iisdem vatibus mythus de *Olympo*, Deorum sede, ac *Musarum*, quae hinc *Pierides* toties vocantur poëtis, *religiones* et *sacra*, quae *primi instaurasse videntur*, repetenda. (Hesiod. Theog. 53. Strabo IX. p. 409 sq. X. p. 471 B.) Praeter quos veteribus saepe collaudan-

tur nomina cantusque sacri *Amphionis Thebani*, *Pampho Atheniensis*, Lino aequalis, et *Olenis Lycii*, vetustissimi vatis, cuius hymni in insula Delo asservati magnam nacti sunt celebritatem. Vid. Herodot. IV. 35. Callim. H. in Del. 305. Pausan. I. 18. VIII. 21. IX. 27.

Passovius in introd. ad Musaeum — *Mohnike* Gesch. d. Litt. d. Gr. u. R. T. I. p. 125. *Heyne*: Literarum artiumque inter antiquiores Graecos conditio ex Musarum aliorumque Deorum nominibus muniisque declarata, in Opusc. Academ. T. II. p. 306. *Idem* de Musarum Mythis et Originibus in Commentatt. Soc. Scient. Gott. T. VIII.

§. 12.

Horum omnium vero longe celeberrimus putetur *Orpheus*, Pindaro (Pyth. IV. 313.) et Aeschylo (Agam. 1638) iam laudatus, in cuius nomen certe fabulosum, similiter atque in Eumolpi, Lini, Herculis illud, *plurium* hominum facta et res gestae cumulatae esse videntur *). Aetatem remotissimam, qua vixisse fertur *Argonautarum* iste comes (MCCLXIII ante Chr. tribus circiter saeculis ante Homerum), redolent mythi, tum de parentibus eius Apolline et Musa Calliope (cf. Schol. Pindari Pyth. IV. 313. Vulgo Oeagri et C. filius perhibetur. cf. Apollodor. I. 3. p. 16.); tum de prodigiis, Musicae artis, qua excelluit, vim declarantibus, inque his de *Eurydice* uxore **), ab inferis nequidquam reducta; tum de leto crudeli quo periisse dicitur, a Bacchis discerptus, deque capite et lyra Orphei in *Hebrum* proiectis, et *Lesbum*, Lyricorum qui serius floruere patriam, adnatantibus. Sed magis etiam decantata sunt *sacra arcana* (τελεταί), a credito auctore *Orphica* dicta, (Aristoph. Ran. 1064. Euripid. Rhes. 946. Plato Protag. p. 316 e. de Rep.

*) Quod si tenes, Aristotelis, gravissimi iudicis, de Orpheo opinio a Cicerone (De Nat. Deor. I. 38) relata, cum tot aliis antiquitatis testimoniis, in speciem contrariis, facile conciliari potest. cf. *Gesnerus* in prolegg. ad Orphei edit. suam et *Tiedemannus* in Griechenlands erste Philosophen p. 4. et 7.

**) Aliis dicta *Agriopa*. v. Hermesianax ap. Athen. XIII. p. 597.

II. p. 595.), et *secta Orphicorum* (θίασος), disciplinae cuidam, ut serius Pythagorei, addicta, (Herodot. II. 81.), quae in longum perduravit aevum. Ceterum quae sub Orphei nomine, certe a Platonis inde et Aristotelis aetate, *scripta*, maiore in dies numero, circumferebantur, ea diversis temporibus, ab auctoribus diversis Orpheo supposita fuisse nemo dubitet. In his, quae vel nunc exstant, sunt sequentia: I. *Argonautica*, epicum carmen, versibus 1384 constans, cuius antiquitatem, post *Gesneri*, *Ruhnkenii*, *Schneideri*, diversas opiniones, idoneis argumentis, a carminis *numeris* et *oratione* petitis, ita definit *Hermannus*, nuperrimus Orphicorum editor, ut auctorem *Nonno* antiquiorem et iuniorem *Quinto Smyrnaeo*, *quarto* igitur post Christum saeculo vixisse probet. (Schneideri rationes impugnat, nihil ipse definiens, *Huschkius* in Commentat. de Orphei Argonauticis, Rostockii 1806. 4.). — II. *Hymni*, LXXXVIII numero, ad initiationes, incantationes et deorum laudes versibus hexametris compositi, *Tiedemanno* iudice (in *primis Graeciae Philosophis*) Orphei Argonauticis et Lithicis, de quibus mox, antiquiores quidem, Platoni quippe iam laudati (de Legg. VIII. p. 829. d.), sed tamen varii generis illi, neque unius vel aetatis vel eiusdem auctoris omnes. III. *Lithica* (*Λιθικά*, vel περὶ λίθων), carmen didacticum, versuum 768, metro heroico conscriptum, et praecepta de *lapidibus gemmisve*, earumque ad Deos placandos, vel contra serpentum morsus aliaque venena virtutibus magicis, continens, cuius auctorem, contra *Tyrwhittum* in Biblioth. Crit. P. VIII. p. 87., *Domitiani* temporibus assignandum esse docuit *Ruhnkenius*.— IV. *Fragmenta* s. *ἀποσπασμάτια* carminum, quae Orphei nomen aeque mentiuntur, licet vel sic indolis et aetatis admodum diversae, e philosophorum Neoplatonicorum libris, ut *Procli*, eque patribus ecclesiae, qui soli eorum meminerunt, potissimum collecta, et edita, post H. *Stephanum* et *Eschenbachium*, a *Gesnero* et *Hermanno*; quibus annumerari etiam solet breviusculum carmen quoddam integrum, *περὶ σεισμῶν*, sive *prognostica* de significationibus terrae motuum, versibus LXVI., quod primo cum vers. lat. metrica a *Baysio* editum

Parisiis 1586. 4, *Brunckius* Analectis suis vett. poët. Gr. T. III. sub Orphei nomine inseruit.

Cudworth in System. intell. c. 4 §. 17.— Bruckeri Hist. crit. philos. T. I. p. 2 l. 1. — *C. Eschenbachii* Epigenes de poësi Orphica. Norimb. 1702. 4.— *Dav. Ruhnkenii* Ep. crit. II. 1782.— J. G. *Schneider* in Anal. crit. Fasc. I. Traj. ad Viadr. 1777. 8.— *Tiedemanni* Griechenland's erste Philosophen. Lips. 1780. 8.— *C. Meinersii* Hist. doctr. de vero Deo. Lemgov. 1780. 8 — *F. Huschkii* Comment. v. supra.— *G. Hermanni* Diss. de argumentis pro antiquitate Orphei Argonauticor, maxime a Königsmanno allatis, Lipsiae 1811. 4.— *F. Creuzeri* Dionysus, Heidelb. 1808. *Idem* in Symbolik u. Mythologie d. alt. Völker T. III. p. 151 sqq.— *Bouterweckii* Comm. de primis philosophor. Graecor. decretis physicis in Comm. Soc. Gott. nuperr. cf Ephem. Gotting. a. 1812 nr. XI.— J. C. G. *Gerlachii* de Hymnis Orphicis, Gottingae 1797. 8.— C. G. *Lenzii* de Fragmentis ad astronomiam et agrorum cultum spectantibus, Göttingae 1789. 8.

Codices Mss. *Orphicorum* haud magno exstant numero, nec qui omnia carmina simul complecteretur, adhuc repertus est. *Editio princeps* Argonauticorum et Hymn. eademque rarissima Florentiae prodiit ap. Phil. Iuntam. 1500. 4. *Lithica* primo accessere in *Aldina*, Venetiis 1517, 8. Potiores vero, post *H. Stephani* illam inter Poëtarum Graecorum principes heroïci carminis 1566. Fol., sunt: *Eschenbachii*, cum notis et emendationibus, Vltrai. ad Rhen. 1689, 8; I. M. *Gesneri*, Lipsiae 1764. 8. cum Fragmm. vers. lat. var. lectt. notisque praeced. editorum et suis curante *Hambergero*; quam nuper typis repetendam curavit *Godofr. Hermannus*, sed emendatiorem et auctiorem tum aliis, tum doctissima dissertatione *de aetate scriptoris Argonauticorum* p. 675-826. Lipsiae, 1805. 8.

Sola *Argonautica* ex libris scriptis et coniecturis VV. DD. suisque aucta et emendata nuper recensuit ediditque doctissimus *Schneider*, Ienae 1803. 8.—Carmen *de Lapidibus*, post Gesnerum, separatim recensuit et cum versione latina et notis egregiis vulgavit *Thom. Tyrwhittus* Londini 1781. 8. cuius praefat. et notas in suam Orphei editionem recepit *Hermannus*.

Orphei *Argonautica*, post C. A. *Küttnerum* (Mitaviae 1773. 8), cum *Hesiodo* germanice reddidit J. H. *Vossius*, Heidelbergae 1806. 8; *Hymnos* XLIX. et

Lithicorum fragmentum G. Ch. *Toblerus* in Museo Helvetico a. 1784 et 1785.

§. 13.

Musaeo, quem, quamquam Eleusinium vel Atheniensem, ex Eumolpidarum tamen Thracia gente ortum, et Selenes sive Lunae filium, Orphei autem discipulum habuere, magno in sacris teletisque nomini, tum plura carmina, passim scriptoribus laudata, (v. Fabric. B. G. T. I. p. 120 sqq. Harl.) tribuuntur, tum *Onomacritus*, Pisistratidis et Xerxi aequalis, *Oracula* (*χρησμους*) supposuisse dicitur (Herodot. VII. 6. Clemens Alex. Strom. I. p. 332 sq.).— Vnum in *Cererem hymnum* Pausanias, sua aetate superstitem, e ceteris Musaei incertae fidei operibus eximit I. 22. coll. IV. 1.— Eiusdem nomen prae se fert carmen epicum *de Amoribus Herus et Leandri*, in multis codd. adhuc superstes, idemque molle et elegans, sed a poëtarum antiquissimorum simplicitate, priscique sermonis indole tam abhorrens, ut vel hactenus longe serioris aetatis poëtae, circa *Nonni* tempora, saeculo IVto vel Vti initio, illud tribuendum esse, sagaciores viderint Critici. Sunt etiam qui, quum in omnibus codicibus Musaei *Grammatici* nomen carmini praefixum legatur, ex Procopii Gazaei epistola quadam, ad Musaeum scripta, coniecturam facientes, eum, si noster hic sit intelligendus, sexto demum seculo vixisse contendant.

Carminis huius *princeps editio*, quamquam et loci et anni nota destituta, habetur *Aldina* prior, cum Aldi Manutii praef. graeca, quaternis, (verisimiliter a. 1494 l. 1495 typis vulgata). *Stephaniana*, praecedentibus multo correctiore, inter Poëtas Graecos principes Parisiis 1566. forma max., nituntur editiones *Kromayeri*, Math. *Roeveri* et, quae celeris praestant, Io. *Schraderi*, Leovardiae 1742. octonis, ac *Heinrichii*, Hannover. 1793. 8., qui textum recognovit et eruditis instruxit annotationibus. Novam, nec contemnendam, carminis recognitionem criticam debemus A. *Moebio*, Halae 1814. octonis vel duodenis maior. Reliquarum tum editionum, tum versionum in ple-

rasque Europae linguas, recensum suppeditabunt *Fabricius* Harlesianus in Bibl. Gr. Vol. I. p. 127-133. et Harlesius in Introd. in hist. ling. Graec. T. I. p. 132. Supplem. T. I. p. 72 sqq. Post *Bodmerum* (Turici 1766), Chr. *Stolbergium* (Gedichte aus dem Griechischen Hamburgi 1782. 8.) aliosque, nuper *Fr. Passovius*, vir egregius, de carmine hoc bene meruit, edito libro qui inscribitur: *Musaeos*. Urschrift, Uebersetzung, Einleitung und kritische Anmerkungen von F. P. Lipsiae 1810. 8.

§. 14.

Vatum porro, qui canendi et carmina fingendi facultate ad bona consilia, praecepta et monita de rebus eventisque praesentibus atque futuris aperienda uterentur, quae *Oracula* (θεοπρόπια, χρησμοί, λόγια, μαντεύματα) veteribus dicuntur (§. 10.), eaque vel *solius divinationis* ope impertirent, vel ex *auguriis*, *ostentis*, *sortibus*, *animantium extis*, interpretando elicerent, nomina aliquot celebriora servavit antiquitas. Referendi huc potissimum sunt: *Mopsus*, Argonautarum comes, *Melampus*, Amythaonis filius, *Tiresias* Thebanus, *Bacides* plures, *Calchas* Homericus, multaeque feminae, ut *Phaënno*, *Mantho*, Tiresiae filia, *Phemonoë*, quae Delphis vaticinia *hexametris* prima edidisse fertur, *Dodonaeae prophetissae*, Πελειάδες dictae, (Herodot. II. 55 sq.), *Carmenta* in Italia; denique, quae communi quodam cognomine *Sibyllae* (ab Aeolico putant σιός i. e. θεός, et βύλη vel βύλλα pro vulg. βουλή) appellantur, ab *Heraclito* primum diserte commemoratae *); nisi cum Aristotele **) et Arriano ***), fortasse etiam Platone (in Phaedr. p. 244 B.), unam tantum mulierem fatidicam *Erythraeam*, ab Aeolidis urbe Erythra, et proprio dictam nomine *Sibyllam* fuisse statuere mavis, quae deinceps a variis locis quae obierit nomina varia patronymica, ut *Del-*

---

*) V. Plut. de Pyth. orac. et Clemens Alex. Strom. I. 15.
**) De Mirabil. Narrat. p. 707 e.
***) Apud Eustathium ad Hom. Iliad. II. p. 266. cf. Fabric. B. Gr. Vol. I. p. 230.

phicae, Samiae, Troianae, alia, consecuta sit, et a qua posthac aliae quoque vates feminae dictae fuerint *Sibyllae*. Utut est, (nam in tam remotae antiquitatis loco nihil certi aut satis explorati tradere licet) praeter *Erythraeam*, nobilissima etiam fuit Sibylla *Cumana*, a Cumis Italiae dicta, quam *Aeneae* fata aperientem induxit Virgilius. Sibyllarum vero nomine usi sunt veteres, ut oraculis antiquis, quae, incerto auctore, hominum ore circumferebantur, maiorem auctoritatem conciliarent. Qualia multa quum etiam in Italia nota et vulgata celebrarentur, exstitit oraculorum congeries, quam sub *librorum Sibyllinorum* nomine, a regis Tarquinii, Superbi vulgo dicti, inde temporibus, Romani diligentissime asservabant. Qua quidem una cum Capitolio, Sullano tumultu (U. c. 670.) conflagrata, bis vero subinde restituta, secundum ab Augusto, qui commenticiorum, et fraude mala intrusorum oraculorum farraginem cremari iussit, quum et ultima haec collectio Saec. IVto exeunte, Honorio imperante, a Stilicone, una cum Apollinis Palatini templo, igne combusta fuerit: per se iam patet, tum ab antiquis illis, a Graecis passim laudatis, Sibyllarum effatis, tum ab Romanorum oraculis Sibyllinis (quamvis haud dubie graece scriptis *)), longe diversos esse *Sibyllinorum Oraculorum*, hexametris graecis conscriptorum, libros *octo* superstites, a *Xystoque Betuleio* (Basil. 1545. ed. pr.), *Jo Opsopaeo* (Paris. 1589. 8.) et *Servatio Gallaeo* Amstelod. 1689. 4. in vulgus editos, quibus nuper accessit novus liber *quartus decimus* (nam totidem etiam in bibliotheca Vaticana adhuc asservari, iam Fabricius auctor est Bibl. Gr. T. I. p. 278 Harl.), *Angeli Maii*, eruditissimi viri et de litteris nostris optime meriti, studio indefesso e codice msc. erutus, typisque excusus Mediolani 1817. 8. Horum enim maximam partem a *Christianis Sibyllistis* saeculi IIdi post Chr. decursu profectam esse, et Archaeologiae sacrae, veterisque ecclesiae atque dogmatum theologicorum historiae ac-

*) V. Niebuhrius in Röm. Gesch. T. I p. 310—12. cum loco Zonarae VII. 11. in Addendis allato.

curatius cognoscendae haud sine magno emolumento adhiberi posse, post alios, egregie nuper docuit *Birgerus Thorlacius* in disquisitione gravissima, multumque novae lucis toti huic loco affundente, quae inscribitur: *Libri Sibyllistarum veteris ecclesiae*, crisi, quatenus monumenta christiana sunt, subiecti auctore B. Th. Hafniae 1815. 8.

Ant. van Dale de oraculis Amstelod. 1683. 8.— *B. de Fontenelle* Histoire des Oracles, Paris 1698.—*Hardion* in Mem. de l'Acad. des Inscer. T. III. *De Brosses* ibid. T. XXXV.— *Blühdorn* de oraculor. Graecor. origine et indole— *Creuzeri* Mythologie u. Symbolik T. I p. 196-203.— *Clavier* de praecipuis Oraculis Veterum v. Intellig. Blatt d. Ienaisch. A. L. Z. 1816 Nr. 28.— *Dav. Blondel* Des Sibylles celebrées tant par l'antiquité payenne que par les SS. Pères, Charenton 1649. 4.— *Is. Vossius* de Sibylly. Oraculis, Oxoniae 1680.— *Petri Petiti* de Sibylla libri tres, Lips. 1686. 8.— *Serv. Gallaei* Diss. de Sibyllis, Amsterd. 1688. 4.— *Fabricii* Bibl. Gr. T. I. p. 227-290. Harl.

§. 15.

Ab his Graecorum poësis initiis profecta, etsi saeculorum aliquot, litterarum lumine prorsus carentium, intervallo, ex antiqua patria sua, bellorum diuturnitate, civitatum conversionibus, populorum alias sedes quaerentium ingruente vi, miris modis vexata atque attrita, tantum non exulasse videtur; quanta tamen, *ad aliud sensim genus* deflexa, sub Asiae mitissimo coelo ceperit incrementa, Homerica loquuntur carmina nunquam interitura. Vatibus enim antiquissimis, religionum ac mysteriorum, legum atque culturae auctoribus, successere Musarum interpretes, regum et heroum amici familiaresque, et consortii huius amplitudine, et gravissimi muneris summa auctoritate conspicui, qui res maiorum et aequalium suorum terra marique gestas, Deorum maxime credito interventu mirabiles, in regum ac principum epulis ad citharam canerent: novumque hoc poëseos genus, heroica, ut videtur, aetate natum, cum coloniis Graecorum, post Troiae excidium, in Asiae minoris oram insulasque adjacentes delatum, ibi centum fere annorum spatio, plurium cantorum communia studia tantopere celebrarunt, ut, paratis iam rerum et cultissi-

mi, ad poësin quasi facti, sermonis copiis, *unius* summi ingenii praestantia miraque felicitas ad condendum et sui, et gentis, et sermonis patrii, et epicae Musae pulcherimum monumentum sufficeret. In quo carminis dulcissimi, numerorumque eximia suavitate conditi, genere colendo ac frequentando etsi diu praecipue occupata fuerint Graecorum poëtarum ingenia; priscos tamen Pieridum fontes haud prorsus desertos esse testantur *hymni* ad sacra peragenda etiamnum compositi, quamvis dissimilis argumenti et formae illi, *theogoniae*, *oracula* passim a scriptoribus laudata, et *sententiosa* carmina, vitae morumque innocentiam ac probitatem Musarum lenociniis commendantia.

Hom. Iliad. I. 62. 70. 472 sqq. IX. 186-89. Odyss. I. 152-55. 325-27. 337 sq. III. 267 sq. VIII. 43-45. 73-75. 266 367. XVII. 261-63. 270 sq. 385. 518-520. Virgil. Aen. I 740-45. *Heeren* Ideen über die Politik etc. d. vorn. Völker der alten Welt. T. III. p. 155 sqq.

AETAS PRIMA.

AB HOMERO USQUE AD PINDARUM

900 — 490 A. Chr.

Poësis epica, lyrica et didactica.

Artium et litterarum sedes in *Asia minore* Insulisque adiacentibus, tum in *Graecia Magna* et Sicilia.

§. 16.

Homeri nomine intelligi volo *vates aliquot epici carminis primarios*, inde a *decimo* ante aeram vulgarem *saeculo* usque ad *octavi fere dimidium*, florem *Ioniae*, beatisima rerum hominumque copia, ingeniorum et artium cultu iam tum praecellentis, quales nescio an nulli posthac aetati, nulli genti contigerint aut aliquando eventuri sint. *Epica* vero carmina (τὰ ἔπη), quibus illi deorum, heroum regumque vel principum Graeciae virorum res gestas, fama antiqua acceptas, in conventuum publicorum celebritate, ad *citharam cecinissent*, *solius memoriae* ope, vel post obitum auctorum, diu servata, atque ob summam eorum praestantiam, vimque ad audientium animos tenendos mirificam, a *cantorum ordine quodam*, qui, quod *plura breviora* ἔπη, modo et ordine publicae recitationi apto, *connecterent*, *Rhapsodi* (Ῥαψῳδοί, ῥα-

ῥὰ τὸ ῥάπτειν ᾠδήν) dicti sunt, in simili hominum coetu, vocis, modulationis, actionis *arte* quadam adhibita, iterum iterumque recitata esse, nemo nunc ignorat. Iam carminum horum quae Graecorum *res ante Troiam gestas, et heroum*, urbe excisa, *patriam repetentium* fata celebrarent, quum ob facti, pro illa aetate, magnitudinem et gloriam, rerum narratarum copiam, casuum et eventorum maxime mirabilium varietatem, populo, maiorum suorum laudis avaro, eaque superbienti, prae ceteris grata, auditu iucunda et accepta viderentur; quumque e vatibus, cantuum horum auctoribus, *unius inter ceteros eminentissimi* nomen, quod constans vetustatis fama *Homerum* fuisse voluit, per omnem aetatem, sideris quo astra fugantur instar, fulgeret: factum esse puta, ut tum Rhapsodorum studia in carminum, fabulam Troianam enarrantium, *recitatione* maxime detinerentur, tum pluribus saeculis post, quum cantus *sparsi* hi, neque arte copulati, neque ad ordinem iustum dispositi, *Athenis* a *Solone*, complurium Rhapsodorum ope, primum *collecti*, rerumque et temporum serie distributi, mox a *Pisistratidis* in *certum ordinem redacti* et *litteris demum consignati* fuerint, *uni Homero*, tamquam praestantissimo et celeberrimo vati, cuius nomen reliquorum obscuravisset nomina, et *omnia illa ἔπη*, e quibus *Ilias* cum *Odyssea* compositae sunt, et *utriusque carminis perpetuitas* ac *series*, politioris aevi acumine et sollertia aptissime connexa et colligata, tribueretur.

Fr. Aug. Wolfii Prolegomena ad Homerum, sive de operum Homericorum prisca et genuina forma variisque mutationibus. Halis Saxonum 1795. 8. cf. Disputationis huius praestantissimae argumentum quod dedi in *Diario Vilnensi* T. I. II. 1805. Sententiam hanc de Homericorum carminum prisca forma, *Heynio*, *Schneidero*, *Böttigero*, *Hermanno* aliisque multis probatam, ancipiti Marte praeter alios impugnarunt *Sainte Croix* in libello: *Refutation d'un paradoxe littéraire de Mr. Wolf sur les poésies d'Homère* Parisiis 1798. 8. *Hugius* in *Erfindung der Buchstabenschrift* etc. Ulm 1801. 4. *Melch. Cesarotti* ad finem Iliadis versibus Italicis a se translatae 1802. 8. vol. IX. ed. Pis. *Choiseul-Gouffier* in *Considerations sur Homère, inspirées par l'aspect des lieux, qu'il a rendus si célèbres*, inserta *Millini* Horreo Encyclop. 1816.

T. II. p. 547-61. disputatione seu potius declamatione, a doctrinae copiis et criticae artis subtilitate parum instructa; et *Richard Payne Knight* in *Prolegomenis* ad Carminum Homericorum editionem secundam, posthac in Germania seorsum editis, et gallice versis ab *Oberlinio* in Millini Horreo Encyclop. 1814. T. VI. p. 90 sqq. quae nollem ipso titulo Wolfianorum prolegomenorum memoriam et comparationem excitassent; tam cupide, temere ac perturbate scripta sunt; magis tamen Heynii placita quam Wolfii rationes impugnant. — *G. H. C. Koesii* Commentatio de discrepantiis quibusdam in Odyssea occurrentibus. Hafniae 1806. 8. *Fr. Aug. Wilh. Spohnii* Commentatio de extrema Odysseae parte inde a rhapsodiae ψ versu 297. aevo recentiore orta quam Homerico. Lipsiae 1816. 283 pagg. 8mai. *L. F. Heinrichii* Diatribe de Diasceuastis Homericis, veterumque monumentorum diasceuasi. Kieloniae. 1807. 4. Nec silentio praetereunda est ingeniosa magis quam accurata *Io. Bapt. Viconis*, disputatio *de Homero*, quam ex maiore eius opere, *Principi di scienza nuova d'intorno alla commune natura delle nazioni.* Napoli 1744. 2 voll. 8. excerpsit et germanicam fecit Wolfius doctissimus in libello qui inscribitur: *Museum der Alterthumswissenschaft* T. I. P. 3. p. 555 sqq.

§. 17.

Quae quum ita sint, vix quisquam mirabitur, si de *Homeri* natalibus, patria, vitae genere, obitu, paucissima, et ne haec quidem satis certa aut explorata rerum fide tradi posse censemus: contra, quae multo seriorum scriptorum auctoritate, in his *Pseudo-Herodoti*, *Plutarchi*, *Procli*, aliorum, de Homeri stirpe, parentibus, caecitate, paupertate, vita erratica, de ludo litterario ab eo aperto, deque longis ad exteras gentes vatis, itineribus, et similibus, centies recocta, ab optimis quidem viris, sed iudicii parum subacti, nec nisi mediocriter a doctrina instructis, tralaticia fide vulgo narrantur, pleraque omnia in fabularum anilium nec valde ingeniosarum numero, quales maximi et praestantissimi cuiusque, multo vero magis tam remotae antiquitatis viri historiae affingi solent, ponenda esse contendimus. *Graeciam Asiaticam* quidem, imprimis *Ioniam*, Homeri patriam fuisse, ipsa carmina quae reliquit clamant, et constanti antiquitatis fama firmatur: at si de *loco* vatis omnium celeberrimi *natali* quaeritur, inter *Chium*

insulam et *Smyrnam* urbem, *Meleti* fluvio vicinam (unde Μελησιγενής passim dicitur), testimoniorum auctoritas fluctuat, ut de *septem* urbibus taceam, quas *Gellio* teste (III. 11.) poëtae patriam certatim sibi vindicavisse legimus *). Aetatem vero poëtae, in magna sententiarum diversitate, ad *Marmoris Parii* ductum nos applicantes, complurium virorum doctorum consensu, ita definivimus, ut annis *septem* et *nongentis* circiter ante aerae vulgaris epocham, *ducentis* autem *septuaginta septem post Troiae excidium* eum floruisse constaret, quae ratio omnium facillima minimis premi incommodis visa est.

Heynii Commentatio de antiqua Homeri lectione indaganda, diiudicanda et restituenda, inserta Commentatt. soc. reg. scient. Götting. Vol. XIII. p. 159 sqq. *Eiusd.* Excurs. III. ad libr. XXIV. Iliadis, Vol. VIII. p. 819 sqq.

§. 18.

Iam carminum epicorum, quae Homeri nomen prae se ferunt, summa praestantia non a solis vatum *ingeniis* prope divinis, quibus ea debemus, repetenda videtur; magnam harum laudum partem iure sibi vindicant tum *aetatis* et *gentis*, ad quas referuntur, *vitae*que et *morum*, quorum imaginem exprimunt, indoles, tum vero *sermonis prisci* ad poësin, si quis alius, accommodati natura colorque. Quae causae, casu aut forte fortuna iunctae et copulatae, effecere, ut vel nunc, post plura annorum millia, non obstante populorum, morum, institutorum, religionum, culturae, linguarum et orationis nostrae summa discrepantia, divinos cantus *legentis* animum mirifice alliciant, detineant, admirationis et voluptatis sensu inexplebilis afficiant rerum narratarum infinita copia ac varietas, descriptionum veritas et summa ἐνάργεια; personarum sive characterum forma multiplex iuxta ac gravitas, perpetuus tenor, et ad naturae veritatem proxime accedens similitudo; eventus mirabiles, et

---

*) Ἑπτὰ πόλεις διερίζουσι περὶ ῥίζαν Ὁμήρου·
Σμύρνα, Ῥόδος, Κολοφών, Σαλαμίν, Ἴος, Ἄργος, Ἀθῆναι.

mythicae de diis ac heroibus narrationes, ipsa expositionis probabilitate suavissimae; vitae priscae, naturae multo propioris, morumque vetustorum simplicitatis fidelissima imago; sermonis antiqui robigo, proprietas et nativa elegantia; numerorum denique eximia suavitas ac dulcedo. Quodsi tot et tantae virtutes carminum horum *maiorem partem* nobis commendant, quanti ea *Graecis* aestimanda fuisse putabimus, qui iis insuper, tamquam annalium suorum antiquissimorum venerandis monumentis, mythorumque, religionum, institutorum, artium, patrii sermonis, culturae genti suae propriae, plenissimis fontibus uterentur? — Ceterum ingenii et poëseos antiquae reliquias has omni pretio cariores ex prisci aevi sensu, moribus et opinionibus iudicandas et interpretandas esse, etsi saepe dictum est, dicendum tamen est saepius.

Blackwell Enquiry into the life und writings of Homer, London. 1735. tertium ed. 1757. 8.— *Robert Wood* Essay on the original Genius of Homer, London 1775. 4. — *Köppen* Ueber Homer's Leben u. Gesänge, Hannover 1788. 8.— *Herder*: Homer ein Günstling der Zeit—in Fr. Schilleri Horis a. 1795.— *Everh. Feithii* Antiquitatum Homericarum l. IV. Argentorari 1743. 8.— *Riccii* Dissertationes Homericae, Florentiae 1740; recusae cura *Bornii* Lipsiae 1784. 8.-cf. *Sulzer* Theorie der schönen Künste, cum auctariis *Blankenburgii*, voce *Homer*. 1769

§. 19.

Cuius praecepti, dici vix potest, quam parum memores fuerint non solum multi inter recentiores Homericorum interpretes, sed etiam veterum maxima pars, qui, postquam litteris tandem consignatae erant Ilias et Odyssea, modo *res mythosque* carminibus his comprehensos, modo *orationem* et singula verba pro consiliis suis, opinionibus, sensis, perperam intelligerent, saepius inepte explicarent, reprehenderent, quid? corrigere etiam et mutare aggrederentur. Quae prava sedulitas, ut alias multas causas silentio praeteream, effecit, ut usque ad aetatem Ptolemaeorum Graeci constanti quadam *textus Homerici* constitutione carerent. *Octo* quidem hoc temporis intervallo

diversae scripturae exempla innotuere (Graeci διορθώσεις vocant), quarum διορθώσεων *sex*, auctoribus ignotis, ab *urbibus* denominantur (αἱ πολιτικαί, s. αἱ κατὰ πόλεις, αἱ ἐκ πόλεων) *Massiliotica*, *Sinopica*, *Chia*, *Argiva*, *Cypria*, *Cretica*; *duae* clarissimorum virorum, *Antimachi Colophonii*, epici poëtae, et *Aristotelis* (ἡ ἐκ τοῦ νάρθηκος) nomina gerunt. Nam de editione Homeri, quae Euripidi minori, tragici ex fratre filio, a solo Suida tribuitur auctori, fides parum explorata est. v. Wolfii Prolegg. p. 185. Boeckhius de Gr. Trag. Princip. p. 236 sqq. At Ptolemaeorum demum temporibus plures a criticis Alexandrinis, *Zenodoto Ephesio*, *Aristophane Byzantio*, *Aristarcho*, *Cratete*, aliis, factae sunt Homerici contextus recensiones, inter quas *Aristarchi* illa adeo se probavit viris doctis, ut ex ea saeculo III. aut IV. aerae vulgaris, denuo instituta recognitione, carminum *contextus vulgatus*, qui nunc exstat, prodiret. Eidem *Aristarcho* duorum operum in *viginti quatuor*, qui nunc numerantur, *libros* seu *rhapsodias* divisionem nos debere, iam veteres non sine probabilitatis specie testantur.

Lud. Küsteri Historia critica Homeri, Francof. 1696. 8. — *Wolfii* Prolegomena ad Homerum supra laudd.

§ 20.

Ex quo lectio Homeri in scholis Grammaticorum frequentari coepit, codicibus passim adscripta fuit *annotatio*, partim *critica*, contextus corrigendi et refingendi causas et rationes exponens, partim quae *sententias* et *verba* poëtae explicaret, partim *grammatica*. Accessere Grammaticorum Alexandrinorum, quibus *Periclis* iam aetate *Sophistae* praeluserant, tum de singulorum locorum sententiis, virtutibus et vitiis, singula scripta, philosophici et rhetorici generis illa, dubitationes, quaestiones et responsa, ἀπορήματα, προβλήματα, ζητήσεις earumque λύσεις; tum commentarii magis ad grammaticam spectantes, de lectione et acceptione, de formis et etymis singularum vocum (σημειώσεις, σχόλια, ὑπομνήματα), etiam

ἀθετήσεις sive improbationes versuum aut vocabulorum. Quo annotationum numero in dies magis crescente, auctorum vero plerumque, ut fit, memoria et nomine oblitteratis, serius exstiterunt, qui commentariorum horum notarumque *excerpta*, sed consilio diverso, delectu autem ac iudicio parum subtili, cum recentiorum grammaticorum nugis tricisque antiquiora et proba putide miscentes, consarcinarent. Cuius generis commentarii miscelli, sub nomine *Scholiorum* in Homerum, aetatem nostram tulerunt, quorum certae nunc classes constitui possunt. Ex *antiquioribus* scholae Alexandrinae commentariis plurima, maxime critici argumenti, quaeque doctrinam et litteraturam Homericam spectant, servata sunt in codice *Veneto principe* et praestantissimo, quem *Villoisonius* cum Homeri Iliade, ex eodem cod. descripta, vulgavit Venetiis 1788. forma maxima. Altera classis Scholiorum, antiquorum quidem, sed eius generis, quod in quaestionibus et disputationibus ethicis praecipue et rhetoricis versatur, priore, quod nolles, locupletior, in pluribus exstat codicibus, ut in *Veneto altero*, *Townleiano* et *Victoriano*, *Lipsiensi*, *Leidensi*, *Mosquensi*, aliis. Tertiae classis, et ex fonte diverso ducta, sunt *Scholia brevia*, quae *Didymi*, Grammatici Aristarchei doctissimi et laboriosissimi, Augusti temporibus florentis, nomen mentiuntur, et partim verborum, partim rerum atque mythorum breves expositiones, pleraque etiam ex *glossis interlinearibus*, continent, vulgata primum, ad Iliadem illa, Homeri contextu non addito, ab *Io. Lascari*, Romae, 1517. forma max., hinc, una cum Scholiis ad Odysseam, ab *Aldo Manutio* inde (1521 et 1528. II Voll. octonis) in plures contextus Hom. editiones propagata. Tandem Scholiorum congeriem, e pluribus codicibus operose collectam, exhibuit *Eustathius*, Archiepiscopus Thessalonicensis, circa a. 1160. clarus, sed quorum maxima pars e fontibus parum antiquis ducta, observationibus grammaticis et rhetoricis fere absolvitur, adscriptis plurimis, tum antiquiorum poëtarum, in quorum lectione multum versatus erat, tum imprimis Athenaei et Strabonis locis. Praeterea e Scholiis antiquioribus, vocum singularum et dictionum,

primo rariorum et obsoletarum, deinde notiorum etiam et vulgarium, explicationes, λέξεις et γλῶσσαι quae dicuntur, collectae, inque ordinem alphabeticum redactae sunt; unde *Lexica graeca* in Homerum orta, e quibus *Etymologicum Magnum*, et *Apollonii Sophistae* Lexicon Homericum, primo a *Villoisonio* Parisiis 1773. II. Voll. 4. deinde ab *Hermanno Tollio* Lugd. Bat. 1788. octonis editum, inter primaria subsidia Homericae lectionis et verborum interpretationis merito habentur.

Heyne De Scholiis in Hom. carmina, Lexicis et Glossariis in editionis Iliadis T. III. p. LIII sqq.

§. 21.

Codices Mss. Homericorum carminum, quorum paucissimi saeculum XII. et XI. excedunt, aliquot praestantiores modo enumeravi. Addantur his unus *H. Stephani* perantiquus, cuius lectiones notabiles in Thes. L. Gr. dispersit; *Vratislavienses* sex, *Oxoniensis* Iliadis, *Harleianus* Odysseae a Rich. Porsono collatus, et duo *Vindobonenses*, quorum, ut plurium aliorum, recensum dedit *Heynius* loco cit. p. XXXVI et p. LXXXVII sqq. Idem, eodem loco, T. III. p. IV—XXXV, *editiones* (quarum index copiosissimus cognosci potest ex Bibl. Gr. *Fabricio-Harlesiana* Vol. I. p. 414 sqq., collata *Harlesii* Instrod. in hist. ling. Gr. T. I. p. 145. T. II. parte II. pag. 325. et Supplem. T. I. p. 79 sqq.) praecipuas poëtae, quae usum criticum habere possunt, addito de iis iudicio, enumerat, e quibus notemus *principem* quidem *Florentinam*, cura *Demetriorum*, *Cretensis* et *Chalcondylae*, 1488. fol. *Aldinas* quatuor, Venetiis 1504-1528. octonis; *Iuntinas*, quarum prima Florentiae 1519. 8. prodiit; *Romanam* cum *Eustathio* 1542-1550. 3. Voll. forma maxima; *Turnebi*, Parisiis 1554. 8.; *Henrici Stephani*, inter Poëtas Gr. principes heroici carminis, 1566 fol.; *Barnesianam* a *Iosua Barnesio* Cantabrigiae 1711. II. Voll. quaternis vulgatam; *Clarkianam*, Londini 1729-1740. IV. Voll. et pluries repetitam, primo 1754. totidem Voll. quaternis; *Glasguen-*

sem splendidissimam, ex Clark. diligentissime expressam, 1756-1758. 4 Voll. fol. *Ernestianam* Lipsiae 1759-1764. 5 Voll. 8., repetitam cum Prolegg. Wolfii, Glasguae 1814. 5 Voll. 8. *Vindobonensem* Fr. K. *Alteri*, Iliadis 1789. 90. 2 Voll. 8. et Odysseae 1794. 8. *Villoisonii* editionem Iliadis supra commemoratam, quam insecuta est, quoad contextus Homerici crisin, accuratissima *Fr. Aug. Wolfii*, Iliadis et Odysseae Lipsiae 1804-1807. 4 Voll. 8. et *Heynianae*, Iliadis, maior cum doctissimis commentariis, Lipsiae 1802. VIII Voll. 8., et minor cum brevi annotatione, ibidem 1804, 2 Voll. 8. His nunc addantur praeter *I. B. Gailii* edit. c. vers. lat. et gallica et notis, Parisiis 1801. 7 Voll. 8. et 12. *Oxoniensis* editio Iliadis et Odysseae cura *Rich. Porsoni* 1800 sqq 4 Voll. 4min. ad cuius fidem nuper Homerica Carmina nitida editione vulgavit vir graece doctissimus *G. H. Schaeferus* Lipsiae typis Tauchnitii 1810. 5 Voll. duodenis. — Homeri Ilias cum Excerptis ex Eustathii Commentariis et Scholiis minoribus, editore *J. A. Müllero*, Misenae 1814. 3 Voll. 8. — Ilias Homeri cum *veteri graeca paraphrasi* e codice bibliothecae Mediceae *Theodori Gazae* manu scripto, editore *Nicol. Theseo* Cyprio, Florentiae 1810-12. 4 Voll. 8. — Homeri *Odyssea* gr. et lat. cura *I. G. Hageri*. Editio nova recensioni Wolfianae accommodata, Chemnitii 1814. 2 Voll. 8. — Carmina Homerica, Ilias et Odyssea, a Rhapsodorum interpolationibus repurgata, et in pristinam formam, quatenus recuperanda esset, tam e vett. monumentor. fide et auctoritate, quam ex antiqui sermonis indole ac ratione redacta, cum notis et *Prolegomenis*, in quibus de eorum origine, auctore et aetate, itemque de priscae linguae progressu et praecoci maturitate diligenter inquiritur (v. supra p. 19.), opera et studio *Rich. Payne Knight*, Editio secunda. cf. The Classical Journal for 1814. Londini, Fasc. 15. 16. 19. — Prospectus d'une edition de Fragmens très anciens de l'Iliade d'Homère accompagnés de peintures par *Angelo Majo*. cf. Millini Mag. Encyclop. 1814. T. IV. p. 444 sqq. — E *versionibus* Homericorum carminum paene innumeris sufficit memorare *metricas latinas* Iliadis, *Cunichii* Romae 1776 fol. et

Allegrii, Pisauri 1770. 2 Voll. 8. tum Odysseae a *Zamagna*, Senis 1777 fol. Anglicam *Popii*, Italicas *Cesarotti*, *Monti*, (Car. Vinc.) Bresciae 1810 et Milani 1812. *Pindemontii*; Gallicas *Bitaubii*, *Ginii*, *Rochefortii*; Germanicas *Fr. Leop. Com. Stolbergii*, *Bürgeri* et *Vossii* merito laudatissimam, denique *Dmochowskii* Iliadis polonicam.

§. 22.

Praeter cantus eximios, fabulam seu res Troianas celebrantes, quos duorum carminum maiorum, Iliadis et Odysseae, perpetuitate callide copulatos, Ioniorum vatum celeberrimo cunctis fere suffragiis tribuit antiquitas (§. 16), plura supparis aetatis, aut paulo inferioris, ἔπη ἀδέσποτα i. e. quae *incerto* quidem *auctore* circumlata, prisci tamen sermonis poëtici forma, cultu ac numeris, Homericis aliquatenus similia, et ad illorum quasi exemplar composita viderentur, ipsi vatum principi, etsi non omnium consensu, passim adscripta esse legimus. In his, maximam partem nunc deperditis, (Catalogum vide apud Fabricium Bibl. Gr. Vol. I. p. 374-385) eminet *Margites*, sive carmen satyricum in stultum et temerarium quemdam huius nominis, multis antiquis scriptoribus, ut *Platoni*, *Aristoteli*, *Demostheni*, sub Homeri nomine laudatum, a *Callimacho* autem, poëta et grammatico Alexandrino, in deliciis habitum. Vid. *G. S. Falbe* de Margite Homerico, Stettin. 1798. 8. Supersunt:

I. *Hymni epici* quatuor in Apollinem, Mercurium, Venerem, Cererem integriores, subiunctis brevioribus *triginta* fere numero, carminum et fragmentorum varii generis ac diversorum auctorum congeries, sed quorum magna pars e *Homeridarum* i. e. eius generis Rhapsodorum, qui in Homericis potissimum ἔπεσι decantandis studia ponerent, *) *prooemiis*, qua-

---

*) Excellentem in hac arte novimus *Cinaethum Chium*. Scholiasta Pindari ad Nem. II. pr. teste, circa Olymp. 69. florentem, cui, eodem auctore, veteres Hymnum Homericum in Apollinem passim tribuerunt, nostra autem aetate Hymnus in Mercurium tribuitur a *Vossio* in Epp. Mythol. T. I. p. 111.

lia, a semet ipsis composita, Homericor. carminum recitationi praemittere solebant, (v. Pindar. Nem. II. pr. ibique Schol. Plutarch. de Musica p. 1133 c.) orta esse videtur; de quibus, post *Martinum* et *Ruhnkenium*, egi in Commentat. de Hymnor. Hom. Reliquiis, Gottingae 1786. 8. quosque deinceps viri aliquot doctissimi, *Mitcherlichius*, *Ilgenius*, *Aug. Matthiae* et nuperrime *Hermannus* doctis, tum criticis tum exegeticis, observationibus et commentariis instructos seorsum vulgarunt.

Homeri Hymnus in Cererem (e cod. Mosquensi) nunc primum editus a *Dav. Ruhnkenio*. Acc. Duae Epistolae criticae (altera in Homeridarum Hymnos et Hesiodum), Lugd. Bat. 1782. 8. (ed. noviss. 1808. 8) — Homeri Hymnus in Cererem, ad cod. Mosqu. denuo coll. recensuit et animadvers. illustravit *Chr. G. Mitscherlich* Lipsiae 1787. 8. — Hymni Homerici cum reliquis carminibus minor. Homero tribui solitis et Batrachomyomachia ed. *Car. Dav. Ilgenio* Halae 1796. 8. — *Aug. Matthiae* Animadverss. in Hymnos Homericos cum prolegomenis de cuiusque consilio, partibus, aetate, Lipsiae 1800. 8. — Homeri Hymni et Batrachom. ed. *Aug. Matthiae* ibid. 1805. 8. — Homeri Hymni et Epigrammata ed. *G. Hermannus* Lips. 1806. 8. — *Henr. Wardenburgii* Obss. criticae in Homeri Hymnos, insertae eiusdem Opusculis oratoriis, poëticis, criticis. Harlemi 1812. 8. — Hymnos Hom. *germanice* verterunt *Chr. Com. a Stolberg*, *Seckendorfius*. *Göthe* (H. auf Apollon in Schilleri Horis 1795. IX.) et nuper, una cum Batrach. et Epigr. *F. Kämmerer* 1816. 8. additis notis; ante quem verterant duumviri, *Follenius* et *Schwenk*, Giessen. 1813. 4.

II. *Batrachomyomachia*, sive *Myobatrachomachia*, quemadmodum a Suida aliisque, in nonnullis etiam codd. mss. appellatur, carmen ludicri argumenti, versuum 294, in quo ranarum adversus mures pugna ad Homericae dictionis similitudinem narratur, fortasse, quae *Hardtii* sententia est, ad traducendum bellum quoddam inter duas perparvas ac tenues Graeciae civitates exortum; primum *parodiae* exemplum, quod tamen multis de causis Xerxis aetate haud antiquius, Plutarcho (de Herodoti malign. in fine) et Suida, voce *Πίγρης*, testibus, a *Pigrete* quodam Halicarnasseo poëta conditum esse perhibetur. cf. *Goesii* Dissert. de Batrachom. Homero vulgo adscripta, Er-

langae 1789. 8. — Carmen hoc saepe aut separatim, aut cum aliis, imprimis cum Homericis editum fuit, recentius a *Schierio* Lipsiae 1765. 8. ab *Ilgenio*, cum notis, ad calcem Hymnor. Homericorum; seorsum vero e codice bibl. Mediceae, *Theodori Gazae* manu scripto, eodem cuius supra p. 25. meminimus, cum *paraphrasi graeca*, a *Franc. Fontanio* et *Theseo* Cyprio, Florentiae et Lipsiae 1804. 4mai. — Versiones carminis *germanicae* exstant *Willamovii*, *Chr. Com. Stolbergii*, *Seckendorfii*, al. et nuper edita (1815) *polonica Brunonis Kicinskii*.

I. H. *Seidenstücker* über die Batrachomyom. des Homer in Aufsätze pädagog. u. philolog. Inhalts, Helmstadii 1795. 8. — *Adolph de Schlieben* Diatribe critica de Batrach. Homero abiudicanda. Lipsiae 1816. 4.

III. Denique *Epigrammata* et *poëmatia varia*, XVI numero, servata ab auctore vitae Homeri quae *Herodoti* nomen mentitur, plerisque carminum Homericor. edd. vulgo subiuncta.

Εἰρεσιώνη Homeri et alia poëseos Graecorum mendicae specimina etc. Ed. *C. D. Ilgen*, Naumb. et Lips. 1792, 4. tum in Eiusd. Opusc. var. philol. T. I. Erfurdtii 1797. — Reservavimus huic loco aliquot libellorum, quibus Homerica carmina maiora quocumque modo illustrantur, maxime recentissimorum, recensum. Quo in numero habendi sunt: *Köppenii* Erklärende Anmerkungen zu Homers Ilias, editionis secundae ab *Heinrichio* emendatae, contin. a *Krausio*, Hannoveri 1794—1810. 6 voll. 8. — *C. G. Lenzii* Geschichte der Weiber im heroischen Zeitalter, ibidem 1790. 8. — *W. Seberi* Argus Homericus sive Index vocabb. in Hom. poëmata, Amst. 1649. 4. — *Ch. T. Dammii* novum Lexicon Graecum — Homericum et Pindaricum, Berolini 1765. 4. — *Ph. Buttmanni* Lexilogus T. I. Berolini 1818. 8. — Minéralogie Homérique par *A. L. Millin*, Edit. sec. Parisiis 1816. 8. — *Fr. Aug. Spohnii* de agro Troiano in carm. Hom. descripto commentatio geographico-critica. — *Rennel* Observations on the Topography of the Plain of Troy. — *Fr. Aug. Ukert* Bemerkungen über Homers Geographie, Vimariae 1814. 8. — *G. Backmanni* Homerus comparans s. similitudines ex Iliade et Odyssea. 1806. 4. — *Fr. Güntheri* über die Homerische Gleichnisse in *Athenaeo* T. II. P. I. Halae 1817. — *Koesii* (G. H. C.) Probe eines griech. deutschen Wörterbuchs über den Homer und die Homeriden, Hafniae 1806. 8. — *L. Lamberti* Osservazioni sopra alcune Lezioni della Iliade di Omero, Milano 1813. 8. — *Car. Besseldtii* erklärende Einleitung zu Homer's Odyssee für die ersten Anfänger, Königsb. 1816. 8. —

Dissenii kurze Anleitung für Erzieher., die Odyssee mit Knaben zu lesen Gotting. 1809 8 – *G Hermanni* de legibus quibusdam subtilioribus sermonis Homerici. Lipsiae 1813 4. – *Guntheri* de usu praepositionum ap. Homerum epistola. Halae 1814 4 – *Fr Spitzneri* de versu Graecorum heroico Lips. 1816 8 – *Voigtländer* de Digammate Aeolico ibid. eod a 8. –(Anonymi) An Inquiry into the Versification of Homer and the use of the Digamma in his Poems– in *Classical Journal* for 1814. Londini. Fasc 18. p 361 sqq.– Adde ad pag. 18 Essai sur Homère par *C. F. Franceson*, *Berol.* 1818. 8.

§. 23.

Ut in *Ionia* aoedorum ordinis (quod antiquius nomen virorum qui posthac *poëtae* appellantur, fuisse vidimus) facile princeps habitus est Homerus, ita in *Graecia Hesiodus*; quamquam praecipuum eius carmen adhuc superstes, quodque communi antiquitatis fide nititur unicum, non tam *epici* argumenti illis annumerandum sit, quam *didactici* sive *ethici* generis *primum*, quod nobis quidem innotuit, exemplum habendum, quo praecepta ad vitam, tam publicam quam privatam, regendam utilia continentur: ut vel hinc antiquissimae Graecorum poësis dignitatem, vatumque priscorum sapientiam etiam huius aetatis aoedos egregie tuitos esse appareat. De *Hesiodi* autem aetate ac vita multa quidem, varia et incerta fama, sed fide et auctoritate aeque parum tuta, ac de Homero, a veteribus atque recentioribus passim traduntur scriptoribus. Quodsi, Herodotum (II. 53.) et marmor Parium sequentes, ab Homeri temporibus parum abfuisse *Hesiodum* statuimus, non tamen, quaecumque sub Hesiodi nomine leguntur narranturve, aut *eidem* auctori, aut *tam remotae aetatis poëtae* tribuenda esse putamus, et hactenus facile conciliari posse nostram cum aliorum sententia, qui, quum plura in sermone, notionibus, inque populorum, terrarum et regionum pleniore notitia, quam passim exhibent *Hesiodea*, manifeste novata observarint, carminum horum auctorem, cum *Velleio* (I. 7.) ultra centum, quid? ducentis etiam annis Homero iuniorem floruisse contendunt. Tralaticium est, Hesiodum ex urbe patria, *Cuma* Aeolidis in Asia minore, causa diverse narrata, profugum, cum *Dio* parente

ad *Ascram*, Boeotiae sub monte *Helicone* vicum, migrasse, ibique rustico et pastoritio vitae generi deditum, hospitis tandem insidiis interiisse. A nova patria *Ascraei* cognomen ei haesisse videmus. Sepulturae honorem vati venerando Orchomenii Boeotiae reddidisse perhibentur Pausaniae (IX. p. 786.). Artis poëticae certamen quoddam, cum Homero sene ab Hesiodo iuvene Chalcide Euboeae initum, seriores finxere, huiusque eventi famam libello quodam, et epigrammate adhuc superstite, sed spurio utroque, firmare tentarunt.

Robinsonii Dissert. de vita, scriptis et aet. Hesiodi, praemissa carminum Hesiodi editioni — *Eichstaedt* in *Handwörterbuch über d. schönen Künste* 1795. 8. T. I. part. I.— *Manso*, in *Nachträgen zu Sulzers Theorie der sch. K.* T. III part. I. p. 49 — *Heinrichii* Specimen antiquarium de certamine Homeri et Hesiodi, ad calcem libelli cui titulus: *Epimenides aus Kreta*. Lipsiae 1801. 8. – *Friedr. Thierschii* Comm. über die Gedichte des Hesiodus, ihren Ursprung u. Zusammenhang mit denen des Homer. 1813. 4. — Briefe über Homer u. Hesiodus, vorzüglich über die Theogonie, von *G. Hermann* und *Fr. Creuzer*. 1817. 8.

§. 24.

Ad Hesiodum auctorem, totius fere antiquitatis consensu, refertur carmen vetustissimum superstes: Ἔργα καὶ Ἡμέραι, i. e. *De operibus* sive *negotiis rusticis* et *diebus*, negotiis his gerendis opportunissimis, inscriptum; *didacticae* poëseos, ut modo dixi, primum exemplum, metro heroico, idemque ad *Persen*, vatis fratrem, scriptum, quod mythicis narrationibus et apologis intermixta continet praecepta ethica et oeconomica, ad omnem rem familiarem tuendam spectantia, aevique pariter ac sermonis prisci simplicitatis, *) candoris, morum innocentiae, pretiosissi-

---

*) Seneca Ep. 95, 13 sq. „Antiqua sapientia nihil aliud quam facienda et vitanda praecepit: et tamen longe meliores erant viri: postquam docti prodierunt, boni desunt. Simplex enim illa et aperta virtus in obscuram et solertem scientiam versa est, docemurque disputare, non vivere.—

mum monumentum iure existimatur: quamquam fatendum est, carminis huius contextum pluribus locis interpolatum nos tenere; cuius rei causa vel eo cognoscitur, quod Hesiodi aeque ac Homerica ἔπη non statim litteris mandata, sed diu Rhapsodorum cantu vel recitatione ab interitu servata fuerint. Hinc, qui nuper de carmine hoc subtilius commentatus est, *Augustus Twestenius* (in Disput. critica de Hesiodi carmine quod inscribitur Opera et Dies, Kiliae 1815. 8. cum *Heinrichii* Epimetro), in eo quinque maiora carmina detegisse sibi visus est, in his duo epica, fabulam de certamine Jovis ac Promethei et mythum de hominum aetatibus (cf. Buttmannus V. Cl. Ueber den Mythos von den ältesten Menschengeschlechtern), atque tria didactica, praetereaque multas singulares sententias varii generis et coloris. — Antiquorum autem in carmen hoc commentariorum, imprimis *Aristophanis Byzantii*, iacturam minime compensare queunt *Scholia graeca Procli Lycii*, *Tzetzae* et *Moschopuli*, quibus tempus pepercit.

Eiusdem Hesiodi, sed fama minus constante, nomen prae se fert epicum carmen antiquum, mirisque modis interpolatum, mutilatum atque corruptum, *Theogoniam* dico, cuius generis et argumenti poëmata plura, auctorum memoria ob vetustatem oblitterata, vatum antiquissimorum celeberrimis, Orpheo, Lino, Musaeo, aliis, adscribi et ab Rhapsodis cum ceteris recitari solita, olim exstitisse, in confesso est (§. 10). In eodem argumento *cyclicos* poëtas complures, aliosque post Homerum epicos operam posuisse mox videbimus (§. 28. 29.). Quae omnia, *praeter unum Hesiodeum*, interiere carmina: hoc vero tot alienis fragmentis, Rhapsodorumque prooëmiis (§. 22.) conglutinatum, tot insititiis versibus variandi so-

---

Fuit sine dubio, ut dicitis, vetus illa sapientia quum maxime nascens, rudis; non minus quam ceterae artes, quarum in processu subtilitas crevit. Sed ne opus quidem erat remediis diligentibus. Nondum in tantum nequitia surrexerat, nec tam late se sparserat: poterant vitiis simplicibus obstare remedia simplicia." Ad quem loc. cf. *Ruhkopfii* amicissimi notata.

lum causa assutis, tot corruptelis, librariorum incuriae vel negligentiae debitis, refertum, ut, *Wolfio* iudice, Oedipo opus esset, si quis poëma antiquo suo nitori restitui vellet. Accedit quod, quae ad Homericorum contextum recensendum satis magna copia nunc supersunt subsidia critica, iis in Hesiodeo carmine recognoscendo prorsus destituimur, veterum Grammaticorum, *Zenodoti*, *Aristarchi*, *Cratetis*, aliorum, in Theogoniam commentariis non nisi nomine tenus nobis cognitis. Ceterum vel pauca haec quae de carminis huius natura et indole attuli, abunde docebunt, quantopere fallantur, qui aut *mythologiae* Graecorum *systema* quoddam, aut Annalium veterum *allegoricam* nescio quam adumbrationem eo contineri, aut Deorum genealogias, mythosque quos refert, ab auctore, sive Hesiodus is fuerit, sive alius qualiscumque poëta, primum inventos vel excogitatos esse sibi finxerint.

Bergier l'Origine des Dieux, Paris. 1767. 8. — *Heynii* Comment. de Theogonia ab Hesiodo condita, inserta Commentatt. Soc. R. Gotting. Vol. II. 1780 — *Ruhnkenii* Epist. crit. I. ad Valckenar. — *Wolfius* in edit. sua Theogon. p. 49 sqq. — *Hermanni* et *Creuzeri* Epistolae Hesiodeae ante laudatae.

§. 25.

Quum plura olim eaque diversorum auctorum ἔπη exstiterint, *genealogias resque gestas heroum*, quos e mulierum cum Diis connubiis natos credidit antiquitas, celebrantia: ea serius in unum aliquod corpus vel compagem, pluribus libris divisam, collecta esse videntur, atque hinc sub variis titulis citantur, modo *Mulierum Catalogi* (*κατάλογος γυναικῶν*), momo *Heroogoniae*, modo *heroicae genealogiae*. Iam insignis huius collectionis pars, et ipsa peculiari nomine crebro laudata, fuerunt *Eoeae*, *'Ηοῖαι* sive *'Ηοῖαι μεγάλαι*, ob frequentem vocum *ἢ οἵη aut qualis*, (nempe femina illa fuit) in ipso versuum principio repetitionem a Grammaticis sic vocatae, *Hesiodi*, antiquissimi vatis, creditum opus, famaque magis quam reliqua similis argumenti carmina nobilitatum,

e quo particula quaedam, *Herculis*, Alcmenae ex Iove filii, laudes, imprimis herois contra *Cycnum*, Martis filium, prope Trachinias Thessaliae, *pugnam* exponens, servata est: quae quum in *scuti*, caelato opere vario et multiplici insignis, quo ad certamen armatur Alcides, descriptione maxime occupetur (vs. 139-320); accidit, ut fragmento huic antiquae poësis pulcherrimo, et ad *Achillei clypei* descriptionis in Homericis (Iliad. XVIII. 478-607.) praestantiam proxime accedenti, *Scuti Herculis* (*Ἀσπίδος*) nomen et titulus haereret, et pro *Hesiodi* partu passim habetur: quod tamen iam inter veteres negavit Aristophanes Byzantius, assentiente, praeter alios, *Eichstadio* in *Handwörterb. über die schönen Künste* T. I. voce *Hesiodus*.

Heyne ad Apollod p. 358.— *Groddeck Ueber die Argonautica des Apollon. Rhod.* l. c. T. II. p. 79 sqq.— *Heinrich* de Scuto Herc. in *Neue Bibl. d. schön. Wiss* T. LVI. part. II. — *Schlichtegroll Ueber den Schild des Hercules nach der Beschreibung des Hesiodus*. Gothae 1788. 8.

§ 26.

Cum mulierum his catalogis alia multa interciderunt carmina, pro Hesiodeis habita, quorum censum instituit Fabricius Bibl. Gr. Vol. I. p. 589 sqq. E quibus prae ceteris memoratu digniora videntur *Melampodia*, in Melampi auguris (§. 14) nobilissimi honorem condita, quam tamen *τῶν καταλόγων* partem fuisse suspicatur Heynius ad Apollod. p. 64., et *Aegimius*, Doricae stirpis conditoris nomen prae se ferens, cuius liberi cum Heraclidis, octoginta post Troiae excidium annis, nobilissimam in Peloponnesum expeditionem (*κάθοδον τῶν Ἡρακλειδῶν*) perfecerunt. De cuius carminis argumento vide quae disputavi in Comment. de fontibus Argonauticor. Apollonii Rhod. l. c. p. 84 sqq.— Quorum omnium carminum fragmenta numerosissima, in veterum commentariis adhuc dispersa, utinam aliquis graecae antiquitatis et litterarum peritior studiose investiget, colligat, apto et lucido ordine disponat, et critica annotatione illustret!

§. 27.

Codicum Mss. Hesiodi nullus vetustate eminet, et aliorum poëtarum carminibus fere semper annexa in libris Mss. reperiuntur Hesiodea. *Editionum princeps* est *Mediolanensis* 1493. a Demetrio Chalcondyla, ut videtur, curata, quae non nisi *Hesiodi Opera et Dies*, *Isocratis* orationibus et *Theocriti* Idylliis XVIII subiuncta, exhibet. Cuncta vero quae supersunt Hesiodi carmina demum complectitur ed. *Aldina*, Venetiis 1495., cum Theocrito aliisque Gnomicor. Sententiis. Quae hinc sequuntur, praestantiores sunt: *Trincavelli*, cum Scholiis graecis, Venetiis 1537. quaternis; *H. Stephani*, inter Poëtas principes her. carm.; *Commeliniana*; *Heinsiana*, Lugd. Bat. 1603. 4; *Wintertoniana* cum poëtis graecis minoribus, Cantabrigiae 1635. 8. saepius repetita, nuperrime a *Thoma Gaisfordio*, Oxonii 1814. 2 Voll. 8mai. *Graeviana*, Amstelod. 1667. 8. et 1701. 8., qui fundus est editionum, quas deinceps curarunt *Thom. Robinsonus*, Oxonii 1737. 4., *Krebsius* Lipsiae 1746. 8. et *Loesnerus*, ibidem 1778. 8. — *Singulorum* carminum praecipuae editiones sunt: *Ησιοδου του Ασκραιου Εργα και Ημεραι.* Di Esiodo Ascreo i Lavori e le Giornate Opera con L Codici riscontata, emendata la versione Latina, aggiuntavi l'Italiana in terze Rime con Annotationi, Firenze 1803. 4. editore *Luigi Lanzi.* — Idem carmen in *Poëtis gnomicis graecis Brunckii* Argentorati 1784. 8. — *Theogoniae Fr. Aug. Wolfii*, cum notis criticis et emendatt. Halae Saxonum 1783. 8; *Scuti Herculis* in *Koeppenii Griechischer Blumenlese* P. I., et seorsum cura *C. F. Heinrichii*, Vratislaviae, 1802. 8. — *Latinis* versibus expressa sunt carmina Hesiodea a *Bern. Zamagna*, Parmae 1785.; *italicis* a Com. *Carlio* Venetiis 1744. 8. a *Salvinio*, Paduae 1747. et *L. Lanzio*, quem modo laudavimus. *Gallice* vertit *Gin*, Parisiis 1785. duodenis, et *Coupé*, ibid. 1796. *Anglice Cooke*, Londini 1728. 4. *germanice J. H. Vossius*, Heidelbergae 1806. 8. cum Orphei Argonauticis. *Polonice* Theogoniam *Przybylski.* — *Indicem Hesiodeum* confecit ediditque *Vincentius Ossorius de Figueroa* Neapoli 1791. 8.

§. 28.

Successere inde a primis Olympiadibus (776 a. Chr.) plures poëtae, qui, ad Ioniorum vatum principum exemplar, operumque quae condiderunt quasi complementum, *omnem prope fabularem* Graecorum *historiam*, et priscas gentium Hellenicarum narrationes de stirpium suarum conditoribus, a *primis rerum initiis*, *usque ad mortem Ulyssis* deductam, *epicis* h. e. historicis carminibus celebrarent, poëtae *cyclici* idcirco appellati; quod quidem nomen *quando* inventum, aut *a quonam primum usurpatum*, *quorumve poëtarum* nomina et opera *cyclo* hoc comprehensa fuerint, ad liquidum perduci nequit. Videntur tamen a Grammaticis in *cyclicorum* poëtarum numerum relati esse, qui Homero et Hesiodo aetate proximi, heroico carmine exposuerant *Genealogias deorum et heroum*, vulgo *Cosmogonias* et *Theogonias* dictas, porro *Titanomachias*, *Gigantomachias*, *Argonautica*, *Dionysiaca*, *Thebaidem* et *Epigonos*, *Amazonica*, *Phoronidem*, *Heracleas*, *Theseïdem*, *Aegimium*, *Minyadem*, *Alcmaeonidem*, *Europiam*, *Oedipodeam*; tum rerum *Troianarum* fabulas, quae Iliade et Odyssea nondum essent contentae, quibusque nonnunquam singulare *Cycli Troiani* nomen inditum esse videmus. Carmina haec innumera ad unum fere omnia interierunt. Sed eorum satis frequens memoria, nonnullorum argumenta, et paucissima fragmenta, cum nominibus aliquot poëtarum, e communi hoc naufragio servata sunt. Mitior haec sors imprimis affulsit *cycli Troiani* dicti ἔπεσι et poëtis: e quibus accuratius nunc cognoscimus *Cypria* carmina (τὰ Κύπρια ἔπη) XI libris, a *Naevio* Romano poëta antiquissimo latine versa, et ab aliis *Stasino*, ex Cypro insula oriundo, ab aliis *Hegesiae* cuidam adscripta, inque rerum Troianarum, inde a nuptiis Pelei atque Thetidis usque ad initium Iliadis, narratione versantia; *Aethiopem Arctini Milesii*, circa Olympiadum initia clari; *Iliadem parvam* auctore *Lesche* vel *Lescheo* Mitylenaeo, circa Olymp. XXXIII. florente, Posthomerica enarrantem; *Iliiexcidium* (ἡ Ἰλίου πέρσις) plurium auctorum; carmina de reditu principum Achaeorum, *Νόστους* dicta, *Eu-*

meli, *Anticlidae*, *Lysimachi* et *Augiae Troezenii*, poëtae comici e media Comoedia; denique *Telegoniam Cinaethonis* Lacedaemonii, Genealogiarum et Heracleae auctoris *) circa Olymp. III. et *Eugammonis* Cyrenaei, circa Olymp. LIII. de fatis Ulyssis, Odyssea posterioribus, eiusque interitu a *Telegoni*, e *Circe* filii, manu temere allato. Carmina haec, e quibus, succedente tempore, tot fabularum suarum argumenta *lyrici* et *tragici* Graecorum *poëtae* hauserunt, *Nonni* et *Procli* temporibus adhuc (Sec. V. post Chr.) lecta et tractata fuisse, eaque non modo Romanos poëtas, *Naevium* puta, *Ennium*, *Pacuvium*, *Ovidium*, *Virgilium* in priore Aeneidis suae parte, sed recentissimos etiam Graecorum poëtas qui res Troianas attingerent, *Coluthum*, *Tryphiodorum*, maxime vero *Quintum Smyrnaeum*, quem *Calabrum* vulgo dicunt, ante oculos habuisse, probabile fit. Ex iisdem, artis scriptoriae usu in Ionia, ut videtur, maturius invalescente, *Historiam* sive potius *Logographiam* apud *Iones* et originem cepisse, et argumento et forma iis similimam fuisse, luculenter docuit *Creuzerus* in libro qui inscribitur: Die *Historische Kunst der Griechen* in ihrer Entstehung und Fortbildung, Lipsiae 1803. 8.

Procli Lycii Chrestomathia grammatica a *Photio* excerpta in Biblioth. cod. 239., cum auctariis ante ineditis, in Bibliotheca antiquarum litterarum et artium, germanico sermone edita a *Tychsenio* et *Heerenio* T. I. Inedita. cf. Salmas. ad Solin. p. 597. Casaub. ad Athenaeum VII. 4. Doddwell de Cyclis p. 802. *Schwarzius* in Diss. de Poëtis Cyclicis in eius Dissertatt. select. ed. ab Harlesio Erlangae 1778. 4.— *Bouchaud* Antiquités poétiques ou dissertations sur les Poétes Cycliques, Parisiis An VII — *Levesque* sur le Cycle épique, in Mémoires de l'Institut, Littérature T. I. p. 338 sqq prae ceteris autem *Heynius* in Excursu I. ad Virgil. Aen. II.; in Comment. de Apollodori Bibl. p. XXX sq. et in Notis ad Procli Lycii fragmenta loco cit. p. 14. sqq. *Wolfius* in Prolegg. ad Hom. p. 126 sq. *Iacobsius* in

---

*) Pausan. I. p. 119. II. p. 151. Schol. Apollon Rh. I. 1357. Hieronym. in Chron. Euseb. ad Olymp. III. Eiusdem *Oedipodiam* ex marmore primus notam fecit *Heerenius* in Bibl. d. alt. Lit. u. Kunst. T. IV. p. 57.

Prolegg. ad Tzetzae Iliaca p. 21 sq. *Heinrichius* in Prolegg. ad Hesiodi Scutum. — *Fr. Creuzerus* in lib. laud. pag. 25 sqq. et 59—62.

§. 29.

Praeterea sive *epicis*, sensu eminentiore, sive *cyclicis* qui temporis hoc circuitu vixerunt poëtis celebrioribus, nunc deperditis, annumerandi sunt:

Creophylus Samius, Homeri creditus hospes, sed quem multo serius vixisse asserit *Photius* in Lexico, licet antiquus sit poëta. Auctor perhibetur carminis quod inscribitur *Οἰχαλίας ἅλωσις*, *Oechaliae*, Euboeae urbis ab Hercule captae, *excidium*. Cf. Fabric. B. Gr. T. I. p. 17. Harles.

Cinaetho Lacedaemonius, de quo feracissimo poëta, primis Olympiadibus florente, paulo ante nonnulla retuli.

Cercops Milesius, cui, aut Hesiodo, apud Athenaeum XI. p. 503. carmen historicum satis nobile *Aegimii* nomine inscriptum (v. Bibl. d. alt. Lit. u. K. T. II. p. 84 sqq.) tribuitur, quique Hesiodi aequalis et aemulus dicitur Diogeni Laertio II. 46. cf. Heynius in Ind. Scriptt. ab Apollod. laudator. p. 354 nov. ed.

Carcinus quidam, a cuius patria, *Naupacto*, carmen *genealogicum*, quod in *feminarum illustrium* aetatis heroicae laudem condidisse dicitur Pausaniae lib. X extr., *Naupacticorum* nomen accepit, quoad argumentum ac perpetuum tenorem, *magnis* simile *Eoeis*, et *Asii* ac *Cinaethonis* Genealogiis. v. Pausan. IV. 2. pr. In Scholiis ad Apollonii Rhodii Argonautica aliquoties laudatur, semel (IV. 86) vel descriptis quinque versibus qui Homericorum redolent saporem. De carmine hoc eiusque auctore diverse tradito v. *Heynius* in Ind. Scriptt. ab Apollod. laud. p. 359. et Bibl. d. alt. Litt. u. K. T. II. p. 90 sqq.

Asius, e Samo insula, aetatis quidem incertae, sed inter antiquissimos *genealogiarum*, epico carmine conditarum, auctores Apollodoro, Pausaniae et Athenaeo laudatus. cf. *Valckenarius* in Diatribe ad Euripidis Hippolytum p. 58 sq. Not.

Eumelus, Corinthius, circa Olympiadum initium,

cuius plura nunc deperdita ἔπη, ut Europia, Titanomachia, Bugonia, Corinthiaca, et Hymnus, seu προςόδιον, in Apollinem et Delum, veteribus laudantur. De poëta hoc vetusto egi in dissert. german. *de fontibus Argonauticorum Apollonii Rhodii*, inserta Biblioth. Litterar. et Art. antiqq. T. II. p. 94-99.

Pisander, *Camiro*, Rhodi urbe, oriundus, unde *Camirensis* dictus, circa Olymp. XXXIII., auctor *Heracleae* i. e. carminis epici de *Herculis rebus gestis*, quod quamquam inter nobilissima ἔπη a veteribus relatum legimus, tamen totum interiit, neque confundi debet cum *Pisandri*, multo serioris poëtae, imperante *Alexandro Severo*, *Larandensis* dicti, historico carmine, itidem deperdito, cui titulus Ἡρωϊκαὶ θεογαμίαι sive de *nuptiis Heroum cum Deabus*, vel *mortalium feminarum cum Diis*, e quibus prognati sunt heroes. cf. *Heynius* in Excursu I. ad Virg. Aen. II. *Reitemeier* ad Zosimum V. 29.

Epimenides Cretensis, θεῖος ἀνήρ, *vatum*, qui *oraculis teletisque* magnam olim nominis celebritatem consecuti erant (§. 10. 14.), in numero habendus, quem centum fere annorum intervallo *bis* Athenas invisisse, primum a Solone, ut videtur, ad expiandum populum, piaculo Cylonio oppressum, arcessitum; secundum, decimo ante Persica bella anno, statuendum esset, si fides habenda Cliniae Cretensi apud *Platonem* in I. de Legg. p. 642 D. Huic praeter *vaticinia* (χρησμούς) et *carmina expiatoria* (καθαρμούς), *Theogonia*, *Curetum* et *Corybantum generatio*, *Argonautica*, et *de Minoë* atque *Rhadamantho* ἔπη passim adscribuntur, quorum fragmenta satis magno numero adhuc supersunt, digna utique, quae ab antiquitatis perito diligentius investigata colligantur. v. Plutarchus in vita Solonis c. 12. p. 209. Tauchn. Diogenes Laërt. in vita Epimen. I. 110. Plato de Legg. III. p. 677 D.; Meursii Creta, IV. p. 236. Vossius in Hist. Graec. IV. p. 431. Bruckeri Hist. Philos. I. p. 419. Fabric. Harlesian. Vol. I. p. 30; *Astii* Animadvv. ad Plat. Legg. p. 69. denique *Heinrichii* Epimenides aus Kreta. Lipsiae 1801. 8.

Aristeas Proconnesius, Croesi et Cyri temporibus, circa Olymp. LV., de cuius aetate, vita morteque ab-

surdissimas fabulas admisit veterum credulitas, ortas partim ex *Arimaspeis*, carmine epico, cuius auctor perhibetur Aristeas, quodque veterum de *Hyperboreis*, genteque *Arimasporum* iis vicina, mythos, e geographiae ignorantia natos, continuisse, et plurium deinceps commentorum fons exstitisse dicitur. Carminis huius meminerunt Herodotus (IV, 13. 14. 16.), Strabo, aliique. Duodecim versus servarunt Longinus et Tzetzes (Chil. VII. 688.). Sunt tamen, inter veteres etiam, qui illud Aristeae nomen mentitum esse, spuriumque et supposititium iudicent. cf. Vossius de Hist. Gr. lib. IV. c. 2. Harlesius ad Fabric. B. Gr. T. I. p. 10. Baylius Dict. Crit. T. I. p. 316 sq. Schoenemannus de Geograph. Argon. p. 35.

Panyasis, eiusdem cum Herodoto aetatis, patriae, generis, circa Olymp. LXXIX. a. Chr. 464. floruit, haruspex et poëta, tum *Heracleae*, carminis heroici nobilissimi, auctor, tum alius elegiaco metro conscripti, cui titulus erat *τὰ Ἰωνικά*. Prioris plura adhuc supersunt fragmenta; integriora etiam in *Theocriteis* XXIV. XXV. et *Moschi* Idyllio quarto latere, suspicatur *Fr. Schlegel* in Hist. Graecae poës. p. 201.

Herodorus ex Ponto, incertae aetatis, auctor *Argonauticorum* et *Heracleae*: *Simonides*, Cei Simonidis ex sorore nepos, dictus *Genealogus* a carmine *genealogico* ad Eoearum Hesiodi et Naupacticorum exemplum conscripto, circa Olymp. LXXXII. de quibus vid. Bibl. d. alt. lit. u. K. T. II. p. 73 sq. et p. 100.

Choerilus Samius, a tragico huius nominis poëta, alioque Alexandri Macedonis aequali, quem Horatius perstrinxit, diversus, ac tempore, quod paci Cimonicae et belli Peloponnesiaci initio (Olymp. LXXXII. 4—LXXXVII. 1.) interiectum fuit, clarus poëta *historicus*, cuius carminis *de bello Graecorum Persico contra Darium et Xerxem, victoriaque Salaminia* paucas reliquias nuper collegit *Naekius*, vir doctissimus: *Choerili Samii quae supersunt*. Collegit et illustravit, de Choerili Samii aetate, vita et poësi, aliisque Choerilis disseruit Aug. Ferd. Naekius. Inest de Sardanapali epigrammatis disputatio. Lipsiae 1817. 8. cf. Fabric. Harlesian. T. II. p. 293.

Epicorum huius aetatis agmen claudat, etsi paulo

serior, *Antimachus* a Claro vel Colophone urbe cognominatus, sub bellique Peloponnesiaci exitum, circa Ol. XCIV. a. Chr. 404. florens, Suida auctore Panyasis discipulus, et teste Cicerone (Brut. 51.) *Platoni* philosopho probatus, carminum duorum, alterius epici, *Thebaidis*, quo *Statio*, Romano poëtae, praelusit, alterius, sub *Lydae*, puellae a poëta adamatae, nomine *complures elegias* complexi, auctor celebratissimus, cuius utriusque fragmenta primus collegit, disposuit et illustravit *Schellenbergius*, Halae Sax. 1786. octonis. V. Dionys. Halic. de structura verbor. p. 300. ed. Schäf. ibique *Uptonis* nota. Quintil. X. 1. 53. cf. Ruhnkenius in Epist. Crit. II. p. 283 et 292. Schaafii Encycl. d. class. Alterth. T. I. p. 37. et quae dedi in dissert. de fontibus Argonauticorum Apoll. Rh. loco cit. p. 102-104.

§. 30.

Ut reliquorum in quovis genere scriptorum Graecorum, ita *poëtarum epicorum delectum* quemdam sive *canonem* instituerunt Grammatici Alexandrini, *Aristophanes Byzantius* et *Aristarchus*, inque optimorum loco *quinque* habuerunt: *Homerum*, *Hesiodum*, *Pisandrum*, *Panyasin* et *Antimachum*. Quodsi duos, quos extremo loco nominavi, excipias, *epicae poëseos* inter Graecos *flos* intra *duo secula* et *dimidium* substitisse videtur, quo nimirum temporis decursu is ingeniorum cultus et indoles, ea vitae morumque simplicitas, sermonis denique poëtici nativus color et habitus inter Ioniae populos obtinuit, quibus hoc carminis genus laetissima sua incrementa unice et debuisse et debere putandum sit.

§. 31.

Ex epico et didactico carmine, quod uno et perpetuo tenore, *hexametro* usque redeunte, fluebat utrumque, natum est in eadem *Ionia*, incerto auctore, Olympiadum fortasse initio, aliud, et forma et materia diversum, sed peculiari nomine diu carens, antiquo τῶν ἐπέων, ut videtur, retento. *Distichi* e-

nim inventi sunt, sive *versus impariter iuncti*, versum hexametrum perpetuo excipiente Pentametro. Quo ipso ut ad reliqua varii generis metra, quae lyricorum et tragicorum ingeniis debentur, excogitanda viam munitam esse verisimile fit; ita prima et communis haec forma *lyricae* poësis apud *Iones* fuit, cui mox *Iambi* perfectio, et *melica* atque *chorica* lyricorum Doricae atque Aeolicae stirpis poëtarum carmina successere. Materia autem sive *argumentum* novi carminis multiplex fuit. Initio tum ad fortitudinem mortisque et doloris in pugna contemtionem civium animis instillandam maxime adhibitum esse, *Callini*, *Archilochi*, *Tyrtaei*, *Solonis* docent reliquiae; tum ad civica iura servanda, ad legum observantiam et disciplinam publicam commendandam inserviisse, ex *Solonis* item, qui supersunt, distichis nonnullis probabiliter colligas: hinc eodem metro, sententiis quippe praeceptisque, exiguo verborum ambitu includendis, maxime idoneo, usi deinceps sunt poëtae, *gnomici* dicti, quod *sententiarum*, sive γνωμῶν, forma popularibus impertirent quae ad pietatem erga deos colendam, cupiditatum moderationem et reliqua vitae domesticae instituta, cogitatione et experientia ipsis edoctis, monita utilia suppeterent. In quibus eminent idem *Solon*, *Theognis*, *Phocylides*, *Xenophanes* et *Euenus Parius*. Mollioribus animi affectibus ac querimoniis illud praecipue attemperasse videtur *Mimnermus*; in quo genere posthac *Ceus* regnavit *Simonides*: cuius demum aetate *elegiae* et *elegorum* (ἔλεγος, ἐλεγεῖον, ἐλεγεία, *carmen lugubre*, ab ἒ ἒ *heu! heu!* λέγειν) nomen inventum esse videtur: quod, quum primum poëtae huius carminibus argumenti tristioris et queribundi, quorum maxima pars, *epitaphia* videlicet et *epigrammata sepulcralia*, versibus impariter iunctis constaret, tributum sit, sensim, solius formae, nulla argumenti ratione habita, non solum ad alia omnia epigrammata, sed ad totum carminum, *metro hoc* ligatorum, genus traductum esse constat. Denique, *Mimnermo* etiam duce, et quasi auctore, *amoris* primum sollicitudini, desiderio, curis, contentionibus, querelis, mox etiam felicitati et gaudiis declarandis elegiam egregie accommo-

darunt *Antimachus* Colophonius, *Philetas* Cous, *Hermesianax*, *Phanocles*, *Callimachus*, poëta Alexandrinus, ad quorum exemplum, inter Romanos, se totos composuerunt *Tibullus*, *Propertius*, *Ovidius.*— Sed de poëtarum Graecorum, quos diximus, praecipuis, qui hoc maxime, in quo versamur, temporis circuitu floruerunt, iam singillatim dicendum.

Conr. Schneider Ueber das elegische Gedicht der Hellenen, in libro qui inscribitur: *Studien*, herausgegeben von *Carl Daub* und *Fried. Creuzer* 1808. T. IV. p. 1-74.— *Jo. Valent. Franckii* Callinus, sive Quaestiones de origine carminis elegiaci. Acc. Tyrtaei Reliquiae cum prooemio et critica annotatione, Altonae 1816. 8. — *Böttiger* in Attici Musei Vol. I. Fasc. II. — *Fr. Schlegel* in Athenaeo T. I. P. 1. — *C. P. Conz* Ueber die Elegie der Alten, in *Hauffii* Diario: Philologie P. I. Stuttgard. 1803. — *Souchay* sur les poétes élégiaques, in Mem. de l'Acad. des Inscr., T. VII. p. 364. — *Nivernois* Dissert. sur l'élégie, in Mélanges de Litterature, Berolini 1797. T. II.

§. 32.

Callini Ephesii, antiquissimi poëtae, C. Schneidero auctore, circa Olympiadum initium (777 a. Ch.) florentis, unicum tenemus, sed orationis simplicitate et sententiarum robore egregium elegiaci, *ad virtutem bellicam exhortantis*, carminis fragmentum, a Stobaeo servatum (Florileg. 51), et cum Tyrtaei similis argumenti reliquiis, quibus ob solam hanc similitudinem a nonnullis perperam annumeratur, frequenter editum, separatim autem a *G. Suendrupio*: Elegia Callini notis illustrata cet. Hafniae 1795. 8. Germanicas carminis huius versiones, numero plures, laudat doctissimus *Mohnike* (Geschichte der Literatur der Gr. u. R.) p. 205. Nuperrimae sunt *C. Schneideri* l. c. p. 69. et *Passovii* in Pantheonis T. II. Lipsiae 1810. p. 93.

Archilochi Parii, nobilissimi, post Olymp. XX., in alio lyricae poësis genere paulo post commemorandi poëtae, etiam *elegiarum* huius generis pauca fragmenta servarunt potissimum Athenaeus, Plutarchus, Stobaeus. In his tamen, quae obitum mariti sororis, naufragium passi, queruntur, docent, elegos,

Archilochi iam aetate, ipsoque auctore, non ad bellicos tantum usus adhibitos esse, verum Mimnermo et magis etiam Ceo Simonidi argumentum carminis, ab his duumviris maxime celebratum, praeivisse.—V. *Archilochi Iambographorum principis Reliquiae*, quas — seorsum edidit *Ignatius Liebel*, Lipsiae 1812. 8. ibique Frr. XLVIII—LVIII.

Aliquanto integriora servata sunt *Tyrtaei*; *sermonum* reliquiae, elegorum metro et dialecto *Ionica* compositae, (ὑποθῆκαι δι' ἐλεγείας Suid.) quibus ille, Spartanis, bello Messenio secundo exorto, oraculi iussu, ab Atheniensibus consiliarius atque administer datus, magistratus aeque ac civium multitudinem ad virtutem bellicam, ad constantiam in rebus adversis, omnium concordiam patriaeque amorem exhortatus esse dicitur v. Aristot. Polit. V. 7. Pausan. IV. c. 15. p. 509. IV. c. 16. p. 512 Fac. Iustinus III. 5.: distinguendae illae ab eiusdem poëtae, qui Pausaniae laudantur, *Doricis anapaestis*, sive *cantibus bellicis*, ad tibiae duplicis sonos decantatis, ut milites *in praelium exeuntes* cupiditate pugnandi inflammarentur, ac simul gressus ad tibiis canentium numeros componerent, unde eosdem ἐμβατήρια et ἐνόπλια dictos esse colligas v. Athen. XIV. p. 630 F. Dio Chrysost. Orat. II. p. 51. *Hos*, praeter *unum* fragmentum, a Dione, loco modo commemorato (cf. Tzetzae Chil. I. 26), servatum, interiisse constat; *illarum*, elegiarum, inquam, *tres* integriores servarunt Lycurgus orator et Stobaeus, *sex*, breviora tantum fragmenta, Strabo, Pausanias et Plutarchus. Quae quidem an maioris cuiusdam elegiaci carminis, fortasse Εὐνομίας, ab Aristotele Polit. V. 7. et Strabone l. VIII. p. 557. Alm. laudatae, partes habendae sint, aeque incertum est, ac dubitari potest de *libris quinque cantuum bellicorum* (μέλη πολεμιστήρια, βίβλια ε') quos, praeter elegias, Tyrtaeum reliquisse tradit Suidas sub voce, nisi forte *Anapaestos* illos hoc titulo significari conieceris. Ceterum floruit Tyrtaeus circa Ol. XXIV. a. Ch. 684. quod est tempus belli Messenii II., dissentiente tamen Eusebio et Trogi epitomatore. *Atheniensem*, non Milesium, fuisse, auctor idoneus est Plato Legg. I. 629 A. Alia de eximio hoc poëta μυθο-

λογούμενα, a sequioris aetatis scriptoribus, ut Pausania, relata, ludimagistrum Athenis eum fuisse, altero pede claudum, stolidum etiam et insanum, sciens praetermitto. Neque enim tanti sunt, ut iis diutius immoreris. Sed vide Schneiderum l. l. p. 11sq.

Elegiarum autem Tyrtaei maiora illa fragmenta cum *gnomicis* poëtis ediderunt multi, nuperrime *Brunckius*, idem in *Analectis*, Vol. I. Separatim cum minoribus frr. *C. A. Klotzius* primum Bremae 1764; mox, et multo auctius, Altenburgi 1767. 8. — *S. Frölichius* Upsaliae 1790, 4. — *Briegerus*, Lipsiae 1790, 8. — novissime *J. V. Franckius* in Callino, Altonae et Lipsiae 1816. 8. v. supra. Nec defuere qui versionibus metricis eadem popularibus suis redderent, vel imitatione felici exprimerent; in quibus satis est memorare *Pye* Anglum; *Lamberti* Italum; *Weissium*, *Cludium* (in *Köppenii* Anthologiae Graecae Tomo III Brunsvici 1787. 8), *Chr. Stolbergium*, *Seckendorfium*, *Bothium*, *Passovium*, Germanos.

§. 33.

Vltimus, quem novimus, in hoc elegiae genere excelluit *Solon*, Atheniensium legislator Olymp. XLVI, 3. ante Chr. 594, inter septem, qui uno tempore fuisse dicuntur et sapientes habiti sunt atque vocati, relatus, cuius vitam descripserunt *Plutarchus* et *Diogenes Laërtius*. Sapientiae is et politicae scientiae famam, ut illa aetate, cum insigni poësis laude coniunxit, celebratissimus propter *elegiam* quinquaginta distichorum, quae *Salamis* inscribitur, qua cives ad insulam cognominem Megarensium ditioni eripiendam, armisque expugnandam, simulata mentis insania, exhortatus esse dicitur, sed cuius initium tantum et versus nonnullos servarunt scriptores laudati. Alia elegiarum Solonis praeclara fragmenta ad pacatam Atheniensium rempublicam unice spectant, quam, sapienter a se constitutam, ut legum summa reverentia, iustitia, libertatis et concordiae amore, contra potentium avaritiam, vim et superbiam tueantur, nec socordia, temeritate ac dissensionibus pessumdari sinant, paterno quasi commotus animo, cives suos ro-

gat atque hortatur. Sed idem Solon inter *gnomicos* quoque poëtas elegiacos antiquissimus nunc habendus est, e cuius Ὑποθήκαις εἰς ἑαυτόν i. e. *monitis ad se ipsum*, ampliora etiam fragmenta, saluberrimis ad virtutis studium vitaeque ac morum emendationem praeceptis ac descriptionibus referta, supersunt, cum ante commemoratis saepius edita una cum reliquis poëtis gnomicis, bis a *Brunckio*, in Analectis, et in Gnom. poëtis, separatim vero et typis excusa, et illustrata a *F. A. Fortlagio* in libro qui inscribitur *Sententiosa vetustissimorum Gnomicorum quorumdam poëtarum opera. Volumen Secundum*, Lipsiae 1776 octonis. A clarissimis viris, Chr. Stolbergio, Iacobsio, Conzio, A. W. Schlegelio, Conr. Schneidero, Passovio, in germanicum sermonem pulchre translata, quaenam fragmenta, et ubi legantur, discas e doctissimi *Mohnikii* libro laud. T. I. p. 210 sq.

De poëtarum gnomicorum indole et usu, post *Heynium* in praefatione ad *Glandorfii* Sententiosa Carm. vetustiss. poëtar. gnomicor. Vol. I. Lipsiae 1776, 8., disseruerunt *Ulr. Andr. Rhodius* de vett. poëtar. sapientia gnomica, Hauniae 1800. 8. et *I. D. Hartmannus*: Ueber die ältesten Lehrdichter der Griechen, nebst der metrischen Uebersetzung eines Solonischen Fragments, Lemgo 1794. 8.

§. 34.

Quinquaginta circiter annis iunior Solone floruit *Theognis Megarensis* (546 a. Ch. Olymp. LVIII.), *princeps elegiae gnomicae auctor*, Platoni haud semel laudatus (v. c. Legg. I. 630. Men. c. 36.), quem, patria invitus relicta, Thebas se contulisse tradunt. Elegiarum quamdam seriem condidit, ab argumento carminum aut metro variis passim nominibus appellatam: *Παραινέσεις* — Ὑποθῆκαι παραινετικαί — *Γνῶμαι δι' ἐλεγείας* vel *δι' ἐλεγειῶν*. Singulae *Cyrni* cuiusdam, pueri poëtae dilecti, animum sapientiae ac virtutis praeceptis gravissimis imbuunt atque erudiunt, ad omne officiorum genus instituunt, vitaeque bonis recte fruendi viam et rationem ostendunt. E bis mille octingentis versibus (tot enim Suidae et Eudociae numerantur) supererant mille ducenti octo et triginta

prisci sermonis simplicitate, notitiisque rerum et hominum illa aetate memorabilium, quae passim in iis reperiuntur, suavissimi. Quibus nuper e codice Mutinensi cura ac diligentia clarissimi *Bekkeri* eruti versus centum quinquaginta novem, argumenti maxime erotici, accesserunt. Non omnes tamen, quotquot nunc leguntur, sed maiorem solum elegorum partem Theognidis esse, reliquos aliarum, Theogonideis fortasse antiquiorum et recentiorum elegiarum fragmenta, insertis etiam genuinorum versuum meris repetitionibus variationibusque, habenda videri, optimorum criticorum constans et verisimillima est opinio. *Codicum* Mss., in quibus cum *Phocylidis* Gnomis vulgo leguntur, notitiam adhuc parum exploratam habemus. Praestantiores tamen sunt Bibl. Reg. Parisini, quibus *Brunckius*; Mutinensis et Vaticanus, quibus *Bekkerus* usus est. *Editionum* censum, sed non geneticum, dedit *Kallius* in Specimine novae edit. Sententiar. Theogn. Gottingae, 1766., supplementis auxit *Glandorf.* ad carm. aureum Pythagorae. *Principem* Theognidis edit. *Aldinam* cum Hesiodo Venetiis 1495. forma max. supra (§. 27.) laudavimus. Criticas edd. curarunt *Elias Vinetus*, Parisiis 1543. 8. *Camerarius*, Basileae 1551 et 1555. octonis, tum, trium Mss. Parisinorum ope adiutus, *Brunckius*, in corpore Gnomicorum quod inscribitur: *Ἠθικὴ ποίησις* s. *Gnomici Poëtae graeci*, Argentorati 1784. 8. sed curis doctissimi *Schaeferi* secundum edito, notisque et indicibus aucto Lipsiae 1817. 8.— nuper denique, quem iam laudavimus, *Immanuel Bekkerus*, cuius opera prodiere *Theognidis Elegi ex fide librorum Mss. recensiti et aucti, cum notis Fr. Sylburgii et Brunckii* Lipsiae 1815. 8. Bonae interpretationis vero laude imprimis commendabilis est editio *Michaelis Neandri* in *Opere aureo et scholastico* Basileae 1559. 4. recuso Lipsiae 1577. 4. Memorandae praeterea veniunt editiones *Seberi* Lipsiae 1620. 8. *J. Vorstii* Berol. 1674, tertium repet. cura *J. J. Schröderi* Marb. 1733. 8.; *Anton. Blackwelli*, Londini 1706. 8. et *Wintertonianae* cum Hesiodo, Theocrito aliisque gnomicis poëtis, Cantabrig. 1635. 8. 1652. et saepius deinceps repetitae, nuperrime emendatius a *Thoma*

Gaisfordio Vol. I. Oxonii 1814, octonis maior. — De Sententiarum Theognidis *versionibus* vid. Mohnikius l. l. p, 263 sq. et p. XLIII.

Aequalis Theognidi fertur *Phocylides* Milesius, Graecorum scriptorum praestantissimis, Platoni, Aristoteli, Straboni, Plutarcho, aliis, saepe commemoratus, de quo *Isocrates* in or. ad Nicoclem: *σημεῖον δ᾽ ἄν τις ποιήσαιτο τὴν Ἡσιόδου καὶ Θεόγνιδος καὶ Φωκυλίδου ποίησιν· καὶ γὰρ τούτους φασὶ μὲν ἀρίστους συμβούλους γεγενῆσθαι τῷ βίῳ τῶν ἀνθρώπων.* Carminum eius tanta olim fuit auctoritas, ut non minus quam Homeri, Hesiodi, Archilochi et Mimnermi poëmata a Rhapsodis recitarentur. v. Athen. XIV. p. 620. Nunc paucissima tantum *gnomarum* sive *sententiarum* huius poëtae fragmenta leguntur, quibus confirmatur quod Dio Chrysostomus (Diss. 36. p. 440) retulit, plerasque omnes Phocylidis sententias paucis versibus inclusas a poëtae nomine fere incepisse, hoc modo: *καὶ τόδε Φωκυλίδεω·* cf. Harlesius ad Fabric. B. Gr. T. I. p. 720. Non omnes tamen *elegos* fuisse, sed quosdam *hexametris* constitisse, monuit C. Schneiderus in diss. laud. über das eleg. Gedicht d. Hellenen p. 30. Enimvero quod sub Phocylidis nomine hodieque circumfertur, *ποίημα νουθετικόν* i. e. *carmen admonitorium*, septemdecim et ducentis versibus heroicis, tametsi pulcherrimis sententiis refertissimum, optimorum tamen criticorum consensu, spurium et supposititium opus serioris multo scriptoris, fortasse christiani, saec. II—IV, habendum esse scias, sententiarum compilatarum quemdam quasi centonem, rerum ordine valde turbato, et crebris eiusdem sententiae repetitionibus confectum. cf. Lud. Wachler Disp. de Pseudo-Phocylide, Rinteliae 1788. 4. Primum prodiit cum *Constantini Lascaris Ἐρωτήμασι* s. Grammatica graeca, Venetiis 1494-1495. quaternis, hinc editum est cum Hesiodo, Theognide aliisque apud *Aldum* 1495. Fol. Exstat porro in *Neandri libro aureo*, in Gnomicorum Poëtarum corporibus, et multo correctius et emendatius in *Brunckii Poëtis gnomicis*. Pythagorae ac Phocylidis carmina graeco-latina edidit *Wolfg. Seberus* Lips. 1604. 8. repet. 1622. 8. Separatim vero cum selecta annotatione graece et latine

illud excudendum curavit *Jo. Adam Schier*, Lipsiae 1751. 8. — Genuina fragmenta Phocylidea insunt in Brunckii Analectis T. I. p. 77 sqq. T. II. p. 522. Cf. Réflexions sur ce qu'a pu être le *Phocylide*, dont nous avons les sentences, d'après un manuscr. de l'abbaye de St. Remi de Reims, par Mr. *Vincent*, insert. in *Journal des Savans* a. 1788. p. 1965-74.

Xenophanis Colophonii, philosophi et poëtae circa LXmam Olympiadem florentis, de quo nobilissimo Eleaticae scholae auctore infra dicemus, elegiarum gnomicarum insignia aliquot fragmenta servavit Athenaeus X. 1. p. 413 F. XI. 1. p. 462 C. D. XII. 10. p. 526 A. B. a *Passovio* primum translata, quae sapientiae et virtutis studium ceteris omnibus longe anteferendum, eoque vel voluptatum usum temperandum esse docent; cf. C. Schneiderus in diss. laud. p. 31 sqq. Mohnikius p. 265 sq.

Denique, qui hoc elegiae genus excoluere, hic commemorandi sunt, tametsi, dictis aliquantum seriores, ad secundam aetatem pertinent, praeter *Ionem Chium*, *Euenus Parius* et *Critias* Atheniensis, uterque Socratis temporibus florens Athenis, *ille* ex Platonis Phaedone p 60. 61. Steph. Phaedro p. 316 Heind. et Apol. Socr. 4. tum ex Plutarcho Qu. Plat. T. II. p. 1010. et de discr. am. et adul. §. 18. notissimus poëta et Sophista; *hic* triginta virum, Spartanorum iussu et auctoritate victis Athenis dominantium, unus, Theramenis accusator, in proelio contra Thrasybulum, patriae liberatorem, occisus, cuius vitam Philostratus in Vit. Sophist. l. 16. p. 501 sqq. descripsit, elegiae fragmentum protulit Athenaeus X. c. 11. a *F. Passovio* in Pantheonis T. II. p. 104. germanicis versibus redditum.

Iam gnomicorum, quos hactenus enumeravimus, poëtarum elegos, cum aliis multis sententiarum fragmentis e poëtis philosophicis, lyricis, comicis, tragicis, a serioris aetatis scriptoribus, in primis ab Io. *Stobaeo*, Sec. Vti post Chr. epitomatore, excerptis, complures in unum corpus collectos edidere viri docti, primum *Aldus Manutius*, cum Hesiodo et Theocrito, Venetiis 1495 fol. — *Frobenius*. Basileae 1532. 4. — *Mich Neander*, in Gnomologia graecolat. Basil.

1556. 8. in Gnomologico graecolat. ibid. 1564, imprimis in *Opere aureo* et *scholastico* Lipsiae 1577. 4. *Jac. Hertelius*, Basileae 1560 et 1561 8. *Jo. Pauli* in Gnomologia etc. Upsaliae 1656. 8.—denique *Rad. Wintertonus* in Poëtis minoribus graecis, et *Brunckius* in *Gnomicis poëtis Graecis*, uterque saepius a nobis iam laudatus.

§. 35.

Successit aliud quoddam elegiae gnomicae genus, sed a priore longe diversum. Nulla enim vitae sapienter instituendae continet praecepta, sed meras de vitae humanae malis, naturae lege impendentibus, de annorum et iuventutis ac pulchritudinis fuga, de morbis, laboribus et aerumnis mortalium, de senectutis incommodis et molestiis, mortisque necessitate, querelas. Unde, discriminis causa, fortasse tragicam eam appellari posse elegiam censet Schneiderus p. 36. Et huius inventio, certe summa perfectio Ionum animi mollitiae tribuenda, neque aetate sententiosae elegiae inferior videtur. Nam, licet in Archilochi quodam fragmento, ut dixi, eiusmodi querelarum iam vestigia quaedam deprehendantur, verus tamen ac princeps huius elegiae auctor putandus est *Mimnermus* ex Ionia *Colophonius*, Solonis aequalis, circa Olymp. XLVI a. Ch. 596. clarus, cuius suavissimi poëtae pauca quae supersunt fragmenta, inter *gnomicos* plerumque edita, a *Brunckio* etiam in Analectis T. I. p. 60., integrorum operum iacturam multo reddunt graviorem. cf. Horat. Epp. I. 6. extr. II. 2. 101. Idem in maiore carmine, item deperdito, quod a tibicinae, quam, tametsi senex, gravi saucius amore deperiit, nomine *Nanno* inscripsit, *eroticae* sive amatoriae elegiae, ducentis circiter annis post magis frequentari coeptae, fundamenta iecit. In tristioris autem argumenti elegis illis licet plures haud dubie sese exercuerint, nemo tamen, post Mimnermum, magis eminuit quam Ceus *Simonides*, longaevus, nam a secundo anno Olympiadis LVtae usque ad quartum LXXVIImae, 559—469 a. Ch. ante et inter bella Persica vitam produxit, quem in *melicis* etiam carminibus novem principum

lyricorum numero ab Alexandrinis grammaticis adscriptum esse infra videbimus. Summam tamen laudem naeniis et threnodiis suis meruit, (Quintil. Inst. Or. X. 1. 64) quarum egregium superstes fragmentum, *Danaën*, materni affectus, quem prodit, mira dulcedine legentis animum permulcens, Dionysio Halic. (De struct. orat. p. 258 ed. Upt.) debemus. *Elegi* autem eius, quibus pugnam navalem ad Artemisium promontorium et in Marathonia terrestri occisos libertatis propugnatores, Aeschyli tragici victor, posteritatis memoriae commendasse fertur, haud magis celebres sunt, quam *epigrammata epitaphia* elegorum metro composita, quae supersunt, in his laudatissimum illud in trecentos Spartanos qui caede sua Thermopylarum fauces tantopere nobilitarunt. cf. Herodot. VII. 228. Cic. Tusc. Quaest. I. 42. Sed generalioris etiam argumenti elegiis condendis Mimnermi eum vestigiis institisse, testatur fragmentum, a Stobaeo Floril. Tit. 98. p. 407. ed. Grotii servatum. Quae praestantis poëtae reliquiae leguntur nunc in Gnomicorum et Lyricorum corporibus, accuratissime editae in Brunckii Analectis et Iacobsii Anthologia Graeca. Neque tacendae sunt versiones germanicae Iacobsii, Stolbergii, Herderi, Passovii, quas laudat Mohnikius l. l. p. 267 sq.

§. 36.

Amatoriae autem *elegiae*, post *Mimnermum*, qui de vitae universae malis querelas, ad amoris infelicis miserias in *Nannone* sua primus traduxisse videtur, unus auctor *Antimachus Colophonius* hic commemorandus. Nam quatuor reliqui, Philetas Cous, Hermesianax Colophonius, Phanocles et Callimachus, etsi summam in hoc carminis genere laudem meruerint, quum vita eorum in Alexandri demum Macedonis et Ptolemaeorum tempora incidat, ad *tertiae* aetatis poëtarum recensum reservantur. Antimachus autem, quem, propter *Thebaidem*, in epicorum poëtarum quinque principum canonem receperunt Grammatici Alexandrini, (§§. 29. 30.) Mimnermi fortasse exemplum secutus, puellae sibi adamatae, sed morte immatura ereptae, memoriam elegiis con-

secravit, in unum carmen, huiusce *Lydae* nomine inscriptum, et pluribus, certe duobus, libris distributum, collectis, in quibus prisci i. e. mythici temporis similes casus fusius enarrando, sui doloris solatium quaereret. Vid. Hermesianax ap. Athenaeum XIII. p. 597. Schol. Euripid. Phoen. v. 44. Plutarch. Consol. ad Apoll. p. 106 B. cf. Bibl. d. alt. Litt. u. Kunst T. II. p. 102 sqq. C. Schneiderus l. l. p. 52-54. Paucas carminis huius, a Callimacho paulo iniquius, ut Schneidero videtur, notati, reliquias collegit Schellenbergius v. supra §. 29.

§. 37.

Quo plures, praeter dictos, poëtae elegis, Ionum invento, usi sunt: eo pauciores *Iambum*, quo *carmen ad vitiorum et hominum vitiosorum irrisionem versu iambeo compositum* hic intelligimus, celebrarunt. Carminis hoc genus, heroico, ut videtur, nisi par, certe haud multum inferius aetate, primus *Archilochus* Telesiclis filius, adeo perfecit, ut princeps eius auctor dictus sit; nec, *Velleio* teste (I. 5.), quisquam alius, cuius operis primum auctor fuerit, in eo perfectissimus, praeter Homerum et Archilochum, reperiatur. Quid? quod, post Homerum, hunc maxime admirata est antiquitas; hunc summi poëtae, ut Anacreon, Aeschylus, Cratinus, Aristophanes, et inter Latinos Horatius, imitati sunt; huius carmina cum Homeri et Hesiodi illis Rhapsodi cecinerunt (Athenaeus XIV. p. 620); Grammatici nobiles, ut Apollonius Rhodius, Aristophanes Byzantius, Aristarchus, commentariis illustrarunt; et Heraclides Ponticus de Homero et Archilocho libellum reliquit. *Parius* et ipse, summi ingenii laude florens, (ὁ Πάριος ποιητής·), et Iambi eius (Hor. Epp. I. 19. 23) dicuntur a *Paro* insula, patria poëtae, qua tamen mature relicta, in *Thasum* Thraciae vicinam, Pariorum colonia Olymp. XV. vel XVIII. eo deducta, migravit. Fuit igitur, ut Cicero refert (Tusc. I. 1.) iam Romulo regnante; sed carminum *Ionica* praecipue dialecto conditorum praestantia maxime inclaruit Olymp. XXIII a Ch. 688. quo tempore Gyges in Lydia regnabat (Herodot. I. 12.), vitamque ad Ol. XXIX. a. Ch. 664 produxisse videtur,

in bello interfectus a Callonda quodam, genere Naxio, qui cognomine Corax vocabatur (Plut. T. VIII. p. 219 sqq.).—*Elegias* Archilochi supra laudavi (§. 32). *Hymni* eius lyrici duo celeberrimi memorantur veteribus, alter in *Cererem*, quo inter Parios, cives suos, apud quos cultus Cereris praecipue viguit, vicisse dicitur Interpreti Graeco Avium Aristophanis v. 1762.; alter in *Herculem*, Olympiae in pompa victoris accini solitus, cuius initium ipse Pindarus carminis Olympici IX. exordio intexuit, ubi vide Schol. et *Liebelii* libellum mox commemorandum p. 178 sqq. *Epodorum* i. e. carminum, in quibus singulis versibus integris et legitimis alter brevior subiicitur, et quasi accinitur, ἐπᾴδεται, vel inventor proditur Plutarcho de Musica, et Victorino Grammatico p. 1251. Qui quales fuerint, ex Horatii Epodis cognosci licet. *Epigrammatum* magnum numerum reliquisse, significat *Meleager*, Anthologiae conditor, in carmine ad Dioclem v. 37 sq. Inter *Scoliorum* etiam auctores refertur. *Fabulas* autem, quarum nonnulla fragmenta adhuc leguntur, et frequens apud veteres mentio infertur, non ut legitimum opus edidisse, sed, Hesiodi exemplo, aliis carminibus, iambis puta et epodis, apte intexuisse videtur. cf. Iulian. Orat. VII. p. 207 B. Liebelii Fragm. Archilochi p. 44 sqq. Denique innumerabiles metrorum rhythmique species et genera, quae invenisse dicitur Grammaticis, quaeque hinc appellantur *Archilochia*, quis ignorat? Vid. Liebelius l. l. p. 23-37. In his tot tamque diversis fecundi pectoris atque ingenii copiis, maxima tamen *Iamborum* Archilochi fama percrebruit; famam dico, nam ipsa carmina dudum interiere, nec, praeter singulas voces et iamborum ceterorumque carminum eius fragmenta satis quidem numerosa, sed maximam tamen partem brevissima, in veterum scriptorum operibus servata, nobis supersunt, nisi magni tantum laudes poëtae apud Platonem, Ciceronem, Velleium Paterculum, Quintilianum, Longinum, alios; et vestigia quaedam apud vatem Romanum, qui *Parios primus Iambos ostendisse* se *Latio* gloriatur. „Summam in eo vim elocutionis, quum validas tum breves vibrantesque sententias, plurimum sanguinis at-

que nervorum" praedicat Quintilianus (X. 1. 59.). Dicacitatem vero Archilochi, satyricam irrisionem, qua excelluit, et iamborum, quos fudit, maledicentiam virulentam testatur narratio vulgatissima de suspendio *Lycambes* eiusque filiae *Neobūles*, quam, poëtae ante desponsatam, pater perfidus alteri, genere fortasse et opibus praestantiori, in matrimonium collocaverat v. Horat. Epod. VI. 13. Epp. I. 19. 30. ad Pison. 79. Unde *Archilochia* illa Bibuli in Iulium Caesarem *edicta* apud Ciceronem Epp. ad Attic. II. 21. qua ratione dicantur, facile intelligas. Iam carminum eius quas dixi reliquias, quasi laceras e magno naufragio tabulas, collegerunt, post H. Stephanum, et illustrarunt Brunckius in Analectis T. I. p. 40. Iacobsius in Anthologia T. I. et VI. *I. G. Huschkius* in dissert. de fabulis Archilochi, Altenburg. 1803. 8. et in A. Matthiae Misc. Philolog. T. I. pr. singulari autem libro diligenter scripto nuper *Ignatius Liebelius* cum annotatt. et praemissa de vita et scriptis poëtae commentatione Lipsiae 1812. octonis mai. Nonnullorum fragmentorum versiones laudat Mohnikius l. l. p. 219. Praeterea de Archilocho eiusque vita et scriptis egerunt *Baylius* in Lexico hist. et crit. s. v. — *Sevinus* in Mem. de l'Acad. des Inscr. Vol. X. — *E. L. Huchius* in libro qui inscribitur *Versuch über die Verdienste des Archilochos um die Satyre* Zerbst 1767. 8. — *Fabricius* Harles. T. II. p. 107 sqq.

Archilocho alterum veteres Iambographum, eique aetate proximum (nam Olymp. XXIX. a Ch. 664. floruisse dicitur) adiunxere *Simonidem Amorginum*, a patria eius *Amorgo*, Sporadum insula, ducto cognomine, quem cave confundas cum Simonide *Ceo* (§. 35.) et *Simonide Genealogo* (§. 29), Cei e sorore nepote. Amorgino, quem nonnulli tamen, Proclo auctore, *Samium* fuisse perhibuerunt, praeter alia breviora, tribuitur carminis, simplicitate et sermonis elegantia satis commendabilis, *de mulierum origine atque indole*, fragmentum ab *Io. Stobaeo* servatum, tamque cum *gnomicis* poëtis a *Wintertono* et *Brunckio*, ab hoc quoque in Analectis vett. poët. graec. T. I. p. 124 sqq., quam seorsum editum, cum annotationibus *Georg. Dav. Köleri* et epistola *Heynii*, Gottingae 1781. octonis, germanice so-

luta oratione versum a *Fr. Grillo*, in Diario: Für ältere Litteratur u. neue Lectüre VI. p. 104, iambis senariis a *G. S. Falbio* in Kochii Eurynome 1807. p. 532 sqq.

Post duumviros hos, aliorum quidem, ut *Alcaei*, *Solonis*, *Timocreontis Rhodii* et *Critiae* Atheniensis, eiusdem cuius elegos paulo ante meminimus, Iambi passim laudantur; sed *tertius*, qui inter principes huius generis poëtas refertur, est *Hipponax* Ephesius, Darii temporibus, Olymp. LX. a Ch. 540. qui *choliambos* sive *scazontes*, ita dictos, quod senarii in versus exitu quasi frangitur rhythmus, invenisse fertur, idem *parodiis* suis famam nactus. Bupalum et Athenidem, clarissimos suae aetatis sculptores, sibi infestos, carminibus vehementissime insectatus esse dicitur Plinio H. N. XXXVI. 2. Quare cum Archilocho eum componit Horatius in notis versiculis Epod. VI. 13.: — „In malos asperrimus

Parata tollo cornua:
Qualis Lycambae spretus infido gener
Aut acer hostis Bupalo"

Tantaque iamborum eius petulantia et amaritudo fuit, ut *Hipponacteum praeconium* Ciceroni (Epp. ad. Fam. VII. 24) appellatum sit carmen maledicum ac probrosum. Deperditorum fragmenta nuperrime primus collegit doctissimus *Th. Fr. Welcker* Gottingae 1817. quaternis, adiectis duobus *Ananii* fragmentis, ab Athenaeo servatis. De *Ananio* hoc iambographo, qui Hipponactis habetur aequalis, praeterea nihil fere accepimus.

§. 38.

Elegis et Iambis accessere mox varii generis carmina, *lyrica* dicta a musico instrumento, cui ipsa natura duce *motus*, *sensus et affectus animi quoscumque* quasi modulanti accinerentur: atque summa poëseos cum arte musica priscis temporibus apud Graecos necessitudo effecit, ut qui melicis his carminibus componendis, primum operam dedere, aequalium ac posteritatis laude dignam, iidem sororiae etiam arti, modulandis versibus suis adhibitae, perficiendae stu-

derent. Tales fuisse, praeter dictos, accepimus *Terpandrum Lesbium*, cuius Fragmenta nuper collegit doct. *Welckerus*, *Thaletam Cretensem*, *Clonam Thebanum* sive *Tegeatem* ex Arcadia, *Arionem Methymnaeum*, alios, qui omnes post Callinum et Archilochum floruere, etsi nonnullorum, ut Terpandri, aetas controversa est. cf. Liebelius in comm. de Archilochi vita §. III. p. 8 sqq. Carminum autem lyricorum, quae tum laudati poëtae, tum qui deinceps commemorabuntur, musicis temperabant modis, multa genera et formae fuere, diversis nominibus, quae Grammatici explicuerunt, distinctae, sed quarum discrimina, in hac tanta lyricorum poëmatum strage, accuratius internoscere vix licet. Nam praeter generaliora nomina, *μέλη*, *ᾠδαί*, *ᾄσματα*, *νόμοι*, feruntur *ὕμνοι*, *ἐφύμνια*, *προοίμια*, *παιᾶνες* sensu strictiore, hymni in Apollinem malorum averruncum, et *νόμοι*, item ad Apollinis, tum ad aliorum deorum laudem compositi; *διθύραμβοι* in Bacchum, de quibus ut de *scoliis* paulo post videbimus; *σκόλια*, *πάροινα*, *ἰόβακχοι*; *ἐγκώμια*, *ἔπαινοι*, *ἆθλα*, *ἐπινίκια* ad heroum et victorum laudem; *ὑπορχήματα*, chorica, comitante mimica saltatione decantata, *Pindari*, *Bacchylidis*, *Xenodami* v. Athen. XIV. 12.; *προσόδια* in Apollinem et Dianam; *ἐμβατήρια* sive *ἐπιβατήρια*, bellica carmina, a *Tyrtaeo* et *Alcaeo* celebrata; *θρῆνοι*, *θρηνῳδίαι*, *ἐπικήδεια*, cantus lugubres, maxime ad defunctorum honorem; *ἐρωτικά* amatoria carmina; *παρθένια* a virginum choro cani solita; *παιδικά* in pueros amatos; *παίγνια* lusus; denique carmina, vel argumenti vel metri ratione habita, ab eorum auctoribus denominata, *Anacreontea*, *Asclepiadea*, *Glyconia*, *Phalaecia* cet. v. *Astii* Grundriss der Philologie §. 39. p. 93 sq. p. 100—103. Ilgenius de Carm. Conviv. Graecor. p. XXX sqq. *Mohnikius* l. l. p. 300—305.

§. 39.

Ceterum flos horum poëtarum ab eo fere tempore incipit, quo epicam poësin minus iam frequentari vidimus, et intra temporis spatium *ducentorum viginti* circiter *annorum*, ab Olymp. XXVII. ad LXXXII. a.

Ch. 670-450. duravit. Quo temporis intervallo Graecia adhuc ludibunda velut adolevit, ad summumque opum, fortunarum ac gloriae fastigium evecta est. Quae quidem rerum suarum laetissima incrementa, quum libertatis et patriae flagrantissimo amori, tyrannidis odio acerrimo, virtutis bellicae studiis, institutorum domesticorum, ludorum, festorum dierum, religionum curae et observantiae maxime deberet; eosdem liberi et excelsi animi sensus atque affectus maximam carminum lyricorum partem spiravisse, haud magis miremur, quam quum, rerum facie immutata, et antiqua Graecorum disciplina pessumdata, virtutis stimuli isti sensim hebescerent, magna quoque poëtarum ingenia iis incitari desiisse. Ceterum ut *elegorum* inventio et perfectio *Ioniis* poëtis maxime debetur, ita *melica* et *chorica* lyricorum carmina *Aeolum* atque *Dorum*, in insulis maris Aegaei, in Graecia continente et Sicilia habitantium, studiis celebrata esse constat. Minima tamen horum carminum pars e communi naufragio, quo tot litterarum antiquarum monumenta absumta esse querimur, emersit, nec *novem* illis quidem poëtis, quos, e lyricorum numero paene *centenario*, *principes* iudicarunt critici Alexandrini, tempus pepercit. Supersunt tantum clarissimorum poëtarum *nomina*, paucorum carminum egregia *fragmenta*, *solius fere Pindari opus quoddam integrum*.

§ 40.

Novem autem principes illi feruntnr *Alcman*, *Alcaeus*, *Sappho*, *Stesichorus*, *Ibycus*, *Anacreon*, *Simonides Ceus*, *Pindarus* et *Bacchylides*.

Horum antiquissimus *Alcman* sive *Alcmaeon*, Olymp. XXVII. a. Ch. 670. clarus, gente *Lydus*, sed *Spartae* natus a patre servo, e tribu Spartana *Μεσόα*, unde *Laconis* nomen accepit, aequalis dicitur *Ardyis* Lydorum regis, Croesi proavi, et *Leschis* poëtae cyclici (§. 28). In carminibus eius, *dorica* dialecto compositis, numerantur *hymni*, *paeanes*, *hymenaei*, *scolia*, carmina *amatoria*, quorum vel inventor apud Athenaeum XIII. p. 600. (*ἡγεμὼν τῶν ἐρωτικῶν μελῶν*)

vocatur. Potior tamen pars eorum fuisse videtur, quae *parthenia* scil. ᾄσματα appellantur, ἃ αἱ παρθένοι ᾖδον *quae virgines cecinere*; quod e vita et moribus feminarum apud Dores intelligendum: unde Clementi Alex. Strom. I. p. 308 *chorea* ab Alcmane initium duxisse perhibetur. Quanta vero apud Spartanos olim fuerint auctoritate Alcmanis μέλη, quae in plures libros (*sex* numerantur) postea dispertita legebantur, discimus e Plutarcho in vita Lycurgi, et quantopere Criticis et Grammaticis lectitata fuerint, nuper docuerunt Scholia Veneta ad Homeri Iliadem. Commentariis etiam seorsum editis de Alcmane, cuius nomen lyrico cuidam metro, ab eo vel invento vel praecipue frequentato, haesit, egisse accepimus *Dicaearchum*, *Philochorum* Atheniensem, et *Sosibium* Laconem. Sed carminum eius paucissima fragmenta vulgata erant a Neandro, H. Stephano et Ursino. Seorsum edita graece et latine Parisiis 1586. 12. laudat *Mohnikius* p. 221. Nuperrime autem maiore ea studio collegit et recensuit doctissimus *Fr. Th. Welckerus*, Giessae 1815, quaternis.

Iunior *Alcaeus*, ex Mitylene Lesbius, Olymp. XLV. a. Ch. 600, *Pittacum*, *Myrsilum*, aliosque urbis patriae tyrannos, armis pariter atque carminibus insectatus, *in hac parte operis*, *Quintiliano* iudice, *aureo plectro merito donandus*, quem prae ceteris expressit Horatius. Carminum eius *aeolica* compositorum *dialecto*, quibus, praeter Martem, etiam „*Liberum et Musas Veneremque et illi semper haerentem puerum canebat*“, quaeque, praeter μέλη, etiam *hymnos*, *scolia*, ἐπιβατήρια, παρθένια et παιδικὰ continebant, *decimum* librum laudat Athenaeus (XI. 8.); editionem inter veteres curarunt Aristarchus et Aristophanes Byzantius; fragmenta paucissima, quae restant, collegerunt et, cum aliorum Lyricorum reliquiis, typis vulgarunt *Mich. Neander*, *Henr. Stephanus*, *Fulvius Vrsinus*, et seorsum, C. D. *Iani* in tribus prolusionibus *De Alcaeo*, *poëta lyrico eiusque fragmentis*, Halae Saxon. 1780 sq. quaternis. Quas denuo edidit *Th. Fr. Stangius* Halae 1810. 8. Sed multo magis laudandus est *Blomfieldius*, Anglus, qui nuper in *Museo Critico* Cantabrig. 1814.

IV. fragmenta haec multo auctiora collegit et recensuit. In Alcaei operibus veteres, praeter rerum et cogitationum copiam, maxime admirati sunt elocutionis brevitatem, magnificentiam et miram accurationem. Homero adeo plurimum similem praedicat Lesbium poëtam Quintilianus X. 1., et quamquam in lusus et amores descendat, maioribus tamen aptiorem argumentis fuisse censet. Carmen XXIX. inter Theocritea, *Παιδικὰ* inscriptum, Alcaeo vindicare nuper conatus *Fr. Thierschius* in *Specimine editionis Symposii Platonis*, Gottingae 1808. 4. opinionem suam haud probavit nec Hermanno (ad Viger. p. 925) nec A. Matthiae (in libello scholast. De carmine Theocriteo XXIX Altenb. 1815) nec Blomfieldio l. l. —

Sapphonem Lesbiam vel Mitylenaeam, aequalem, civem, amicam Alcaei, misero in Phaonem perfidum amore (v. Ovid. Herod. XV.) aeque nobilitatam, quam carminum, maximam partem *ἐρωτικῶν*, quae fudit, summa ad animi motus affectusque exprimendos vi, gratia, dulcedine, nemo ignorat. Sed feminae egregiae non minus aetas quam fata extrema controversa sunt. Anacreontis enim temporibus eam admovet *Hermesianax* in elegia ab Athenaeo (XIII. p. 597) servata, et saltum e Leucade promontorio, quo amoris infelicis dolori remedium quaesivisse vulgo perhibetur, ab alia muliere cognomine eiusdem patriae, nempe *Eressia* Sapphone, quae serius vixisse videtur, tentatum esse affirmat *Athenaeus* XIII. 24. assentiente Fr. Schlegelio et Viscontio. A morum autem infamia, quam multo post hominum levitas et invidia magno poëtriae nomini adspergere haud dubitarunt, pulchre eam nuper vindicavit doctissimus *Welckerus* in libello qui inscribitur: *Sappho von einem herrschenden Vorurtheil befreit* Gottingae 1817. 8. — Laudantur veteribus Sapphûs *elegiae*, *μέλη*, *hymni*, *scolia*, *ἐρωτικά*, *epigrammata*. Attamen e *novem* carminum eius *libris*, qui olim exstitere, paucissimae quaedam reliquiae, a Dionysio Halic., Longino aliisque servatae, deperditorum nonnisi acrius instillant desiderium. *Aeolica* et haec usa est *dialecto*; et Sapphica stropha aeque nobilis est ac metrum Alcaicum, Horatio toties adhibita. Odaria *duo* integriora et cetera

carminum frustula, una cum poëtriae vita, ediderunt I. C. *Wolfius* in *Fragmentis et Elogiis Poetriarum octo, graece et latine* Hamburgi 1734. 4. et seorsum idem, ibidem, 1733. 4., tum qui Lyricorum fragmenta collegere, *H. Stephanus* et *Vrsinus* supra laudati. Reperiuntur ea praeterea in *Catulli*, qui odae a Longino descriptae tres priores strophas latine expressit (carm. 51.) edit. a *Vossio* curata, in multis Anacreontis editionibus, in *Brunckii* Analectis Poëtarum Graecorum, Argentorati 1772sqq. 3 Voll. 8. in *A. Schneideri* libro: *Μουσῶν ἄνθη* s. poëtriarum etc. Fragmenta Giessae 1802. 8. et in F. I. H. Van Reenen Auctorum Graecorum T. I. Amstelod. 1809. 8. una cum Anacreontis reliquiis. Seorsum ea ediderunt et notis illustrarunt H. F. M. *Volgerus* cum diatribe de poëtriae huius vita et scriptis, Lipsiae 1810. 8. *F. H. Egertonus* Parisiis 1815. 8., et germanico commentario probabili *A. Moebius* Hannoverae 1815. 8. Multo auctiora et emendatiora illa dedit *Blomfieldius* in *Museo Critico Cantabrig.* I. 11. 1812. *Versiones*, praecipue germanicas, laudat *Mohnikius* p. 230. et XLII. (quibus adde *Morgensternii* illam in Commentar. Dorpatensibus P. IV. p. 416sqq.); idem *W. Heinsii* vitam Sapphonis in Iride III. 2. 1775. Veterum de Sapphone commentarii olim exstitere auctoribus *Callia* Mitylenaeo et *Chamaeleonte* Heracleota.

Stesichori, Himerae in Sicilia nati, *Phalaridis*, Agrigenti tyranni, adversarii, qui, Suida teste, usque ad Ol. LVI. 556 a. Ch. vitam produxit, multa interiere carmina, *Doricae* poëseos et dialecti praeclara olim monumenta, in quibus, praeter *lyrica*, ut *ἆθλα* in *victores*, et *παιδικά* in pueros formosos, numerantur etiam *lyrico-dramatica*, quo referas *μέλη* eius *βουκολικά* sive *carmina pastoritia*; tum *lyrico-epica*, cuiusmodi fuisse videntur eius *Geryonis*, *Helenes accusatio* et *encomium* sive *Palinodia*, *Europia*, *Ἰλίου πέρσις* sive *de Troiae excidio*, *Orestia*, aliaque: unde *Quintiliano* (X, 1. 62) „*maxima bella et clarissimos cecinisse duces, et epici carminis onera lyra sustinuisse*“ dicitur. Quorum omnium reliquias lyricorum poëtarum fragmentis inseruere viri laudati, seorsum digessit et interpretatus

est *I. A. Suchfort*, Gottingae 1771. 4. sed multo pleniores et emendatiores edidit *Blomfieldius* in Museo Crit. Cantabrig. 1816. VI.

Pauciora etiam *Ibyci* supersunt, ab *H. Stephano* et *Fulvio Vrsino* collecta inter Fragm. lyricor. *Rhegii*, urbe Calabriae, vel *Messanae* in Sicilia natus, circa Ol. LVI. 3. a. Ch. 554. floruisse, et septem libros μελῶν ἐρωτικῶν *dorica dialecto* reliquisse perhibetur. Aestum ingenii, quo abreptus fuit, arguunt cognomen Ἐρωτομανέστατος quod Suida teste nactus est, et Ciceronis verba in Tusc. IV. 33. *Maxime omnium flagrasse amore Rheginum Ibycum, apparet ex scriptis.* Mortis eius violentae (nam a latronibus, *gruum clamore* postea detectis, occisus fertur) memoriam duo servarunt epigrammata in Anthol. Gr. II. 27. III. 262. cf. Fabric. Harles. T. II. p. 124 sqq.

§. 41.

Anacreon, *Teius* cognomine a *Teo*, Ioniae urbe, quae eius patria fuit, ab Ol. LV. 2. a. Ch. 559. usque ad Ol. LXXVI. 3. a. Ch. 474., annos quinque et octoginta vixisse dicitur. Ex urbe patria Abderam cum parentibus aliisque multis civibus migravit, unde primum a *Polycrate*, Samiorum tyranno, in *Samum* insulam arcessitus, mox *Athenas* evocatus, cum *Hipparcho*, Pisistrati filio, coniunctissime vixit. V. Herodot. VII. 6. Quo interfecto, patriam repetiisse videtur. Multorum quidem et diversi generis carminum lyricorum auctor celebratur veteribus. Etenim, praeter μέλη, quorum praecipuus auctor fertur, dictus hinc eximie ὁ τῶν μελῶν ποιήτης, ὁ Τήϊος μελῳδός, scripsit *elegias*, *hymnos*, *scolia*, ἐρωτικά, *epigrammata*, et τὰ καλούμενα Ἀνακρεόντεια, qualia pleraque sunt, quae nunc sub nomine Anacreontis feruntur, *dialecto ionica.* Noti sunt vel ex Horatio (Epod. XIV, 10.) eius in *Bathyllum* puerum amores, et, Cicerone teste, (Tusc. IV, 33.) tota poësis eius fuit amatoria. Horum omnium non nisi fragmenta et quaedam epigrammata supersunt. Nam quae nunc habentur odaria Anacreontis LXV, horum *vix unum alterumve* ab elegantissimo poëta profectum esse, reliqua meras

imitationes carminum Anacreonticorum videri, a serioribus poëtis, qui ingenii vires experiri voluerint, variis temporibus tentata, post Robortellum, Hemsterhusium, Pawium, idoneis argumentis docuit *Fischerus* in praefatione editionis secundae Anacreontis a se vulgatae.

Inter *Codices* A., numero paucos, prae ceteris commemorandus *Palatino-Vaticanus* ad X seculum assurgens, in quo, praeter Anacreontica, *Constantini Cephalae* inest *Anthologia*. — *Editionum*, quarum infinita copia, hac nostra maxime aetate, bearunt nos viri litterati, potiores saltem enumeremus: *H. Stephani principem*, Paris. 1554. 4.; *Baxterianam*, Londini 1695. et 1710. octonis. *Barnesianam*, Cantabr. 1705. 1721. ac pluries, 8. *Pawii*, Trai. ad Rhen. 1732. 4.; splendidam atque perraram *Maittairii*, Londini 1725. et 1740. quaternis. *Fischeri tres*, quarum ultima et locupletissima prodiit Lipsiae 1793. octonis; *Brunckii*, primo in Analectis P. Gr., tum seorsum, Argentorati, 1778. et ibidem duplicem, nitidissimam, eodem anno et die 1786. duodenis, sed et graeco contextu et notis discrepantem utramque, alteram quae inscripta est *editio secunda emendatior*, alteram titulum, *editio nova*, in nonnullis exemplaribus, *editio tertia locupletior*, prae se ferentem, quam ultimam, quippe rarissimam, doctissimus *Schaeferus* denuo excudendam curavit Lipsiae typis Tauchnitz. 1811. duod. *Teucheri*, Lipsiae 1799. 8. *Bothii*, ibidem 1805. duodenis. *E. A. Moebii*, Halae 1810. 8. *I. H. Van Reenenii* in Auctorum Graecorum T. I. cum Sapphus reliquiis, Amstelod. 1809. 8. — *Ed. Forsteri* Londini 1813. 8., parum laudata. Quibus propter chartarum splendorem aeque ac typorum elegantiam addendae sunt editiones *Abb. Spaletti*, ex cod. Vaticano, cuius contextus aeri incisus est, Romae 1781. et 1783. forma maxima, et *Parmensis*, apud Bodonium, 1786. litteris maiusculis, in charta laevigata. De reliquis tum edd. tum versionibus numerosissimis vid. *Harlesius* ad *Fabricium* T. II. p. 65 sqq. in Introd. T. I. p. 229 sqq. cum Supplem. T. I. p. 116 sqq. et in Breviori Notitia Litt. Gr. Lips. 1812. 8. p. 66 sqq. Addatur nunc *Mohnikius* l. l. p. 311 sqq.

Cum Anacreonte apud *Hipparchum* Athenis vixit *Simonides Ceus*, a *Ceo*, maris *Aegaei* insula, dictus, in cuius urbe *Iulide* lucem adspexit Olymp. LV, 2. a. Ch. 559; Scopadarum, nobilissimae in Thessalia gentis, familiaris; in *elegia* princeps, in qua Aeschylum vicit, nec regum modo et principum laudator, mercede quidem conductus, ut notatur Callimacho Fr. 77., fuisse, sed civium etiam, qui in campis Marathoniis, ad Thermopylas, Artemisium, Salamina et Plataeam pro libertate Graeciae occubuerant, immortalia facta carminibus praedicavisse fertur. Nam nonagenarius in Sicilia apud *Hieronem*, Syracusarum regem, diem obiit supremum Ol. LXXVII. 4. a. Ch. 469, anno quo *natus est Socrates*. In *musicis* sive *poëticis certaminibus* sexies quinquagies vicisse scribitur, et ferebantur eius *θρῆνοι*, *ἐλεγεῖα*, *μέλη*, *ὕμνοι* et *παιᾶνες*, *ἐπινίκια*, *ἐπιγράμματα*, *Ναυμαχία Ξέρξου*, al. Quorum carminum fragmenta, in his pulcherrimum, quod *Danaë* inscribitur, inter Gnomicos et lyricorum poëtarum reliquias, pluries laudatas, emendatius vero in *Brunckii Analectis* leguntur. Verterunt *epigrammata* Simonidis Com. Chr. Stolbergius, Herderus, ac plurima *Iacobsius* in libro qui inscribitur *Tempe* Lips. 1803. 8. Neque poëseos solum laude floruit Ceus hic Simonides, sed *artis* etiam *mnemonicae* apud veteres *inventor*, quamquam fide parum tuta, habetur, et, praeter bina vocalium productarum signa, η, ω, secundum nonnullos, tria quoque consonarum duplicium ζ, ξ, ψ, reperisse dicitur.

V. *Leo Allatius* de Simeonum scriptis Parisiis 1664. 4. — *Bayle* in Dict. — *Boissy* Histoire de Simonide etc. Paris. 1755. rep. ibid. 1788. 8. — *Duckeri* sive *Van Goensii* Dissert. de Simonide Ceo. Utrecht. 1768. 4. — *Iacobsius* in *Wielandii* Attico Museo, T. IV. — *Morgensternii* Commentatio de arte vet. Mnemonica, praem. Catal. Lect. Vniv. Dorpat. 1805. fol.

§. 42.

Successit *Pindarus*, Simonidis et Corinnae discipulus, a *Thebis* oriundus, cuius natales ad Olymp.

LXV. 1. a. Ch. 525. referuntur, mors, nisi Olymp. LXXXVI. 2. a. Ch. 435. assignanda, certe post Olymp. LXXXIII. demum evenisse videtur. Ingenium poëtae huius, quem *novem lyricorum longe principem* vocat *Quintilianus*, prope divinum, magni et imperterriti animi indolem, phantasmatum vim et novitatem, sententiarum gravitatem, poëtici sermonis denique magnificentiam, copiam atque audaciam, abunde testantur carmina eius quae supersunt, nullis comparanda. Et, dum vixit, virum egregium poëdria atque statua honorarunt Delphi Athenaeque, et dudum defuncti memoriam insigniter veneratus est *Alexander*, Thebarum excidio intentus. Laudes vero *cycni Dircaei*, et carminum multiplicis generis summam praestantiam, sublimi oda celebravit Horatius IV. 2. In his, quae, praeter pauca fragmenta, tempus nobis invidit, potiora sunt *Hymni*, *Paeanes*, *Dithyrambi*, *Scolia*, *Hyporchemata*, *Encomia*, *Threni*, *Parthenia*, *Προσόδια*. Supersunt tantummodo *Ἐπινίκια* sive *Carmina chorica in Victores dialecto dorica* scripta, XLV. numero, quadripartita Grammaticis, in *Ὀλυμπιονίκας* XIV, *Πυθιονίκας* XII, *Νεμεονίκας* XI, *Ἰσθμιονίκας* VIII; una cum *Scholiis graecis*, tam antiquioribus, quibus excerpta e commentariis in Pindarum olim integris, *Aristarchi*, *Ammonii*, *Didymi*, aliorum, continentur, a *Thoma Magistro*, Sec. XIV. Grammatico, collecta, quam recentioribus, multo minoris pretii illis, a *Demetrio Triclinio*, circa a. MCCCC florente, congestis, et cum *Scholiasta metrico*, homine prorsus indocto, *Hermanno* iudice. — *Codices* Pindari, de quibus *Heynius* et *Boeckius* accurate egerunt, *centum* circiter numero, sed admodum recentes, exstant, plerique saeculis XIV-XVI assignandi. *Princeps editio* est *Aldina*, cum Callimacho, Dionysio Perieg., Lycophrone, Venetiis 1513. octonis. Fundus autem Pindaricae lectionis vulgatae habenda est editio *Romana*, *Zachariae Calliergi* Cretensis opera emendata, una cum Scholiis graecis, Romae 1515. quaternis. Calliergum secutae sunt editiones *Cratandri*, Basileae 1526. 8. *Brubachiana*, 1542. 4. *Morelliana*, Parisiis 1558. 4. *Stephanianae* plures, donec ad *Erasmum Schmidium*

(Vitebergae) 1616. 4. et *Io. Benedictum*, Salmurii, 1620. 4. perventum est, quorum, ut illo tempore, egregiam in edendo et interpretando Pindaro operam longe superavit *Heynii* acumen et doctrina, qui post *Oxoniensem* recensionem, editoribus *Rich. Westio* et *Rob. Welstedtio* 1697. fol., poëtam *bis* edidit, primo cum lectionis varietate et vers. lat. emendatiore Gottingae 1773sq. 2 Voll. 4 min., deinde cum annotatione, Scholiis Graecis, Fragmentis carminum Pindaricor., a *Schneidero* ante (Argentorati 1776. 4 min.) collectis, et Indicibus, subiecta commentatione *G. Hermanni de metris Pindari*, Gottingae 1798 sq. 3 Voll. 8. Cui editioni, post desideratissimi viri fata, ex eius schedis correctae et auctae, iterumque repetitae Lipsiae 1817 totidem tomis 8., inserta sunt *Additamenta ad lectionis varietatem, in Pind. carmin. edit. Götting.* notatam, quae interea idem vulgaverat 1791. 4 min. — In scholarum usum, contextum graecum sine scholiis et annotatt. iterum edidit Heynius, Gottingae 1797 min. 8. et ex Heynii recensione *G. H. Schaeferus* typis Tauchnitz. Lipsiae 1810 duodenis. Heynianum exemplar cum eiusdem viri notis, paraphrasi Benedictina et Lexico Pindarico nuper Londini repetendum curavit *Huttingfordius*. — Patavii *I. Costa* Pindari opera graece, latinis translata carminibus et illustrata edidit tribus Voll. 1808. 8 mai. — Nec praetereunda Pindari editio, a *Beckio* V. Cl. inchoata, cum Scholiis et animadverss. Lipsiae 1791—1795. 2 Voll. 8. Novam autem carminum Pindaricorum et recensionem et dispositionem metricam cum critica annotatt., Scholiis integris, interpret. latina et commentario perpetuo, nuper instituit V. Cel. *Aug. Boeckhius*, cuius operis *tres* tomi adhuc prodiere Lipsiae 1811 sqq. 4 mai. — Carminum Pindaricorum *delectum*, cum Scholiis selectis suisque notis in scholarum usum edidit *Frid. Gedike*, Berolini 1786. 8. et cum notis german. sermone scriptis *V. C. Hetzelius* Rigae 1805. 8. E versionibus Pindari notamus *I. Loniceri* (Basil. 1535. 8.) et *Nic. Sudorii latinam* metricam Paris. 1575 et 1582. 8. tum *germanicas* soluta oratione, *Gedikii* et *I. Gurlitti*, Hamburgi 1816. 4. tum metricas *Fähsii* et *Bothii*, *Gallicis Chabanonii*

et *Vauvillierii* longe praeferendas. De ceteris vide Fabricius et Harlesii Suppl. T. I. p. 135 sq.

Io. Gottl. Schneider Versuch über Pindars Leben und Schriften Argentor. 1774. 4. — *Vauvillier* Essai sur Pindare, Paris. 1772. 8. — *Dammii* Lexicon Homerico—Pindaricum, Berolini. 1765. 4. — *Io. Corn. de Pauw* Notae in Pindarum. Trai. ad Rhen. 1747. 8. — *Io Aloys. Mingarelli* De Pindari Odis Coniecturae, Bononiae 1772. 4. — *R. Dawesii* Emend. in Pind. in Miscell. Crit. cum addit. Th. Burgessii Oxon. 1781. 8. ed. Harles. Lips. 1800. 8. — *F. Astii* Obss. et Coni. in Pind. Carm. in Beckii Comm. soc. phil. Lips. Vol. II. p. 1. et Vol. III. p 2. — *Villoisonii* Notae et Emendatt. in Pind. eiusque Scholia, in eiusd. Beckii Actis Sem. Reg. et Soc. philol. Lips. Vol. I. Lips. 1811. 8. G. *Hermanni* Diss. de dialecto Pindari, Lips. 1809. *Aug. Boeckii* Specimen emendatt. in Pindari Carmina, Lips. 1811. 4. — *Eiusd.* Ueber die Versmaasse des Pindaros in Wolfii et Buttmanni Museum der Alterth. Wiss. T. II. p. 167.

§. 43.

Novem lyricorum principum agmen claudit *Bacchylides*, Pindari aequalis et aemulus, qui floruit circa Ol. LXXXII. a. Ch. 450. eamdemque cum *Simonide Ceo*, cuius sororis aut fratris filius fuisse perhibetur, patriam nobilitavit. Carmina lyrica diversi generis, *Hymni*, *Paeanes*, *Dithyrambi*, *Scolia*, *Hyporchemata*, *Προςόδια*, *Ἐπινίκια*, *Amatoria*, *Παρθένια*, *Epigrammata*, quae, Simonidis et Pindari exemplum secutus, *dorica dialecto* conscripserat, interierunt. Paucissima quae supersunt fragmenta, in quibus eminent *Hymnus in Pacem* a Stobaeo, et *Dithyrambus* ab Athenaeo II. 1. servatus, H. Stephani, Vrsini, Brunckii, Iacobsii, notis collectionibus inserta sunt. *Versiones* laudat Mohnikius p. 337. Pindaro inferior habetur a Longino sect. 33. §. 8.

Sed, praeter *novem* illos, aliorum quoque, ut *Sacadae* Argivi, *Cleobuli*, *Dionysii* Thebani, temporis hoc maxime ambitu florentium, tum fama, tum carminum frustula servata sunt, e quibus, praeteritis aliis quorum paulo post mentionem faciam, hic commemorare iuvat *feminas aliquot* illustriores, Sapphicae Musae aemulas: *Erinnam Teniam* vel *Lesbiam*, Sapphûs familiarem, cuius *Ἠλακάτη Colus*, epicum

carmen versuum trecentorum, *μέλη* et *epigrammata* aeque celebrantur, ac mors praematura in pluribus epigrammatis Anthologiae Gr. lugetur. V. *Welckerus* De Erinna et Corinna poëtriis in Creuzeri Meletematis P. II. p. 3 sqq. — *Myrtidem* Anthedone natam in Boeotia, Pindari magistram; *Corinnam* Tanagraeam, *Μυῖαν* i. e. *Muscam* appellatam, a carminum eius tenuitate sive mollitudine (unde apud Statium Silv. V. 3. *tenuisque arcana Corinnae*), Pindari aemulam, quem carmine quinquies vicisse dicitur *Aeliano* (V. H. XIII. 25.) semel Pausaniae, cuiusque victoriae causa in urbe patria capite taenia redimito (*διαδουμένη*) picta fuit, teste eodem *Pausania* IX. 22.; auctor *hymnorum*, *νόμων λυρικῶν*, *epigrammatum* in *quinque* libros collectorum; denique *Praxillam* Sicyoniam, Bacchylidis temporibus florentem, ob *scolia* et *dithyrambos* quos fecerat veteribus laudata: quarum omnium reliquias, post *Fulvium Vrsinum*, seorsum ediderunt *Io. Christ. Wolfius* in *Poëtriarum octo*, *Erinnae*, *Myrûs* etc. *Fragmentis et Elogiis*, graece et latine. Accedit *Godofr. Olearii* dissert. *de Poëtriis Graecis*, Hamburgi 1734. quaternis. et nuper *A. Schneiderus* in Poëtriarum graec. carminum Fragmentis. Giessae 1802. 8.

§. 44.

Dithyrambus sive *hymnus in Bacchum* seu *Dionysum*, eodem nomine passim appellatum, vocatur carmen lyricum altissimi spiritus et liberrimae orationis, a *choro*, qui *cyclius* (*κύκλιος*, *ἐγκύκλιος*) dicebatur, cum mimica saltatione decantandum. Eum, pariter atque ipsum numen, cuius natales, virtutes, nomina, res gestas, itinera, beneficia praedicabat, una cum sacris, orgiis, festisque Bacchicis, ex Oriente per Thraciam et Phrygiam in Graeciam illatum, antiquitus *Corinthi* et *Thebis*, serius *Athenis* maxime celebratum esse accepimus. Primus vero auctor dithyrambi, id est, is qui cantus inconditos, in sacris Bacchicis, ad instrumentorum musicorum strepitum, a tripudiante thiaso accini solitos, primus arte quadam temperaverit, veterum consensu fuisse perhibetur

Arion e Lesbo *Methymnaeus* (Herodot. I. 23. Schol. Pind. Ol. XIII. 25. Schol. Aristoph. p. 427 ed. Kust.), Alcmanis discipulus, circa Olymp. XXXVIII. a. Ch. 626., Herodoto laudatus, cuius nomini duo, sed haud dubie falso adscripta adhuc exstant fragmenta, ab Aeliano (Hist. Anim. XII. 45.) servata, *hymnus in Neptunum*, et *inscriptio* donarii quod Taenari propter salutem recuperatam Deo consecrasse fertur poëta. Utrumque ediderunt et illustrarunt *Hermannus von der Hardt* in Aenigm. prisci orbis, Helmstadii 1723 fol. p. 532 sqq. *Brunckius* in Analect. vet. poet. Graec. Lect. et Emend. p. 327 sq. *Iacobsius* in Anthol. Gr. I. p. 48. Animadv. T. I. p. 179 sqq. — Post Arionem centum annis iunior *Melanippides Melius*, circa Ol. LXV., Athenaeo, Plutarcho, Clementi Alexandrino laudatur, et Suida auctore, plures dithyramborum libros reliquit; quem excepit *Lasus Hermionensis* Olymp. LXVIII. clarus poëta dithyrambicus, Simonidis Cei cum Timocreonte Rhodio aemulus, quo usus praeceptore dicitur esse *Pindarus*, in hoc etiam genere princeps qui

Laurea do'nandus Apollinari
Quum per audaces nova dithyrambos
Verba devolvit, numerisque fertur
Lege solutis.

Ad veteris huius dithyrambi, Corintho progressi, et a Thebano vate eiusque aequalibus, *Bacchylide*, *Lampro* (nobili Musico et Sophoclis magistro; Cornel. Nep. Epamin. 2. Athen. I. p. 20. Plato Menex. p. 236), *Melanippide Milesio* et *Praxilla Sicyonia* (§. 43) perfecti similitudinem, *Athenis* potissimum aliquot poëtae, circa Olymp. XC-XCV. florentes, eiusdem quidem nominis carmina, sed ob orationis tumorem, inversiones nimis crebras, metaphoras iusto audaciores, vocabula insolentia et perplexa, rhythmi et harmoniae continuas mutationes ac summam licentiam, criticis antiquis, Aristoteli (Problem. 19) Dionysio Halic. (De struct. or. c. 19) et Plutarcho (De Musica c. 12.) merito notata, et a vetere dithyrambo, *composito illo et simplice*, *strophis et antistrophis circumscripto*, longe diversa, confecisse dicuntur. In horum numerum referas *Cinesiam* Atheniensem, ab Aristophane comico saepius de-

risum, *Lamproclem*, *Ionem Chium*, tragicum item et elegiacum poëtam, *Polyidum*, *Crexum*, *Philoxenum Cytherium*, Dionysii maioris Syracusani familiarem, de quo vide *Wyttenbachium* in *Diatribe de Philoxenis*, inserta eius Miscell. Doctr. II. p. 64-72., *Timotheum* genere *Milesium*, contra quem insigne Spartanorum exstat decretum, quod veterem Musicam corruperat (cf. Uptonus ad Dionys. Hal. de comp. verb. p. 264 Schaef.), denique *Telesten Selinuntium*, a comico eiusdem nominis et patriae poëta, Athenaeo et Suidae laudato, vix diversum, cuius poëmata dithyrambica Harpalus ad Alexandrum M. in Asiam misisse dicitur Plutarcho (Vit. Alex. p. 668 D.), vitam autem descripsit Aristoxenus. cf. *Mahnii* Diatribe de Aristoxeno p. 92. *Heerenius* ad Marm. Borg. in Bibl. d. alt. Lit. IV p. 54 sq. *Harlesius* ad Fabric. T. II. p. 157 sq. Cum Philoxeno, Timotheo, Polyido, uno tempore floruit circa Olymp. XCV. $\frac{2}{3}$ teste Diodoro Siculo XIV. 47. — Ipsum *Platonem* adolescentem, dithyramborum scriptorem novimus e Diogene Laërtio. — Ceterum vetustissimum dithyrambum *tragico* dramati inveniendo Graecis ansam dedisse, Aristoteles auctor est de Poët. c. 4., et in tragoediarum graecarum, quae adhuc supersunt, *choris* plures ad hoc carminis lyrici genus referri debere, qui una cum dithyrambicis Pindari fragmentis, imprimis illo amplissimo, a Dionysio Halic. de struct. or. c. 22. laudato, reliquorum iacturam quodammodo resarciant, recte monet *Timkowskius* in Comment. *de Dithyrambis eorumque usu apud Graecos et Romanos*, Mosquae 1806., inserta *Beckii* V. Cel. Actis Semin. Reg. et Soc. Philolog. Lips. T. I. Lipsiae 1811. 8., pag. 216. cf. *Boeckhius* de metris Pindari III. c. 14. p. 273. *H. Ch. Genelli* Theater zu Athen p. 8 seqq.

§ 45.

Ut nullum fere hominum genus fuit Graeci nominis quin cantui studeret, et musica delectaretur; nullum fere vitae peractum negotium, cui non *certa* carmina consecrata fuerint: cuius generis cantiunculae laudantur *textorum* (ἔλινοι), *pistorum* (πτισμοί), *messorum* (Λυτιέρσαι), *lanificorum* (ἴουλοι vel οὖλοι), *pi-*

stricum (ἐπιμύλιοι, ἐπιμύλια ᾄσματα), *remigum* (ἐρετικά), *pastoritiae* (ποιμενικά, βουκολιασμοί, συβωτικά), *torculariorum* (ἐπιλήνιοι), *nutricum* (καταβαυκαλήσεις), *balneatorum*, *lugentium* (ὀλοφύρμοι), *mendicorum* (εἰρεσιῶναι, χελιδωνίσματα, κορωνίσματα), aliae: sic mos *in conviviis ad citharae sonos canendi*, apud Graecos ab antiquissimis inde temporibus receptus *), nobile carminum lyricorum tulit genus, quae *Σκόλια* et *Πάροινα* sive *παροίνια ᾄσματα* vocantur. *Illa* unde nomen invenerint, disceptatur, et iam inter veteres scriptores magna sententiarum est varietas. Vid. *Ilgenius* in libro mox laudando p. LXXXV sqq. Cui doctissimo viro praeter alias maxime probatur *Dicaearchi*, Aristotelis discipuli, sententia a Suida enotata, σκόλιον dici μέλος vel ᾆσμα ab *ordine canentium inflexo et tortuoso*, quum *per orbem* quidem a convivis, *myrti* ramum tenentibus, *ad lyram* canebantur scolia, sed serie interrupta, et ab *eruditioribus*, (assentiente Artemone apud Athenaeum XV. p. 694. et Plutarcho Sympos. I. Qu. 1. p. 615 B) qui, ut docte et ingeniose explicat Ilgenius, alter ab altero cantum excipiens, idem argumentum ter, quater, quinquies fortasse ad imitationem primi, iisdem, si fieri poterat, numeris, sed variatis verbis atque sententiis, carmine et cantu efferrent. — Inventor scoliorum traditur *Terpander Lesbius* (§. 38), fortasse quod convivalibus his carminibus, dudum ante Terpandri tempora frequentatis, primus addidit *cantus modulationem*, citharae *perpetuo* accinentis sonis *aptam*: ut idem, Musicae artis peritissimus, et *Barbiti* sive lyrae multis chordis tensae inventor habitus, νόμους Λακεδαιμονίων μελοποιῆσαι dicitur Clementi Alex. Strom. I. p. 308 Sylb.; Plutarcho autem (De Musica p. 1132 C.) laudatur, quod carminibus Homericis, quae antea recitari magis vel declamari, quam cantari solebant, *praecinente* modo per certa intervalla cithara, melodiam (τὸ μέλος) applicuit i. e. recitationem vel

(*) Odyss. ρ′ 271. ἐν δέ τε φόρμιγξ
Ἠπύει, ἣν ἄρα δαιτὶ θεοὶ ποίησαν ἑταίρην
coll. Odyss. θ′ 99. Hym. Hom. in Merc. 475 sqq.

potius cantum eorum ad lyrae *accinentis* sonos *perpetuo* modulatum excogitavit atque docuit. Aetas autem Terpandri, quamvis controversa, Hellanici et Sosibii auctoritate apud Athenaeum XIV. p. 635. ita optime definitur, ut Olymp. XXVI., ante Ch. 676., primus in Carneis, Lacedaemoniorum festo ludisque, victor, iam floruisse existimetur: cui temporis notationi nec Eusebius, qui Terpandrum Olympiadis XXXIII anno secundo admovet, nec marmor Parium, ad a. quartum Ol. XXXIV eum referens, repugnare putandi sunt. V. *Ilgenius* l. c. p. LXXV sq. *Liebelius* de Archilocho p. 9. — Iam vero Scolia ab initio fuerunt certamina ipsorum clarissimorum poëtarum, mensae familiari simul accumbentium, unde veteribus celebrantur et passim adhuc supersunt huius nominis carmina *Archilochi*, *Alcmanis*, *Alcaei*, *Sapphonis*, *Pittaci Mitylenaei*, *Solonis*, *Anacreontis*, *Lasi*, *Simonidis Cei*, *Pindari*, *Ionis Chii*, *Bacchylidis*, *Ariphronis*, *Timocreontis*, *Praxillae*, aliorum, quorum, cum aliis multis *ἀδεσπότοις* sive incerti auctoris illis, reliquias collegit, recensuit et erudite explicuit *C. D. Ilgenius* in libro qui inscribitur: *Σκόλια* h. e. *Carmina Convivalia Graecorum, metris suis restituta et animadversionibus illustrata, praemissa disquisitione de scoliorum poësi* (p. VII—CCVIII). Ienae 1798. 8. Argumenti autem in cantiunculis his magna varietas conspicitur, quam Eustathius ad Odyss. VII. p. 1574 ad *tres* classes, *cavillatoria*, *amatoria* et *seria* scolia, revocare tentavit; Ilgenius ultima haec, *σπουδαῖα*, in septem genera dividit, *historica*, *mythica*, *precatoria*, *moralia*, *politica*, *laudatoria*, *potatoria*. Nobilissima sunt scolia in *Harmodium* et *Aristogitonem* (X—XIII ap. Ilg.); in *bonam Valetudinem*, *Ariphronis Sicyonii* (XXVII Ilg.); et in *Hermeam*, Atarnae tyrannum, *Aristotelis* (XXXI Ilg.)

A Scoliis his *alterum* convivalium carminum genus cum illis vulgo confusum, *παροίνια ᾄσματα*, distinguit Ilgenius l. c. p. LXXI et CXCIV sqq., *Pollucis* potissimum auctoritate utens, Onom. VI. 108. eaque *ab omnibus convivis deinceps* cantata esse, *serie continua*, ubi indoctiori aeque illicitum fuerit cantum defugere, ac doctiori alios minus exercitatos ludicro excludere,

sumit; iisque *tertium* et *quartum* genus, *paeanes* sive carmina in dei alicuius honorem, quem omnes uno ore canebant (v. Plut. Sympos. I. Qu. 1. coll. Athen. XV. p. 694. XIV. p. 627 F.), et a quibus canendi fiebat initium; atque *κώμους* i. e. cantilenas lascivas, quas iuvenes media nocte vel ad amicarum fores, in vicis et plateis, ebrii plerumque, coronis redimiti, faces manibus gestantes, saltantes discurrentesque, vel intus etiam in aedibus, mensis remotis, et cottabo dimisso, *accinente tibia*, cantare solebant, subiungit. — Ceterum carminum horum convivalium reliquiae, tum in *Ilgenii* laud. libro seorsum editae sunt, tum leguntur in *Brunckii* Analectis T. I. p. 154 sqq. in *Jacobsii* Anthol. T. I. cum Animadverss. eiusdem T. I. p. 291 sqq. in Anacreonticis *Bothii*, Lipsiae 1805. 8 et *Schäferi* p. 69 sqq. Nonnullorum *versiones* germanicas laudat *Mohnikius* l. c. p. 238. De universo autem carminum horum genere et metro scripserunt, praeter Ilgenium, *Hadr. Iunius* in Animadvers. III. 7. *Schottus* et *Nunnesius* ad Procli Chrestom. p. 10. *De la Nauze* in Mem. de l'Acad. des Inscr. T. XIII. *Burettius* ibidem T. XXIII. *Brownius* über die Musik der Alten ex vers. Eschenburgii p. 199. *Cludius* in Bibl. der alt. Litt. u. Kunst. T. I. et III. *Santenius* ibidem T. V. Inedita p. 25. *Hermannus* in libro de metris poëtar. Graec. et Lat. denique *Grotefendius* in Schweighaeuseri Animadverss. ad Athenaeum T. VIII. p. 251 sqq. cf. Mohnike Gesch. d. Litt. d. Gr. u. R. Zusätze p. XLII sq.

§. 46.

Postremo *didactici* carminis, *heroico* metro compositi, cuius primum exemplum iam ab *Hesiodo* editum vidimus (§. 23), insignia aliquot fragmenta, e nobilissimorum huius aetatis auctorum operibus deperditis, partim genuinis, partim spuriis, servata, hoc loco commemorari oportet, etsi *philosophorum*, quorum nominibus fere inscribuntur, vitas pariter ac philosophiae graecae, soluta traditae oratione, origines et incrementa intra secundae demum aetatis circuitum enarrare licebit. Quo pertinent primum *Aurea* quae vulgo dicuntur *Carmina*, τὰ χρυσᾶ ἔπη, unius et se-

ptuaginta versuum, *Pythagorae* Samio, philosopho celeberrimo, intra Olymp. XLIX et LXIX, Servii Tullii et Tarquinii Superbi temporibus florenti, communiter adscripta, ab aliis *Lysidi*, Pythagorae discipulo, aut *Empedocli*, aut *Epicharmo*, aut *Philolao Crotoniatae* tributa, sed rectius, cum Chrysippo Stoico (Gellius VI. 2.), Pythagoreorum cuidam incerto auctori (*), quem post Platonem, aut post Aristotelem etiam vixisse suspicatur *Meinersius* (Gesch. d. Wiss. in Gr. u. R. T. I. p. 578) adiudicanda. Argumenti quidem ratione habita sententiosis gnomicorum poëtarum carminibus vulgo annumerantur: nam praeclara tum morum vitaeque sapienter instituendae praecepta, tum ad pietatem ac virtutem colendam incitamenta continent: unde *Glandorfio* ex arcana Eleusiniorum mysteriorum doctrina hausta, et Pythagora quidem antiquiora, sed philosopho huic probata atque recepta fuisse videntur. Ad aetatem autem nostram pervenerunt una cum *Hieroclis*, philosophi Platonici Alexandrini, saeculo Vto p. Ch. clari, commentario graeco lectu dignissimo, edito primum latine ab *Jo. Aurispa*, Patavii 1474. 4. tum graece a *Curterio*, Parisiis 1583. 12., et denuo Londini, cum *Io. Pearsonii* prolegomenis, 1654. 12. Eumdem iterum recensuit *Petr. Needhamus* Cantabrigiae 1709. 8. inque sermonem gallicum et germanicum converterunt *Andreas Dacierius*, in libello inscripto: *La vie de Pythagore*, ses symboles, ses vers dorez et la vie d'Hierocles etc. Parisiis 1706. 12. et *Schulthessius* 1777. 8.— Ipsius autem carminis aurei absque commentario Hieroclis, innumerae sunt editiones, plerumque cum aliis gnomicis poëtis. Separatim illud vulgarunt *I. A. Schierius* cum integris animadverss. Sylburgii, Marcilii, Amerbachi et Needhami, Lipsiae 1750. 8. — *E. G. Glandorfius* in libro qui inscribitur: *Sententiosa* vetustissimorum gnomicor. quorumdam poëtarum opera. Vol. 1. Lipsiae 1776. 8. — Nuperrime cum versione metrica et spisso commentario, criticam aucto-

---

(*) *Hierocles* carmen hoc appellat ὅλου τοῦ ἱεροῦ συλλόγου ἀπόφθεγμα κοινόν.

ris artem parum prodente, *Faber D'Olivetus*, ita inscriptum: *Les vers dorés de Pythagore* expliqués et traduits pour la première fois en vers *eumolpiques* français: précédés d'un discours sur l'essence et la forme de la poésie chez les principaux peuples de la terre. Parisiis 1813. 409 pagg. 8 mai. — De versionibus vid. Harlesius ad Fabric. T. I. p. 798 not. et Mohnikius l. l. p. 276.

§. 47.

Aliae, quamquam dissimilis argumenti, carminum didacticorum hexametris conditorum reliquiae aliquot philosophis graecis, qui a Pythagorae haud multum abfuerunt aetate, debentur: *Xenophani*, *Parmenidi*, *Empedocli*. Quae enim contemplationis super rerum natura semina in mythis carminibusque Graecorum *cosmogonicis* atque *theogonicis* diu latebant, ea, quum philosophandi studium apud Iones primum effloresceret, excepta et diligenter exculta esse videmus a primis Graeciae philosophis, qui, sepositis quidem mythis rudioribus, tamen non solum res ipsas mythis his involutas cogitationum suarum materiem fecerunt, accita imprimis interpretatione *allegorica*; sed etiam elocutionis formam atque colorem a poëtis antiquis mutuati, quum soluta oratio adhuc minus exculta esset vel frequentata, philosophemata sua de Universi origine, de elementis sive rerum omnium principiis, deque mentis humanae natura, versibus explicare haud detrectarunt.

Xenophanis quidem *Colophonii*, qui circa Ol. LX. a. Ch. 540. iam floruisse videtur, sed tamen laetissima Graeciae incrementa post pugnam Marathoniam et Salaminiam (Ol. LXXV) vidisse (Athen. II. p. 54. Clemens Alex. Strom. I. p. 301.), et centenario maior obiisse dicitur Censorino de D. N. c. 15. — Xenophanis, inquam, tum alia varii generis carmina olim exstitere; ut *Colophonis* et *Eleae*, Phocaeorum coloniae, *origines* (κτίσεις) hexametro; *Elegiae*, de quibus pauca diximus p. 48.; *Iambi*, *Parodiae*, *Silli* (de Iambis tamen dubitatur; *Silli* autem et *Parodiae* fortasse *unius* modo carminis *partes* habendae sunt. v.

Fabric. Harles. T. II. p. 616 sq.), *carmina irrisoria* heroico metro, Straboni laudata XIV. p. 643. quibus Homeri et Hesiodi de Diis narrationes mythicas amare perstrinxit, dictus inde Ὁμηροπάτης, (cf. Fabric. Harles. T. I. p 562.); tum carmen philosophicum περὶ φύσεως sive *de rerum natura*, item hexametris conscriptum, ex quo quae ab Aristotele, Cicerone, Plutarcho, Sexto Empirico, Stobaeo aliisque Xenophani tribuuntur placita, petita fuisse probabile fit. Carminum horum, quae auctor ipse Rhapsodorum more cecinisse dicitur Diogeni Laertio IX. 2. (ἐῤῥαψῴδει τὰ ἑαυτοῦ cf. Wolfii Proleg. ad Homer. p. 98.) pauca fragmenta collegit *H. Stephanus* in *Poësi philosophica* etc. Parisiis 1573. 8. p. 35-39. vertit *Füllebornius* in *Beiträgen zur Geschichte der Philosophie* P. VII. p. 6-15. addito contextu graeco notisque.

Eiusdem argumenti philosophici carmen unum vel plura, περὶ φύσεως, περὶ τοῦ νοητοῦ, περί τοῦ ἐόντος, et insuper *Cosmogoniam* et *Physiologiam*, quae tamen omnia non nisi unius *de natura rerum* partes fuisse videntur, tribuuntur *Parmenidi Eleatico*, Xenophanis discipulo, cuius aetatem Olympiadi LXXIX. anno a. Ch. 460. admovet *Füllebornius*, qui operis Parmenidei, (cuius initium Sextus Empiricus adv. Mathem. VII. 111., partem integriorem Simplicius ad Aristotelis Physicam servavit) fragmenta, post H. Stephani in Poësi philosophica curas, multo auctiora cum versione germ., animadverss. et prolegomenis edidit in libro laud. *Beiträge zur Gesch. der Philosophie* P. VI. 1791. 8. P. VII. p. 16-18. P. I. p. 45. a quo praetermissa ex Simplicio supplevit *Amadeus Peyronus* in *Empedoclis et Parmenidis Fragmentis e codice Taurinensi restitutis* et illustratis. Lipsiae 1810. 8. Cf. *C. F. Heinrichii* Spicilegium observationum in Parmenidis fragmenta, insertum Füllebornii libello laud. P. VIII. p. 191-200. Paucis his reliquiis firmatur veterum de obscuritate scriptoris huius iudicium, quam ex allegorica philosophandi mythosque priscos interpretandi ratione, qua usus est, maxime ortam esse recte monet *Menander* de encomiis c. 5.

§. 48.

Tertius est *Empedocles* Agrigentinus, Parmenidis, Socratis, Herodoti et tragicorum poëtarum principum aequalis, qui ab Ol. LXXVI. 4. a. Ch. 471. usque ad Ol. XCI. 4. a. Ch. 411. vixisse videtur, trium carminum didacticorum, dialecto Ionica conscriptorum, auctor, quorum laudatissimum erat *περὶ φύσεως τῶν ὄντων*, *de rerum natura* illud, libris III., versibus hexametris 5000, quo *Lucretio*, poëtae Romano, praelusisse putandus est. Duo reliqua inscripta fuere: *Καθαρμοί*, sive de purificando et perficiendo animo, deque expiationis et lustrationis ritibus religiosis; et *Λόγος Ἰατρικός*, *medicae artis praecepta* continens. Deperditorum poëmatum pauca quae supersunt, hic illic dispersa, fragmenta, ad versuum 426 numerum a *Sturzio* V. Cl., post H. Stephanum et Cudworthum, nuper diligenter collecta, disposita, emendata et docto commentario illustrata, praemissa de vita et philosophia Empedoclis disputatione critica, Lipsiae 1805. II Tom. 8., e Simplicii Commentarii in Aristotelem de Caelo codice ms. Taurinensi partim egregie restituit, et a foedis Aldinae editionis Simplicii corruptelis purgavit doctissimus *Amadeus Peyronus* in libro paulo ante laudato: *Empedoclis et Parmenidis Fragmenta* ex cod. Taur. biblioth. restituta et illustrata, Lipsiae 1810. 8mai. cf. Beckii Acta Semin. Reg. Lips. Vol. I. p. 377 sq. Adde Ph. Buttmanni Obss. in Sturzii Empedoclea in Beckii Commentariis Soc. Philol. Lips. 1804. — Empedoclis autem nomen omnium consensu mentitur carmen astronomicum superstes, Arateo simillimum, *Sphaera* inscriptum, et versibus iambicis 168 satis comptis stellarum errantium et inerrantium nomina et situs enarrans, quod post *Fed. Morellum* (Lutetiae Paris. 1584. s. 86. 4.), edidit *Benj. Hederichius* Dresdae 1711. 4. et *I. A. Fabricius* Bibl. suae Graecae Vol. I. p. 816-825 ed. Harles. cum versione latina metrica et notis Florentis Christiani inseruit, ad multo serioris aetatis scriptorem, fortasse, Sturzio auctore, Mathematicum Alexandrinum probabiliter referendum.

§. 49.

Carminibus vetustorum poëtarum didacticis et sententiosis saepe insertae erant narrationes verae fictaeve, quibus praecepta generaliora, pro ingenii et sermonis prisci indole, hominum sensibus subiicere, ipsisque actionibus, casibus atque eventis declarare et illustrare anniterentur. *Fictarum* maxime originem et materiam praebuit observata *animantium* sive bestiarum, quibuscum, ut in illa morum vitaeque simplicitate, multo tum familiarius viverent mortales, unicuique generi una eademque ingenita natura, tum opinio vulgo credita, loqui animalia et rationis aliquem usum habere. Qua credulitate permotus nescio quis paulo sollertior, *fabulam* invenit (*μῦθον, αἶνον, λόγον, ἀπόλογον*), consilium secutus hominum rudiorum coetui erudiendo permovendoque aptissimum. Idem fabulae usus antiquissimus, neque indoles diversa apud alios populos, Orientis imprimis, verae apologorum patriae; unde vel vetustissimarum fabularum apud populos diversos similitudinem explicare licet, sive eas ab una gente ad alteram propagatas esse statueris, sive, rerum et hominum natura ita ferente, apud plures gentes diversos auctores easdem ultro excogitasse, haud absimile vero existimes. Quo altius autem infixae hominum memoriae haerebant, vulgique usu tritae erant atque decantatae: eo minus curiose in primos earum auctores, qui propter vetustatem fere ignorarentur, inquirebat antiquitas. Itaque factum esse puta, ut, quod in aliis quoque poëseos generibus usu venisse vidimus, ad *unum* quemdam auctorem, cuius in hoc genere prae ceteris maior esset fama atque auctoritas, fabulae pleraeque omnes referrentur.

§. 50.

Contigisse hoc apud Graecos *Aesopo*, gente *Phrygi* aut *Thraci*, ut perhibetur, tralaticium est. Cui vel omnino fabulae inventionem nonnulli perperam tribuerunt, parum quippe memores, monente iam *Quintiliano* (V. 11. 19), primum fabulae exemplum

in *Hesiodi* carmine (Op. et D. 203-211) reperiri, alias in *Archilochi* carminum fragmentis legi (§. 37. p. 52.): quem utrumque poëtam, maxime priorem, permultis annis ante fuisse nemo ignorat. *Stesichori* (p. 59) item fabulam *de equo* Himerensibus recitatam ex Aristotele (Rhetor. II. 20.) cognovimus. Aesopi vero ipsius vita, quam graece conscripsisse putatur *Maximus Planudes*, Saec. XIV scriptor monachus, absurdis commentis plenissima, omni fide et auctoritate destituitur. Herodoto teste (II. 134) *Aesopus* Xanthi cuiusdam Samii servus fuit, et Iadmonis libertus, Croeso, Lydorum regi, imprimis acceptus. Delphis autem violenta morte periisse dicitur. Hinc Solonis et VII Sapientum aequalis, circa Olymp. LII. a. Ch. 570. floruisse putandus est. *Fabulas* autem, a se excogitatas, neque *litteris mandasse*, neque, ut nostri nunc fabulatores, merae oblectationis aut ingenii ostentandi causa, sed ex re nata, ut popularibus ad hoc vel illud agendum omittendumve auctor fieret, recitasse videtur. Vid. Aristoteles de Rhet. II. 20. 16. Phaedrus in fab. de ranis regem petentibus. Plato in Phaedone p. 60 sq. Quo ultimo loco quod Socrates, carcere inclusus, fabulas Aesopi versibus expressisse dicitur, argumento esse videtur, non actum agere voluisse philosophum, sed quas dudum memoriter tenuisset, metro vinxisse, necdum omnino scripta tum temporis fortasse exstitisse fabularum harum exemplaria. Quo minus miremur, et, quod iam ante monuimus, multo plures fabulas apud seriores pro Aesopeis haberi debuisse, quam re vera ab eo excogitatas esse credere licet, et fabularum, quae nunc sub Aesopi nomine leguntur, nullam *ipsa fabulatoris verba*, quibus tum usus fuerit, quum eam primus recitaret, repraesentare.

Lessingii tractatus quinque de fabulae natura, indole, usu etc. praemissi eiusdem fabb. Berolini 1777. 8. — *Jacobsii* Griechische Fabulisten in *Nachträgen* zu Sulzer's Theorie d. sch. K. T V. p. 269. — *Huschkii* dissert. de fabb. Archilochi in A. Matthiae Misc. Philolog. Vol. I. pr.

§. 51.

Socratis enim exemplum modo commemoratum alii deinceps secuti, fabulas Aesopo vulgo adscriptas vario metri genere condiderunt, inter quos maxime innotuit *Babrius*, Phaedri et Augusti aetate centum circiter annis superior poëta Graecus, qui *μύϑους* i. e. fabulas quae sub Aesopi nomine ferebantur versu *choliambo* sive *scazonte* h. e. iambo senario qui exit in spondeum vel trochaeum ligasse dicitur. Diversorum fabulas has metro vinctas serius exstitere qui in solutam orationem transferrent et variis modis imitarentur; partim adolescentes ingenii exercendi et formandae orationis causa, v. Quintil. Inst. Or. I. 9. idque iam labente Graecia factum esse, testantur variae Aesopicarum fabularum collectiones, quas *Bonus Accursius*, *Rob. Stephanus*, *Neveletus*, *Rochefortius*, *Matthaei*, *Tyrwhittus*, *Franc. de Furia*, Io. G. *Schneiderus* e codd. mss. ediderunt. *Babrii* tamen fabularum poëticarum sylloge, quae, *Suida* teste, *decem* libris constabat, et saeculo adeo XII. fortasse integra exstitit, plurimorum insequentium fabulatorum fons habendus est, ex quo, versu soluto, fabulas suas prosaria oratione descriptas haurirent, relictis tamen multis poëticae dictionis vestigiis, quid? nonnunquam adeo versibus totis seu dimidiatis. Id quod in fabulis a *Neveleto* editis, aliisque e cod. Bodleiano vulgatis, probatum iverunt *Bentleius* in dissert. *de Aesopi Fabulis* §. 7.; et *Tyrwhittus* in dissert. *De Babrio fabularum Aesopearum scriptore* Londini 1776. 8., recusa cum Auctario, quod Tyrwhittus Orphei Lithicorum editioni suae adiecerat, ab *Harlesio*, Erlangae 1785. 8.; nuper autem de fabulis e codd. Vaticanis a *Francisco de Furia* recens vulgatis, quarum nonnullae ipsis Babrii verbis redditae sunt, docuerunt tum doctus existimator in Ephemerid. litter Ienens. 1810 nr. 284. p. 469 sq. tum maxime *Corayus* V. C. in Aesopicarum fabb. plenissima editione sua Parisiis, 1810. 8. denique Cel. *Schneiderus* in fabularum e cod. Augustano novissima editione a se curata Vratislaviae 1812. 8., adhibita in restituendis genuinis Babrii fabulis *Buttmanni* et *Niebuhrii* opera. Easdem Ba-

brii fabulas Aesopicas prosa oratione reddidisse fertur. *Syntipas* quidam, gente Persa, incertae scriptor aetatis, quem ante saeculum XIV. vixisse putant. Eas, Syriaca lingua conscriptas, *Michaël Andreopulus* grammaticus in graecum sermonem convertisse dicitur: quam versionem e duobus codd. mss. Mosquens. primus graece edidit, latinam vers. et animadversiones adiecit *Ch. F. Matthaei* Lipsiae 1781. 8. — Quae quidem Babriani operis vestigia, plurium Criticorum sagacitate eruta, eorumdemque doctissimis curis restaurata, adeo ut *quinquaginta* admodum, inque his *undeviginti choliambicas* Babrii fabulas a I. G. Schneidero cum Augustani codicis illis editas, numerare nunc liceat, cum singulis versibus qui passim a Suida citantur, integri libri elegantissimi poëtae — qui, si nunc exstaret, Bentleio iudice, Phaedro merito opponi, nisi praeferri, posset — iacturam gravissimam reddunt. Nam quae editae quidem sunt sub *Gabriae* nomine vitiose scripto fabulae XLIII. *tetrastichis iambicis*, primum ab *Aldo Manutio* graece et latine cum Phurnuto, Palaephato aliisque, Venetiis 1505. fol.; mox inter scriptores gnomicos a *Io. Frobenio*, Basileae 1518 et 1521. 8.; auctae deinceps *undecim* novis, itidem tetrastichis iambicis, e codd. Palatinis, sub eodem *Gabriae* nomine, a *Neveleto*: eas Babrii nomen mentiri, et a seriore Graeculo, fortasse *Ignatio* quodam *Magistro* seu *Diacono*, Seculi IX[ni] scriptore et Patriarcha Nicaeensi, qui Babrii choliambos in puros senarios, absurdo artificio *quatuor versuum*, quibus singulas fabulas comprehenderet, adhibito, mutaret, procusas esse, praeter unam quadragesimam tertiam, de *Hirundine* et *Luscinia*, quae tredecim Choliambis absolvitur, et *genuinum Babrii* opus omnium consensu agnoscitur, acute iudicat *Bentleius.* — Parum autem feliciter in Babrii fabulis restituendis versatus esse existimatur *Xav. Bergerus*, qui nuper edidit *Babrii fabularum choliambicar. libros* III. Monachii 1816. 8. cf. Ephem. litter. Ienenses 1816. nr. 172 sq.

Ber falea fr

§. 52.

Librorum igitur mss. qui dictas *fabulas Aesopi* vel potius *Aesopeas* continent, alii aliis pleniores, praecipui sunt: 1. Codex *Boni Accursii*, primi editoris, qni fabulas Aesopicas 149. a *Maximo Planude* collectas vulgatasque, una cum vita Aesopi Planudea primum graece in lucem emisit Mediolani 14$\frac{79}{80}$ quaternis; quae collectio omnium vulgatissima ab *Aldo Manutio* Venetiis 1505 graece et latine, forma max. tum a *Io. Frobenio* Basil. 1518. 8. aliisque deinceps iterum typis expressa est. — 2. Codex Reg. *Parisinus*, quo usus *Robertus Stephanus*, Henrici pater, novam fabb. Aesop. editionem, ad huius codicis fidem denuo emendatam, et XX novis fabulis auctam, vulgavit Parisiis 1546 quaternis. — 3. *Quinque* codices *Palatini* ab *Is. Nic. Neveleto* excussi, qui Francofurti 1610 et 1660 octonis edidit librum hoc indice: *Mythologia Aesopica* in quâ Aesopi fabulae graecolatinae 297, quarum 136 (corrige 148) e codd. Palatinis descriptae primum prodeunt etc. opera et studio I. N. Nev. — 4. Codex *Bodleianus*, ex quo sagacissimus *Th. Tyrwhittus* aliquot fabulas Aesopeas nunquam antehac editas inseruit dissertationi suae supra laudatae *de Babrio*, *fabular. Aesopear. scriptore* Londini 1776. 8 mai. rec. ab Harlesio Erlang. 1785. 8. — 5. Codex *Casinensis abbatiae Florentinae* et codd. *Vaticani* e quibus nuper *Franciscus de Furia* Aesopi fabulas edidit ita inscriptas: *ΑΙΣΩΠΟΥ ΜΥΘΟΙ. Fabulae Aesopiae quales ante Planudem ferebantur* ex vetusto cod. abbatiae Florent. nunc primum erutae, latina vers. notisque exornatae. Pars I. II. Florentiae 1809. 8. quae Florentina editio, sed novis additamentis aucta, denuo repetita est Lipsiae, curante *G. H. Schaefero*, 1810. 8. eodemque anno et loco iterum in scholar. usum hoc indice: A. M. Fabulae Aesopicae a Fr. de Furia tum primum e codd. editae, tum aliunde collectae. Notas criticas et indicem graecit. adiecit *Car. E. Chr. Schneider* Lips. 1810. 8. — 6. Codex *Augustanus*, 231 fabulas continens, ab *Huschkio* (in diss. de fabb. Archilochi) descriptus, ceteris ditior et praestantior, quia maiorem fere ubique et inventionis

et orationis antiquitatem prae se fert, cuius apographum Reiskianum, Lessingii ingeniosissimi annotationibus ditatum, nactus *I. G. Schneiderus*, cum fabulis *Babrii* choliambicis collectis omnibus, et *Menandri* sententiis singularibus, recensuit, emendavit, typisque excudendum curavit Vratislaviae 1812. 8. — 7. Codex Reg. *Parisinus*, e quo *Rochefortius* duodetriginta fabulas nondum editas primus vulgavit in *Notices et Extraits des Mss. de la Bibl. du Roi* T. II. — quas posthac doctissimus *G. H. Schaeferus* Fabular. Aesopicar. quae Planudi tribuuntur novae editioni suae adiecit Lipsiae 1810. 8. — Exercitationi autem scholasticae haud dubie debentur Fabulae Aesopicae *quadraginta* numero, quas *Aphthonius*, saeculi IVti vel Vti rhetor (nam aetas eius certe definiri nequit) vulgavit, quaeque cum eiusdem Progymnasmatis primum editae sunt apud Commelinum 1597 octonis, tum Parisiis 1627. 8.

Quae praeterea magno numero habentur Aesopi editiones, modo omnes fabulas adhuc repertas, modo solas *Planudeas* exhibent, inter quas praecipue memorandae *Hudsoniana* Oxonii 1718. 8., repetita Lipsiae 1741. octonis mai. curante *F. G. Hauptmanno*; *Heusingerianae* tres, ultima cum *Klotzii* praefatione Lips. 1770. 1776. et 1799. 8.; *Ernestii* iunioris editio Appendicis Fabb. a Neveleto primum vulgatarum, Lipsiae 1781. 8. — (*G. H. Schaeferi*) Fabb. Aesopicae graecae quae Max. Planudi tribuuntur, cum Io. Hudsoni et I. M. Heusingeri notis atque indice verbor. locupletiss. editio nova, multo emendatior, auctaque supplemento fabularum (XXVIII ab *Rochefortio* loco laud. et aliquot ab *Imm. G. Huschkio* e cod. Augustano primum editarum in Misc. Philolog. A. Matthiae I. p. 9 seqq.) et notarum. Lipsiae 1810. 8. — denique *Adam. Corayi*, viri egregii, qui fabularum Aesopearum exempla graece scripta pleraque omnia in corpus unum collecta, emendata atque aucta nuper edidit inter *Parerga Bibliothecae Hellenicae: Παρέργων Ἑλληνικῆς βιβλιοθήκης Τόμος δεύτερος. Μύθων Αἰσωπείων συναγωγή.* Parisiis 1810. 8. — Cum notis germanico sermone scriptis in tironum usum fabulas Aesopeas a Planude vulgatas edidit *H. F.*

M. Volgerus, Lipsiae 1811. 8. — De reliquis, tum edd. fabb. Aesop., tum versionibus et imitationibus aliisque libris huc pertinentibus vid. *Harlesius*; *Mohnikius* p. 296 sq. et *Brehmii* Bibliographisches Handbuch T. II. p. 35.

La vie d'Ésope par *Bachet de Meziriac* Burg. 1632. 16. latine versa in ed. Hudson. et Hauptm. — *Bayle* Dict. crit. sub voce. — *Richard Bentley* Dissertation upon the Epistles of Phalaris — and the Fables of Aesop. Londini 1697. et 1705. 8. latine versa a *Dan. Lennepio* in Phalaridis Epp. editione, Groning. 1774. 4. inserta *Bentleii* Opusc. philol. Lips. 1781. 8. et Aesopi Fabb., curante de Furia, editioni Lipsiensi.

AETAS SECVNDA.

Historiae, Philosophiae, Poësis Dramaticae et Eloquentiae studia vigent Athenis.

Summorum quae Graecia tulit ingeniorum Aetas haec feracissima, quorum ducit chorum *Socrates*, claudit *Demosthenes*.

490 — 324 ANTE CHR. N.

§. 53.

Epici quidem, *lyrici* et *didactici* carminis Graecorum copiis hactenus enarratis, *dramaticae* quoque poësis egregiae reliquiae statim subiungi potuissent. Sed quum *dramatis perfectio* ad serius aliquantum tempus pertineat, *Attici* potissimum *sermonis* et *culturae* laetissimis incrementis memorabile; eademque *historiae* et *philosophiae* studiis, quae iisdem Athenis iam fervebant, demum successerit; haec ipsa autem historiae et philosophiae studia *prosae* orationis inventione, quam *scriptoriae artis* ad iustos libros conficiendos usus, a Solonis inde aetate in Graecia pervulgatior, adiuverit, maxime niterentur: commodius visum est, de dramate et poëtis dramaticis sermonem tum *secundae* huic litterarum Graecarum *aetati* reservare, tum haud prius ordiri, quam de *historicis* et *philosophis* Graecis disputatum fuerit.

Historiae vero apud Graecos initia a *cyclicis car-*

minibus repetenda esse, iam supra proditum est (§. 28 extr.). In quibus quum antiquissima opinionum, rerum, populorum, urbium, heroum memoria, fama prisca accepta et poëticis coloribus exornata, certa autem temporis notatione, praeterquam quod per genealogias omnia descripta erant, destituta contineretur: primi prosa oratione narratores, quos, Thucydide auctore (I. 22.), λογογράφους appellare licet, nihil aliud egere, nisi ut tum deorum heroumque genealogias resque gestas, populorum atque urbium origines mythicas (κτίσεις), ab epicis et maxime *cyclicis* poëtis celebratas, sine crisi, oratione redderent metro quidem soluta, ceterum poëticae quoad materiam et formam simillima; tum quae ex aliis rerum hominumque monumentis, quae passim exstabant, eorumque interpretibus indigenis didicerant, fideliter referrent, litterisque consignarent. Vid. Strabo I. p. 34. coll. Thucyd. I. 21. Dionys. Halic. T. VI. p. 819 sqq. ed. Reisk. Iam qui primi rerum Graecarum et exterarum eiusmodi enarratores, soluta usi oratione, laudantur, et *mythographorum* nomen, a *Strabone* (I. p. 53.) iis inditum meruerunt, intra Olymp. LX et LXX. paulo ante Persica bella floruisse, atque huius etiam inventionis laudem *Ioniae* patriae suae vindicasse putandi sunt. Antiquissimus enim et prosae orationis historicae quasi auctor perhibetur *Cadmus Milesius* (Strabo I. p. 48 ed. Siebenk. Plin. H. N. VII. 57.): cui a Dionysio Halic., loco in hac re palmario, de Thucyd. Iudic. Opp. T. VI. p. 818 sq. adiunguntur *Acusilaus* Argivus, qui Hesiodi carmina in prosam orationem convertisse h. e. in epitomen redegisse dicitur (cf. *Sturzius* in Fragm. Acusilai. *Heynius* ad Apollodor. T. II. p. 351.), *Eugeon* Samius, *Deïochus* Proconnesius, *Eudemus* Parius, *Democles* Phigaleensis, *Hecataeus* Milesius, *Charon* Lampsacenus, *Amelesagoras* Chalcedonius. Cf. Ioseph. I. contra Apio . Praeter quos, eodem temporis ambitu, nec ratione ..ersa, mythica Graecorum et exterorum populorum tempora enarrarunt *Pherecydes Lerius* sive Atheniensis, dictus hinc γενεαλόγος, Grammaticis antiquioribus maxime frequentatus; *Hellanicus* Lesbius, *Damastes* Sigeensis, et *Dionysius* Milesius, qui extre-

mus, teste *Diodoro Siculo* III. 65 sq. et *Eudocia* in Violario ap. Villoison. Anecdot. T. I. p. 128. universam historiam mythicam, ex iisdem fontibus haustam, ordine quodam et ad verae historiae modum, singulari opere in *quinque* libros dispertito, quod *κύκλος ἱστορικὸς* inscribitur, exposuisse fertur; idem, tritissimo hoc *λογογράφων* orbe tandem relicto, ad *sui temporis* res gestas maxime memorabiles in *Persicis* (*τὰ Περσικά*) et *Rerum post Darium* historiis (*τὰ μετὰ Δαρεῖον*), fortasse binis unius operis partibus, enarrandas progressus. Quam multiplex autem et varium operum a logographis his conditorum argumentum fuerit, quamque late tum patens exterarum gentium atque terrarum itineribus cognitarum notitia, e solius *Hellanici*, cuius natales in Olymp. LXX vel LXXI. incidunt, librorum indice intelligitur. In his etiam *Κτίσεις* h. e. mythicae de *Vrbium et Insularum originibus* narrationes numerantur; quarum si plures uno opere continebantur, *Περιηγήσεων* et *Περιόδων* nomen acceperunt: ut *Hecataei* Milesii laudatur *Ἀσίας περιήγησις*, *Εὐρώπης περίοδος*, haud dubie partes eius *Περιόδου Γῆς*. In quibus ut *Geographiae* initia animadvertere licet, ita *temporum* quoque *rationem* primi habuisse feruntur *Theagenes* et *Hippys* Rhegini, e Magna Graecia, Cambysis circiter aetate, qui *sacerdotum Argivarum* et *Sicyoniorum ἀναγραφὰς* i. e. *tabulas* confecerunt; cuiusmodi scriptum etiam *Hellanici* esse videtur quod passim commemoratur: *Ἱέρειαι τῆς Ἥρας Sacerdotum Iunonis Argivae recensus.*

Iam vero ex operibus his logographorum, quos memoravimus, dudum deperditis multa apud seriores historicos, mythographos, et veterum poëtarum commentatores, *Scholiastas* dictos, servata leguntur, digna utique, quae diligentius conquirantur, inque iustum librorum rerumque ordinem redigantur. Id quod in nonnullis etiam effecere viri doctissimi, *F. W. Sturzius*, tum *Hellanici Lesbii* editis Fragmentis Lipsiae 1787. 8. tum *Pherecydis Lerii* et *Acusilai* illis, Gerae 1789. 8. — et *F. Creuzerus*, *Hecataei*, *Charonis* et *Xanthi* reliquiis una vulgatis, hoc indice: *Historicorum Graecorum antiquissimorum Fragmenta collegit, emendavit, explicuit, ac de cu-*

iusque scriptoris aetate, *ingenio*, *fide*, *commentatus est* F. C. Heidelbergae 1806. 8.

Heynii Commentatio de Apollodori Bibliotheca, contextui Graeco in sec. edit. praemissa. pag. XXX—XXXV. *Eiusdem* Comm. de primordiis historiae scribendae inter Graecos — in Commentatt. Soc. Reg. Gotting. T. XIV. 1804. 4.— *Fr. Creuzeri* Die historische Kunst der Griechen. Lipsiae 1803. 8. — *Nic. Falkii* de Historiae inter Graecos origine et natura commentatio. Kieliae 1809. 8 — *A. Wendtii* Comm. de poëseos epicae atque historiae confinio. Lipsiae 1811. 4. — On certain early Greek Historians mentioned by Dionysius of Halic. — in *Museo Critico* or Cambridge Classical Researches 1812 Nr. I.— *F. A. Ukerti* Untersuchungen über die Geographie des *Hekataeus* und *Damastes*. Vimariae 1814. 8 — *Aug. Matthiae* De Pherecydis Fragmentis — in F. A. Wolfii Analectis Litterariis T. I. p. 321—331.

§. 54.

„Processum tandem est ad *illud historiarum genus*, „quod eo nomine *vere* dignum haberi debet, ut per-„scriberentur ea, quae evenisse aliquis aut ipse vidisset, „aut ab aliis, qui viderant, cum fide tradita accepis-„set" *). Quorum auctorum chorum ducit, quamquam in nonnullis historiae partibus a decessorum suorum *ἀκρισίας* culpa vix liberandus, eiusdem cum Cadmo, Hecataeo, Pherecyde, Dionysio, Hellanico, aliisque, patriae Asiaticae particeps, *Herodotus*, *Halicarnasso*, Cariae urbe in Asia minore, honesto loco natus circa Olymp. LXXIV. 1. a. Ch. 484., Panyasis poëtae propinquus, sed qui patria mature relicta, in insulam Samum concedens, mox, historiam scribendi capto consilio, per omnem Graeciam, Macedoniam, Thraciam, ultra Istrum et Borysthenem, per maximam Asiae partem, Aegyptum et Africam, itinera fecit. Samum denuo regressus, historiarum in itinere fortasse inchoatum opus pertexuit, easque, saltem operis partem, primum in *conventu Olympico* Olymp. LXXXI. 1., tum *Corinthi*, et decem annis post, Ol. LXXXIII. 3. *Athenis*, in festi *Panathenae-*

*) *Heynii* verba sunt in Commentat. de Apollodori Biblioth. p. XXXV.

orum celebritate, publice recitasse videtur. Sub idem tempus (Ol. LXXXIII, 3.) coloniae, ab Atheniensibus *Thurium* in Magnam Graeciam deductae, eum comitem se adiunxisse tradunt, ibique per otium historiarum libros a se dudum perscriptos retractasse probabile fit. Cf. Wesselingius in praefat. ad Herodot. p. 2. In eadem urbe vitam eum finiisse, colligitur e Suida, et epigrammate apud Stephanum Byzantium, v. Ruhnkenium ad Hom. Hym. in Cer. 83. coll. Hermanno ad Aristoph. Nubes p. 324. Mortis tempus autem ignoratur. Aetate tamen provectior obiisse, certe Peloponnesiaci belli (Ol. LXXXVII. 1.) tempora attigisse videtur, auctore Dionysio Halic. de Charactere Thucyd. p. 138. et Wesselingio, loco laud. Argumentum vero operis eximii, in *novem* libros, Grammaticorum lusu *Musarum nominibus* inscriptos, distributi, quod in historicis tam unicum exstat, quam in epico carmine Homerus; argumentum, inquam, primarium historiae Herodoteae, ex auctoris consilio, in *bellorum*, *asserendae libertatis Graecorum causa contra barbaros populos, maxime Persas*, *gestorum* expositione versatur: sed descriptio et forma totius operis, ad epicae poëseos naturam constituta, fusae narrationis candor et summa simplicitas, orationis vividae suavitas, quid? ipsa *dialectus*, qua usus est scriptor ingeniosissimus, abunde docent, ad quod potissimum exemplum historias suas composuerit. Enimvero vel sic nec fide, nec auctoritate, in iis maxime quae a se ipso visa et perlustrata exponit, illum carere multa vincunt argumenta, recentiorum itinerariis ac pervestigatione egregie nunc firmata. — De Codd. Mss. Herodoti v. Fabricius Harlesian. Vol. II. p. 335. — *Graeci contextus principem editionem Aldinam*, Venetiis 1502. f. m. praecesserat, annis propemodum triginta, *versio* Herodoti *latina*, a *Laurentio Valla* e Cod. Ms. confecta, ac primum edita Venetiis 1474 f. m. Insecutae sunt editiones *Io. Camerarii* Basil. 1541. et 1557. fol. — *H. Stephani* 1570. et 1592. fol. — *Thom. Gale*, Londini 1679. et *Iac. Gronovii* Lugd. Bat. 1715 fol. Ceteris vero palmam praeripuit editio *Petri Wesselingii* cum L. Vallae interpretat. lat. et *Galii*, *Gronovii*, *Valckenarii*, et editoris annotatione, Amste-

lod. 1763. f. m. Inchoatam inde a doctiss. *F. V. Reizio* (Lipsiae 1776. 8. recus. ibid. 1807. 8.) compendiariam editionem continuavit *G. H. Schaeferus*, Lipsiae 1800. 8, iterumque a se recognitam 1812. 8. Idem novam suis curis adornavit Lipsiae 1800 sqq. III Voll. octonis.— Wesselingianam contextus Herodoti recensionem ad Codd. Mss. fidem denuo collatam recognovit, et cum vers. lat. emendata, lectionis varietate atque annotatione Wesseling. editionis suisque notis nuper edidit doctissimus *Io. Schweighaeuserus* Argentor. et Paris. 1816. VI Voll. 8. — Praecesserat *A. C. Borheckii* editio altera Lemgoviae 1808 sqq. 3. Voll. 8mai. — Nitida et accurata contextus Graeci editio prodiit apud Tauchnitzium, Lipsiae 1815. 3 Voll. 12. — Herodoteae historiae particulam edidit *Dav. Schulzius* hoc indice: Herodoti libri (a cap. 94. libri sexti) qui enarrationem pugnar. inter Graecos et Persas complectuntur, cum summario animadversionum superior. interpretum atque suis. Halae Saxon. 1809. II. Voll. 8. *Versionum* Herodoti praestantissimam, *gallico sermone*, subiecta annotatione critica, historica, et disquisitione de chronologia Herodoti, debemus eruditissimo *Larcherio*, quae secundis curis multo auctior prodiit Parisiis 1803. IX Voll. 8. *E germanicis*, ceteris praestat nuperrima, auctore *Fr. Langio*, Berolini 1811 sq. II Voll. 8. — *Chronologiam* Herodoti singulari libro docte explicuit *C. F. Volney*, Paris. 1807 sqq. II Voll. 8.— De *Geographia Herodotea* multi scripserunt. v. Harles. Satis est commemorare: *James Rennel The geographical System of Herodotus* etc. Londini 1800. 4. et *Mannerti Geographie der Griechen und Römer* T. I.

Gattereri Comm. de contexto historiar. Herodoti — in Bibl. histor. univers. T. II. p. 46 sqq. latine versa in Borbeckii editionis Herod. T. II. — *Fr. Creuzeri* Herodot und Thucydides. Lips. 1798 et Marburgi 1803. 8. — *Eiusdem* Commentationes Herodoteae. Aegyptiaca et Hellenica. Pars I. Lipsiae 1819. 8 mai. — *Bredowii* Geographiae et Uranologiae Herodoteae Specimina. Helmstadii 1804. 4. — *Böttigeri* De Herodoti historia ad carminis epici indolem propius accedente. Vimariae 1792 et 1793. 4. — *G. Knoesti* Disquis. de fide Herodoti etc. Gottingae 1806. 4. — *D. F. Krusii* Ueber Herodots Ausmessung des Pon-

tus Euxinus, Bosporus, Hellesp. und der Propontis etc. Vratislav. 1818. 8. — *I. G. Rhode* Ueber Herodot u. die Glaubwürdigkeit seiner Geschichten — in *Eiusdem* Beiträgen zur Alterthumskunde. Berol. 1820. 8. II. p. 1—40.

§. 55.

Herodotei operis praestantia et celebritas excitarunt *Thucydidem* Olori filium, Atheniensem, cuius natales in Ol. LXXVII. 2, a. Ch. 471. incidunt, vitam graece descripsit *Marcellinus*, ut, quum praefectus copiarum in bello Peloponnesiaco, re infeliciter gesta ad Amphipolin Ol. LXXXIX. 1., popularium suffragiis a muneribus bellicis remotus, atque exilio multatus, in *Thraciam* secessisset, eiusdem *belli Peloponnesiaci historiae* conscribendae per viginti annos intentus, neque studio nec opibus parceret. In quo acerrimi ingenii, accuratae diligentiae, elocutionis strictae ac plenae nervorum et roboris, partu consummatissimo, incertum est, rerum narratarum fidem, an narrationis, in summa verborum paucitate, copiam et gravitatem magis admiremur. Dicendi certe artem in narrationibus, quas *primus* fere, saltem multo frequentius quam praegressi historici, historiis suis insereret, *Antiphontis* rhetoris clarissimus discipulus, prodidit tantam, ut oratorum summus, Demosthenes, ad gravissimum hoc exemplum se compositurus, eas manu sua octies vel decies descripsisse dicatur. v. Lucian. adversus Indoctum T. II. p. 380. cf. Cic. de Orat. II. 13. Paulo aliter tamen idem sentit in Orat. c. 9. §. 30. Discrimen autem inter Herodotum et Thucydidem acute dispexit et eleganter declaravit his verbis Quintilianus X. 1. 73: „Historiam multi scripsere praeclare, sed nemo dubitat duos longe ceteris praeferendos, quorum diversa virtus laudem paene est parem consecuta. *Densus* et *brevis*, et semper *instans sibi Thucydides*: *dulcis* et *candidus* et *fusus Herodotus*: ille *concitatis*, hic *remissis affectibus* melior; ille *concionibus*, hic *sermonibus*; ille *vi*, hic *voluptate*."

Historia Thucydidea, cui descriptio egregia status Graecorum, ab antiquissimis inde temporibus usque ad Persica bella, praemittitur, belli Peloponnesiaci causas persequens, anno ante belli huius initium (Ol.

LXXXVII. 1.) *septimo* incipit, inque *vigesimi* eiusdem belli anni enarratione subsistit; liber tamen *octavus* (totidem enim *nunc* numerantur), ceteris inferior habitus, a nonnullis Thucydidi abiudicatur.

De Codd. Mss. Thucydidis v. Fabric. Harlesian. Voll. II. p. 729 sqq. — *Editionum princeps Aldina* est, Venetiis 1502. fol.; ad lectionis usum magis commendandae sunt editiones *Duckeri* et *Wassii* cum interpret. latina, Scholiis graecis et notis, Amstelod. 1731. fol. et hinc expressa *Vindobonensis*, curante *Altero*, cum VV. LL. codd. Vindob. aliorumque, 1785. II. Tomis. 8. et *Bipontina* 1788. VI Tom. octonis. Novam inchoaverat *Gottleberus*, quam *Bauerus* continuavit, ediditque Lipsiae 1790. 4. absolvit autem C. D. *Beckius*, altero volumine adiecto, Lipsiae 1804. 4. nuper etiam *tertio* promisso, quod *Glossarium* Thucydideum complectetur. Idem *Beckius* minorem Thuc. editionem graece ad codd. fidem recensitam, criticaque annotat. et glossario instructam suis curis vulgatum iri nunciavit. — Tredecim Codd. mss. bibl. reg. Paris. contulisse se professus est *I. B. Gailius* V. C. in splendida editione Thucydidis quae graece, cum vers. lat. et gallica, lect. varietate notisque prodiit Parisiis 1810. X Voll. 4. et 8. quam versionis Gallicae editio praegressa erat ibidem 1807. — Criticam et exegeticam operis Thucydidei et scholior. editionem nunciavit *Ern. Frid. Poppo*, cui idem vir doctissimus praelusit egregiis *Observationibus criticis in Thucydidem*, editis Lipsiae 1815. octonis. — In usum scholarum Thucydidem ediderunt *Bredenkampius*, Bremae 1791. sq. II Voll. 8. — Fratres *Zosimae*, una cum Scholiis, Venetiis 1802. II Voll. 8. — et nuper *Petrus Elmsleius*, Edinburgi 1804. VI Voll. in 8. seu 12. mai. de qua nitida edit. cf. *Wolfius* in Anal. Litter. T. I. p. 481. Adde Tauchnitzianam Lipsiae 1815. II Voll. 12., et maiorem ex recens. et c. notis *Frid. Haackii*, Lipsiae 1819. 4. mai. — Commentarii perpetui instar habenda est interpretatio *germanico* sermone confecta, et doctis observationibus illustrata a *Io. D. Heilmanno*. Lemgoviae 1759. 8. secundum edita cum animadvers. correctionibus et supplementis, etiam seorsum vulgatis, a *G. G. Bredowio*, ibid. 1808. 8. mai. *Gallice* verterunt

P. C. Levesque, Parisiis 1795. IV Voll. 8. et *Gailius* Parisiis 1807. X Voll. in 4. et 8. cum commentat. de Thucydide (Mémoire sur Thucyd.). Herodoti et Thucydidis scripta ad artis historicae rationes et praecepta exegit *Fr. Creuzerus* in libello: *Herodot und Thucydides* etc. Lipsiae 1789. 8.

Dionysius Halic. De Thucydide iudicium. — *Henr. Dodwelli* Annales Thucydidei et Xenophontei. Oxonii 1702. 4. repet. in edd. Duckeri et Beckii. — *T. Fr. Benedicti* Commentarii critici in octo Thucydidis libros. Lipsiae 1815. 8. mai. — *Eiusdem* Observationes ad quaedam Thuc. loca 1813. 4. — *Frid. Rothius* Ueber Thucydides u. Tacitus. Vergleichende Betrachtungen. Monaci 1813. 4. — *C. F. F. Haackii* Kritischer Beitrag zum Vten Buche des Thucyd. Stendal 1817. 8.

§. 56.

Historiae Graecorum bellique Peloponnesiaci filum, a Thucydide incisum, pertexuerunt *Cratippus*, *Xenophon*, *Theopompus*. Cratippi, cuius interierunt historiae, memoriam servavit Dionysius Halic. de Thucydide p. 847. Reiske, et Marcellinus in vita Thucydidis.

Xenophon Atheniensis, Socraticus, natus Ol. LXXXIII. 2. post Ol. CV. 4. a. Ch. 357. demum obiisse fertur Corinthi. Prima stipendia in bello Peloponn. meruit. Annos circiter XLV natus, *Cyro* iuniori, contra fratrem *Artaxerxem* Mnemonem, Persarum regem, bellum paranti se adiunxit. Quo in pugna interemto, et Graecorum auxiliorum praefectis e medio sublatis, *decem millia Graecorum* per medias hostium terras, longissimo itineris tractu, imperator copiarum, in Graeciam reduxit. Non multo post sub *Agesilao* Lacone militans, quum ab Atheniensibus exilio multatus esset, primo *Scilluntem*, mox *Lepreum*, Elidis vicos vel oppidula, postremo, redux factus, Athenis *Corinthum* se contulit, ubi reliquum vitae in otio honesto, philosophiae ac historiarum studiis deditus, transegit. Patriae ingratae iniuriam tam aequo tulit animo, ut Atheniensibus, contra Thebanos bellum gerentibus, duos quos susceperat filios mitteret militatum, quorum alter, *Gryllus*, in prae-

lio ad *Mantineam* fortissime pugnans occubuit. Xenophontem scriptorem inter Atticos praestantissimum praecipue commendant orationis leniter fluentis summa simplicitas, perspicuitas, copia et mira suavitas ac dulcedo. Servata sunt, et pro genuinis Xenophontis scriptis habentur: 1) *Hellenica* l. VII., historiae Thucydideae continuatio inde ab Ol. XCII. 2. usque ad pugnam Mantineensem Ol. CIV. 2, 2) *Anabasis* sive *Expeditio Cyri* iunioris, l. VII. quam tamen nonnulli Xenophonti abiudicant v. prolegg. *Mori* ad Hellen. c. VI. p. XXXV sqq. et *Weiskius* in praefat., vindicat autem *Schneiderus* in Epist. ad Buttmannum editioni suae praefixa p. IX sq. 3) *Cyropaedia* l. VIII. sive de educatione, disciplina et vita Cyri maioris; praeter *epilogum* operis, qui spurius esse iudicatur. 4) *Memorabilia Socratis* l. IV. opus egregium, sapientissimi viri, cuius nomen prae se fert, et ingenium et philosophandi rationem luculenter definiens. 5) *Oeconomicus* s. de re domestica administranda. 6. 7) *De republica Lacedaemoniorum* et *de rep. Atheniensium*, duo breviores libelli; de quorum fide tamen dubitari potest. Prior iam a Demetrio Magnesio Xenophonti abiudicatur. Vid. *Boeckhius* in libro qui inscrib. *Die Staatshaushaltung der Athener* T. I. p. 48. et 344. et *Schneiderus* in novissima Xen. quam curavit editione. 8) *Πόροι ἢ περὶ προσόδων*, i. e. ratio redituum comparandorum. 9. 10) *Περὶ τῆς ἱππικῆς*, de re equestri, et *Ἱππαρχικός* s. de officiis Magistri equitum. 11) *Hiero* Syracusanorum rex, i. e. *Simonidis poëtae cum Hierone colloquium de misera tyrannorum conditione.* 12) *Συμπόσιον* s. Convivium Philosophorum. 13) *Agesilaus*; celeberrimi Spartanorum regis elogium, quod tamen non a Xenophonte, sed a Sophista quodam profectum esse contendit *Valckenarius*, dissentiente *Reitzio* de prosod. accent. inclinat. p. 38. et *Kühnio* in Vindiciis Agesilai Xenophontei Lipsiae 1777. — 14) *Κυνηγετικὸς* sc. *λόγος*, sive de Venatione liber. Denique *Apologia Socratis*, liber in primis Xenoph. editionibus desideratus, nec nisi e Memorabilibus Socratis, genuino opere, fere consarcinatus, plurium Criticorum consensu, merito habetur pro supposititio.

Edita *primum* sunt Opera Xenoph. Florentiae ap. Iuntam 1516. Fol. ex codice mutilo et vitioso. Praestant *Aldina* editio, curante *Asulano* 1525. fol. H. *Stephani* binae Paris. 1561 et 1581. f. *Leunclavii* cum versione latina, Basileae 1539. fol. bis repetita. Nitida quidem est editio *Eduardi Welsii* gr. et lat. Oxoniae 1703. V Voll. 8. sed parum accurata, contextu Xenoph. plurimis in locis temere immutato atque corrupto. Welsianam tamen typis repetendam curavit *C. A. Thiemius*, Lipsiae 1763 sq. IV tomis oct. (recus. ibidem 1801.), cui editioni indicem, tum verborum, tum historicum, una cum lectionis varietate, ab ipso Thiemio inchoatum, accuratissima diligentia adstruxit *Sturzius* V. Cl. edito *Lexico Xenophonteo* Lipsiae 1801. sqq. IV Voll. 8. — Insecuta est *Beni. Weiskii* editio cum notis criticis et exegeticis, Lipsiae 1798 sqq. VI Voll. 8. — Tum *I. B. Gailius* ab anno inde 1804. usque ad 1816. Xenophontis opera edenda curavit VII partibus, sed X voll. quaternis, Graece, cum vers. latina, suaque Gallica, Var. Lect. notisque criticis, additis tabb. geogr. et figuris aeri incisis LIV., et XXXV speciminibus Msstor. librorum, hoc indice: Oeuvres complettes de Xenophon, traduites en français et accompagnées du texte grec, de la version latine et de notes critiques etc. Parisiis T. I—VII. X Voll. 4. quibus adduntur eiusdem Viri Doctissimi *Observations militaires* et *géographiques*, quae uno volumine ibidem prodierunt. — Denique plena operum Xenophontis editio critica et exegetica novis maxime curis eruditissimi *Io. G. Schneideri* vulgata est Lipsiae 1815. VI tomis, octonis, quorum primus Cyropaediam, IIdus Anabasin 1806. *tertius* Hellenica 1791. *quartus* Memorab. et Apologiam Socr. 1801. *quintus* Oeconomicum, Sympos. Hieron. Agesil. 1805., *sextus* Xen. opuscula politica, equestria et venatica, cum Aeliani libello de Venatione 1815. 8. continet. — *G. H. Schaeferi* studio et doctrinae eximiae debemus nitidam contextus Graeci, ad fidem librorum et coniecturas virorum doctorum emendati, editionem Tauchnitzianam, Lipsiae 1811—1818. VI Voll. duodenis. — Singulorum Xen. Scriptorum, imprimis *Cyropaediae*, *Hellenicorum*, *Memorabilium*, *Anabasis*, in schola-

rum usum plures, inque his partim egregiae editiones adornatae sunt ab *Hutchinsono*, *Bachio*, *Ernestio*, *Zeunio*, *Moro*, *Schneidero*, *Schützio*, *Bothio*, *Teuchero*, *Weckherlino*. — *Fischeri* commentarium in Xenoph. Cyropaediam edidit *C. Th. Kuinoel*, Lipsiae 1803. 8. — Xen. *Encomium Agesilai* cum Plutarchi Agesilao in scholar. usum edidit, notisque illustravit *C. Guil. Baumgarten-Crusius*, Lipsiae 1812. 8. — *Hipparchicum* et *De re equestri libros duos* Graece cum vers. Gallica notisque vulgavit nuper *Courierus*, idem vir doctus qui Pastoralium Longi lacunam e Cod. Ms. supplevit, hoc indice: Du Commandement de la Cavalerie et de l'Équitation, deux livres de Xenophon, traduits par un officier de l'Artillerie à cheval, Paris 1812. 8. — *Symposium* separatim edidit cum notis *Guil. Langius*, Halae 1802. 8. — *I. L. Hempelii* Specimen novae Xenophonteorum Hellenicorum editionis. Sondershusae, 1819. 8. —

Operum Xenoph. versionem Gallicam *Gailii* cura confectam laudavi. *Germanicae Borheckii*, *Lasii*, *Grillonis*, *Meyeri*, insunt collectioni quae inscribitur: *Sammlung der neuesten Uebersetzungen der griech. prosaischen Schriftsteller*. Quibus adde, quae nuperrime prodiit, *I. I. Hottingeri*: Xenophon's Denkwürdigkeiten des Socrates. Turici 1819. 4. — *Anglicas* enumerat *Brüggemann* in *A view of the English editions, translations and illustrations of the ancient Greek and Latin authors*, Stettin 1797. 8. p. 132 sqq. et *Supplement* etc. ibid. 1801. p. 52 sqq. De reliquis vid. *Harlesius* in Introd. T. I. p. 380 sqq. et in Supplem. T. I. p. 187 sqq. Idem in Breviore Notitia Litterat. Graecae p. 148 sqq.

Comitis Fortiae Urbani Vie de Xenophon, suivie d'un Extrait historique et raisonné de ses ouvrages etc. *Eiusdem* Mélanges de Géographie, d'Histoire et de Chronologie anciennes; avec deux Cartes et un Mémoire de M. Barbié du Bocage, destinés à servir de supplement à l'histoire et aux Oeuvres de Xenophon etc. Utriusque libri notitiam debemus *Fr. A. Wolfio* in Analect. Litterar. T. II. p. 226. — *F. Creuzeri* dissertatio *de Xenophonte historico, simulque de historiae scribendae ratione quam inde ab Herodoto et Thucydide scriptores graeci secuti sunt*. Lipsiae 1792. 8. — *Aug. Boeckhii* Comm. Acad. de Simultate quae Platoni cum Xenophonte intercessisse fertur, Berolini 1811. 4. — *Fr. Aug. Bornemanni* de gemina Xen. *Cyropaediae* et *Max.*

Tyrii recensione dissert. crit. P. I. II. Schneebergi 1814 sq. 8 m. — *Dav. Schulzii* Diss. duae de Cyropaediae epilogo Xenophonti abiudicando. Halae Sax. 1806. 8 m. — Der Epilog der Cyropaedie von X. durch philosophische, historische u. philologische Anmerkungen erläutert, aus unbenutzten Handschriften verbessert und gegen *Szulze's*, *Schneider's*, *Heindorf's* u. A. Zweifel gerechtfertigt von *F. A. Bornemann*, Lipsiae 1819. 8. — *Bremii* Comm. *Ueber Xenophon's Hiero* — in *Eiusdem* et *L. Döderleinii* Philolog. Beiträgen aus d. Schweitz. T. I. Nr. 8. Turici 1819. 8. — *Lud. Dissenii* de philosophia morali in Xenophontis de Socrate commentariis tradita. Gottingae 1812. 4. — Xenophon und die 10,000 Griechen. Ein historischer Versuch von *I. C. L. Haken.* 1805. 8. — *Conr. von Orelli* Anmerkungen zu Xen. Gastmahl, mit Zusätzen von *I. G. Bremi*, Turici 1814. 8. Supplementum II. editionis Isocratis or. *περὶ ἀντιδόσεως*. — *I. K. von Orelli* Ueber einige Stellen Xenophon's — in *Eiusdem* Philologischen Briefen, supplem. eiusdem edit. Isocratis. — *I. H. Koeppenii* progr. Ad Xen. Agesilaum Notae et Emendatt. Hildesh. 1788. 8. — Eiusd. Progrr. III. in quibus Hellenica Xen. emendantur. ibid. 1786 sqq. — *James Rennel* Illustrations, chiefly geographical, of the History of the expedition of Cyrus from Sardis to Babylonia: and the Retrait of the ten thousand Greeks — with an Appendix, containing an Enquiry into the best method of improving the Geography of the Anabasis. Explained by three Maps. London 1817. 4.

§. 57.

Xenophonti aequalis fuit *Ctesias* Cnidius ex Cariae urbe, artis medicae peritus, quam in Persia multos per annos exercuit, Artaxerxi Mnemoni regi, cuius in pugna acceptum vulnus sanaverat, imprimis gratus. Huius exstitere olim tum alia scripta, ad *physicam terrae descriptionem* spectantia, tum *historiarum* libri XXIII. *de rebus Assyriis*, *Persicis*, et *Indicis*, dialecto Ionica conscripti, quorum *excerpta* tantum servarunt *Diodorus Siculus* et *Photius*, seorsum edita ab *H. Stephano* 1557 octonis, auctius gr. et lat. 1594. 8. et passim *cum Herodoto*, cui ea subiecit quoque *Wesselingius*. In *Assyriorum* et *Persarum* historia princeps auctor fuit, ab Herodoto et Xenophonte saepe dissentiens; in *Indicis*, istis temporibus, paene *unicus*, sed, ut illa aetate, fabulosus. Cf. *Heerenii* Ideen etc. T. I. ibique *Tychsenius* in Versuch einer Erläuterung der vom Ktesias angeführten Indischen Wörter aus dem Persischen p. 961 sqq. ed. II. — *A. H. Weyrauchii* Herodot und Ktesias über Indien in *Morgen-*

sternii Diario bonae frugis plenissimo quod inscribitur: *Dörptische Beiträge.* Jahrgang 1814. P. II. 1815. p. 365—415.

Iisdem temporibus floruit *Philistus* Syracusanus, „*qui, quum Dionysii tyranni* (iunioris) *familiarissimus esset, otium suum consumsit in historia scribenda*, maximeque Thucydidem est, sicut mihi videtur, imitatus" *). Post *Antiochum*, antiquiorem scriptorem, *Siculurum rerum* historiam in *duas partes* (συντάξεις) divisam, alteram, res, ut videtur, a Troia capta usque ad Olymp. XCIII. a. Ch. 406. ad captumque Agrigentum, octingentorum circiter annorum spatio gestas complexam, alteram inde, ubi prior pars substiterat, exorsam, inque *Dionysii maioris* rebus enarrandis versatam, universam XI libris persecutus erat, quos tempus delevit. Singulari praeterea opere *Dionysii iunioris*, qui post obitum Senioris Ol. CIII. 1. regnare coepit, cuique ipse inter amicos fuit, res primis quinque regni annis gestas *duobus* libris exposuisse memoratur. cf. *Heynii* Comm. tertia *de Diodori fontibus* in Comm. Soc. Gott. Vol. VII. p. 115. Quamquam prudentia civili et dictionis brevitate aliis historicis praestitisse dicitur, notatur tamen, et quod nimio ornatu rhetorico historiam cumulavit, primusque fere eorum fuit, qui, pravo exemplo, placendi studium historiae finem ponerent, et propter tyrannorum studium et adulationem. Idem Dionysii iunioris contra Dionem partes tuitus, exercitu cui praeerat devicto, morte voluntaria occubuit. v. Diodor. Sic. XVI. 16.

Proximi ab his abfuere duumviri, *Isocratis*, dicendi summi artificis, disciplinam secuti, *Theopompus* atque *Ephorus*; prior Chius, Philippi Macedonis aetate florens, Olymp. CV., cuius *Hellenica*, operis Thucydidei continuatio, libris XII, annorum septemdecim historiam complexa, usque ad proelium navale ad Cnidum Ol. XCVI. 3., et *Philippica*, libris LVIII, *sui temporis* historia *generalior*, celebrantur, (v. Cic. Brut. 17. 56.) quibus aegre nunc caremus. Idem, Suida,

---

*) Ciceronis verba sunt De Orat. II. 13.

Photio et Grammatico Sangermanensi Ms. testibus, *Epitomen Herodoti Historiarum* libris *duobus* composuit, de qua nuper docte egit *G. Frommelius* vulgato libello: *De Theopompi Chii Epitome Herodotea*, quem *Meletematum de discipl. antiquitatis* Parti *tertiae* Lips. 1819. 8. inseruit *Fr. Creuzerus*. Cf. Ruhnkenii Hist. crit. orator. Graecor. p. 164. Reisk. Reliqua Theopompi Fragmenta ex Diodoro Siculo aliisque collegit quondam *Oudendorpius*. Cf. *Kochium* de Theopompo Chio. Stettin 1792. 8. et *Eiusdem* Prolegomena ad Theopompum Chium 1803. 4. — *Gedoyn* in Mem. de l'Academie des Inscr. T. XIV.

Alter, *Ephorus*, Cumaeus ex Aeolide, viro docto, qui nuper historiarum eius fragmenta collegit, Ol. XCIII. 4. natus esse, quarto autem et sexagesimo aetatis anno, circa Ol. CIX. 4., vita decessisse videtur. Cui supputationi tamen obstant duo Plutarchi et Diodori loca, in quibus Callisthenis et Alexandri M. ponitur aequalis. *Graecorum* et *Barbarorum historiam universalem*, DCCL circiter annorum, ab reditu inde Heraclidarum usque ad annum a. Ch. 341. Olymp. CIX. 4. *triginta libris*, qui in deperditis numerantur, condidit. Trigesimi tamen libri partem, in qua *bellum sacrum* enarratum erat, non ipse, sed filius eius *Demophilus* scripsisse perhibetur. Ceterum ob rerum aptam narratarum dispositionem aeque laudatur Ephorus ac Theopompus, sed dictionis limatae laude hoc multo censetur inferior, de quo v. *Strabo* XIII. p. 924. et *Diodorus Sic.* XVI. 78., quem ad historiarum corpus suarum condendum *Ephori libris* prae ceteris usum esse constat. Omnino magni eum fecerunt veteres, quod historiam catholicam i. e. universalem primus scripsit; tum quod Geographiam cum Historia coniunxit; hanc denique ipsam, omissa aetate mythica, ab Heraclidarum demum reditu exorsus erat. Sed nec uno hoc opere condendo famae apud posteros consuluit; laudantur plura Ephori scripta, tum historica, ut *Σύνταγμα ἐπιχώριον*, *de patria sua*, eiusque historia, et *quindecim libri Memorabilium* in variis locis; tum varii argumenti, ut *duo libri de Inventionibus* (*Εὑρήματα*); XXIV *de Bono et Malo*; *de Elocutione*, *περὶ λέξεως*; aliaque, sed fidei

incertae. Dialecto autem usus est Attica nova. De quibus omnibus consulas librum quem ante tetigi: *Ephori Cumaei Fragmenta*. Collegit atque illustravit *Meierus Marx*. Praefatus est *Fr. Creuzerus*, Carlsruh. 1815. octonis maior.

Denique huc referendi, praeter *Anaximenem Lampsacenum*, (auctorem τῶν Ἑλληνικῶν v. Diodor. XV. 89.) *Heraclides* e Ponto et *Dicaearchus*, Aristotelis discipulus uterque, de quorum scriptis, maximam partem deletis, quum in terrarum et rerumpublicarum descriptione geographica atque politica versentur, infra dicemus.

§. 58.

Philosophiae, quum *contemplativae*, tum *practicae*, prima apud Graecos fundamenta aoedos, vates atque poetas antiquissimos iecisse, supra vidimus (§§. 10. 23. 33. 34.). Eodem loco habendi, qui sapientiae studia ad respublicas bonis legibus, institutis, vitaeque ac morum graviore disciplina temperandas tuendasque converterent: in quorum numero, post *Minoëm* Cretensium regem, fuere *Lycurgus* (888 a. Ch.), *Zaleucus* (circa Ol. XXX. 1. a. Ch. 660), (*Draco*), *Solon*, *Charondas* haud ita longe post Zaleucum florens, *) *Spartanorum*, *Locrorum* Italiae, *Atheniensium*, *Catanensium* Siciliae et plurium *Chalcidicarum*, quae per Graeciam Magnam et Siciliam sparsae erant, coloniarum legumlatores: tum plurimi ex iis, qui in *Septem* Graeciae *Sapientibus* vulgo numerantur.** Sed *contemplativae* philosophiae initia, post symbolica ista placita et phantasmata, in vetustissimorum vatum Cosmogoniis et Theogoniis exposita, repetuntur vulgo

*) Uterque certe diu ante Pythagoram. Vide *Bentleium* in dissert. de Phalaridis Epist. p. 338 sq. ed. Lips. *Heynium* in Opusc. Acad. T. II. *Ruhkopfium* ad Senec. Epp. XC. 5.

**) Praeter *Solonem* et *Thaletem*, *Pittacus*, *Bias*, *Periander*, *Cleobulus* et *Chilo*. „Hi omnes, ut Ciceronis verbis utar (de Orat. III. 34.), praeter Milesium Thalem, civitatibus suis praefuerunt.“ cf. Dicaearch. ap. Diog. Laërt. I. 40. *Meinersii* Geschichte d. Wiss. in Griech. u. Rom. T. I. p. 43. Not.

a *Thale Milesio* et schola *Ionica*, cuius idem auctor habetur, Croesi temporibus florens, circa Ol. XLV. a. Ch. 600. Is quidem opiniones et decreta sua de rerum hominumque origine atque natura, partim ex *Orphicorum disciplina* verisimiliter hausta; deque corporum caelestium ortu, magnitudine, motu, tum prima Geometriae elementa, neque carmine nec soluta vulgasse oratione videtur, (quamquam assignata passim Thaleti scripta reperimus. Vide *Wyttenbachium* in Bibl. Crit. P. VIII. p. 103.) sed familiaribus suis tradidisse, inter quos *Anaximander* clarissimus fuit, natus circa Ol. XLII., praeceptor *Anaximenis*, qui Ol. LVIII. floruit. Communi sententia vero primus *de Deorum rerumque natura* (περὶ φύσεως καὶ θεῶν) *soluta oratione scripsisse* perhibetur *Pherecydes* ex *Syro* insula, unde *Syrius* dicitur et *Theologus*, circa Ol. LIX., cum *Pherecyde* iuniore, *Lerio* vel *Atheniensi*, qui *Genealogus* et *Historicus* appellatur (§. 53), non confundendus. —

Pherecydis huius Syrii discipulus celeberrimus habetur *Pythagoras Samius*, cuius natales Ol. XLIX. obitus Olymp. LXVIII. fini, a. Ch. 584—505., optime assignantur: vir ingenio, doctrina et auctoritate praecellens, cuius vitam, instituta, placita, disciplinam, nubes auctorum, aetatis et fidei diversissimae, hoc magis obscuravit, quod summi philosophi *scripta*, quorum verus auctor sit, *exstant nulla*. Philosophia autem quam tradidit, quaeque non metaphysicam solum de rerum natura disceptationem, sed morum etiam disciplinam et civitatum regendarum scientiam complectebatur, *Italica* dicitur, quod *Crotone*, Italiae inferioris urbe, scholam condidit, multitudine discipulorum et auctoritate valde nobilitatam, „*exornavitque eam Graeciam, quae Magna dicta est, et privatim et publice, praestantissimis et institutis et artibus.*" *) — *Pythagoreorum fragmenta*, a *Io. Stobaeo* potissimum servata, ediderunt *Guil. Canterus* Basileae 1566. 4. *Henricus Stephanus* cum *Diogene Laërtio*; *Thom. Gale* in Opuscul. Mythol. ethicis et phys. Cantabrig.

---

*) Cic. Tusc. V. 4.

1671. et Amstelod. 1688. 8. *Villoisonius* in Anecdotis Graec. T. II. p. 799. — Sub *Theanus*, uxoris Pythagorae, nomine quae supersunt fragmenta et Epistolae, *Io. Chr. Wolfius* edidit in *Fragmentis mulierum Graecar. prosaicis.* Londini (Hamburg) 1739. 4.

Ionsius de Scriptoribus hist. philos. Ienae 1716. 4.— *Thom. Stanley* The History of Philos. London 1743. in latinum serm. conv. ab *Oleario*, Lipsiae 1711. 4. — *Bruckeri* Historia critica philosophiae, Lipsiae 1742 sqq. VI Voll. 4. — *Eiusd.* Institutiones hist. philos. Lipsiae 1790. 8. — *Tiedemanni* Griechenland's Erste Philosophen. Lips. 1780. 8.— *Eiusdem* Geist d. speculativen Philosophie, Marburg 1791. sqq. VII Voll. 8. — *Fr. Bouterweckii* Comm. de primis Philosophorum Graecorum decretis physicis, in Comm. Soc. Reg. Gott. Recentioribus Vol. II. Gotting. 1813. 4. cuius argumentum auctor dedit in Ephem. Gotting. 1812. Nr. XI. p. 97. — *Goessii* Comm. de variis quibus usi sunt Graeci et Romani Philosophiae definitionibus P. I. II. 1812. 4.— *Phil. Ludov.* et *Io. Frid. Snelliorum* Leben und Meinungen der ersten griechischen Philosophen. Giessen 1806. 8. — *Meinersii* Gesch. d. Wiss. in Griech. u. Rom. Lemgo 1787. II Voll. 8. — *Buhlii* Geschichte des philosophirenden menschlichen Verstandes, Lemgo 1793. 8. — *Eiusdem* Lehrbuch der Geschichte der Philosophie, Göttingen 1796 sqq. VIII Voll 8. — *Tennemanni* Gesch. d. Philos. Lipsiae 1798 sqq. IX Voll. 8. — *I. M. Degerando* Histoire comparée des Systemes de Philosophie. Paris 1804. III Voll. 8. — *Fr. Astii* Grundriss d. Gesch. d. Phil. Landshut 1807. 8. — *Phil. Ludov. Snellii* Kurzer Abriss der Geschichte der Philosophie. Erste Abtheilung, enthaltend die Geschichte der alten Philosophie. Giessen 1813. 8. — *W. T. Krugii* Geschichte der Philos. alter Zeit, vornämlich unter Griechen und Römern. Lipsiae 1815. 8. — *Plato in Italien* — herausgegeben von *P. I. Rehfues.* Tubingae 1808. III Voll. 8. — *G. v. Wedekind* Der Pythagoräische Orden etc. Lipsiae 1820. 8.

§. 59.

Iam qui sequuntur Philosophi, *Xenophanes*, *Parmenides*, *Empedocles*, testes adhibeantur idonei, ut planum fiat, quam diu philosophia Graecorum vetustae epicae poësis, cui originem debuit, non indolem tantum, sed formam etiam et habitum retinuerit. Carmine enim, ἔπεσι, et metro epicis poëtis proprio, *de rerum natura* philosophatos eos esse vidimus §. 47. 48. p. 75. sqq. cf. Cic. Acad. Qu. IV. 23.

Xenophanes quidem, Pythagorae aequalis et diu superstes, *Colophone*, patria urbe, relicta, quum multos annos per Graeciam peregrinatus esset, tan-

dem *Eleam* s. *Veliam*, in Lucania coloniam a Phocaeensibus Olymp. LXI. 1. conditam, concessit, novamque patriam, in qua cum familiaribus philosophicis vacasse sermonibus fertur, tum aliis modis, (§. 47) tum maxime eo nobilitavit, quod scholae, a se et *Parmenide* discipulo suo conditae, ab urbe, utriusque Philosophi sede ac domicilio, alterius etiam patria, nomen haesit *Eleaticae*. Quantopere Homerum et Hesiodum propter mythos de Diis in carminibus proditos insectatus sit, supra (§. 47) docui. Ipsius autem, pariter atque scholae, cuius primus auctor fuit, de Universo atque Deo princeps decretum, *Ciceronis* verbis (Quaest. Acad. IV. 37.) sic relatum: *Xenophanes, unum esse omnia, neque id esse mutabile, et id esse Deum, neque natum esse usquam et sempiternum, conglobata figura* *): in quam diversas sententias interpretati sint viri doctissimi, disci licet ex Harlesii Epimetro ad Fabricii B. Gr. Voll. II. p. 619.

Inter *Aristotelis* Opera Liber de Xenophane, Zenone et Gorgia, de quo cf. Fabric. Harles. Vol. II. p. 618. et Vol. III. p. 247 sq. — *Baylius* in Lex. Hist. Crit. sub voce. — *Iac. G. Feuerlini* Dissert. de Xenophane Altdorf. 1729. 4. — *I. G. Buhlii* Comm. de ortu et progressu pantheismi inde a Xenophane Colophonio usque ad Spinozam, Gottingae 1791. 4. — *Chr. Aug. Brandisii* Commentationum Eleaticarum Pars I. Xenophanis, Parmenidis et Melissi doctrina e Philosophorum reliquiis veterumque Auctorum testimoniis exposita. Altonae 1813. 8. —

Nemo tamen scholam hanc magis illustravit quam *Parmenides*, Xenophanis familiaris, *Eleae* natus, unde fortasse nonnullis verus auctor et princeps *Eleaticorum* habetur. Acerrimi vir ingenii, ob vitaeque innocentiam in honore magno fuit, dignus utique, quem senem in dialogo *cognomine* cum Socrate iuvene colloquentem Plato induceret. Ut Xenophanes, *omnia unum esse*, „τὸ πᾶν ἓν εἶναι, docuit. „Si Parmenidi (credo), ait Seneca (Ep. 88, 36.) *nihil est praeter unum*". cf. Plut. adversus Colot. Vol. II. p. 1114 D. *Füllebornius* ad Fragm. Parmen. p. 60 sq. — Auditorem vero

---

*) *Sextus Empir.* Pyrrhon. Hypot. I. 225. sic effert: ἓν εἶναι τὸ πᾶν, καὶ τὸν θεὸν συμφυῆ τοῖς πᾶσι.

Parmenidis et amicum clarissimum accepimus *Zenonem* fuisse *Eleaticum*, in arte *Dialectica* excellentem, eamque ob causam *Palamedem Eleaticum* Platoni significanter dictum in Phaedro §. 97. p. 301. Heind. ubi vid. Schol. et Diogen. Laërt. IX. 25. coll. *Spaldingio* ad Quintil. III. 1. 10. Eumdem civis egregii laudem, quam meruerat, maximos cruciatus et supplicium fortiter tolerando firmasse, testes sunt Cicero de Nat. Deor. III. 33. Tuscul. Disput. II. 22. et Diodor. Sic. T. II. p. 557 sq. ed. Wess.

Celebrior multo fuit Parmenidis sive, ut nonnulli tradunt, discipulus, sive, ut *Theophrastus*, gravissimus auctor, Diogene Laërtio teste VIII. 55., retulit, aemulus et in poëmatis imitator, *Empedocles Agrigentinus* (§. 48.) ex Sicilia (unde honorificum nomen *Μουσῶν Σικελικῶν* apud Platonem meruit), quem *Pythagoreorum* placita maxime probasse volunt, quin etiam, contra temporum rationem, Pythagorae ipsius auditorem fuisse finxerunt. Ingenii ille magnitudinem cum doctrinae copia adaequans, utroque pariter atque opibus, quibus pollebat, ad civium et exterorum salutem liberalissime usus est. Sed naturae imprimis artisque salutaris scientia, ut temporibus illis, egregie instructus, ab hominum et scriptorum nimis credulorum vulgo pro *vate*, *mago* et *circulatore* habebatur: quumque post secessum philosophi in Peloponnesum, obitus eius et tempus et locus ignorarentur, de genere mortis, qua absumtus fuerit, varia, aliaque aliis absurdiora commenti sunt eximii huius viri tum amici, tum obtrectatores. Primus Philosophorum Empedocles, Aristotele auctore, quatuor rerum elementa, posuisse fertur, eaque aeterna et materiam reliquarum rerum omnium primam. His autem duo principia, in personas mutata, addebat, *Φιλιαν* atque *Νεικος*, *Amicitiam* et *Litem* sive *Discordiam*, nimirum causas rerum omnium efficientes, quarum ope, quum post diuturnam pugnam corpuscula prima disiungerentur atque coniungerentur, ex quatuor illis elementis casu, non consilio, effectus sit mundus, quem item aeternum statuebat.

Empedocles Agrigentinus. De Vita et Philosophia eius exposuit etc. *Frid. Guil. Sturzius* T. I. II. Lipsiae 1805. 8 mai. cum censura

praestantissimi huius libri, quam egi in *Ephemer. litterariis Vilnensibus* polonico sermone conscriptis. Vilnae 1806. T. II. p. 386-404. — Adde quos laudat *Sturzius* T. I. p. 136: *Scipionem Aquilianum* de placitis Philosophorum qui ante Aristotelis tempora floruerunt. Venetiis 1620. 4. et cura *Bruckeri* Lipsiae 1756. 4. cap. 22-24. p. 141-173. — *Dieterici Tiedemanni* System des Empedocles — in Götting. Magazin der Wissensch. und Litteratur. 1781. 8. Particula IV. p. 38-71. cet. — Nuperrime Philosophi huius placita subtiliter rimatus est, et accurate explicuit Vir doctus in *Wolfii* Analectis Litter. T. II. p. 411-460.: *Ueber die philosophische Lehre des Empedocles* von H. R.

§. 60.

Eleaticorum placito, *omnia esse unum, idque immutabile*, contrarium statuit *Heraclitus Ephesius*, Parmenidis aequalis, circa Olymp. LXIX. 1. a. Ch. 504. *omnia fluminis instar se habere* docens, *et in perpetua mutatione versari*; nec de ulla re unquam dici posse, *eam esse*, immo *omnia usque fieri*; *Principium autem omnium rerum Ignem esse, ex quo cuncta oriantur, et in quem cuncta resolvantur.* Haec aliaque multa pariter abstrusa, in quibus enodandis vetustissimi Graecorum ante Socratem Philosophi, qui *Physici* dicuntur, maxime occupati erant, tractaverat in libro unico *de Rerum Natura*, περὶ φύσεως, *soluta* quidem oratione, et *dialecto Ionica*, composito, sed, ut tum prosa erat, maxime Philosophorum, ad poëticae dictionis ambiguitatem proxime accedente; unde *Platoni* (Sophist. p. 242 E.) haud dubie dictus Μοῦσαι Ἰάδες, apud seriores autem, Ciceronem etiam (De Finib. II. 5. De Nat. Deor. I. 26. III. 14.), qui tamen in obscuritatis, philosopho Ephesio exprobratae, causis inveniendis caecutiisse videntur, σκοτεινοῦ, *obscuri*, nomen meruit. Rectius Seneca Ep. XII. 6.: „Heraclitus, cui cognomen *Scotinon* fecit *orationis obscuritas*.“ cf. Aristot. Rhet. III. 5. 6. Demetr. de Elocut. §. 192. p. 78. quos laudat nuperrimus reliquiarum Heracliti indagator sagacissimus, *Fr. Schleiermacher* in Mus. d. Alterthumswiss. T. I. p. 326. Perpauca enim libri Heraclitei fragmenta supersunt, a serioris maxime aetatis scriptoribus, Plutarcho, Sexto Empirico, Clemente Alexandrino, aliisque commemoratione aut laude minus dignis, servata; paucissima *Platonis* et

Aristotelis auctoritate nituntur. Quas quidem reliquias Philosophi, cuius apud veteres magnum erat nomen, diligentissime non tantum collegit, sed admirabili quadam continuatione serieque inter se colligavit vir doctissimus, paulo ante a me laudatus, in Commentatione germanica, Museo Antiquitatis a Wolfio et Buttmanno edito, T. I. p. 316—533. inserta, hoc indice: *Herakleitos der Dunkle, von Ephesos, dargestellt aus den Trümmern seines Werkes und den Zeugnissen der Alten*, Berolini 1808. 8. — Quae praeterea sub Heracliti nomine feruntur *Epistolae* inter *Epistolas Graecas apud Aldum*, et ab *H. Stephano* in *Poësi philosophica* Parisiis 1572. 8. p. 142 sqq. editae, omnium consensu spuriae censentur. Ad totam Heracliti philosophiam spectat *I. M. Gesneri* disputatio *De animabus Heracliti et Hippocratis* in Commentatt. Soc. Gotting. T. I. et nobilissimi dicti Heraclitei, *αὔη ψυχὴ σοφωτάτη καὶ ἀρίστη*, *Sicca anima sapientissima et optima*, sententiam, post *Wesselingium* in Miscell. Obss. Vol. V. P. III. p. 42., et *Heynium* in prolus. *De Animabus siccis Heracliti*, inserta eius Opusc. Academ. Vol. III. p. 104 sqq. docte explicuit *Schleiermacher* l. l. p. 506 sqq.

In eodem disputationis, Philosophis huius aetatis maxime frequentatae, argumento versatus est *Anaxagoras* Clazomenius, natus Ol. LXX. 1. a. Ch. 500., *Hermotimi*, civis sui, discipulus, *Archelai* autem Milesii, philosophi, *Periclis*, et *Euripidis*, tragici poetae, magister. Is inter Graecos philosophos primus, *Νοῦν*, *Mentem*, *Intelligentiam supremam*, ab elementis rerum physicis rerumque natura et *materia*, cuius partes infinitas *ὁμοιομερείας* appellabat, seiunxisse, omnisque motus, ordinis ac pulchritudinis causam efficientem adhibuisse dicitur. Plut. in vita Periclis c. 4. T. II. p. 105. Tauchn. *Τοῖς ὅλοις πρῶτος οὐ τύχην οὐδ᾽ ἀνάγκην, διακοσμήσεως ἀρχὴν, ἀλλὰ νοῦν ἐπέστησε καθαρὸν καὶ ἄκρατον, ἀποκρίνοντα τὰς ὁμοιομερείας.* Pervulgata hinc Anaxagorae sententia a Platone significata in Phaed. p. 72. D.: *Πάντα χρήματα ἦν ὁμοῦ· εἶτα Νοῦς ἐλθὼν αὐτὰ διεκόσμησε: Omnes res una* h. e. in unum confusa, commixta erant. *Tum Mens accessit, easque ordinavit.* Notatus tamen

Clazomenius Philosophus ab eodem Platone ibidem p. 97 sq. et de Legg. XII. p. 696. ob ratiocinationis inconsequentiam, tum ab Aristotele Metaphys. I. 4. aliisque, quos *Wyttenbachii* doctrina contulit ad Phaed. p. 258 sq. — Idem, quod tum voce, tum scripto, nunc deperdito, τῶν φυσικῶν, Solem, Lunam et reliqua sidera deorum numero eximenda, et pro massis quibusdam igneis lapideisque (μύδροις διαπύροις) habenda esse docuit, Athenis, ubi triginta annos vixisse dicitur, *impietatis* (ἀσεβείας) in Deos patrios accusatus, nec, nisi Periclis auctoritate, a capitis poena liberatus, Lampsacum abiisse fertur, ubi brevi post, Ol. LXXXVIII. 1., vita defunctus est. vid. Diog. Laërt. II. 12. III. 9. Plut. Pericl. p. 654. Ioseph. c. Apion. II. 37. Lucian. in Timone c. 10. ibique Hemsterhus. cf. Tychsenius Ueber den Process des Socrates — in Bibl. d. alt. Litt. u. Kunst. T. II. p. 18.

Successit *Democritus* Abderites, Socratis et Hippocratis aequalis, in cuius aetate definienda mire turbatae sunt temporum rationes. Vid. Fabric. Harlesian. Vol. II. p. 628 sqq. — Diodoro Siculo Ol. XCIV. 1. *annos nonaginta natus* obiisse dicitur, et *ultimas terras peragrasse* traditur *Ciceroni* de Fin. V. 19. qui multus est in opinionum sive placitorum Democriti enarratione. cf. *Gedikius* in *Ciceronis historia philosophiae antiquae* Berolini 1782. 8. p. 67 sqq. De *Atomis* doctrinae inventione, quae ab aliis tamen *Leucippo*, Democriti praeceptori, tribuitur, *Epicuro* praelusisse videri debet. Ceterum ingens librorum, ethici, physici, mathematici, grammatici, musici et poëtici, technici, historici argumenti, a Democrito *prosa* oratione et *dialecto Ionica* conscriptorum, quos recensuerat olim *Callimachus*, et per tetralogias, perinde ut *Platonis* scripta, digesserat *Thrasyllus*, fertur numerus (v. Fabric. Harles. T. II. p. 634 sqq.); in his tamen plures spurii ac suppositicii habentur iam veteribus. V. Gellium N. A. X. 12. Etiam *magica* et *chemica* scripta Democriti ferebantur, et *chemica* quidem sub eius nomine adhuc *inedita graece* exstant in Bibliothecis, *latine* autem edita sunt cum *Synesii* ac *Pelagii* commentariis, Patavii 1572. 8. Reliquorum deperditorum librorum Fragmenta et *Epistolae*, itidem

supposititiae, insunt *H. Stephani Poësi philos.* Sermonis Democritei, ad poëtici vim gressumque incitatiorem accedentis, virtutes praedicat Cicero in Orat. c. 20.

§. 61.

Interea duae artes in *Graecia Magna* et *Sicilia* inventae sunt, altera *Dialectica*, sive *ars disceptandi, argumenta rationesque, quae in utramque partem afferri possunt, expendendi, disputandique* de rebus, quas philosophi, rerum naturae studio unice dediti, simpliciter docere atque probare tentaverant; cuius artis, ad investigandam veritatem obstetricia velut officia conferentis, auctorem Aristoteles *) tradit *Zenonem Eleaticum*, Parmenidis auditorem, (§. 59) circa Ol. LXXIX. clarum, cuius plura olim scripta ferebantur, quique *primus* quaestiones philosophicas *dialogorum forma* tractasse scribitur Diogeni Laërt. III. 48. coll. Aristotele de reprehens. Sophist. I. 9. p. 180. Casaub. et *Tiedemanni* Geist d. speculat. Phil. T. I. p. 297. Ab Eleaticis autem Philosophis artem hanc ad sectam *Megaricam* sive *Eristicam* transiisse, deinde ad *Stoicos* pervenisse, docuerunt *Bruckerus* Hist. Crit. Philos. T. I. p. 610 sq. et *Buhlius* in Commentatt. Soc. Reg. Sc. Gott. T. XI. p. 234 sq. quos laudat *Ruhkopfius* ad Senecae Ep. CXVII. 11. T. III. p. 376 sq. — *Altera*, a priore sedulo distinguenda **), erat *Sophistica*, merae inserviens ostentationi, (φαινομένη, οὖσα δ' οὔ. Aristot. l. l.) quae docebat *de re qualibet proposita in utramque partem disputare, captiosis quaestionibus et contortis syllogismis oppugnare atque turbare quaecunque communi hominum consensu societatis humanae, religionis, ac virtutis haberentur fundamenta, vanaeque eloquentiae praestigiis alios ad sententiam suam perducere.* Artem hanc, moribus, luxu et licentia iam tum corruptis, perniciosis-

*) Ap. Diogen. Laërt. IX. 25. p. 645.

**) v. Aristot. Metaph. III. 2. p. 503 Casaub. cf. *Stäudlini* Geschichte u. Geist d. Skepticismus. T. I. p. 213. et p. 225.

simam, placendi pariter atque lucri studio professi sunt, quum aliis in Graeciae urbibus, tum Athenis, *Gorgias Leontinus*, *Thrasymachus Chalcedonius*, *Protagoras Abderita*, *Prodicus Ceus*, *Hippias Eleus*, quos tamquam artis dicendi primos magistros, infra denuo attingam. Hac enim laude eos privare nolumus, quam et excitandis, et varia doctrina perpoliendis ingeniis, maxime vero sermone Graeco perficiendo, prosaeque orationis accuratae via et ratione invenienda sine ulla dubitatione meruerunt.

§. 62.

His ipsis *Sophistarum* scholis exercitatus, neque quaestionum methaphysicarum, quibus enodandis philosophi superiores ad unum omnes, opera quidem et studio pervicaci, at successu parum felici, hactenus immorati erant, non bene gnarus, prodiit *Socrates*, Sophronisci, lapidarii Atheniensis, filius, qui natus Ol. LXXVII. 4. a. Ch. 469., iniustae datus neci occubuit Ol. XCV. 1. a. Ch. 400. prope septuagenarius. Idem tamen, quo erat ingenio paene divino, qua iudicii pollebat subtilitate, rerum, quae mentis humanae vires excedere videntur, investigatione relicta, *philosophiam ad hominum mores animumque cognoscendum et emendandum, ad vitaeque civilis ac privatae usum revocavit**); virtutis, officii, probitatis, erga Deum, notionibus planissimis ac firmiter stabilitis adolescentum animos imbuit; ad eorum reverentiam studiumque indefessum et sermonibus et exemplo impensissime cohortatus est. Quod quo facilius assequeretur, *in rebus istis occultis, et ab ipsa natura involutis, prorsus inscium se et ignarum* simulans, (quae *εἰρωνεία* vulgo dicitur Socratica) Sophistas, omnia scire, deque re qualibet in utramque partem acute, perspecte ac diserte dicere se posse professos, iisdem, quibus ipsi

---

*) cf. Cic. Tusc. V. 4. Acad. I. 4. Brut. c. 8. „Is (Sophistis) opposuit sese Socrates....... primumque tum philosophia, *non illa de natura, quae fuerat antiquior*, sed haec, in qua de bonis rebus et malis, deque hominum vita et moribus disputatur, inventa dicitur."

uterentur, armis impugnando, saepenumero ad incitas redegit. In iuniorum aeque institutione non tam docendi ac demonstrandi, quam disserendi cum discipulis, ex eorumque animis aptis quaestionibus veritatem sive iustas de rebus notiones eliciendi usus est methodo, quae, dici vix potest, quantam quum ad ingenii facultates evolvendas et exercendas, tum ad notionum ac verborum differentiam acute dispiciendam et subtiliter definiendam, vim habuerit, adeo ut vel nunc Socratis, primi inventoris, nomine merito commendetur. Quae viri eximii, sapientia, frugalitate, constantia, morum integritate, inter cives otio et luxu tum diffluentes, omnique vitiorum genere corruptos, conspicui, tot et tanta merita, nimio fortasse ardori, quo in corrigendis refutandisque popularium omnigenorum placitis atque opinionibus passim usus fuerit, mentisque errori, quo *Daemonem* sive *Genium quemdam tutelarem*, *voluntatis et actionum suarum moderatorem*, *per totam vitam se comitari*, sibi persuaserit, apud iudices aequiores veniam facile conciliabunt. Ceterum quamquam nihil scripti, sive, ut Ciceronis verbis utar (De Orat. III. 16.), *litteram nullam* reliquit Socrates, quaeque de vita eius et doctrina cognoscere vis, e discipulorum, maxime *Xenophontis*, libris haurienda sunt: ad excolendas tamen et expoliendas mentes, ad sermonis Attici subtilitatem, perspicuitatem et elegantiam mirifice augendam, ad morum stabiliendam disciplinam *docendo* tantum profuit, et *discipulorum clarissimorum*, qui ex disciplina eius prodierunt, *multitudine*, litteris Graecis, philosophiae imprimis, tam insignia attulit incrementa, ut in earum historia, hoc certe temporis ambitu, principem locum summo huic viro assignandum esse, nemo dubitaverit.

Xenophontis Memorabilia Socratis. — *Eiusdem* quae fertur *Apologia Socratis.* — *Plato.* — *Diogenes Laërtius* in Vita Socratis. — *Io. Luzacii* Oratio de Socrate cive, Lugd. Bat. 1796. 4. — *I. C. Tychsen* Ueber den Process des Socrates — in Bibl. d. alt. Litt. u. Kunst. T. I. II. — *I. F. Ch. Graeffe* Sokratik. Götting. 1798. 8. — *G. Wiggers* Sokrates als Mensch, als Bürger und als Philosoph etc. Zweite Auflage. Neustrelitz 1811. 8. — *Socrates.* Betrachtungen u. Untersuchungen von *Ferdinand Delbrück.* Köln 1816. 12. — De Socratis *Δαιμονίῳ* s. Genio, Veterum loca praecipua sunt: Plat. Phaedr. p. 242 B. Theag. p. 128 D. Apol. Socr. p. 31 D. Xenoph. Mem. Socr. I. 1. 4. Plut. de Genio Socr. — Max.

Tyrius Diss. XIV. XV. Appuleius De Deo Socr. — Cf. *Chr. Meinersius* De Genio Socratis — in *Ei.* Philosoph. Schriften. T. III. Nr. 2.

§. 63.

E *Socraticis Philosophis alii*, magni praeceptoris sui vestigiis proxime insistentes, philosophiae ethicae praecepta, methodo Socratica tradiderunt. Horum principes fuere *Xenophon* (de quo inter historicos egimus §. 56.), *Aeschines* et *Cebes*.

Aeschinis, Lysaniae filii, Atheniensis, ut *ab oratore cognomine* distinguatur, vulgo *Socratici* dicti, sub nomine *tres* feruntur *dialogi*, in codicibus et editionibus nonnullis inter *Platonicos libros*, quorum dubia est auctoritas, olim recepti: 1) *Axiochus* sive de *morte non metuenda* cum primo *Tusculanarum* libro et *Teletis*, philosophi satis antiqui et praeclarae doctrinae, loco apud Stobaeum p. 535. quem dialogi auctor adeo imitatus esse videtur doctissimo *Wyttenbachio* in Misc. Doctr. lib. II. p. 37., conferendus, incerti quidem auctoris, sed veteris, et probi. Imitationis item, sed servilis, vestigia apparent in duobus reliquis, Aeschini quoque vel Platoni, sed utrique perperam tributis: 2) *Περὶ ἀρετῆς, εἰ διδακτόν; an virtus doceri potest?* ab *Aug. Boeckhio* Simoni Socratico adscriptus, et cum aliis tribus, *De Lege*, *De Lucri Cupidine* et *De Iusto*, inter Platonicos vulgo lectis, additis insuper *Eryxia* et *Axiocho*, editus Heidelbergae 1810. 8. 3) *Ἐρυξίας ἢ περὶ πλούτου*, *de divitiis earumque pretio.* Vide Wyttenb. l. c. p. 38. In omnibus interlocutorum partes tuetur Socrates cum familiaribus. Sub Aeschinis nomine seorsum editi sunt primo ab *Io. Clerico*, graece cum latina versione notisque, *Amstelod.* 1711. 8. dein cum nova versione et animadversionibus a P. *Horreo*, Leovard. 1718. 8. Eosdem ad Mss. et edd. fidem denuo recensitos, subiunctis fragmentis Aeschinis et veterum de eo testimoniis, *quater* edidit *Io. Fr. Fischer*. *Tertia* editio, copiosissimis commentariis et locupleti verborum indice ditata, prodiit Lipsiae 1786. 8. Nuperrime *Neophytus Duca* *),

---

*) Eiusdem *Ducae* industriae et doctrinae, quod, data hac occasione, obiter moneam, debemus editiones graecas *Thucydidis*

gente Graecus, cum aliis similis generis sermonibus a se confectis, eos graece vulgavit Vindobonae 1814. 8.

Cebes Thebanus, Socratis, Xenophonte et Platone testibus, auditor, tres dialogos reliquit, quorum tertius, *Πίναξ*, i. e. *Tabula* (picta) inscriptus, *imaginis allegoricae*, quam in Saturni templo aliquis dedicaverat, *vitae humanae et studiorum morumque diversorum rationem adumbrantis*, descriptionem continens, adhuc sub *Cebetis* nomine legitur: cuius tamen fidem, ab aliis creditam, alii pluribus impugnant argumentis. *Klopferus* (Fr. G.) in dissertat. de Cebetis Tab. prima, Zwicaviae edita 1818. 4. pro antiqui libelli *διασκευῇ*, recentiore aetate facta, habet: cuius generis alia quoque, quae feruntur, opera, ut Timaei Locri, Ocelli Lucani scripta, haberi possint. Utut est, libelli consilium et materia, ad virtutis studium vitiorumque ac voluptatum fugam commendandam idonea, effecerunt, ut a viris doctis frequenter ederetur, imprimis cum *Epicteto*, inque recentiores linguas converteretur. Criticum editionum censum instituit *Cel. Schweighaeuserus* in editione sua *Epicteti* et *Cebetis*, Lipsiae 1798. 8. — Seorsum cum versione *Hieron. Wolfii* et notis Tabulam Cebetis edidere *Iac. Gronovius* Amstelod. 1687. 8. aliique. Nuperrime, quod sciam, in Scholarum usum, cum introduct. argumentis notisque germ. *G. F. W. Grosse*, Misenae 1813. 8. quae est recognitio editionis *Büchlingianae* a. 1798. — cf. Fabric. B. Gr. Vol. II. p. 705 sqq.

Reservavimus huic loco commemorationem novae editionis *Epistolarum Graecar.* quae Philosophorum, de quibus hactenus egimus, nonnullis, sed falso, tribuuntur, ita inscriptae: *Socratis* et *Socraticorum*, *Pythagorae* et *Pythagoreorum quae feruntur Epistolae*, *Graece.* Ad fidem codicis Gottingensis recensuit,

---

cum commentario Graeco 1805. X Voll. — *Arriani* 1810. VII Voll. — *Maximi Tyrii* 1810. — *Apollodori*, *Palaephati*, *Heracliti*, *Mythologi anonymi*, *Phurnuti* et *Sallustii*, 1811. — *Oratorum Graecorum* cum diversis oratt. suo Marte elaboratis 1812. X Voll. — *Herodiani* 1813. — Praeterea *Lexicon Gallico-Graecum* 1804. II Voll. — *Eutropium* 1806. II Voll. aliaque plura opera paedagogica et grammatica.

notis Allatii, Stanleii, Olearii, Hemsterhusii, Valckenarii, Koenii, Wyttenbachii, Chr. Wolfii, H. Brehmii, aliorumque et suis illustravit, versionem lat. emendatiorem, Allatii, Pearsonii, Olearii, Bentleii, Meinersii dissertationes et iudicia de Epistolis Socraticis, et Indicem adiecit *Io. Conr. Orellius* Lipsiae 1815. octonis mai. — Breviorem etiam libro titulum proscripsit editor doctissimus: *Collectio Epistolarum Graecarum, Graece et Latine.* Recensuit, notis priorum Interpretum suisque illustravit *I. C. Orellius*. T. I. continens Epp. Socraticorum et Pythagoreorum.

Chr. Meinersii Iudicium de quibusdam Socraticorum reliquiis, imprimis de Aeschinis Dialogis, de Platonis eiusque condicispulorum Epistolis nec non de Cebetis Tabula, in *Commentatt. Soc. Scient. Götting.* T. V. — *Fischerus* in praefat. ad Aeschinis Dial. — *Sevinus* in Hist. Acad. reg. Paris. Inscript. Vol. III. p. 137 sqq. — *C. de Caylus* ibidem Vol. XXIX. p. 149. — *I. G. Schilling* *Ueber die Schrift des Cebes, genannt Πίναξ*, in *Magazin für öffentliche Schulen*, Bremen 1790. 8. T. I. p. 189. —

§. 64.

Nec tamen defuere inter *Socraticos*, qui de philosophandi via, a praeceptore suo monstrata, declinantes, aut arti dialecticae nimium studerent, aut morum disciplinae limites, a Socrate prudenter constitutos, migrarent, aut rerum naturae investigationem denuo repeterent. Ortae hinc novae Philosophorum familiae, *Megaricorum*, qui etiam *Dialectici* et *Eristici* sive *litigiosi* vocati sunt, auctore *Euclide Megarensi*, a quibus parum diversa videtur *Eleorum*, vel, quo nomine posthac appellabatur, *Eretricorum* (Seneca Ep. LXXXVIII. 36) schola, quarum prior a *Phaedone* Eleo, (cuius nomini Plato celeberrimum de immortalitate animi dialogum inscripsit, quique ipse plures dialogos reliquisse fertur, unde fortasse sumtam esse dixeris elegantem comparationem quam aliquo loco laudat *Seneca* *), posterior a *Menedemo* condita fuit;

*) Ep. XCIV. 41. „Minuta quaedam, ut ait *Phaedon*, animalia, quum mordent, non sentiuntur: adeo tenuis illis et fallens in periculum vis est. Tumor indicat morsum, et in ipso tumore

tum *Cyrenaica* ab *Aristippo*; *Cynica* ab *Antisthene*, cuius discipulus *Diogenes* fuit *Sinopensis*. Horum singulorum opiniones placitaque enarrare non huius loci est; scripta autem quae laudantur a Diogene Laërtio, *praeter aliquot Epistolas supposititias*, (XXII. ineditae *Diogenis* in Codd. Mss. Paris. exstant, e quibus unius fragmentum nuper vulgavit doctissimus *Boissonade* in Not. ad *Marini vitam Procli*) et *Declamationum par* sub *Antisthenis* nomine, de quo infra verbo dicam, ad unum omnia interciderunt.

A. Goeringii Disp. qua explicatur, cur Socratici, Philosophicarum, quae inter se dissentiebant, disciplinarum principes, a Socratis Philosophia longius recesserint. Parthenopoli 1816. 4.

§. 65.

Cunctorum vero ex cohorte illa Socratica philosophorum longe celeberrimus habetur *Plato*, Aristonis filius, natus Athenis belli Peloponnesiaci temporibus, anno *tertio* Olympiadis LXXXVII. exeunte, a. Ch. 429; ibidem vita defunctus Ol. CVIII. 1. a. Ch. 348. impleto anno aetatis uno et octogesimo. Seneca Ep. LVIII. 27. ibique *Ruhkopfius*, coll. *Corsinio* de die natali Platonis p. 106. Post Socratis necem Ol. XCV. 1., annos natus XXX, Atheniensium odio et invidiae subtracturus se, cum ceteris Socraticis Megaram ad Euclidem concessit, quo in *Dialectica* usus praeceptore, Italiam petiit, *Archytae*, *Timaeo Locrensi*, aliisque Pythagoreis operam daturus; hinc *Theodorum* mathematicum Cyrenis adiit, unde in Aegyptum profectus, et per Italiam redux factus, Athenis, a publicis liber negotiis muneribusve, philosophiae studiis unice se dedidit, inque *Gymnasio* suburbano, quod ab *Academo* quodam heroë nomen tulerat, et cui vicinus habitabat, quotidie cum familiaribus suis philosophicos contulit sermones. Interea tria in Siciliam fecisse itinera perhibetur, primum *Dionysio* maiore Syracusis

---

nullum vulnus apparet. Idem tibi in conversatione virorum sapientium eveniet. Non deprehendes quemadmodum, aut quando tibi prosit: profuisse deprehendes."

regnante, secundum et tertium a tyranni *successore cognomine* et *Dione* Syracusano, quocum Syracusis ac postea Athenis familiarissime vixerat, impensissimis arcessitus precibus. Neque *docendo* solum, *Socratis rationem* (§. 62. p. 110.) *unice secutus*, scholae suae, quae modo *Platonica*, modo a loco quem ad disserendum sibi elegerat *Academia* dicitur, summam celebritatem, sed *scriptis* etiam, consummatissima arte perpolitis, nominis immortalitatem consecutus est, ut non soli *Longino* (IV. 11.) *divinus* (*θεῖος*) et *Panaetio* (Cic. Tusc. I. 32.) *philosophorum Homerus*; *Ciceroni* autem (De Nat. Deor. II. 12.) *philosophorum quasi deus quidam* appelletur. Orationem Platonis, clarissimis verborum luminibus distinctam, ab ingenioque feracissimo, multiplici studio et doctrina subacto, poëtarum imprimis lectione nutrito, velut animatam, ac suavissimis illecebris lectoris animum delinientem, inter poëma et prosam medium quoddam tenere, recte iudicat *Aristoteles* apud Diogenem Laërtium III. 37. *), tantaque elocutionis Platonicae virtus et mirificae formae quaedam absolutio atque perfectio cernitur, ut „*si verbum aliquod demas mutesve, atque id commodissime facias, de elegantia tamen detraxeris*“ — monente *Favorino* apud *Gellium* II. 5. — Quae quidem tum sermonis, tum maxime totius compositionis, ac formae dialogorum *mimicae* et *dramaticae* proprietas, praeter res et argumentum, praecipue animadvertenda erit iis qui, aliis auctoritatibus destituti, de operis alicuius, Platonis nomen prae se ferentis, fide pronunciare volunt. Nam in *quinque* et *triginta* dialogis, qui supersunt, et pro genuinis vulgo habentur, plures magni viri nomen certissimis indiciis mentiri, nonnullorum autem dubiam fidem esse, partim veteres Grammatici iam viderunt, sed multo accuratius demonstrare conati sunt recentiores Critici, quamquam ipsi quoque in diversas saepe partes delati. *Aristotelis*, Platonis discipuli, auctoritate gravissima innixus *Schleiermacherus* (Platon's Werke Vol. I. p. 35.) *undecim*, et argumenti

*) Adde Cic. Or. c. 20. Quintil. X. 1. 81.

gravitate, et fide indubitata, principes dialogos non solum enumerat, sed etiam, coniectura ductus probabili, eo ordine collocat, quo a Platone compositi esse videantur. Sunt autem, quos dico, *Phaedrus*, *Protagoras*, *Parmenides*, Dialectices naturam, virtutes ac rationem explicantes; porro *Theaetetus*, *Sophista*, *Politicus*, *Phaedo*, *Philebus*, in scientiae humanae notione enucleanda maxime occupati; denique qui his, quos diximus, aliisque similis argumenti dialogis, quasi disputationum fundamentis, superstructi sunt, philosophi nostri, aetate iam provecti, *de homine* et *rerum natura placita* continentes, *Politia* sive *de Republica* libri X, *Timaeus*, et *Critias*, in quo scribendo senem mors occupavit. Vid. Plut. in vita Solonis p. 96. E. Cum *undecim* his, sine ulla dubitatione genuinis, et argumenti et compositionis necessitudine quadam ac cognatione coniuncti, ideoque vere Platonici esse videntur viro docto quem laudavimus, *novem* aut *decem* dialogi qui inscribuntur: *Lysis*, *Laches*, *Charmides*, *Eutyphro*, *Gorgias*, *Meno*, *Euthydemus*, *Cratylus*, *Convivium*, *Libri XII De Legibus*. Severior *Astius* V. Cl. (Platon's Leben u. Schriften Lipsiae 1816. 8) tribus dialogis, *Gorgia*, *Cratylo* et *Convivio*, exceptis, quos, cum undecim prioribus illis, Platoni vindicat solos, *sex* reliquos, in his etiam, me suffragante, *Leges*, Platonicorum numero eximit. — Pro *spuriis* vero habentor *Minos*, *Hipparchus*, *Theages*, *Anterastae*, *Hippias minor*, *Clitophon*, *uterque Alcibiades*, *Epinomis*, *Definitiones*. *Minoëm* et *Hipparchum* una cum binis aliis dialogis, Platonis nomini suppositis, *De Iusto* ac *De Virtute*, doctissimus *Boeckhius* in libello *De Platonis qui vulgo fertur Minoë, eiusdemque libris de Legibus* p. 7 sqq. et p. 43 sqq., pro *Simonis* Atheniensis Coriarii, e Diogenis Laërtii Collectaneis II. §. 122. 123. et Epistolis Socraticorum 9. 11. 12. 13. 18. noti Socratici, scriptis habuit, sub eiusdemque nomine, ut ante dixi, quatuor annos post edidit, hoc indice: *Simonis Socratici, ut videtur, Dialogi quatuor, De Lege, De Lucri Cupidine, De Iusto ac de Virtute.* Additi sunt incerti auctoris Dialogi *Eryxias* et *Axiochus*. Graeca recensuit et praefat. criticam praemisit *Aug. Boeckhius.*

Heidelbergae 1810. 8. dissentiente tamen *Astio* in libro ante laud. p. 501 sq. — Denique *dubia fides* est, auctore Schleiermachero, Astio vero iudice *nulla*, operum quae inscribuntur: *Apologia Socratis*, *Crito*, *Io*, *Hippias maior* et *Menexenus*. — Ut vero non omnia, quae apud Platonem a Socrate disseruntur, Socratis doctrinam referre, tuto affirmari licet, ita dialogorum quum ipsa forma, tum consilia diversa, tum *εἰρωνεία* illa Socratica, quae in plurimis regnat, haud parum afferunt difficultatis, si quis, quid de quaque re, quae in disceptationem venit, Plato senserit aut opinatus fuerit, *ipse* velit elicere.

Praeter dialogos exstant etiam, et in editionibus omnium operum leguntur Platonis *Epistolae* XIII numero, quibus addere licet *tres* in *Epistolis Socraticorum*, quas supra laudavi, (24. 25. 26. pag. 30 sqq. ed. Orellianae) eiusdem nomini adscriptae. Sed vereor ut, praesertim post *Astii* epistolarum harum nuperrimam censuram loco laud. p. 504—530, virorum doctorum, qui vel omnium, vel unius et alterius epistolae auctoritatem ac fidem adhuc defenderint, opinio multis probetur.

Codicum Mss. Platonis notitiam dedere *Fischerus* in edit. sua IV. dialogorum, Eutyphronis rel. Lipsiae 1783. p. 176 sqq. et *Harlesius* ad Fabric. B. G. T. III. p. 123 sq. Antiquissimum, qui saec. IX. exaratus esse dicitur, e Graecia nuper doctus peregrinator *Eduardus Daniel Clarkius* Oxoniam attulit, asservatum in Bibl. Bodleiana, et descriptum a *Thoma Gaisfordio* in Catalogo s. Notitia Mss. qui a Cel. E. D. Clarkio comparati in Bibl. Bodlei. adservantur. Pars prior. Oxon. 1812. 4. cf. Millini Mag. Encycl. 1803. T. V. p. 367. *Wolfii* Litterar. Analecten. T. I. Vorrede p. XII. — *Opera* Platonis *e Cod. Ms. latine versa* a *Marsilio Ficino*, summo Platonis admiratore et Academiae Platonicae, a *Cosmo Medicis* conditae, (*Carl. Sieveking* Geschichte der Platonischen Academie zu Florenz. Göttingen 1812. 8.) Socio, primum prodiere Florentiae 1482. Fol. emendatius autem ibidem et Venetiis 1491. eadem forma. *Graeci* aatem *contextus* omnium dialogorum, Thrasylli apud Laërtium (III. 56.) auctoritate in *novem tetralogias* divisorum, cum sex spu-

riis dialogis atque Epistolis, princeps editio est *Aldina*, Venetiis 1513. fol.; praestantior *Stephaniana* cum *Io. Serrani* interpretatione latina et notis, Parisiis 1578. III Voll. fol. Hanc expresserunt editio *Lugdunensis* 1590. fol, *Wecheliana* Francof. 1692. fol. et *Bipontina*, adiecta *Mars. Ficini* versione latina recognita, vita Platonis e Diogene Laërt. et notitia litteraria de Platone eiusque scriptis et editionibus, Biponti 1781 sqq. XI Voll. octonis; cui egregium accessit supplementum studio *Diet. Tiedemanni*, qui uno volumine edidit: *Dialogorum Platonis Argumenta exposita et illustrata*. Biponti 1786. 8. Eadem argumenta, sed multo subtilius ac limatius posthac rimatus est *Schleiermacherus* loco laud. et nuper *Astius* in libro quem commemoravi. Accurata et nitida est editio e Stephani recens. passim emendata, adiectis Scholiis et notis criticis, cura *C. D. Beckii*, Lipsiae ap. Tauchnitz. 1813 sqq. VIII Voll. duodenis. Ad multorum Codicum Mss. a se collatorum fidem, Platonis Dialogos nuper recensuit ac graece et latine edere coepit *Imm. Bekkerus*, Berolini 1816 sq. V Voll. oct. — Denique *Fr. Astio* debemus *Platonis opera*. Acc. Platonis quae feruntur scripta. Ad optimorum librorum fidem recens. in lat. convertit, annotatt. explanavit, indicesque rerum ac verborum accuratiss. adiecit. F. A. T. I. cont. Protag. Phaedr. Gorg. et Phaed. Lipsiae 1819. 8 mai. — Selectorum Platonis scriptorum fasciculos edidere *Nath. Forsterus* (Oxon. 1752. 8.), *Io. Sam. Müllerus*, *Io. Fr. Fischerus* (Lipsiae 1783. 8.), *Biesterus* et *Buttmannus* (Berolini 1811. 8.), *Fr. Aug. Wolfius*, primo *Symposii* cum Commentario germ. Lipsiae 1782. 8. deinde: Zu Platon's *Phaedon* von F. A. W. Berol. 1811. 4. denique: Platonis Dialogorum Delectus Pars I. Eutyphro, Apol. Socr. Crito. Ex recens. et cum lat. interpret. F. A. Wolfii, Berol. 1812. 4 et 8. — *L. F. Heindorfius* (Platonis Dialogi selecti Berol. 1802—1810. IV Voll. oct.) — Platonis libri octo — scholar. in usum ad optimas recensiones diligenter expressi. Particula I. Hafniae 1811. 8. — *Fr. Astius* recensuit et edidit, 1) *Symposium* et *Alcibiadem* I. Landshut. 1809. oct. 2) *Phaedrum* cum *Hermiae* scholiis e cod. Monac. suisque commentariis. Lipsiae 1810. oct. 3) *Politiam* s. de Rep.

lib. X. cum additam. ad Commentar. in Platonis Phaedrum, ibid. 1814. oct. 4) *Leges* et *Epinomidem* cum perpetua annotatione ibid. eodem anno. II Voll. octonis. — *Platonis Phaedo*, explanatus et emendatus prolegomenis et annotatione *Dan. Wyttenbachii*, Lugd. Bat. 1811. 8. Eumdem Dialogum nuperrime in usum lectionum edidit *I. D. Büchlingius* Edit. secunda Halae 1819. 8. — *Menexenum* Platonis separatim graece edidit *Io. Chr. Gottleberus* Lipsiae 1782. 8. Argumentum huius dialogi subtilius delineavit et explicuit libello germanice scripto *I. H. Koeppenius*, Berolini 1790. 8. — *Ionem* recensuit et illustravit *M. G. Müllerus* Hamburgi 1782. 8. *Alcibiadem* II. *I. H. Koeppenius* Brunsvici 1786. 8. *Alcibiadem utrumque Car. Nürnbergerus*, Lipsiae 1796. 8. — *Gorgiam*, *Ludw. Hoerstelius* Gottingae 1797. 8. et *C. G. Findeisenius* Gothae 1796. 8. — *Euthydemum* et *Gorgiam* recens. vertit, notasque suas adiecit *Mart. Ios. Routhius* Oxonii 1784. 8. — Dialogos *de Republica* cum vers. Ficini emend. et notis edidit *Edm. Massey* Cantabr. 1713. II Voll. 8. graece et latine autem cum animadvers. crit. et exeg. etc. *I. I. Stutzmannus* Erlangae 1805. 8. Propositum vero atque argumentum operis huius Platonici acute scrutatus est *Car. Morgensternius* in libro *De Platonis Republica* Halae Sax. 1794. 8. — Denique *Apologiam Socratis* et *Critonem* c. vers. et notis gallicis *F. Thurot*. Parisiis 1806. 8. —

Platonis scripta *italice* vertit *Dardi Bembo*, Venetiis 1601. V Voll. 12. (Recusa est haec interpretatio Venetiis 1742 sq. III Voll. 4.); *gallice*, *Andreas Dacier*, *decem* dialogos, cum notis et praemissa Platonis vita, atque in Philosophiam eius introductione, Parisiis 1699. II Voll. 12. — et *Grou:* La Republique de Platon, Amstelod. 1763. 8. *Eiusd.* Loix de Platon, ibid. 1769. 8. denique *Eiusd.* (Sept) *Dialogues de Platon* ibid. II Voll. 8. Utriusque, et Dacerii et eruditissimi Grovii, versiones iunctim recusae sunt in collectione: *Bibliothéque des anciens Philosophes*, Parisiis 1771. XI Voll. 12., cui, praeter alia, inest quoque priorum Symposii Platonis capitum versio elegans ab *Io. Racinio* elaborata. — In *anglicum* sermonem *septem* diologos Platonis praeclare convertit et do-

ctissimis animadversionibus instruxit, praemissa Synopsi generali de scriptis Platonis, *Floyer Sydenhamus*, primo separatim, dein iunctim editos, hoc indice: *Dialogues of Plato.* Vol. I. II. London 1767-1773. quaternis. *Germanicae* versiones exstant plures, in his *Kleukeri*, Lemgovii 1778-97. VI Tom. 8. *Fr. L.* Com. a *Stolberg* 1796. III Voll. 8. et nuperrima, auctore *F. Schleiermachero*, cum commentatt. in universos, inque singulos dialogos, notisque criticis et philosophicis, Berolini 1804 sqq. V Voll. 8. nondum absoluta. — Platon's *Phaedros* und *Gastmal*, übers. erläut. u. verbess. von *Fr. Ast.* Jenae 1817. 8 mai. — Ueber das Wahre, Gute, und Schöne. Drey Dialogen, der *Theaetetos*, *Philebos* und *Hippias* d. gr. nach einem berichtigten Texte übers. von *F. Hülsemann*, Lips. 1807. 8. — Platon's *Republik* übers. von *Wolf.* Altonae 1799. II Voll. 8. — Dieselbe von *G. Fähse* Lips. 1800. II Voll. 8. — Platon's Unterredungen *über die Gesetze* übers. von *I. I. Schulthess.* Turici 1787. 8. — *Epistolas* Platonis *gallicas* fecit *Dugour* Parisiis 1792. 12; *germanicas I. G. Schlosser* Regiomonti 1795. 8. — *Commentariorum veterum* in Platonis opera (LXV numerantur usque ad Ammonium Saccam circa a. 200. p. Ch.) magna pars in Bibliothecis adhuc latet. Editi sunt *Procli Lycii* Commentarii in Platonis *Timaeum*, eiusdemque in libros *de Republica* Commentariorum fragmenta una cum Platonis Opp. Basileae 1534. fol.; — Vita Platonis ab *Olympiodoro* conscripta, et pauca ex *Scholiis* eius in Platonis Alcibiadem I. et Phaedonem, edita a *Nathan. Forstero* (Oxonii 1752) et *I. F. Fischero* ad Platonis Dialogos quatuor etc. Lips. 1783. 8. — Alia Scholiorum Graecorum fragmenta, e pluribus codd. mss. a *Io. Ph. Siebenkeesio* collecta, vulgavit *Io. Ad. Goetzius* in *Anecdotis Graecis*, Noribergae 1798. 8. Pleniora autem *Dav. Ruhnkenius*: *Σχόλια εἰς Πλάτωνα.* Scholia in Platonem ex codd. multar. bibliothec. primum collecta, Leidae 1800. 8. De iisdem scholiis videndus *Chardon de la Rochette* in *Notices des Scholies Grecques sur Platon.* Parisiis 1801. 8. et *Petr. Olaus Bröndstedius* in Bredowii Epistt. Parisiensibus p. 125 sqq. — *Hermiae* Commentarium Graecum in Platonis *Phaedrum* e cod. Monac. una cum

Dialogo ipso ab *Astio* editum Lipsiae 1810. supra laudavimus. Nuperrime autem lucem viderunt *Procli Diadochi* et *Olympiodori* Commentarii in Platonis *Alcibiadem* I. nunc primum editi a *Fr. Creuzero*. Acc. Procli Institutio Theologica ex Cod. Ms. restituta. Francofurti ad Moen. 1819. 8. — Denique e Codd. Clarkianis *Scholia quaedam inedita* in Platonem *Th. Gaisfordius* Catalogo horum Codd. supra laudato inseruit.

Introductionem ad dogmata Platonis secundo circiter aerae Chr. saeculo *graece* scripsit *Alcinous*, quam saepius editam (Venetiis 1521. Basil. 1532. Lugd. Bat. 1630. 8. cum notis *Dan. Heinsii*) *gallice* vertit *Combes Dounous*, Parisiis 1800. 8. — *Lexicon vocum Platonicarum* a *Timaeo Sophista* Sec. III. conscriptum cum eruditissimis animadvv. edidit *Dav. Ruhnkenius* Lugd. Bat. 1789. 8. — Lexicon Platonicum sive Indices rerum ac verborum in Platonis Opera accuratissimos editurus est *Frid. Astius* Lipsiae octonis mai.

Entwurf von Plato's Leben etc. *aus den Englischen m. Anmerk. und Zusätzen von Karl Morgenstern.* Lipsiae 1797. 8. — *I. F. Combes-Dounous* Essai historique sur Platon, et Coup-d'oeil rapide sur l'histoire du Platonisme depuis Platon jusqu'à nous. Parisiis 1809. II Voll. 8. — Platon's Leben und Schriften. Ein Versuch das Wahre und Aechte vom Erdichteten und Untergeschobenen zu scheiden, und die Zeitfolge der ächten Gespräche zu bestimmen. Als Einleitung in das Studium des Platon herausgegeben von *Friedrich Ast.* Lipsiae 1816. 8 mai. — Plato in Italien, aus einer griech. Handschrift ins Italienische übersetzt, verdeutscht von ***, herausgegeben von *P. I. Rehfues.* Tübing. 1811. III Voll. 8. — *F. Delbruckii* Platon. Oratio. Bonn. 1819. 8. — *W. G. Tennemann* System d. Platon. Philosophie, Lipsiae 1792 sqq. IV Voll. 8. — *Fl. Sydenhami* Synopsis or general View of the Works of Platon, Londini 1759. 4. — *Garnieri* Comparatio Homeri ac Platonis in Hist. et Mem. de l'Acad. des Inscr. T. XLII. — *Graeffii* Socratik. v. supra — *G. A. Heigl* Die Platonische Dialektik Landshut. 1812. 8. — *Io. Lud. Guil, de Geer* Diatribe in Politices Platonicae principia, praeside *P. G. van Heusde.* Ultrai. ad Rhen. 1810. 8. — *Frid. Koeppenii* Politik nach Platonischen Grundsätzen, Lips. 1818. 8. — *Eiusdem* Rechtslehre nach Platonischen Grundsätzen, ibid. 1819. — *Henr. Nic. Clausenii* Apologetae ecclesiae Christ. Ante-Theodosiani Platonis eiusque Philosophiae arbitri. Hafniae 1817. 8. — *I. C. Huttneri* de Mythis Platonis, Lipsiae 1788. 4. — *Iani Cornarii* Eclogae in Dialogos Platonis omnes, separatim editae a I. Fr. Fischero. Lipsiae 1771. 8. — *Luxdorphiana* e Platone. Cum Annotatt. edidit *Olaus Wormius* Hauniae 1801. 4. — *P. G. van Heusdii* Specimen Crit. in Platonem Lugd. Bat. 1803. 8. — *Platon's Phaedon* mit besonderer Rücksicht auf die Unsterblichkeitslehre, er-

läutert und beurtheilt von *H. Kunhardt*, Lubec. 1817. — *Fr. Pettavelii* De argumentis quibus apud Platonem animorum immortalitas defenditur, Disputatio. Berol. 1815. 4. — Sylloge Lectionum Graecarum, Glossarum, Scholiorum in Tragicos Graecos atque *Platonem* ex Codd. Mss. qui in Bibl. imper. Paris. adservantur, erutorum, in ordinem redacta. Accedit Observationum criticarum Sylloge. Utramque collegit et publicavit *Godofr. Fahse* Lipsiae 1813. 8. — *F. I. Bastii* Krit. Versuch über den Text des Platon. Gastmahls, Lipsiae 1794. 8. — *Fr. Astii* de Platonis Phaedro, Ienae 1801. 8. — *I. G. Trendelenburgi* Animadvv. criticae ad Platonis *Menonem* et *Alcibiadem* I. Dantisci 1788. 4. — *Car. Morgensternii* Symbolae criticae in Platonis *Critonem* a Biestero ac Buttmanno nuper tertio editum. Dorpati 1814. fol. — *Eiusd.* Symbolae crit. ad Plat. *Politiam* ab Astio denuo editam. ibid. 1815. fol. — *G. G. Wernsdorfii* Notae in Platonis *Critonem* et *Alcibiadem* I. Lipsiae 1815. — *Ioh. Kasp. von Orelli* Philologische Briefe, ad calcem orat. Isocratis. de ἀντιδόσει p. 234—236. 323—337. — *A. Boeckhii* Comm. in Platonis qui vulgo fertur *Minoëm* eiusdemque libros priores de legibus. Halis 1806. 8. — *Eiusd.* Specimen editionis *Timaei* Platonis Dialogi, Heidelb. 1807. 4. — *Eiusd.* Progr. Explicatur Platonica corporis mundani fabrica, ibid. 1809. 4. — *Eiusd.* Progr. Disputatur de Platonico Systemate caelestium globorum, et de vera indole astronomiae Philolaicae, ibid. 1810. 4. — *Eiusd.* Ueber die Bildung der Weltseele im Timaeos des Platon — in *Studien* herausgegeben von C. Daub u. Fr. Creuzer. T. III. p. 1—95. — *Eiusd.* Comm. de simultate quae Platoni cum Xenophonte intercessisse fertur. Berol. 1811. 4. — *Fried. Thierschii* Specimen editionis Symposii Platonis Gottingae 1808. 4. — *C. Fr. Heinrichii* Demonstratio et restitutio loci corrupti e Platonis Protagora, p. 327 C. D. Kieliae 1813. 4. — cf. *Beckius* in Indice Editionum praem. Tomo II. p. VII. — *Fr. Creuzeri Lectiones Platonicae*, maximam partem ex Codd. Mss. enotatae, ad calcem *Plotini* de Pulchritudine, pag. 458—537. — Commentationes Mathematico-philologicae tres, sistentes explicationem duor. locor. difficilium, alterius *Virgilii*, alterius *Platonis* etc. auctore *Car. Brandano Mollweide*, Lipsiae 1813. 8. — *Bremi* Comm. Platon's Kriton, ein echter Dialog des Platon — in *Eiusdem* et *Doederleinii* Philolog. Beiträgen aus der Schweiz. T. I. Nr. 5. Turici 1819. 8. — *I. U. Fäsii* Bemerkungen und Vorschläge über das 1. Buch der Platonischen Republik. ibid. Nr. 14. — *Bailly* Lettres sur l'Atlantide de Platon etc. Lond. et Paris 1779. 8. — Platonicor. libror. *de Legibus* examen, quo, quonam iure Platoni vindicari possint, appareat; auctore *C. Dibthey* Gotting. 1820. 4.

§. 66.

Platonicorum vel *Academicorum* philosophorum, qui post Platonis mortem eius scholae praefuerunt, ut *Speusippi*, *Xenocratis*, *Polemonis*, *Cratetis* et *Crantoris*, cuius libellum *de Luctu* aureolum appellat Cicero Quaest. Acad. IV. 44., in *veteri* Academia, *Arcesilae* in *media*, *Carneadis* in *nova*, rel. *nullum*

scriptum aetatem tulit, si forte excipias Ὅρους sive *Definitiones*, quae a nonnullis *Speusippo*, Platonis e sorore nepoti, tributa, vulgo inter Platonis scripta leguntur, et *librum de morte*, *Xenocrati* adscriptum, quem Ficinus pro dialogo similis argumenti habet, qui vocatur *Axiochus*, quemque ab aliis ad *Aeschinem* auctorem referri vidimus §. 63. Utrumque opus cum Alcinoi Introductione etc. iunctim editum est Parisiis 1533. et Basileae 1532. 8. —

Franc. Dorothei Gerlachii Comm. exhibens Academicorum iuniorum, imprimis *Arcesilai* atque *Carneadis de probabilitate disputationes* etc. Gottingae 1815. 4. —

§. 67.

Platonem aetate antecessisse putatur *Ocellus* ex *Lucania*, *Pythagoreus*, sub cuius nomine exstat liber περὶ τοῦ παντὸς φύσεως, *de natura et ortu Universi*, communi scriptorum Graecorum sermone (κοινῇ) exaratus, quum libri huius fragmenta a *Stobaeo* servata dialecto *dorica* scripta sint: quae potior causa habenda, cur libellum hunc Ocello abiudicandum esse censeant, eiusque antiquitatem impugnent nonnulli, imprimis doctissimus *Meinersius*, quibus obloquuntur *Bruckerus*, *Tiedemannus*, *Wyttenbachius* (Bibl. Crit. Part. VIII. p. 119 Not.) *Bardili* et *Rudolphi*, nuperrimus Ocelli editor et interpres, Lipsiae 1801. 8. Praecesserant contextus graeci tum aliae, ut a *Thoma Galio* in Opusc. Mythol. Phys. Ethicis, tum *duae* editiones a Gallofrancis *March. d'Argens*, Berolini 1762. 8. et *Batteusio*, Parisiis 1768. 8. curatae. Utrique *versio gallica* et animadversiones subiectae sunt. Batteusii editione, praeter Ocellum, continetur etiam similis liber *dorice* scriptus, *Timaei Locrensis*, itidem Pythagorei, quem Plato philosophiae causa adiisse dicitur Ciceroni de Fin. V. 29. Timaei libellum, qui inscribitur περὶ ψυχᾶς κόσμω καὶ φύσιος, *De anima mundi et natura*, servavit *Proclus*, qui eum commentario suo in Platonis dialogum, Timaei nomine insignitum, praemisit. Post *Th. Galei* editionem, in Opusc. mythol. phys. modo laudatis, prodiit liber *Timaei Locri* etiam cura *March. d'Argens* cum versione *gallica* et com-

mentariis copiosis Berolini 1763. 8. In germanicum sermonem eum convertit *Ch. G. Bardili* in *Fülleborni Beyträgen zur Geschichte d. Philosophie*, part. IX. Idem *Bardili* in opusculo suo: *Epochen d. vorzüglichsten philosophischen Begriffe* etc. Halae 1788. 8. post *Tiedemannum*, Timaei librum auctori, cuius nomen prae se fert, vindicare studet, dilutis aliorum, maxime *Meinersii* argumentis, fidem libelli impugnantibus.

Utrumque, Ocellum pariter ac Timaeum, nominis fama atque auctoritate anteibat *Archytas*, *Tarenti* urbis patriae septies praefectus, philosophus scholae Pythagoricae, et mathematicus inventis clarus, cuius *ad Platonem*, qui Tarenti eum invisit, fertur *epistola*, apud *Diog. Laërtium* VIII. 80. Scripta philosophici et mathematici argumenti compluria reliquit, ex quibus fragmenta quaedam, partim *Galei* Opusc. Mythol. phys. inserta, et liber *περὶ τοῦ παντος φύσιος*, *dorice* scriptus, superest, ab *Io. Camerario* editus Lipsiae 1564. 8. quem tamen spurium et ab iuniore Peripatetico magni viri suppositum nomini esse, iam Themistius iudicavit. cf. *C. G. Bardili* De Archyta Tarentino disquisitio — in Novis Actis Soc. Lat. Ien. Vol. I. p. 3—16.

Nec *Philolaum* Crotoniatam omittamus, e celeberrimis Pythagoricis unum, qui, Diogene Laërtio (VIII. 15) et Iamblicho (vit. Pyth. c. 31) testibus, *primus Pythagoreorum commentarios* de rerum natura *scripsisse* fertur, ingenti pretio centum minarum a Platone emtos. V. Diog. Laërt. l. l. et III. 19. VIII. 84. Gellius N. A. III. 17. Quod si verum, vix cum Cicerone (De Orat. III. 34.) Archytae discipulus erit habendus, sed aetate paulo superior cum Socrate vixisse videtur, cuius discipuli, Simmias et Cebes, ante Socratis mortem eum Thebis audiverunt, teste Platone in Phaedone p. 61. E. ubi de eo Scholiastes: *δι' αἰνιγμάτων*, inquit, *ἐδίδασκε, καθάπερ ἠν ἐθος αὐτοῖς* (*τοῖς Πυθαγορειοις*). *ηλθεν οὐν καὶ εἰς Θήβας, τεθνεῶτι τῷ διδασκάλῳ Λύσιδι χοὰς ποιησασθαι, ἐκεισε τεθαμμενῳ*. Eiusdem cum aliis Pythagoreis nomen in Astronomiae veteris historia adhuc clarissimum habetur, secus iudicante *Aristotele de Caelo* II. 13. quem sequitur doctissimus

Idelerus in comment. germ. *Ueber das Verhältniss des Copernicus zum Alterthum*, inserta *Museo Antiquit.* a Wolfio et Buttmanno edito T. II. p. 399-412. cf. *Wyttenbachius* ad Platonis Phaed. l. l. Fabricii B. G. Vol. I. p. 862 sq. *Aug. Boeckhii* Disp. de Platonico systemate caelestium globorum, et de vera indole astronomiae Philolaicae Heidelb. 1810. 4. tum eiusdem qui nuper prodiit liber, in quo philosophi huius placita et scriptorum fragmenta quae supersunt, a Stobaeo maxime servata, explicuit et illustravit, hoc indice: *Philolaos des Pythagoreers Lehren nebst den Bruchstücken seines Werkes*, von *August Boeckh*. Berolini 1819. 8.

§. 68.

Platonem viginti per annos Athenis audiverat *Aristoteles*, Nicomachi medici filius, natus *Stagirae* in Macedonia Ol. XCIX. 1. a. Ch. 384. unde *Stagirites* dicitur. Is, relictis post obitum magistri Athenis, ad *Hermiam* eunuchum, Platonis discipulum, Atarnensium in Mysia tyrannum, amicitiae et hospitii iure ac necessitudine sibi devinctum, sese contulit: quo, triennio post, regis Persarum iussu, interfecto, Mitylenen profugit, unde mox Ol. CIX. 2. a *Philippo* Macedonum rege arcessitus, *Alexandri*, quindecim tum annorum iuvenis regii, instituendi erudiendique curam susceptam parenti filioque adeo probavit, ut utriusque amorem, honorem statuae, patriaeque urbis eversae restaurationem, haud contemnenda operae suae ferret praemia. Post Philippi mortem (Ol. CXI. 1.), priusquam in Asiam discederet Alexander, Athenas reversus, in gymnasii suburbani, cui ab Apollinis Lycii templo vicino *Lycei* nomen inditum, porticu ambulatoria (περιπατος) scholae a se conditae tredecim per annos praefuit. Extincto demum rege (Ol. CXIV. 1.), inimicorum invidiae et criminationibus subducturus se, *Chalcidem* Euboeae clam secessit philosophus, ibique anno sequenti, incertum morbo an morte voluntaria oppressus, annos natus tres et sexaginta, obiit anno tertio Olymp. CXIV. a. Ch. 322. — Pythagorae, Parmenidis, aliorumque philosophorum morem secta-

tus Aristoteles, *duplicem docendi methodum* adhibuit: philosophiam reconditiorem et subtiliorem, qua ex *principiis* et *causis* interior rerum natura ad rei *veritatem* exigitur, *paucis tantum familiaribus*, ingenii acumine ac sollertia praepollentibus, investigandique labori assidua exercitatione assuetis, tradens; ex *communibus* autem vulgi *opinionibus popülariter* disserens, rerumque argumentis, quibus *mera inerat probabilitas*, utens *coram omnibus*, quotquot disputationibus eius interesse vellent (cf. Gellius XX. 5.). Quam eamdem doctrinae diversitatem ad *libros* quoque scriptaque, quibus *totum disciplinarum ad philosophiam et naturae historiam pertinentium ambitum* non solum *emensus* est, sed ad *certos* etiam *fines* limitesque *primus revocasse* putandus, transtulisse eum in comperto est, ita ut *alios in vulgi*, *alios in familiarium usum* componeret commentarios, hos appellans *acroamaticos*, illos *exotericos*. V. doctissimus *Buhlius* in Comment. *de distributione librorum Aristotelis in exotericos et acroamaticos eiusque rationibus et causis*, Gottingae 1786. 8. et secundis curis recusa in Opp. Arist. editione T. I. p. 107-152. Ex ingenti vero librorum numero, quos summi et immensa doctrinae copia instructi ingenii, in quo formando, quid efficere posset, experta esse videtur natura, philosophus aut ipse, dum vixit, in lucem emiserit, aut, id quod de plurimis credere licet, scriptos necdum editos una cum bibliotheca sua *Theophrasto*, discipulo suo clarissimo atque in schola successori, reliquisse dicitur; nullorum iacturam aeque dolendam esse arbitramur, ac τῶν Νομίμων et Πολιτειῶν, in quo ultimo opere, ut ait Cicero (De Fin V. 4.), *omnium fere civitatum*, *non Graeciae solum sed etiam Barbariae*, *mores*, *instituta ac disciplinas* exposuerat. Qui supersunt *potiores*, ad *tria* genera commode revocari possunt. I. Opera *philosophica Organum*, libros tres de *Rhetorica*, *Rhetoricam ad Alexandrum*, opus spurium, ab *Anaximene Lampsaceno* verisimiter conscriptum (v. Spaldingius ad Quintil. III. 4. 9. et II. 15. 10. *Buhlius* in praefat. ad Aristot. Vol. V. p. IV sqq.), et *Poëtices* fragmentum; *Physicam* sensu latiore cum *Meteorologia*, et *Methaphysicam*, tum *Ethica* ad

Nicomachum filium et ad *Eudemum*, *Magna Moralia*, *Politica* et *Oeconomicorum* librum I. comprehendunt. II. *Mathematica*, quorum duo opera, *Quaestiones Mechanicae* et *De Lineis insecabilibus* liber, feruntur. III. Ad *rerum naturalium historiam* pertinent *libri decem*, nunc superstites, *Historiae de Animalibus*; *De partibus animalium*; *De animalium incessu*, aliique multi, partim spurii aut dubiae fidei, in his liber ex aliis Aristotelicis verisimiliter consarcinatus, *De mirabilibus auscultationibus* (cf. *Niebuhrii* Römische Geschichte T. I. p. 29): de quibus omnibus v. *Fabricius* B. Gr. Vol. III. p. 207-284. et *Buhlius* in Commentat. laud. p. 51 sqq. et in Praefat. ad Voll. III. Aristotelis p. XI sqq. Eumdem adi de *librorum Aristotelis*, post auctoris obitum, *fatis*, Strabone et Plutarcho ducibus, disputantem in praefatione ad Vol. I. Aristot. p. XVII sqq. item doctissimum *Schneiderum* in Epimetro II. praefationi ad Aristotelis historiam de Animalibus subiecto T. I. p. LXXVI—XCIII. — Sermone in conscribendis libris, illis imprimis *acroamatici* qui dicuntur, usus est Aristoteles purissimo quidem, sed propter breviloquentiam, sententias spissas, verba nova novis rebus imposita, vel alio sensu et significatu, a vulgari et solito diverso, frequenter usurpata, difficillimo et hactenus obscuro. In oratione eius accurata, concisa et perpetua, frustra quaeras Platonici dialogi Veneres et illecebras; imaginum, comparationum, fictionum, allegoriarum et descriptionum ornamenta, e poëtarum penu ad mitigandam contemplationis philosophicae severitatem tam divina ingenii copia deprompta, quam elocutionis arte attemperata, sed quae in disceptationibus philosophicis veritatis et scientiae unice studiosum impediunt, turbant, onerant; unde a more hoc antiquo, philosophiae praecepta mythorum et symbolorum involucris tradendi, severior Stagiritae ratio prorsus recessit.

Codicum Mss. Aristotelis, *editionum*, atque *interpretum Graecorum*, *Arabicorum* et *Latinorum* cohortis censum vel potius delectum diligenti studio confecit *Buhlius* in editionis suae operum Aristotelicorum Vol. I. p. 155-358. *Graecorum* quidem *interpretum*, quorum in *Aristotelem commentarii seorsum editi*

exstant, praecipui (ab aerae Chr. saeculi IIdi fine ad XIImi initium), habentur: *Alexander Aphrodisiensis*, *Porphyrius*, *Themistius*, *Ammonius Hermeae*, *Simplicius*, *Ioannes Philoponus*, *Michaël Psellus*, et *Eustratius:* de quibus, suo cuiusque loco, videbimus. — *Editionum omnium operum* Aristotelis, post *principem* illam *Aldinam* una cum *Theophrasti libris*, iam Erasmi aetate perraram, (cuius exemplum in Bibliotheca Academica Vilnensi asservatur) Venetiis 1495-98. V Voll. fol. min., praestantiores erant: *Frid. Sylburgii*, Francofurti ap. Wecheli heredes 1587. V Voll. 4.; *Is. Casauboni*, Lugduni 1590. II Voll. fol. (pluries recusa); *Guil. Du Val*, Lutet. Paris. 1619. II Voll. fol. (Ibidem maioribus typis 1639. et 1654. IV Voll. fol.). Successit demum, longo temporis spatio interiecto, nostra aetate, *Io. Theoph. Buhlii*, de Aristotelis scriptis egregie meriti, multo emendatior editio *Biponti* 1791 sqq. praeter contextum philosophi castigatum, exhibens adnotationem criticam, librorum argumenta accurate exposita, et novam versionem latinam; cuius edit. *quinque* Volumina *octonis*, quae Organum, libros de arte rhetorica et poëtica continent, in lucem iam emissa, utinam reliqua aliquando sequantur. — E *singulorum* porro Aristotelis *librorum* editionibus numerosissimis notemus: 1) *Organi* h. e. librorum omnium ad Logicam pertinentium editionem ab *Iulio Pacio*, Morgiis 1584. 4. et secundis curis Francofurti 1597. 4. denique ibidem 1598. 8. curatam. 2) *Historiae de Animalibus* cuius nunc IX libri genuini tantum supersunt; nam *decimum*, seu potius decimi fragmentum, quod libris novem subiungi solet, spurium et supposititium esse, plurima vincunt argumenta; vide *Schneiderum* in praefatione p. XIII.; olim vero multo plures partes fuisse e Plinii H. N. VIII. 16. 17. verbis colligitur „*quinquaginta ferme volumina* illa praeclara *de Animalibus*“ laudantis, quem vincit etiam aetate multo superior *Antigonus Carystius*, qui Hist. mirab. c. 66. *Septuaginta* libros numerat. Ad quod praeclarum, et accuratissima diligentia confectum opus *octingenta* ab Alexandro rege *talenta* accepisse Aristoteles traditur Athenaeo X. p. 398. E. coll. Plin. H. N. l. l. cf. Schneiderus in Epimetro I. T. I. p. XLII-XLVII.

Historiae igitur huius, post *Iul. Caes. Scaligeri* editionem, quae cum eiusdem *Scaligeri* versione latina et commentariis anno 1619. demum prodiit Tolosae. fol. *Ph. Iac. Maussaco* editore; tum post Galli eruditi *Camusii* diligentiam et industriam eximiam, quam in vertendo et illustrando Aristotelis libro viris doctis approbavit, edita *Histoire des Animaux d'Aristote, en grec et en françois, traduit par Camus* Parisiis 1783. II Voll. quat. — praestantissimam editionem nunc debemus *Schneideri* studio et doctrinae, hoc indice vulgâtâm: *Aristotelis de Animalibus Historiae libri X.* Graece et Latine. Textum recensuit, Iul. Caes. Scaligeri versionem diligenter recognovit, commentarium amplissimum, indicesque locupletissimos adiecit *Io. G. Schneider.* Lipsiae 1811. IV Voll. mai. 3) *De mirabilibus auscultationibus* ab *Io. Beckmanno* Gottingae 1786. 4. 4) *Aristotelis Quaestiones Mechanicae.* Recensuit et illustravit *Io. Petr. van Capelle.* Amstelod. 1812. 8. 5) *Politicorum* libri VIII. a *Dan. Heinsio* Lugd. Bat. 1621. 8. et nuper *Cel. Schneideri* cura, qui Graeca recensuit, emendavit, illustravit, interpretationemque latinam addidit. Francof. ad Viadr. 1809. II Voll. 8. 6) *Ethicorum ad Nicomachum* cum commentariis *P. Victorii*, Florentiae 1583. fol. nuperrime autem ex recognitione et cum Commentario *Car. Zellii* Heidelb. 1819. 8 mai. 7) *Rhetorices* ab eodem *P. Victorio.* Venetiis 1548. fol., a *Theod. Goulstonio* Londini 1619. 4. (recusa ibid. 1696. 4.) et a *Reizio* Lipsiae 1772. 8. 8) *Poëtices* a *Franc. Robertello* Florentiae 1548. fol., a *Vinc. Madio* Venetiis 1550. fol. a *Dan. Heinsio* Lugd. B. 1611. 8. et 1643. 12.; cum paraphrasi latina *Th. Goulstoni* et Variorum notis a *Iac. Uptono* Cantabrig. 1696. 8.; graece ab *Reizio* Lipsiae 1786. 8.; a *T. Winstanleio* Oxonii 1780. 8. a *Thom. Thyrwhitto* cum vers. et notis, editore *Thom. Burgessio* Oxonii 1794. 4. et 8. repet. 1806. 8. et nuperrime a *Godofr. Hermanno* Lipsiae 1802. 8. 9) *Secundi* qui vulgo fertur *Oeconomicorum* libri; iam olim Erasmi, Ger. Vossii, Petiti, Petavii, et nuper *Boeckhii* (Die Staatshaushaltung der Athener T. I. p. 3. et 322. T. II. p. 130.) iudiciis damnati, ut Aristotelis ingenio et nomine indigni, a doctissimo

Schneidero, hoc indice: *Anonymi Oeconomica quae vulgo Aristotelis falso ferebantur.* E libris scriptis et versione antiqua (*Guil. de Morbeka*) emendavit et enarravit *I. G. Schneider* Lipsiae 1815. 8 min. 10) Denique hoc ipso anno: *Ἀριστοτέλους λόγος, ὁ, περὶ φύσεως, τῆς ζωϊκῆς μάλιστα, μεθοδικός. Aristoteles über die Wissenschaftliche Behandlungsart der Naturkunde überhaupt, vorzüglich aber der Thierkunde.* Griechische Urschrift mit einigen Textberichtigungen, einer deutschen Uebersetzung u. Anmerkungen. Herausgegeben von *Franz Niklas Titze.* Prag 1819. 8.

Denique *versiones* nonnullorum Aristotelis librorum, praeter laudatas, memoratu digniores sunt: *Ethicorum* (e latina versione) *polonica* a *Seb. Petricio* Medico, Cracoviae 1618. fol.; *germanicae* auctoribus *Ienischio*, Gedani 1791. 8. et *Ch. Garvio* Vratislav. 1798. II Voll. 8. — *Politicorum polonica* ab eodem *Seb. Petricio* Cracoviae 1605. fol.; *gallicae* a *Champagne* Parisiis 1797. II Voll. 8. et a *Ch. Millon* ibidem 1803. III Voll. 8.; *germanicae* cnm *Oeconomicorum* fragmentis a *I. G. Schlosserio*, Lubecae 1798. III Voll. 8. et, sine his, a *Ch. Garvio* cum notis et commentationibus *C. G. Füllebornii* Vratislav. 1799 sqq. II Voll. 8.; *Anglica* una cum *Ethicis* a *Io. Gillies.* 1797. II Voll. 4. — *Oeconomicorum polonica* a *Seb. Petricio* Cracoviae 1618. fol. — *Metaphysicorum germanica* a *C. G. Füllebornio* in *Beyträge zur Gesch. der Philosophie* part. II. et III. 1792 sqq. 8. — *Historiae de Animalibus* item *germanica* cum annotatt. auctore *Frid. Strackio.* Francof. ad Moen. 1816. 8. — Nullius tamen scripti Aristotelici plures exstant versiones quam libelli sive fragmenti de *Arte poëtica*, inque his *italicae* quatuor a *Lud. Castelvedro* 1750. *M. Piccolominio* 1575. *Octav. Castellio* 1642. et *Hannibale Caro* 1732.; gallicae cum observatt. *Andr. Dacerii*, Parisiis 1692. 12. et *Batteusii* in libro qui inscribitur: *Les quatre Poëtiques d'Aristote, d'Horace, de Vida, des Despréaux*, avec les traductions et des remarques par Mr. l'abbé *Batteux* à Paris 1771. II Voll. 8. (Inest textus graecus libri Aristotelici ad duos codd. Mss. bibl. Paris. passim refictus); *germanicae* cum notis et dissertationibus, auctore *M. C. Curtio* Hanno-

ver. 1753. 8. (cf. *Lessingii Hamburgische Dramaturgie* 1767. II Voll. 8.) et *I. Th. Buhlio* Berolini 1798. 8. denique *Anglicae* praestantissimae, cum doctissimis annotationibus et commentariis a *Thom. Twiningio* Londini 1789. 4. et ab *Henr. Iac. Pye* Londini 1792. Quibus addenda nunc *Poëticae Aristotelis nova versio* ex graeco exemplari editionis novissimae. Acc. Appendices duae: *De Tragoediae officio* et *De Dramaticae* poëseos *apud Graecos origine* (auctore *March. Io. Hausio*) Panormi 1815. oct. mai.

Zeidleri Introductio in lectionem Aristotelis — *Franc. Patricii Discussiones Peripateticae* Basileae 1571. fol. — Memoires de l'Academie des Inscript. Vol. 38. 39. 41. — *I. Sev. Vateri* Animadversiones et Lectiones ad Aristotelis libros III. Rhetoricorum. Accedit auctarium *F. A. Wolfii* Lipsiae 1794. 8. — *Eiusdem* Theologiae Aristoteleae Vindiciae, Lipsiae 1795. 8. — *G. L. Spaldingii* Commentarius in priorem partem libelli (vulgo Aristotelici) *de Xenophane*, *Zenone* et *Gorgia;* qui inest in Eius *Vindiciis philosophorum Megaricorum.* Halae 1792. — *C. D. Beckii* Progr. cui inest Varietas Lectt. libellor. Aristotelicor. e Codice Lipsiensi. Lipsiae 1793. — *C. T. Krugii* Observationum criticarum et exegetic. in *Aristotelis librum de Categoriis*, Partic. I. de libri sinceritate. Lipsiae 1809. 4. — Recherches critiques sur l'age et l'origine des traductions latines d'Aristote et sur des commentaires grecs ou arabes employés par des docteurs scholastiques — par M. *Jourdain.* Paris 1819. 8. — *F. Kasp. v. Orelli* Aristoteles Pädagogik — in *Bremi* et *Döderleini* Philolog. Beiträgen aus der Schweiz. T. I. Nr. 4.. Turici 1819. 8. — cf. Libri hist. phil. enarrantes supra laudati ad calcem §. 58.

§. 69.

Aristotelis discipulum praestantissimum, eiusque in *Peripateticorum* schola successorem, iam ante designavimus *Theophrastum* a patria *Ereso*, Lesbi insulae urbe, cognominatum *Eresium*, qui iuvenis a patre Athenas missus, Aristoteli imprimis, cuius disciplinae sese addixit, philosophiae rerumque naturalium acerrimum studium, ingenii alacritatem et miram facundiam, *eloquendique divinum nitorem*, qui tantus in illo fuit, *ut ex eo nomen quoque traxisse dicatur* *), magnopere approbavit. Idem, quum prae-

*) Quintil. X. 1. 83. cf. Cic. Or. c. 19. §. 62.

ceptoris vita defuncti locum in *Lyceo* capesseret, tanto plausu docuit Athenis, ut *bis mille* discipulos habuisse memoretur Diogeni Laërtio V. 37., itaque carus et acceptus fuit Atheniensibus, ut, quum *annos quinque* circiter et *octoginta* natus decessisset (Ol. CXXIII. 3. a. Ch. 285.) omnis fere populus ad philosophi exsequias cohonestandas conveniret. — Scriptorum, quorum magnum reliquit numerum, plurima pars, philosophici ac historici imprimis argumenti et elegantioris doctrinae illa, temporis iniuria interciderunt. (V. deperditorum censum apud Fabricium Harles. B. G. Vol. III. p. 445 sqq.) In his maxime desiderantur eius *Πολιτικά*, *libri tres de Legumlatoribus* (*περὶ νομοθετῶν*), et *viginti quatuor de Legibus* (*Νόμων κατὰ στοιχεῖον κδʹ*); quod quidem opus respexit *Cicero* in loco supra citato (De Fin. V. 4.): „*Omnium fere civitatum, non Graeciae tantum, sed etiam Barbariae, ab Aristotele mores, instituta, disciplinas, a Theophrasto leges etiam cognovimus.*" Librum eius rhetoricum *περὶ λέξεως* laudat Dionysius Halic. De compos. verborum. p. 212 Schaef. et Demetrius de Elocut. §. 175. Ceterum Theophrasti libros in ordinem redegisse dicitur idem, qui Aristotelis opera in *πραγματείας* primus distribuit, pluribusque librariis describenda et divulganda dedit, *Andronicus Rhodius*, Luculli temporibus clarus in Peripateticorum disciplina philosophus. Supersunt I. *Historiae plantarum* (*περὶ φυτῶν ἱστορίας*) libri *novem* integri et *decimi* fragmentum exiguum; in quibus supra D plantas, secundum stirpium communitatem vel discrimina, sagaciter ac diligenter descripsit, adeo ut Aristotelis de plantis, qui genuini ferebantur, libris deperditis, Theophrastus Botanicorum qui de plantis scripserunt princeps habendus sit. V. *Hallerus* in Bibl. Bot. T. I. p. 31 sq. Huius operis ipse meminit in fronte alterius, serius conditi, quod inscribitur: II. *De causis sive generatione plantarum* (*περὶ φυτικῶν αἰτιῶν*) libri *octo*, quorum *sex* tantum *priores* servati sunt, plantarum magis physiologiam quam notas, quibus earum stirpes et familiae discernantur, explicantes. III-XII. Libelli, seu potius *Excerpta* librorum *physici* argumenti complurium, ut *De Lapidibus*, e quo Plinius in Historiae

suae Naturalis libros (33. 36. 37.) multa ad verbum transtulit, monente Fabricio l. c. p. 422. *De Ventis. De Signis pluviarum, ventorum, tempestatis et caeli serenitatis. De Igne* liber *unus*, e *duobus*, Diogeni Laërtio commemoratis, superstes. *De Odoribus* (περὶ ὀσμῶν). *De Sudoribus* (περὶ ἱδρώτων). *De Vertigine* (περὶ ἰλίγγων) fragmenta. *De piscibus in sicco degentibus* etc. XIII. *Metaphysica*, ab *Andronico* tamen in recensione operum Theophrasti omissa, quem secutus est nuperrimus editor. XIV. *Liber de sensu.* XV. *Characteres*, sive *morum vitiosorum notationes* atque *descriptiones* Ἠθικοί Χαρακτῆρες *), aut maioris operis Theophrastei deperditi epitome, aut opusculorum similis argumenti, diversis auctoribus, collectio, cui qui eam condidit nescio quis praefatus esse videtur, aut, quae *Darbarei*, nuperrimi editoris, opinio est, „ἐκλόγιον καὶ οἷον ἀπάνθισμα ἐκ τῶν σποράδην τῷ Θεοφράστῳ ἐν τοῖς αὐτοῦ συγγράμμασι περὶ ἠθῶν εἰρημένων" h. e. delectus et quasi florilegium dictorum de moribus, quae in Theophrasti scriptis dispersa olim legebantur. Quo sumto, neque definitiones vitiorum, ad unam fere omnes variis peccantes modis, neque Characterum Epilogi, aut Prooemium, ipsi Theophrasto tribuenda erunt, sed totius opusculi et compilatori et editori addicenda. *Princeps editio* a *Pirckeymhero* curata Norimbergae 1537., non nisi XV Characteres cum Prooemio continet. Accessere VIII ex alio codice Ms. una cum XV prioribus editi a *Io. Bapt. Camotio* in *tomo sexto Operum Aristotelis*, Venetiis apud Aldi filios 1552. 8. Numerum hunc XXIII Characterum denuo auxit *quinque* novis e codice Palatino *Is. Casaubonus* in editione sua egregia, Lugduni 1599. iterumque 1612 et 1617. 8. cum commentario eruditissimo. Denique *Io. Chr. Amadutius* ex codice Vaticano Characterum *duo* capita eatenus *inedita* primus vulgavit in editione splendida, *Adamo Czartoryscio*, Principi bonarum artium amantissimo, dicata, Parmae apud

*) *Seneca* Ep. XCV. 66. „*Ἠθολογίαν* Posidonius vocat, quidam χαρακτηρισμὸν appellant, signa cuiusque virtutis et vitii ac notas reddentem, quibus inter se similia discriminentur.

Bodonium 1786. 4. Conficitur sic numerus XXX Characterum qui in lucem editi sunt. Praeter memoratas autem libelli huius Theophrastei editiones, aeque dignae sunt quae commendentur: *Petri Needhamii*, Cantabrigiae 1712. 8. cum Casauboni versione lat. et commentariis. — *Io. Fr. Fischeri*, Coburgi 1763. 8. cum suis animadverss. et Casauboni commentario; — *I. H. Nastii* cum notis egregiis, germanico sermone conscriptis, et praemissa commentatione *de consilio ac ratione Theophrasti in moribus notandis*, Stuttgart. 1791. 8. — *I. A. Goezii* cum additamentis anecdotis e cod. Vaticano et lectionis varietate, Norimbergae 1798. 8. — cum versione gallica, notis crit. et praemissa comment. *de vita et scriptis Theophrasti*, a doctissimo Graeco *Corayo* Parisiis 1799. 8. — *I. G. Schneideri* Ienae 1799. et 1800. 8. — *Blochii* Altonae 1814. 8. — *Frid. Astii* duplex, *maior* ad optimor. libror. fidem recensita, cum perpetua adnotatione et dissert. de Notationum ingenio atque auctore; *minor* in usum lectionum; utraque Lipsiae 1816. oct. mai. edita — Denique eruditi Graeci *Darbarei*, hoc indice: *Θεοφράστου Χαρακτῆρες ἑλληνιστὶ ἐκδοθέντες μετὰ συντόμων κριτικῶν ἐπιστάσεων ὑπὸ Δημητρίου Νικολάου Δαρβάρεως.* Vindobonae 1815. 8. — *P. Fonteinii* editionis, quae sub annum 1760 ab Wesselingio ad Herodotum promissa, nondum vidit lucem, meminit *Wolfius* in Anal. Litter. T. II. p. 524.

Converterunt Characteres Theophrasto adscriptos in linguas recentiores, vel imitatione expresserunt plures. Celebratissimus est liber *Bruyerii: Les Caractères de Théophraste, traduits du grec en françois, avec les Caractères ou les moeurs de ce siècle par Mr. Jean de la Bruyere*, Parisiis 1696. 12. pluries recusus, novissime „*avec des additions et des notes nouvelles par Godefroi Schweighaeuser*" Parisiis 1802. 12. (edit. stéréotyp.). Post Bruyerium itidem *gallico* sermone eos expresserunt *Levesque* cum Menandri sententiis, Parisiis 1782. 12., *Belin de Ballu* Parisiis 1790. 8. et *Coray* paulo ante laudatus. *Italice* cum contextu graeco, varia lectione et animadverss. *Leonardus del Riccio*, Florentiae 1761 sqq. IV Voll. 12.; *germanice*

nonnullos Ven. *Sonntag* Rigae 1792. 4. et *Hottingerus* Monachii 1811. II Voll. 8.

Libros de *Historia Plantarum*, quorum duo Codices Mss., a vulgata lectione valde discrepantes, in Bibl. Medicea Florentiae asservantur, separatim edidit *Io. Bodaeus a Stapel*, cum vers. lat. lect. var. notisque copiosissimis, cum *Iul. Caes. Scaligeri* commentariis, et plantarum rariorum iconibus. Amstelod. 1644. fol. Eiusdem *I. C. Scaligeri* exstant commentarii in Theophrasti *libros sex de Causis Plantarum.* Utrumque opus illustrant *Conradi Gesneri* Tabulae de stirpibus et earum partibus, Argentorati 1553. 8. aliaque scripta quae laudavit *Ackermannus* ad Fabric. B. Gr. Vol. III. p. 419 sq. — Nitida quidem est, sed ab arte critica minus commendanda, parumque accurate impressa, quae nuper Oxonii et Londini *Historiae Plantarum* prodiit editio curante *Io. Stackhousio*, Graece, cum Syllabo Generum et Specierum, Glossario et Notis, 1814. II Voll. octonis. Praecesserant eiusdem auctoris *Illustrationes Theophrasti in usum Botanicorum praecipue peregrinantium* Oxonii 1811. 8.

Theophrasti librum *De Lapidibus* graece et latine cum brevibus Annotatt. operi suo *de Gemmis et Lapidibus* praemisit *Io. de Laet* Lugd. Bat. 1647. 8. Eumdem cum versione anglica et notis edidit *Io. Hillus* Londini 1746. 8. quae editio et *gallice* versa prodiit Parisiis 1754. 8. et *germanice*, auctore *Baumgärtnero* Norimbergae 1770. 8. atque nuper a *Car. Schneidero* Friburg 1807. 8. Eidem libello de Lapidibus illustrando praeclaram, teste Schneidero, operam navare coeperat *Chr. Aug. Schwarzius* editis ab anno 1801 usque ad a. 1808 *Commentationibus Theophrasteis.*

Omnium operum Theophrasti *princeps editio est Aldina* cum Aristotelicis scriptis, Venetiis 1495-1498. V Voll. (cf. §. 68); tum *Aldina minor* operum Aristotelis, cuius *sextus* tomus *Theophrasti opera* complectitur, Venetiis 1552. 8. curante *Camotio*; — *Basileensis*, anni 1541, cuius margini adscriptae leguntur emendationes multae e Theod. Gazae versione ductae. — *Theodori* huius *Gazae* Thessalonicensis versio latina, e Codice ms. integriore quam is fuit, e quo prin-

ceps Aldina editio prodita est, sine loci annique indicio primum edita, Tarvisii anno 1483 repetita est. — *Heinsianam* Graeci contextus, cum Gazae vers. lat. castigata, quae prodiit Lugd. Bat. 1613. II Vol. fol., omnium pessimam merito suo dici posse ac debere, locuples auctor est *Schneiderus* in praefat. ad suam edit. T. I. p. IX. — Opera pleraque, graece et latine, continet editio *Hanoviensis* 1605. fol. cum versione nova et commentariis *Dan. Furlani*, Cretensis, de quibus vide acerrimam Schneideri censuram loco laud. p. X. Huius enim viri et *Linkii* V. Cl. exquisitae doctrinae et studio indefesso recentem debemus Theophrasti editionem sic inscriptam: *Theophrasti Eresii quae supersunt Opera et Excerpta librorum quatuor tomis comprehensa.* Ad fidem librorum editorum et scriptorum emendavit *Historiam* et *libros VI de Causis Plantarum* coniuncta opera *D. H. F. Linkii*; *Excerpta* solus explicare conatus est *Io. Gottl. Schneider*, Lipsiae 1818. IV Voll. oct. mai. Cuius praestantissimae editionis consilium et subsidia, tum critica, tum interpretationis, docta editoris exponit Praefatio. Graecis Theophrasti hic accessit libellus *de Coloribus*, ab aliis Aristoteli adscriptus, tum egregium libri *de Sensu et sensilibus* fragmentum, expulsis, quae vulgo legebantur, *Metaphysicis*.

Heumannus in actis Philos. part. XVII. p. 661 sqq. — *Curt. Sprengel* Versuch e. pragmat. Geschichte der Arzneikunde T. I. p. 534 sqq. *Idem* in *Historia rei herbariae*, Amstelod. 1807. T. I. p. 66—119. et in altera huius operis edit. Germ. 1817 edita p. 53-96. — *Meursii* Lectiones Theophrasteae. Lugd. Bat. 1640. 12. — *I. I. P. Moldenhaueri* Tentamen in historiam plantar. Theophr. Hamburgi 1791. 8. — *C. G. Sonntag* Comment. in prooemium Characterum Theophr. Lipsiae 1787. 4. — *I. P. Siebenkeesii* Anecdota Graeca, Norimb. 1798. 8. p. 105—135.

§. 70.

Aristotelis discipulorum, praeter Theophrastum, doctrina scriptisque clarissimi fuerunt *Heraclides Ponticus*, *Aristoxenus Tarentinus*, et *Dicaearchus Siculus*.

Heraclidis Heracleotae ex Ponto, qui Athenas se conferens, *Platonis*, *Speusippi* et *Aristotelis* auditor fuisse perhibetur, et circa Ol. CXIII. 1. floruit, *scri-*

pta deperdita plura laudantur Diogeni Laërtio V. 86sqq. philosophica, grammatica i. e. litteraria, et historica; in his περὶ βίων libri duo; De *Pythagoreis*; etiam astronomicum, *De Corporibus caelestibus*, περὶ τῶν οὐρανιων (teste Diog. Laërt. V. 87), e quorum alterutro sumta videtur *Idelero* opinio *de telluris circa axem rotatione*, Heraclidi soli tributa a Proclo in Plat. Tim. p. 281., illi et *Ecphanto* Pythagoreo ab auctore libelli de Placitis Philosophor. II. 13. coll. Euseb. Praep. Ev. XV. 28. Aliud eiusdem Heraclidis et Pythagoreorum placitum laudat Stobaeus Ecl. Phys. cap. 25. T. I. p. 515. Heeren. „Heraclides et Pythagorei unamquamque stellam pro mundo habent, qui in infinito coeli spatio suspensus, e terra et aëre constat.“ cf. *Idelerus* Ueber das Verhältniss des Copernicus zum Alterthum — in Mus. d. Alterth. Wiss. T. II. p. 416. — Aristotelis etiam exemplo libros περὶ πολιτειῶν reliquit, civitatum quum Graecarum, tum exterarum, institutorumque ac legum quibus florerent descriptionem continentes, e quibus excerpta volunt esse quae sub Heraclidis nomine supersunt *Fragmenta de Rebus publicis*, primum graece et latine edita a *Nic. Cragio* ad calcem libri *de Rep. Lacedaemoniorum*, Heidelbergae 1593. 4. tum inserta *Antiquitatum Graecarum Thesauro Gronoviano* T. VI.; nuper vero separatim edita et commentario perpetuo illustrata cum vers. german. a *G. D. Koelero*: *Heraclidae Pontici* Fragmenta de rebus publicis etc. Halae 1804. 8. Eadem, contextu passim refficto typisque nitidis accurate expresso, cum *Aeliani* Variis Historiis et *Nicolai Damasceni* Reliquiis, denuo vulgavit, et notis graecis illustravit doctissimus *Adamantius Κοραῆς* (Coray) in Prodromo Bibliothecae Graecae Parisis 1805. 8. cf. *Diogenes Laërt.* V. 86-94. *Cicero* Tusc. V. 3. Epp. ad Fam. I. 23. Nat. Deor. I. 13. De Divinat. I. 23. De Legg. III. 6. — Ionsius de Scriptt. hist. philos. l. I. c. 17. *Saxii* Onomasticon T. I. p. 82. Haud sine ira de eo iudicat *C. Meinersius* in *Geschichte d. Wissensch.* etc. T. I. p. 206 sqq.

De *Aristoxeno*, philosopho Peripatetico clarissimo, et *Musices* artis scriptore primario, accurate et luculenter egit *Guil. Leont. Mahnius* in *Diatriba* de *Aristoxeno*, Amstelodami 1793. 8. recusa in *Thesauro*

Critico Novo cura *G. H. Schaeferi* Lipsiae 1817. 8. pag. 1-172. Tarenti, nobilissima Italiae urbe, natus, primo patris Spinthari, tum Lampri Erythraei, deinde Xenophili Chalcidensis, Pythagorei philosophi, denique Aristotelis, cui totum se dederat, usus disciplina, post huius fortasse obitum Mantineae in Arcadia aetatem degisse dicitur Suidae voce *Ἀριστόξενος*. Eodem auctore scripsit Musica, Philosophica, Historias, et omnigenae eruditionis libros, numero CCCCLIII. Ex hoc tanto numero tamen nullum nobis integrum opus eius servatum est, praeter *tres libros* de *Harmonicis Elementis*, de quibus infra dicendi locus erit. Deperditorum etiam nonnisi *tria* et *viginti* nomina sive titulos a veteribus proditos investigare poterant Ionsius, Meursius et Menagius. Quorum indicem, a Fabricio B. G. T. III. p. 639 sqq. Harles. exhibitum, in meliorem ordinem redegit, diligenter collectis, et docte explicitis, quae supersunt, Fragmentis, *Mahnius* l. c. p. 16 sqq. Schaef. In his praecipue dolenda iactura librorum de *Vitis virorum doctrina illustrium*, *Βίοι Ἀνδρῶν*, *Pythagorae*, *Archytae*, *Socratis*, *Telestae*, Dithyramborum poëtae, *Platonis*, aliorum; (v. Plut. Opp. T. II. p. 1093. Hieronym. praefat. I. de Hist. Eccles.); tum *Νόμων πολιτικῶν Legum Civilium*, quarum librum *octavum* laudat Atheneaus XIV. p. 643. D. et *Νόμων παιδευτικῶν Legum ad institutionem accommodatarum*, e quarum *decimo* libro, Pythagoreorum et Xenophili Pythagorei dicta quaedam affert Diogenes Laërt. VIII. 15. *Philosophicorum* autem Aristoxeni librorum, ut videtur, ne indices quidem supersunt; placiti vero unius de *anima*, non esse eam nisi corporis qualitatem et harmoniam, unus Cicero Tusc. Disp. I. 10. et 18. nec sine sale, et ex eo Lactantius Instit. Div. VII. 13. De Opif. Dei c. 16. mentionem fecerunt. Quam tamen opinionem non ab Aristoxeno inventam, sed multis ante eum communem fuisse, et Pythagoricis, Musicae maxime studiosis, placuisse constat. Socrati Platonico autem in Phaedone (c. 36. 41 sq. Opp. T. I. p. 146. 157. ed. Beck) copiose declaratam fuisse, ipse monet Cicero l. l. Tusc. I. 10. cf. Wyttenbachius ad Phaedon. p. 248 sq.

Denique *Dicaearchi* Messenii Siculi, Aristoxeni aequalis et condiscipuli, quem *delicias suas, et Peripateticum magnum et copiosum* appellat *Cicero* (Tusc. Disp. I. 31. de Off. II. 5.) multa opera interiere, quum *philosophici* argumenti, ut *Sermo Corinthi habitus* inque *tres libros* divisus, *de animi natura*; libri *tres Lesbiaci* contra immortalitatem animorum; *De divinatione*; *De interitu hominum*: tum *historici* et *geographici*, ut *Περὶ Βίων* (de Vitis virorum illustrium); *Πολιτεῖαι*; *Ἀναγραφὴ τῆς Ἑλλάδος* ad Theophrastum; et *Βίος Ἑλλάδος*: de quo utroque opere, cuius hodieque exstant fragmenta, infra dicam. — Cf. Cic. Epp. ad Attic. II. 2. VI. 2. Disp. Tusc. I. 10. 22. De Divinat. II. 51. Strabo II. p. 104. — *Dodwelli* Dissertatio de *Dicaearcho*. — *Fabricius* in Catalogo Peripateticorum, Bibl. Gr. T. III. p. 486-490. ubi reliqua etiam Dicaearchi scripta, quae olim fuerunt, enumerantur.

§. 71.

Ceterorum huius aetatis Philosophorum, qui maxime inclaruerunt, quum nulla scripta aetatem tulerint, opiniones vero et placita ad eos relata enarrare, itaque philosophiae Graecae historiam condere, a libelli huius consilio alienum sit: pauca de iis strictim monere satis erit. Ex *Socraticorum* quidem familia *Antisthenes Atheniensis*, vir morum et disciplinae severitate aeque ac doctrinae copia et sermonum iucunditate notabilis, *Cynicae* scholae, a gymnasio *Cynosarge*, extra Athenarum urbis moenia sito, in quo docebat, verisimiliter cognominatae, auctor factus est, multosque et varii argumenti libros reliquit, in *decem* volumina olim collectos, quos enumerat Diogenes Laërtius VI. 15 sqq. Supersunt tantum *duae* breves *declamationes* (*μελέται*), sub *Aiacis* et *Ulyssis* nomine scriptae, quae in *Aldi*, *Stephani* et *Reiskii* oratorum graecorum collectionibus reperiuntur.

Huius discipulus clarissimus *Diogenes* fuit *Sinopensis* ex Ponto Ol. XCI. 3. — CXIV. 1., de quo quae a cognomine scriptore, talium narratiuncularum venatore acerrimo, salse et facete dicta factaque iocosa narrantur, multi in numerato habent, sed hominis in-

genium, humanarum rerum contemtum, animi elatioris constantiam, temperantiam et frugalitatem, paucissimi ut par est suspiciunt. Scripta eius genuina, pauca numero, interierunt: nam quae sub Diogenis nomine circumferuntur Epistolae XXVII (*in Epistolar. Graecar. collectionibus*), quaeque in Codd. Paris. adhuc exstant ineditae XXII, habentur spuriae.

Cynicorum autem, qui Diogeni operam dederant, in aliquo numero et honore fuere *Crates* Thebanus, et *Menippus*. Cratetis quidem, cuius plura scripta, etiam poëtica, laudantur a Diogene Laërtio aliisque (Vid. Fabric. Harles. Vol. III. p. 514.), dictum quoddam acutum *Seneca* refert Ep. X. 1. Quum enim vidisset adolescentem secreto ambulantem, interrogasse eum fertur, quid illic solus faceret? Cui respondenti, mecum loquor; „Cave, inquit, rogo, et diligenter attende; ne cum homine malo loquaris.“ — Alterius, *Menippi*, cui eadem ac Diogeni, magistro, ut videtur, suo, fuit patria, celebratur ingenium salibus et facetiis aptum, scribendique genus *σπουδογελοῖον*, quod in Satiris proditum, prosa quidem oratione, sed omnigeno carmine distincta atque expolita conditis, aemulatus est in suis *Satiris* M. *Terentius Varro* Romanus, quas hinc ipse appellavit *Menippeas*, teste *Gellio* II. 18. et *Macrobio* Saturnal. I. 11.

§. 72.

E *Cynicorum* secta originem duxit *Stoica*, a *poecile Stoa* sive porticu Athenarum appellata, quam condidit *Zeno Citieus* dictus, quod *Citium* urbs in Cypro insula eius patria fuit. Is floruit Ol. CXXV. 2. ante Christ. 279. magistrumque, praeter alios, habuisse fertur *Stilponem* philosophum *Megarensem* celeberrimum, de quo vide Diogen. Laërt. II. 115. Senec. Ep. IX. 1. De Const. Sap. V. 3. cf. Fabric. Vol. II. p. 719 sq. III. p. 627. Omnem Philosophiam cum Aristotele et Xenocrate in tres partes distribuit: *Logicam* cum *Dialectica*, *Ethicam* sive morum disciplinam, et *Physicam*. *Ethices* Stoicorum summa apud veteres auctoritas fuit, et Romanis praecipue placuit. Sed tempus delevit libros integros Zenonis et successorum

eius, *Cleanthis Lycii* atque *Chrysippi* Solensis, circa annum a Chr. *ducentesimum* defuncti, cuius de Dialectica plurimi exstabant libelli, omnino autem ad quinque et septingenta volumina numerantur, in quibus acutissime quidem, sed ieiune et exiliter disputasse fertur. Vid. Uptonum ad Dionys. Hal. de compos. Verbor. p. 69. Schaef. et auctores a Fabricio Vol. III. p. 547. laudatos, quibus adde *Senecae* verba libro I. De Benef. c. 3. „*Chrysippus quoque, penes quem subtile illud acumen est, et in imam penetrans veritatem, qui rei agendae causa loquitur, et verbis non ultra, quam ad intellectum satis est, utitur, totum librum suum* (de Beneficiis) *his ineptiis* (allegorica Gratiarum trium interpretatione) *replet.*" Nubem scriptorum de Stoicorum disciplina excitat Fabricius in Bibl. Gr. Vol. III. p. 528 sqq. cum auctario Harlesii. Satis est hoc loco laudare *Iusti Lipsii Manuductionis ad Stoicam Philosophiam libros tres*, Antverpiae 1604. 4. in eiusdem Opp. ibid. 1637. fol. Tom. IV. — et *Dieter. Tiedemanni System der Stoischen Philosophie* Lipsiae 1776. III Voll. 8. cf. Scriptores historiae philosophiae supra citatos §. 58 extr. Unius *Cleanthis*, Asso oppido Troadis orti, qui Zenonis auditor et in schola successor Athenis floruit circiter Ol. CXXIX. 1. a. Ch. 262., e multis quae condidit operibus superstes est *Hymnus in Iovem*, carmen eximium philosophici generis, metro heroico, quod ediderunt *Fulvius Ursinus* in Fragmentis novem Feminarum et Lyricorum Antverp. 1568. 8. *H. Stephanus* in Poësi philosophica 1574. 8. p. 49.; *Brunckius* in Analectis poët. Gr. T. III. p. 224. et inter Gnomicos poëtas p. 141. una cum versionibus, Latina, Gallica et Italica; separatim vero *F. W. Sturzius* Lipsiae 1785. 4. et *Cludius* cum versione German. et commentario copioso, Gottingae 1786. 8.; nuper denique *Mohnikius* in libro inscripto: *Kleanthes der Stoiker* Is Bändchen, Greifswald 1814. 8. Adde *I. F. H. Schwabii* specimen Theologiae comparativae, exhibens *Κλεάνθους ὕμνον εἰς Δία*, cum disciplina Christiana comparatum, introductione, vers. vernac., locis parallelis et annotatione illustratum, Ienae 1819. 8 mai.

§. 73.

Zenoni Citieo aequalis vixit *Epicurus*, Atheniensis, natus Ol. CIX. 3. vita defunctus Ol. CXXVII. 2. a. Ch. 342—271. *novae scholae* in *hortis*, quos Athenis emerat, conditor, (unde philosophia eius *κῆπος hortus*, *ἡ ἐν τῷ κήπῳ διατριβή*, et *Epicurei οἱ ἀπὸ* sive *οἱ ἐκ τῶν κήπων*, *κηπολόγοι* appellari solebant), quamquam in physicis *Democriti*, in Ethicis *Aristippi* vestigiis praecipue institisse recte perhibetur. v. Cicero de Finib. I. c. 6. et 8. Ad *trecenta* volumina, (*tractatus* puta vel *disputationes philosophicas*) conscripsisse dicitur Diogeni Laërtio X. 26. e quibus, praeter paucissima fragmenta, ut *κυρίας δόξας* XLIV. i. e. *placitorum momenta praecipua*, et *Epistolas aliquot* a *Diogene* in vita Epicuri (l. X.) servatas, nihil tempora nostra attigerat, donec nuper e *papyris Herculanensibus secundi* et *undecimi* libri operis eius *de Natura*, *περὶ φύσεως*, XXXVII libros complexi, *fragmenta* eruta, ac primum a doctissimo *Car. Rosinio* in *secundo tomo* Voluminum *Herculanensium* in lucem edita sunt Neapoli 1809. fol. quam principem editionem anno superiore Lipsiae repetendam curavit *I. C. Orellius*, hoc indice: *Epicuri Fragmenta libror. II. et XI de Natura*, *in Voluminibus papyraceis ex Herculano erutis reperta*, probabiliter restituta, latine versa, scholiis et commentario illustrata a *Car. Rosinio.* Ex tomo II. Voluminum Herculanens. *emendatius edidit*, *suasque annotationes adscripsit*, I. C. O. Lipsiae 1818. oct. mai. Ex *Epistolis* autem Epicuri, a Diogene Laërt., ut dixi, servatis, *duas*, alteram ad Herodotum scriptam *de Physicis*, alteram ad Pythoclem de *Meteorologia*, quibus philosophiae Epicureae, si a morum doctrina recesseris, paene perfecta continetur epitome, separatim edidit doctissimus *Schneiderus* hoc indice: *Epicuri Physica et Meteorologica duabus epistolis eiusdem comprehensa. Graeca ad fidem libror. scriptor. et editor. emendavit atque interpretatus est Io. Gottl. Schneider.* Lipsiae 1813. oct. mai. Priorem ad Herodotum epistolam cum duobus codd. Venetis (non optimae notae illis Schneidero iudice) comparatam, una cum *Laërtiani operis* libro de-

cimo antea iam ediderat, et annotationibus illustraverat *Car. Nürnbergerus.* Norimbergae 1791. 8. iterumque ibid. 1808. 8. — Dictionis elegantiae et ornatui Epicurus aeque parum studuit, ac ceteri philosophi qui ab eo dicuntur *Epicurei.* Quam ob rem haud semel carpitur, a Cicerone *), quem perpetuum Epicuri obtrectatorem norunt omnes. Vitae tamen honeste actae laudem et existimationem integram conservavit: „dumque finem bonorum docuit voluptatem, non adeo alienus fuit a sententia aliorum sapientium, quibus summum bonum est ex virtute proveniens tranquillitas gaudiumque animi **). *Voluptas* enim illa Epicuri, ἡδονή, ab adversariis eius saepe male intellecta, non est nisi *felicitas quae ex conscientia virtutis oritur.* Hinc *Seneca*, quamvis Stoicorum partes tuitus, „Eo libentius, ait, (Ep. XXI. 9.) Epicuri egregia dicta commemoro, ut istis, qui ad illa confugient, spe mala inducti, qui velamentum se ipsos suorum vitiorum habituros existimant, probem, *quocunque ierint, honeste esse vivendum* etc." Atque epistolas suas creberrime ita exorsus esse Epicurus dicitur Diogeni Laërtio X. 14. *σπουδαίως ζῆν ἄριστον· graviter* h. e. composite, decenter, probe, honeste, *vivere optimum*; monente amicissimo *Ruhkopfio* ad Senecam l. l. Opp. T. II. p. 98. — Cf. *Gassendi* de vita et moribus Epicuri libri octo Lugduni 1647. 4. — *Eiusdem* Animadversiones in Diogenem Laërtium de vita et philosophia Epicuri, Lugd. 1649. fol. — *Eiusdem* Syntagma philosophiae Epicuri, Hagae Comit. 1659. 4. *Io. Conr. Schwartzii* Iudicium de recondita Theologia Epicuri vulgo Atheis annumerati, Altorfii 1718. Cuius dissertationis excerpta dedit, suo iudicio interposito, *Schneiderus* in Commentario ad duas Epistolas Epicuri a se editas.

---

*) V. c. Disp. Tusc. II. 3. (de Epicureis) Quamobrem quoniam, quemadmodum dicant, ipsi non laborant: cur legendi sint, nisi ipsi inter se qui idem sentiunt, non intelligo. Nam ut Platonem reliquosque Socraticos — legunt omnes, etiam qui illa non approbant, aut non studiosissime consectantur; *Epicurum* autem et *Metrodorum* non fere praeter suos quisquam in manus sumit: sic hos etc.

**) Fabricii verba sunt in B. Gr. T. III. p. 593.

§. 74.

Epicurum et *Zenonem* aetate aliquantum antecessit *Pyrrho* Eleus, ex pictore philosophus, circiter Ol. CXI. 1. a. Ch. 336. florens: qui quum σκέψιν i. e. artem de re qualibet proposita, inventis in utramque partem rationibus, disceptandi, a philosophis Eleaticis, Sophistis, Megaricis, Academicis, iam ante traditam, (cf. Seneca Ep. LXXXVIII. 36 sq. ibique Ruhkopf.) perficeret, sensibusque pariter ac rationi omnem veritatis cognoscendae facultatem, certamque qualemcunque scientiam prorsus abiudicaret tolleretque: philosophorum familiam duxit, qui modo a sectae auctore *Pyrrhonii*, modo a philosophandi ratione *Sceptici*, etiam *Aporetici* (ἀπορεῖν), *Ephectici* (ἐπέχειν) ac *Zetetici* (ζητεῖν) cognominabantur. Ipse *Pyrrho* quidem, quamquam propemodum nonagenarius decessit, nihil scripti reliquit; sed opiniones eius atque doctrinam litteris mandarunt discipuli et sectatores, inter quos *Nausiphanes*, magister Epicuri, Senecae memoratus loco laud. et Diogeni Laërt. IX. 69 cum not. Menagii, *Timon Phliasius*, *Aenesidemus*, et multis annis post *Sextus Empiricus*, *cuius exstant scripta* infra enarranda, principem tenent locum.

Timonis certe Phliasii (Phliunte orti, agri *Sicyonii* oppido in Peloponneso), *Ptolemaei Philadelphi* aetate clari circa Ol. CXXVII., multa scripta ferebantur, nullum celebrius, quam *carmen satyricum* ex perpetuis constans *parodiis*, in tres libros divisum, et metro heroico sub *Sillorum* (Σίλλοι) nomine compositum, quo *philosophos* maxime *dogmaticos* iocis atque dicteriis perstrinxit multoque perfricuit sale. Supersunt fragmenta carminis huius irrisorii, ab *H. Stephano* in *Poësi philosoph.* edita, a *Brunckio* etiam *Analectorum* T. II. p. 67. inserta, quae integri operis iacturam minime compensare queunt. Cf. *Dan. Heinsii* liber de Satira Horatiana p. 133.

Diogenes Laërtius IX. 61–116. — *Sexti Empirici* Pyrrhoniarum hypotyposeon libri III. — *Aristocles* ap. Eusebium Praep. Evang. XIV. 18. — *Bayle* Dict. voce *Pyrrhon.* — *C. F. Staeudlin* Geschichte u. Geist des *Skepticismus* Lipsiae 1794. 8. T. I. p. 281–308. — *Christ. Weissii* Comm. de Scepticismi causis atque natura. Lipsiae 1801.

§. 75.

Dum ferverunt sic Athenis *philosophiae* et *historiae* studia, viguit ibidem *novum carminis genus*, quod ex *epico* atque *lyrico* ortum mixtumque, in utriusque, iam tum studiis minus celebrati, locum successit. Ut enim Graecorum *epos tragico dramati* condendo materiam suppeditasse dubitari nequeat; ut idem *cum Rhapsodorum arte* coniunctum, dramatis formae et actioni scenicae praeluserit: primae tamen *tragoediae Graecae* origines a *Bacchi festis* sive *Dionysiis* atque *Choro*, qui in dei honorem *dithyrambos aliosque extemporales lusus*, corporis motu gestuque comitante, ad instrumenti sonos musici funderet, omnium post Aristotelem *) sententia, repetendae sunt. Tripudiantis huius choreae cantibus et ludicris inconditis (αὐτοσχεδιάσματα), longo tempore interiecto, sollertioris ingenii nescio quis *interlocutoris* vel *unius* partes *histrionis* adiecit, qui, dum chorus a cantu requiesceret, aliquid *solus mimice narraret*, aut *cum choro colloqueretur*. Inventionis huius laus communi quadam veterum opinione ad *Thespin* Atticum, ex Icaria vico oriundum, Soloni et Pisistrato aequalem, refertur: quo tamen ipso neque *tragoediae* ille inventor continuo habendus erit, et facti huius fama ad *solos Athenienses* spectat, non ad *Graeciam universam*. Choreas enim et ludicra et fabularum primordia, multis ante Thespin annis, in aliis innumeris Graeciae, Asiae minoris, Italiae, Siciliae urbibus, in Bacchi vel Cereris honorem agitata fuisse, quum per se probabile fit, tum scriptorum veterum et monumentorum fide atque auctoritate probatur. Unde iure quodam Dorienses Peloponnesii, inque his *Sicyonii* tragoediae inventionis laudem sibi vindicare poterant. Vid. Aristot. Poët. 3. ibique Hermannum. Herodot. V. 67. Themistium Or. XIX. p. 487. Nec prorsus absurde *Epigenes Sicyonius*, sextus decimus ante Thespin, tragoediae auctor perhibetur *Suidae* (v. Θέσπις et Οὐδὲν πρὸς Διόνυσον),

*) De Poëtica c. 4. cf. Diog. Laërt. III. 56. et *Hermann* ad Aristot. de Poët. p. 107.

quique eum exscripserunt, *Photio* et *Apostolio* Grammaticis. Cf. *Boeckhius* in *Staatshaushaltung d. Athener* T. II. p. 363 sq. qui vel *singulare quoddam genus lyricae tragoediae pariter atque comoediae*, *ante et una cum dramatico*, Atheniensibus proprio, *apud Dores Aeolesque viguisse* censet. Inventi autem perfectio et absolutio — quae et *iustae fabulae* cernitur *descriptione*, et *argumenti serii* ac *iocularis servato discrimine*, eiusdemque *unitate*, tum *dictionis gravitate*, *elegantia*, *ornatu* et *numeris* — fortasse *unis* debetur *Athenis*. Et hactenus post *Phrynichum*, Thespidis discipulum, qui *cantibus* (*μέλεσιν*) et *saltationibus* (*ὀρχήσεσιν*) maxime excelluit, et de cuius dramate, *ἅ λ ω σ ι ς Mileti*, legendus est Herodotus VI, 21., *Aeschylus* tragoediae, hoc est fabulae, quae hoc nomine digna sit, inventionis gloriam meretur; quippe qui addito *secundo histrione*, et *primarum partium* in dramate *constitutione*, *princeps argumentum* et *diverbium* induxit, *chori cantus imminuit*, *iocos scurriles ac petulantiam* a cothurni gravitate alienam *removit*, aliaque utiliter providit, quae ad histrionum et scenae facerent ornatum.

Bentleii Opuscula Philologica p. 300. *Böttigeri* Quatuor aetates rei scenicae apud Veteres prim. lin. design. Vimariae 1798. 4. — *Fr. Chr. Dahlmanni* Primordia et successus veteris Comoediae Atheniensium cum tragoediae historia comparati. Hafniae 1811. 8. — *A. W. Schlegel* Vorlesungen über dramatische Kunst u. Litteratur. Heidelb. 1809 sq. II Voll. 8. — *Car. Pfaffii* Tragoediae Graecae primordia et progressus. Tübing. 1814. 4. (Marchio *I. Hausius*) De dramaticae poëseos apud Graecos origine — in Eiusdem *Poëticae Aristotelis nova versione* etc. Panormi 1815. 8. — *G. Schneiderus* De Originibus Tragoediae et Comoediae Graecae. Vratislaviae 1818. 8. — *Genelli* Das Theater in Athen. Berolini 1818. 4.

§. 76.

Iam cognita dramatis graeci origine, facile erit ad intelligendum, quid sit, quod *Chori*, cuius nomine hinc saepe utuntur veteres ad *totam fabulam* designandam, in fabulis antiquissimis *primariae partes* fuerint; lusus autem isti extemporales, ex quibus certa primo sermonum argumenta (*λέξις*), tum fabulae, ab histrionibus, adstante Choro, actae per diverbia, sensim

prodierunt, quum a *primario chori argumento et consilio alieni haberentur*, *episodiorum* (*ἐπεισοδίων*) nomen acceperint*), idque vel tum servarint, quum *episodia* haec a Sophoclis, qui perfecit tragoediam, maxime aetate *principem fabulae locum* obtinerent, *Choro* autem, a quo omnis ratio scenae processit, et *sine quo ne cogitari quidem tragoedia potuit*, non nisi *partes* relinquerentur *secundariae*. Sed alia plura memoratu digna in re scenica veterum observantur, quae quo referas, tantum monstrata dramatis origo docere potest. Ex quo genere est etiam, ludos scenicos, utpote a choreis sacris in deorum festis profectos, religionum et cultus deorum partem praecipuam habitos, hinc Athenis in *Dionysi* seu *Bacchi* honorem, in triplici huius numinis festo, *Dionysiis magnis* sive *urbanis*, *ruralibus* et *Lenaeis*, nullo non tempore magnificentissime celebratos esse, neque *theatra* solum, in templi Baccho conditi vicinia exstructa, *eidem deo sacra*, sed etiam *totum artificum scenicorum ordinem* cum *poëtis* qui fabulas docerent,. *Bacchi tutelae* et praesidio commendatum fuisse.

H. A. L. Heerenii Diss. de Chori Graecorum tragici natura et indole Gotting. 1784. 4. — *C. D. Ilgenius* in libello: Chorus Graecorum qualis fuerit, et quare usus eius hodie revocari nequeat. Lipsiae 1788. 8. posthac inserto eiusdem viri docti Opusculis var. philologicis, Erfordiae 1797. 8. T. I. p. 45-88. — *C. Lachmanni* de Choreis systematis Tragicorum Graecor. libri IV. Berolini 1819. 8. — *W. Süvern* in lib. qui inscribitur: Ueber Schillers Wallenstein in Hinsicht auf griechische Tragoedie, Berol. 1800. — *Casaubonus* de Satyr. poësi l. 5. ad Athenaeum V. p. 218 D. ad Theophrasti Char. 3. — *Seldenius* in Marm. Oxon. p. 166 sqq. — *Ruhnkenius* in Auctario Emendatt. Hesychii ed. Alberti T. II. ad voc. *Διονύσια*. — *Oderici* Ep. de marmorea Didascalia in urbe reperta, Romae 1777. cuius censuram dedit *Wyttenbachius* in Biblioth. Critica P. VII. pag. 41 sqq. et P. XII. pag. 58-60. — *Barthelemius* in Mem. de l'Acad. des Inscr. T. XXXIX. p. 133 sqq. — *Spaldingii* Diss. de Dionysiis Atheniensium festo, inserta Commentatt. Acad. Reg. Scient. Berolin. annor. 1804-1811. Class. histor. Philolog. p. 70 sqq. — Die alte komische Bühne in Athen dargestellt von *P. Fr. Kanngiesser*, Vratislav. 1817. 8. pag. 205—336. — *Boeckhii* Comm. Vom Unterschiede der Attischen Lenäen, An-

*) Aristot. de Poët. c. 12. *Ἐπεισόδιον δὲ μέρος ὅλον τραγῳδίας τὸ μεταξὺ ὅλων χορικῶν μελῶν.* *Episodium pars integra tragoediae, quae est inter duas chori cantiones integras.*

thesterien, u. ländlichen Dionysien, inserta Commentatt. Acad. Reg. Scient. Berolin. annor. 1816—1817. Classi Histor.—Philolog. pag. 47-125.

§. 77.

Extemporalia vero illa Chori ludicra, ex quibus *tragoediam*, proprie sic dictam, paulatim emersisse diximus, duplici insuper fabularum generi originem dedisse videntur, quarum altera *comoedia*, altera *drama* vocatur *satyricum*. *Huius* certe nomen ductum esse constat a Choro, qui *Satyrorum*, Bacchi satellitum, *habitu* incederet. Sed levibus his et inconditis personatorum Satyrorum iocis *fabulae Satyricae* formam *primus* accommodavisse, et *Satyros* Athenis *docuisse* fertur *Pratinas Phliasius*, Aeschyli demum temporibus. v. Suidas v. *Πρατινας* et Acron ad Horatii A. P. p. 579. Exinde novum hoc fabulae genus, in quo personarum gravitas argumenti hilaritate salsisque Satyrorum dicteriis quasi temperata fuisse videtur, Atheniensium populo ita placuit, ut, qnum *choragorum* pariter atqne *poëtarum*, qui *choros tragicos comicosve*, i. e. tragoedias et comoedias in scenam producerent, *commissiones* quaedam, sive concertationes institutae essent, *tragici poëtae* de praemio certare lege tenerentur *quatuor* fabulis *simul* editis, quarum *tres*, *tragoediae*, argumenti fere coniunctionem quamdam habentes, ut nobilissima Aeschyli *Orestias*, *quarta*, *Satyri* i. e. *drama* esset *satyricum*. Quem morem vocabula passim obvia *τετϱαλογια* (dramatica) et *τϱιλογια* (tragica) respiciunt. Cf. Diogenes Laërt. III. 56 sq. Schol. Aristoph. Ran. 1155. — Poëtae autem dramatici *antiquiores* non solum fabulas suas ipsi *egerunt*, verum etiam *institutores* et *magistri* fuere, non tam *chori* — quem et nutrire, et remunerari, et per *χοϱοδιδάσκαλον* instituere, et vestibus atque coronis suo sumtu instruere debuit civium opulentiorum is, qui *Choragi* partes receperat — quam *histrionum*, quorum *tres principes sortitione* quidem facta coram Archonte accipiebant, sed ea lege et conditione, ut pro arbitrio suo quas vellent partes singulis distribuerent. Quam ob rem poëtas, qui ederent fabulas, eas *docere*, *δι-*

δάσκειν δράματα, earumque *διδασκάλους* i. e. *doctores*, *magistros*, utriusque sermonis scriptoribus vulgo dici appellarique tralaticium est. Ducta hinc vox *Διδασκαλία*, quae, quum initio carmen vel fabulam a poëta conditam et institutionem scenicam significaret, serius etiam *libellum* designavit, quo fabularum census et argumenta, quoque loco et tempore, quove eventu vel successu eae actae fuerint, quinam eas poëtae docuerint, qui egerint histriones, quis chorum dederit, et horum similia continerentur. Cuius generis libros ab *Aristotelis* inde tempore, qui primus *didascaliam* huius argumenti scripsisse traditur, multi inter Grammaticos Alexandrinos, ut *Callimachus*, *Aristophanes Byzantius*, *Aristarchus*, *Apollodorus*, *Eratosthenes*, *Crates* aliique confecerunt, haud sine magno litterarum Graecarum reique scenicae Graecorum historiae detrimento deperditos. Cf. Boeckhius in Commentat. laud. p. 86 sq.

Aristoteles de Arte Poëtica cum commentariis *G. Hermanni* Lipsiae 1802. 8. — Aristotle's Treatise on Poëtry, translated with notes etc. by *Thomas Twining*, London 1789. 4. — *Brumoy* in Théâtre des Grecs Vol. I. — Voyage d'Anacharsis en Grèce, chap. 69–71. — *Dubos* Reflexions critiques sur la Poësie et sur la Peinture T. IIItius Paris. 1770. 12. — *Boettigeri* prolusio: Quid sit, docere fabulam? Vimariae 1795. 4. — *Eiusdem* De Actoribus primar. secundar. et tert. partium, ibid. 1797. 4. (coll. Prolusione de — *Tertiarum partium actore sive Tritagonista* ad calcem Philoctetae Sophoclis, Vilnae 1806. 8.) — *Eiusdem* liber germ. *Ueber die Furienmaske*. Vimariae 1801. 8. — *Godofr. Hermanni* Progr. De compositione tetralogiarum tragicarum. Lipsiae 1819. 4. — *March. Hausii* Diss. De tragoediae officio, sive de purgandarum animi affectionum lege, ab Aristotele tragoediae iniuncto, Palermi 1813. 8. — *Bouterwekii* Comm. De Iustitia fabulosa, ad rationem tragoediar. graecarum philosophicam atque politicam pertinente, in Comm. Soc. Reg. Gotting. noviss., cuius argumentum ipse auctor exposuit in Ephem. Gott. 1813. p. 1169 sqq.

§. 78.

Adumbratis sic tragoediae originibus, de incrementis quae cepit Athenis, triumvirorum, Aeschyli, Sophoclis et Euripidis ingenio artique imprimis debita, nunc videndum erit. *Aeschyli* quidem *Eleusinii* plura quae huc spectant merita — quibus etiam *personarum* sive *larvarum inventio* addi potest (Horat. A. P.

278.) — supra commemoravi §. 75. Floruit is *quingentis* ante Ch. annis, circa Ol. LXX. 1. proeliisque in campis Marathoniis, ad Salaminem et Plataeam, fortiter pugnans interfuit, *Cynegiri* illius *frater*, qui animum intrepidum patriaeque amore flagrantissimum pulcherrima morte probavit (Herodot. VI. 114.). Provectior aetate, (ante Olymp. LXXVIII. 2.) quum a Sophocle, tum iuvene, tragoediarum certamine victus esset, ad Hieronem regem Syracusas concessisse dicitur, ibique, novem et sexaginta annos natus, diem obiisse supremum Ol. LXXXI. 1. a. Ch. 456. *). Argumenta tragoediarum, si a *Persis* recedas, e *cyclo epico* componens, in fabulae tractatione Homerum praecipue imitandum sibi proposuit, ita ut dramata sua *epularum Homericarum frustula* appellare ipse soleret. Omnino antiquior dramatis forma in poëtae huius fabulis comparet. Partes *Chori*, qui animi sensus affectusque lyricis exprimit cantibus, in plerisque insignes, in nonnullis primariae sunt. Reliqua *rerum gestarum narratione* fere absolvuntur. *Aguntur* pauca, eaque haud artificiose perplexa, brevissima via ad exitum properant. Sermo grandis, sublimis, saepe abit in tumorem, ut dithyramborum furor nondum deferbuisse videatur. Enimvero menda et maculas has, partim ab ingenii incredibili magnitudine profectas, partim iuvenili, quae tum erat, dramatis aetati condonandas, poëta noster summis compensavit virtutibus; lyrici quippe spiritus audacia, imaginum et phantasmatum sublimitate, orationis uberrima copia, soli Pindaro, aequali suo, comparandus: idem in personarum quas induxit moribus adumbrandis paene unicus. Effecit Aeschylus in tragoedia, quod non multo post in sculptura *Phidias*, cuius signa simplicitate, magnitudine, specie augusta et humanam longe superante, summam obstupefactis animis admirationem iniicerent, necdum tamen eosdem pulchri ac venusti lenociniis delinirent. —

E magno fabularum numero, quas docuisse, decies ter victor, fertur Aeschylus (75 innotuere), prae-

---

*) Secundum marmor Arundel. quocum consentit Schol. Aristoph. Acharn. 10. Olympiade LXXX. 1.

ter deperditarum *nomina* et *fragmenta*, *septem* supersunt *tragoediae*, sed ne hae quidem ab omni immutatione, vel ipsius poëtae manu, vel filiorum et cognatorum studiis illata, immunes. Vid. Quintil. Inst. Or. X. 1. 66. cf. *Boeckhius* in libro didascalico: Graecae Tragoediae Principum, Aeschyli, Sophoclis, Euripidis, num ea quae supersunt et genuina omnia sint, et forma primitiva servata, an eorum familiis aliquid debeat ex iis tribui. Heidelbergae 1808. 8. p. 31-34. et quae sequuntur. Septem vero illae sunt: 1) *Prometheus vinctus* (δεσμώτης) *in rupe Scythiae Europaeae*, distinguendus a duplici fabula cognomine eiusdem poëtae, quas tempus delevit: altera *satyrica*, *Prometheo ignifero* (πυρφόρῳ vel πυρκαεῖ), altera item *tragica*, *Prometheo soluto* (λυομένῳ), in qua Titana, ad *Caucasi* iugum religatum, Hercules e vinculis liberare debuit, quamque ab *Accio*, Romano poëta vetustissimo, latinam factam esse quum aliunde constat, tum ex huius fabulae loco quem exscripsit Cicero Tusc. Disp. II. 10. 2) *Septem Duces adversus Thebas* (Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβαις), notissimum ex *Thebaïde* argumentum, quod in *Phoenissis* suis denuo tractavit *Euripides*. 3) *Persae*, a Choro dicta fabula, in victoriae de Xerxis copiis navalibus apud Salaminem reportatae composita memoriam. — 4—6) Trilogia, *Orestias* dicta, (v. Genelli Theater zu Athen p. 158sqq.) quam efficiunt *Agamemnon*, a Troia redux, Clytemnestrae et Aegisthi insidiis oppressus; *Choëphori* (Χοηφόροι) sive *Inferias ferentes* ad Agamemnonis tumulum, a virginum choro denominata fabula, eiusdem argumenti ac *Sophoclis Electra*; *Eumenides* sive *Furiae*, a Choro Dirarum dictae, quae Orestem matricidam exagitant, causam Athenis coram Areopago dicentem, et Minervae calculo a supplicio liberatum. 7) *Supplices* (Ἱκέτιδες) sive *Danaïdes*, quae una cum patre Danao ex Aegypto profugae, Argos Peloponnesi, patriam antiquam, petunt, Argivorumque auxilium et praesidium contra Aegyptum, Danai fratrem, eiusque filios implorant et obtinent. — Quum vetustior tragoedia non nisi *uno episodio* inter duo Chori cantica constitisse videatur; Aeschylus in dictis modo fabulis actionem per *tria* quidem episodia vel *actus* disposuit, Choro sin-

gulis intercinente, sed tamen, a pristina dramatis forma minus recedens, sedulo curavit, ut in quovis episodio *nova persona* prodiret.

Codicum mss, quorum qui omnes septem A. tragoedias continent sunt rarissimi, notitiam dedit *Harlesius* ad Fabric. T. II. p. 184 sqq. — Neque ante *P. Victorii* editionem, Parisiis ex officina H. Stephani 1557. 4., satis integer fabularum Aeschyli contextus typis impressus exstitit. Nam *princeps* editio *Aldina*, Venetiis 1518. 8. et, quae eam insecuta est, *Hadr. Turnebi* illa Paris. 1552. 8., *sex* tantum tragoedias continuerunt, *Agamemnone* parte truncato, et cum *Choëphoris* confuso. Utrumque drama separavit quidem *Franc. Robortellus*, Criticus insignis, Venetiis 1552. 8.; sed lacunam in Agamemnone e duobus libris mss. primus suppletam dedit *Victorius*. — *Guil. Canteri* accurata et emendata editione, quae Antverpiae 1580. 12. prodiit, nititur illa quam *Thomas Stanleius* vulgavit, cum vers. lat., *Scholiis Graecis*, dramatum deperditorum *Fragmentis* et doctissimis commentariis, Londini 1663. fol.; nuper repetitam eiusdem Stanleii curis secundis, ex eius autographo, cum lectt. varr. plurium libror. mss. et notis VV. DD. crit. ac philolog. suisque, a doctissimo *Sam. Butlero*, Cantabrigiae 1809–17. IV Voll. 4. et VIII. 8. Contextum verborum Stanleianum sine ulla fere mutatione expressit *De la Porte du Theil* Parisiis 1795. II Voll. 8. una cum versione *Gallica*, quae etiam inserta legitur libro pervulgatissimo: *Théâtre des Grecs* par le *P. Brumoy*. Nouvelle edition, Paris 1785 sqq. XIII Voll. 8. Ad interpretationem poëtae difficilioris multum conferunt praestantes eruditissimi *Ch. G. Schützii* editiones cum variet. lect. et commentario perpetuo; *prima* Halae 1782—94. III Voll. 8 mai., *secunda* ibidem 1799—1807. et *tertia* 1809—1811. totidem tomis, 8. quartus, *Scholia Graeca* continens, hoc ipso anno (1821) prodiit ibidem. Ab eodem *minor* Aeschyli editio, et nova recensio, adiecta versione latina, parata est ibidem 1800 sqq. II Voll. 8. — Criticae editiones sunt 1) *Porsoniana*, quae a *Porsono* iam 1794 curata, Londini et Oxoniae demum prodiit 1806 graeco-latina, duobus tomis, forma oct., editoris tamen nomine non adiecto, eademque nulla nec an-

notatione nec praefatione sagacissimi Critici instructa. In splendida autem editione *Glasguensi*, quae prodiit 1795 forma max., et ad quam editiones *Lipsienses* apud Tauchnitz. et Weigelium 1812. duodenis expressae sunt, nullae Porsoni partes habentur. 2) *F. H. Bothii*, subiecta lat. vers. et brevi annotatione, Lipsiae 1805. oct. mai. 3) Nuperrima, a *Car. Iac. Blomfieldio*, incepta 1810, ad fidem librorum mss. emendata, cum notis et glossario; cuius *Prometheus* secundum prodiit Cantabrigiae 1812. *Septem adv. Thebas* ibid. eod. a. et *Persae* ibidem 1814. et secundum 1818 — *Agamemnon* ibid. 1818. 8. octonis. Verborum contextus est *Porsonianus*, illius editionis quam 1806 lucem vidisse diximus.

Prometheum, *Persas* et *VII ad Thebas*, cum Sophoclis Antigona et Euripidis Medea, emendata et nitida editione exhibuit *Rich. Phil. Brunckius*, Argentorati 1779. 8. — *Eumenides* pro novae recensionis tragoediarum A. specimine edidit *G. Hermannus* Lipsiae 1799. 8. *Choëphoros* cum canticorum chor. divisione Burneiana *Youngius*, Edinburgi 1811. — Easdem *Conr. Schwenkius* Lipsiae 1820. 8. — *Prometheum* cum introductione germ. *Andr. Neubigius*, Norimb. 1816. 8. *Septem c. Thebas Conr. Schwenkius* Trai. ad Rhen. 1818. 8.

Converterunt universas Aeschyli fabulas *gallice*, *De la Porte du Theil*; *anglice*, *Potterus*, Londini 1777. 4. *germanice*, *I. T. L. Danzius*, Lipsiae 1805–1808. II Tomis. 8. et *G. Fähsius* ibid. 1809. 8. — *Quatuor*, Prom. Sept. c. Th. Pers. et Eumen. *Fr. L. Com. a Stolberg*. Hamb. 1802. 8. — Prometheum, Persas et Choëphoros *Wielandus*, *Iacobsius* et *Conzius* in Mus. Attico III. 3. et IV. 1. — Agamemnonem, post *Halemium* et *Ienischium*, *C. Ph. Conzius* Tubing. 1815. 8. et *Wilhelmus de Humboldt*, Lipsiae 1816. 4. Septem c. Thebas *I. W. Süvern*, Halae 1797. 8. Eumenidas idem *Conzius*, Tubing. 1816. 8.

F. C. Petersen De Aeschyli vita et fabulis. Hafniae 1816. 8. — *Fr. Iacobsi* Aeschylus, in *Nachträgen zu Sulzer* T. II. p. 391. — *P. C. Levesque* Considerations sur les trois poëtes tragiques, in Mem. de l'Institut. T. I. p. 18 sqq. — *Heeren* über die dramatische Kunst des Aeschylus. in Bibl. d. ält. Litt. u. K. Tom. VIII. — *Car. Burney* Tentamen de metris ab Aeschylo in choricis canticis adhibitis, Cantabrigiae 1809. 8 mai. — *Heinr. Blümmer* Ueber

die Idee des Schicksals in den Tragödien des Aeschylus, Lipsiae 1814. 8. *Fr. L. Abreschii* Animadversionum ad Aeschylum libri duo. Mediol. 1743. 8. — *Beni. Heathii* Notae sive lectiones ad — Aeschyli, Sophoclis, Euripidis — dramata et deperditor. reliquias. Oxonii 1762. 4 mai. — *G. Hermanni* Dissertationes academ. 1) *De choro Eumenidum.* 2) *De Aeschyli Persis.* 3) *De Aeschyli Glaucis* (*Potniensi* tragoedia, et *Pontio*, dramate Satyrico). 4) De Aesch. *Danaidibus* Lips. 1820. 4. — *Eiusdem* observationes criticae in Aeschylum et Euripidem Lips. 1798. 8. *Commentarii Soc. Philolog. Lips.* T. II. P. 2. T. III. P. 1. — *Henr. Vossii* Curarum Aeschylearum Specimen I. Heidelbergae 1812. 4. — *C. F. Wunderlichii* Obss. criticae in Aeschyli tragoedias, Gotting. 1809. 8. — *C. G. Siebelis* de Aeschyli *Persis* diatribe, Lips. 1794. 8. coll. *Schützii* Progr. de *Persarum* tragoediae A. forma et consilio, Ienae 1794. — *Le Grand* Specimen Obss. in Aeschyli *Agamemnonem*, Basileae 1778. 8. cf. *Wyttenbachii* Bibl. Crit. T. I. P. 3. pag. 107. — *G. F. D. Goesii* Comment. in Aesch. *Agamemnonem* Sect. I. et II. Erlang. 1794. 8. — *C. A. L. Federi* Comm. in Agamemnonis Aeschylei carmen epodicum primum. Heidelb. 1819. 8. — *F. C. Petersenii* Obss. in *Agamemn.* Aesch. Particula prior, in *Fr. Münteri* Misc. Hafniensibus T. I. Fasc. 2. Hafniae 1818. 8. — *Fr. Passovii* Meletemata critica in Aeschyli *Persas*, Vratislav. 1818. 4. — *A. Wellaueri* Commentatt. Aeschylear. Specimen Vratislav. 1819. 8.

§. 79.

Personarum, sententiarum atque orationis granditatem et sublimitatem, qua Aeschylus excelluit, mirae pulchritudinis, decoris ac venustatis illecebris temperavit, artisque subtilioris moderamine usus est *Sophocles* Atheniensis ex pago Colono, triginta circiter annis minor Aeschylo, natus Ol. LXXI. 2. a. Ch. 495. Quem sedecim annorum iuvenem, et formae pulcherrimae, in solemni pompa ob victoriam Salaminiam ducta, victoriae Genium saltasse ferunt, et hymnum epinicium ad lyram cecinisse. V. Athenaeus I. p. 20. Virum autem tanti fecerunt Athenienses, ut cum Pericle ducem belli contra Samios Ol. LXXXIV. 4. gesti crearent. Tetralogiam primam, cuius *Triptolemus* fuit satyrica fabula, docuisse sex et viginti annos natus idem perhibetur, Olymp. LXXVII. 4., Aeschyli in certamine poëtarum victor; ultimam, *Oedipum in Colono*, paene nonagenarius. V. Cic. de Senect. c. 7. Ex vita discessit Ol. XCIII. 3. In tragicorum concertationibus plus quam vicies omne tulit punctum, Musaeque tragicae principatum non olim solum tenuit, sed adhuc tuitus est. Tanta enim in eius fabulis cernitur

lectissimi argumenti dignitas, tantum dispositionis artificium, tanta personarum principum granditas, morum quadam humanitate ac mansuetudine temperata; tam insignis in animi sensibus et affectibus exprimendis veritas, rebus, temporibus, personis nunquam non accommodata; tantus orationis in summa simplicitate cultissimae nitor, ubertas, vis atque numeri: ut multorum ingeniorum eximiae virtutes in uno hoc poëta admirabili quodam foedere consociatae videantur. Plurima vero in tragoedia Graecorum a Sophocle utiliter innovata esse, nisi res ipsa doceret, e summa fabularum eius praestantia recte colligeres. Neque enim *binis* solum *actoribus*, ab Aeschylo institutis, *tertium* adiecit, *scenaeque reperit ornatum* (Aristot. Poët. c. 4.); sed *actioni* praecipuas fabulae partes assignans, *episodiorum numerum auxit*, *Chori* vero *partes imminuit*. Quem quum mala, quibus principes fabulae personae opprimuntur, hactenus solum attingant, ut pietatis, amicitiae, officii necessitudine cum illis coniunctus, miseratione permoveatur, afflictos erigat, consoletur, moneat, deorum auxilium imploret vel laudes praedicet, omninoque fortunae, quum adversae, tum secundae, testis sit, ab humanitatis sensu et officio haud alienus: *cantica* Chori in fabulis Sophocleis et multo Aeschyleis breviora sunt, et sedatiores produnt affectus, neque episodia tantum excipiunt, sed commodis locis saepe inseruntur diverbiis.

Sophoclis *plus centum viginti* fabulae tragicae et satyricae ferebantur: ex quo numero tamen, praeter *septemdecim spurias*, *quadraginta* vel *unam* et *quinquaginta*, quae *minoris Sophoclis*, nostri Tragici nepotis, fuissent, eximendas esse, ita ut, ad summum, *pauca ultra septuaginta* dramata fecisse putandus sit, post *Petitum* (Legg. Att. p. 70 sqq.) luculenter demonstravit doctissimus *Boeckhius* in libro didascalico laudato Cap. VIII. et IX. p. 100. sqq. Tempus *septem* pepercit, quae sunt: *Aiax flagellifer* (*μαστιγοφόρος*), s. *lorarius*, *Electra*, *Oedipus rex*, *Oedipus in Colono*, *Antigona*, *Trachiniae*, *Philoctetes*. *Deperditorum nomina* et *fragmenta* satis numerosa (cf. Fabricius T. II. p. 203. sqq.) nemo diligentius investigavit, ac sollertius recensuit emendavitque quam *Brunckius* in Tragici huius editio-

ne. *Clytemnestrae* fragmentum, quod nuper (Mosquae 1805. 4.) sub Sophoclis nomine vulgavit *Matthaei*, tanto poëta prorsus indignum, multisque de causis spurium habendum esse nemo dubitet. Vid. praeter Ephemer. litter. Vilnenses 1806. Nr. VIII—X. *Eichstadium* in progr. Acad. Ienae 1805. fol. et *C. L. Struvium* in nova centonis miserrimi huius editione Rigae 1807. 8— Praeterea Sophocli a Suida etiam tribuuntur *Elegiae*, *Paeanes* seu Hymni, et liber pedestri sermone scriptus *de Choro tragico*; quae aetatem haud tulerunt.

Codices mss. Tragoediarum Sophoclis, recentioris aetatis plerosque, enumerat Fabricius B. Gr. T. II. p. 215. sqq.— *Editio princeps* est *Aldina* Venetiis 1502. 8. sine commentariis graecis sive *Scholiis*, quae, seorsum edita, prodierunt demum Romae 1518. 4. Novam contextus graeci recensionem, seu potius depravationem, ad Codicis a Demetrio Triclinio emendati fidem, cum eiusdem Scholiis Graecis, quae ab illis Romae editis diversa sunt, instituit *Adr. Turnebus* Parisiis 1553. 4. Insequuntur editiones *H. Stephani* cum Scholiis utrisque et notis *Camerarii* suisque, 1568. 4.— *Canteri* Antverpiae 1579. 12.— *Johnsonii*, Oxoniae 1706. plus septies repetita; pleniores sunt Londini 1746. III. Voll. 8. tum ibid. 1758. et 1775. II. Voll. 8. cf. *Mohnikius* l. c. p. 386. not. — *Vauvillieri* Parisiis 1781. II. Voll. 4. Quibus omnibus longe praestant criticae editiones *Brunckii* cum vers. lat., Scholiis, Fragmentis et Lexico Sophocleo, Argentorati 1786. II. Voll. 4. et IV. Voll. 8. repet. ibid. 1788. et rarior Brunckiana, quae ex nova editoris recognitione, cum vers. lat. et notis, deperditor. dram. fragmentis et Scholiis *veteribus* (omissis Triclinii illis et recentioribus), splendida forma, prodiit Argentorati 1789. IV. Voll. octonis.— *Sam. Musgravii* Oxoniae 1800. II. Voll. 8. et *C. G. A. Erfurdtii* Lipsiae 1802—1811. VI. Voll. 8. mai. praematura editoris morte intercepta, quam absolvet doctissimus *Seidlerus*. Idem *Erfurdtius* minorem tragoediarum Sophoclis editionem curandam susceperat, cujus, ad *optimor. libror. fidem iterum recensitae, et brevibus notis instructae*, primum Vol. *Antigonam* Lipsiae 1809. secundum *Oedipum R.* ibid. 1811. tertium, post editoris fata editum, ibidem 1817. *Aiacem*, et quartum *Electram* ibid.

1819. 8. min. continet, curante Cel. *Hermanno*, cuius doctrinae etiam reliquam huius ed. partem acceptam olim referemus. Interea novam recensionem molitus est *F. H. Bothius* Lipsiae 1806. II. Voll. 8. et iam dudum nunciatur editio Cel. *Beckii*, quae praeter Scholia gr. plurium interpretum annotationes comprehendet II. Tomis quaternis. Denique notamus coeptam nuper hoc indice: *Sophokles Tragoedien emendirt und erläutert* durch *J. G. Fröhlich* T. II. qui Philoct. Electram et Trachinias continet, Sulzbach. 1815. 8. — et Tauchnitzianam, curante *Schäfero*, Lipsiae 1810. II. Voll. duodenis. — Singularum fabularum editiones, in Scholarum usum maxime adornatae, exstant multae; praecipuae sunt *Brunckii*, *Gedikii*, *Hoepfneri*, *Koeppenii*, *Barby*, *Lobeckii*, cui praestantissima *Aiacis* debetur editio, Lipsiae 1809. oct. mai.; *Elmsleii*, qui *Oedipum R.* recensuit, et annotatt. illustravit, Oxonii 1811. 8. mai.; *Car. Reisigii*, qui *Oed. Col.* cum Scholiis vetustis hoc ipso anno edidit Ienae octonis; aliae, in his *Vilnenses* Philoctetae 1806. 8. et Trachiniarum cum animadversionibus 1808. 8. — Inter *Versiones* tragoediarum Sophoclis, primo loco commemoranda est *Latina*, ex Codice ms. facta a *Vito Vinshemio*, ac primum edita Francof. 1549. 8. deinde cum graeco contextu Heidelbergae 1597. 8. Versionem *Gallicam* omnium fabularum Sophoclis continet: *Theâtre des Grecs*. Nouv. edit. T. II—IV. Separatim edidit *De Rochefort Théâtre de Sophocle* Paris. 1788. II. Voll. 8. De *Italicis* v. *Paitoni* Bibl. degli Autori antichi p. 58sq. Adde nuperam *Ludov. Lamberti*. In *Anglicum* sermonem converterunt Sophoclem *Thom. Franklinus* Londini 1760. 4. et *Potterus* ibid. 1788. 4.; in *Germanicum*, praeter alios, *Chr. Com. Stolbergius* Lipsiae 1787. II. Voll. 8. *Fr. Astius* cum notis criticis, Lipsiae 1804. 8. mai. *G. Fähsius* ibid. eod. a. II. Voll. 8. quibus nuper accurationis laudem praeripuit *C. W. F. Solgerus*, Berolini 1808. II. Voll. 8. mai. Acc. Vita poëtae, Commentationes Notaeque. Praeterea laudentur *Oedipi R.* versio germ. *Jacobsio* auctore, in *Novo Attico Museo* T. I. P. 2. ac nuper *Adolpho Wagnero* Lipsiae 1813. 8. mai. *Trachiniarum*, auctore *I. W. Süvern* Berol. 1809. 8. mai. denique nuperrima *Philoctetae*, et fide et

elegantia praestans, auctore *H. C. Liebau*, Mitaviae 1820. 4.

G. E. Lessing Leben des Sophokles, Berol. 1790. 8. — *Fr. Jacobs* Sophokles, in *Nachträgen zu Sulzer* T. IV. p. 86. — *H. Stephani* Annotationes in Sophoclem et Euripidem Parisiis 1568. 8. — *J. J. Reiskii* Animadversiones ad Sophoclem Lipsiae 1753. 8. — *A. Matthiae* Observatt. criticae in Tragicos. Gottingae 1789. 8. — *Lud. Purgoldi* Obss. crit. in Soph. Eurip. etc. Lipsiae 1802. 8. — *Lud. Doederleinii* Specimen novae editionis tragoediar. Sophoclis Erlangae 1814. 8. — *Ejusdem* Obss. criticae in Sophoclis Oed. Col. — in *Thierschii* Actis Philologor. Monac. T. I. 1. — *Eckermanni* Commentationum Gedanensium Fasc. I. Berol. 1813. 4. — *C. Ph. Conzii* Obss. ad Sophoclis aliqua loca, praesertim ex *Aiace Lorario*. Tubing. 1813. 4. — *J. G. Jägeri* Annotationes ad Sophoclis Aiacem. Altonae 1811. 8. — Notes on the Electra of Sophocles by *Monk* and *Blomfield* — in *Museo Critico* or Cambridge Classical Researches 1812. sqq. Nr. I. II. Ibidem Nr. II. p. 141—49. Animadversiones quaedam in Fragmentorum Sophocleorum syllogen Brunckianam — *C. Fr. Wilh. Hasselbach.* Ueber den Philoktet des Sophokles. Stralsund 1818. 8. — *F. C. Peterseni* Obss. in Sophoclis tragoediam q. i. *Oedipus Rex*, Hafniae 1819. 4. mai.

§. 80.

Tertius tragicorum, qui principes habentur, *Euripides*, sedecim annis iunior Sophocle, anno et die pugnae Salaminiae, in insula cognomine e parentibus Atheniensibus natus (Ol. LXXV. 1.) *Prodicum Ceum* in Rhetoricis, *Anaxagoram* vero in philosophia praeceptores habuit, et cum *Socrate*, aliquanto se iuniore, perquam familiariter vixisse dicitur. E studiis his oratoriis ac philosophicis ad subtiliorem colloquendi rationem instituendam, crebrasque sententias et philosophemata in fabulis serenda plurimum traxit praesidii: unde oratoriae artis studiosis Euripidis lectionem tantopere commendat Quintilianus X. 1. 67. Sed tamen et locis alienis, et merae ostentationis causa, pro tragico poëta saepe oratorem vel rhetorem se gessit Euripides et philosophum; quumque motuum animi et affectuum, imprimis molliorum, ut amoris, desiderii, pietatis, moeroris, vividissima declaratione maxime excelleret, ut vel hinc *τραγικωτάτου* poëtae nomen meruerit: in miseratione commovenda summum ac paene unicum tragoediae finem posuisse videtur, quo omnem dramatis rationem referret, et cuius causa argumenti unitatem et aptam fabulae descriptionem rerumque gestarum

ordinem susque deque haberet *). Quo magis etiam intelligitur fabularum Euripidis *forma epica*, quam, tragoediae incunabulis propriam, in plerisque a poëta nostro retentam esse, et *Prologorum*, quibus totum fabulae argumentum in ipsius principio statim ab actorum aliquo accurate exponitur, *inventio*, et amplissimae *narrationes* toties inductae luce clarius demonstrant. *Chori* denique partes plerumque sic comparatae sunt, ut magis ad fabulae ornatum adiectae esse videantur, quam cum eius argumento cohaerere: unde saepe fit, ut cantica paulo longius repetita, neque rebus satis apta sint quae aguntur, nec personis accommodata. Sed vel sic ingeniosissimum hunc aeque ac dulcissimum poëtam, praeter virtutes quas supra commemoravi, maxime commendant ingenii ac dictionis acumen, verborum delectus et admirabilis copia, sermonis puritas, perspicuitas, nativa elegantia et summa suavitas. — Ceterum extrema ille vitae suae tempora apud Archelaum Macedonum regem *Pellae* transegisse, ibique fato, ut vulgo tradunt, acerbo periisse dicitur, eodem anno, quo subinde provectior aetate, idemque ingenio sublimior et praestantior arte, Sophocles Atticae scenae ereptus fuit, Olymp. XCIII. 3. a. Chr. 406.

Fabulae Euripidis tragicae et satyricae *quinque* et *septuaginta* a Varrone apud Gellium (XVII. 4.) numerantur, haud omnes genuinae, plures autem vel interpolatae, vel emendatae et correctae, sive ab ipso poëta, sive ab aliis tragicis, maxime *Euripide iuniore*, nostri ex fratre filio. Cf. *Boeckhius* in laud. libro didascalico, cap. XVIII. p. 225. sqq. Idem dicendum de *undeviginti* illis fabulis quae aetatem tulerunt, quarum multae, ut *Medea*, *Orestes*, *Helena*, *Iphigenia Aulidensis*, *Hippolytus*, *Bacchae*, *Rhesus*, varias sive spurii et supposititii, sive recognitionis alicuius, sive interpolationis movent suspiciones, veterum criticorum testimoniis partim confirmatas. Vide *Boeckhium* l. l. capp. XIII. XIV. XVII — XIX. et *Mohnikium* in Geschichte d. Litteratur d. Gr. T. I. p. 408—413.

---

*) Aristot. Poët. XIII 10. *Καὶ ὁ Εὐριπίδης εἰ καὶ τὰ ἄλλα μὴ εὖ οἰκονομεῖ, ἀλλὰ τραγικώτατός γε τῶν ποιητῶν φαίνεται.*

Ceterae inscribuntur: *Hecuba*, *Phoenissae*, *Alcestis*, *Andromache*, *Supplices*, *Iphigenia Taurica*, *Troades*, *Heraclidae*, *Ion*, *Hercules furens*, *Electra*, *Cyclops*, et *Danaës* initium sive *Prologus dramatis cum Chori parte*, quinque admodum et sexaginta versus, quos Euripideis longe deteriores, quid? multo inferioris aetatis partum habendum esse nobis nuper persuasit vir doctus in *Wolfii* Analectis litterariis T. II. p. 392—410. (In his *Cyclops unicum drama satyricum* est quod ex omni antiquitate ad tempora nostra pervenit.) In tragoedias *septem* tantum exstant Commentarii graeci antiqui, sive *Scholia*, ab *Arsenio* Archiep. Saec. XV. collecta, typisque primo vulgata Venetiis 1534. 8. Deperditarum nomina et fragmenta copiosa exhibet, ut alias taceam, *editio Lipsiensis* a *Beckio* curata.

Ut Codicum Mss. Euripidis, quorum censum egit Beckius in Vol. IIItio editionis modo laudatae, nullus reperitur, qui omnes fabules contineat: ita *princeps editio* Florentina a *Iano Lascari* sub saeculi XVti finem curata, eademque rarissima, (de qua conf. *F. A. Wolfii* Analecta litter. T. I. p. 472.) *quatuor* modo, Medeam, Hippolytum, Alcestin et Andromachen; *Aldina* Venetiis 1503. 8. et *Basilensis* 1537. 8. *duodeviginti* dramata continent. *Electra*, a *P. Victorio* primum vulgata Romae 1545. 8., ad reliquas superstites demum accessit in *edit. Basil.* 1551. 8. — Post *Canteri* edit. magis emendatam (Antverpiae 1571. 12.) et Commelinam (Heidelb. 1597. II. Voll. 8.) in qua *Danaës* fragmentum vel initium ex cod. Palatino primo adiectum fuit, memorandae sunt editiones *Ios. Barnesii* Cantabrigiae 1694. fol. una cum Scholiis graecis et deperditorum dramatum fragmentis: — et *Sam. Musgravii*, quae novam textus graeci, ad Codd. Mss. maxime Parisienses recensionem, lectionis varietatem, Scholia, Fragmenta multo pleniora et notas perpetuas continet, Oxoniae 1778. IV. Voll. 4. — Barnesii editionem, (in qua insunt quoque *quinque epistolae* quae sub Euripidis nomine feruntur) cum toto apparatu Musgravii, cumque commentationibus et animadversionibus VV. DD. suisque, typis repetendam curarunt *J. F. N. Morus* et *Ch. D. Beckius* Lipsiae 1778—1788. III. Voll. 4.

qui etiam novam inchoavit ibidem 1792. 8. T. I. Nuper, post *Ern. Zimmermannum*, qui Euripidis dramata edidit Francof. ad M. 1809. III. Voll. 8 mai., Duumviri doctissimi omnes poëtae fabulas denuo recensere et illustrare coeperunt, alter *Aug. Matthiae*, cuius nomen prae se ferunt: Euripidis Tragoediae et Fragmenta. Recensuit, interpretationem correxit, Scholia graeca e codd. Mss. partim supplevit, partim emendavit A. M. T. I—V. Lipsiae 1813—1818. 8. alter *Aug. Seidlerus:* Euripidis Tragoediae. Ad optimorum libror. fidem recensuit et brevibus notis instruxit T. I. II. III. Lipsiae 1812sq. oct. Contextum graecum omnium fabularum accurate et nitide expressum continet editio Tauchnitziana, curante *G. H. Schäfero*, Lipsiae 1810. sq. IV. Voll. duodenis, et Weigeliana ex recens. *A. Matthiae*, ibid. 1819. 8 min. Sed subiungendae etiam sunt selectarum E. Fabularum editiones aliquot praestantissimae, ut *Hecubae*, *Orestis*, et *Phoenissarum* ab *Io. Kingio*, Cantabrig. 1726. II. Voll. 8. repet. a *Thom. Morello*, Londini 1748. II. Voll. 8.— *Phoenissarum* a *L. C. Valckenario*, Franeecker. 1755. 4. et *Hippolyti* ab eodem doctissimo et sagacissimo Critico, adiecta *Diatribe in Euripidis deperditorum reliquias*, Lugd. Bat. 1768. 4. recusa ibidem 1803. 4.— *Brunckius* separatim edidit *Andromachen*, *Medeam*, *Orestem* cum Aeschyli et Sophoclis fabulis selectis, Argentor. 1779. 8. tum *quatuor Euripidis*, Hec. Phoen. Hippol. et Bacchas iunctim, ibidem 1780. 8.— *Ab I. Marklando* editae et illustratae sunt *Iphigenia utraque* Londini 1771. 8. et *Supplices* ibid. 1763. 4. et 1775. 8. — *Rich. Porsono* debemus Hecubae, Orestis, Phoen. et Medeae editiones criticas, Londini 1797. 1798. 1799. 1800. oct. mai. quae iunctim repetitae sunt, curante *Schaefero*, Lipsiae 1802. et denuo 1807. 8.— *Gilb. Wakefield* Tragoediarum delectui suo inseruit *Herculem furentem*, *Alcestin*, *Ionem*, Londini 1794. II. Voll. 8.— *Hecubam* cum animadverss. in fabulam ipsam in notasque Porsoni edidit *Godofr. Hermannus*. Lipsiae 1800. 8. Eamdem ex recens. et c. notis Brunckii, *G. H. Schäferus* Lipsiae 1803. 8.— *Herculem furentem* recensuit *G. Hermannus* Lips. 1810. 8. *Idem Supplices* ibid. 1811. 8.— *Orestem* ex recensione Barnesii, varietate lect. et animadvv.

illustr. *I. F. Facius*, cum praefat. *Heynii*, Coburgi 1778. 8. — Hippolytum *Egertonus* Oxoniae 1796. 4. et *Iac. Henr. Monkius*, secundum, Cantabrig. 1813. 8. — *Alcestin* ad fidem Mss. ac vett. edd. emendavit et annott. instruxit *Iac. Henr. Monkius*, acc. Buchanani vers. metrica, Cantabrig. 1816. 8. repet. ibid. 1818. 8. sine mutatione. — Eamdem cum variis lect. ediderat *Gaisfordius* Oxoniae 1806. — *Phoenissas* cum notulis *G. Burgesius* Londini 1809. 8. min. — *Easdem* c. commentario gallico *Fr. Tourot* Paris. 1813. 8. — *Heraclidas* recensuit *Petr. Elmsleius* Oxoniae 1813. 8. — *Troadas* partim Codd. Mss., partim ope coniecturarum emendavit *G. Burgesius*, subiecta appendice, in qua carminibus Euripideis, quae vulgo habentur monostrophica, verus et vetus ordo nunc demum restituitur, Cantabrigiae 1807. 8. — *Ionem* cum commentario perpet. prolegg. et indice, *Fr. Hülsemannus* Lipsiae 1801. 8. mai. — *Cyclopem* cum perpetua annotatione *I. G. Hoepfnerus* Lipsiae 1789. 8. (*idem* Iphigeniam in Aulide, Halae 1795. 8.) et *Goesius*, Norimb. 1799. 8.

Versiones omnium fabularum Euripidis *Latinae* confectae sunt ab *Erasmo* Roterod. et *Melanchthone: Gallicae*, a *Prevostio*, Paris. 1796. III Voll. 8. et in *Brumoy* Théâtre des Grecs. 1785. T. IV—IX. *Anglicae* a *Pottero* Londini 1781. II Voll. 8. et *Wodhullo* ibid. 1782. IV Voll. 8. *Germanicae* a *Steinbrüchelio* in *Tragisches Theater der Griechen* Vol. I. Tiguri 1763. 8. et nuper a *Bothio* cum annotatt. criticis, Berolini 1800 sqq. V Voll. 8. mai. — Adde *Helenam*, *Wielandi* opera, in Mus. Att. Novo I. 1. *Eiusdem Ionem* in Att. Mus. IV. 3. — tum *Medeam* ab Hier. Müllero convers. Erfordiae 1811. 8.

Jos. Barnesii Vita Euripidis edit. praefixa. — *J. G. Hauptmanni* Comm. de Euripide, Gerae 1743. ins. *Biographiae Classicae* Hallae 1768. 8. Vol. I. — *Fr. Jacobsii* Euripides, in *Nachträgen zu Sulzer* T. V. p. 335. — *Eiusdem* Animadversiones in Euripidis tragoedias, Gothae 1790. 8. — *Eiusdem* Exercitationes criticae in Scriptores Veteres, Lipsiae 1796. II. Voll. 8. (Vol. I. continet *Curas secundas in Euripidis tragoedias*) — *G. Hermanni* Obss. criticae in quosdam locos Aeschyli et Euripidis, Lipsiae 1798. 8. — *C. A. Boettigeri* Prolusiones II. de Medea E. cum priscae artis operibus comparata, Vimariae 1803. 4. — *H. C. A. Eichstadii* Quaestionum Philolog. novum specimen Jenae 1804. 8. — *Bouterwekii* De Philosophia Euripidea, in Comm. Soc. Reg. Sc. Gott. recent. Vol. IV. Gott.

1819. — *Caspari Baxii* Disp. de naturae simplicitate in Euripidis Oreste, Trai. ad Rhen. 1816 8. — Euripidis ingenium ad Aristotelis Poët. c. 13. breviter adumbratum ab *J. F. Haberfeldio* Lips. 1789. 8. — *G. Wagneri* Diss. de Alceste Euripidea ibid. 1797. — *C. J. Blomfieldii* Animadvv. quaedam in Euripidis Supplices et Iphigenias, quae ex edd. *Marklandi* Oxonii nuper recusae sunt, in *Museo Critico* or Cambridge Classical Researches 1813. Nr. II. p. 181—193. — *Godofr. Fähsii* Sylloge Lectionum Graecarum, Glossarum, Scholiorum in Tragicos Graecos atque Platonem, ex Codd. Mss. qui in Bibl. Paris. adservantur erutorum, in ordinem redacta. Acc. Obss. criticar. Symbole in Scriptores aliquot classicos et Graecos et Romanos. Lipsiae 1813. 8. — *Bremii* Comm. über zwei Ausgaben der *Iphigenie in Aulis*, den Anfang und das Ende des Drama — und über einzelne Stellen dieses Stück's — in Eiusd. *Bremii* et *Döderleinii* Philolog. Beiträgen aus der Schweiz T. I. Nr. 6. et II. Turici 1819. 8. — *Frid. Osanni* De nonnullis fabularum Euripidis deperditarum titulis, ad *Aug. Matthiaeum* — in Wolfii Anal. Litter. T. II. p. 527—541.

§ 81.

In tragicorum poëtarum principum canonem (*τάξιν*), quem Grammatici Alexandrini confecerunt, praeter *tres* dictos, relati etiam sunt *Ion Chius* et *Achaeus*. Horum prior, ter iam nobis memoratus (p. 48. 70. 72.) ex insula ortus cognomine, genere et opibus clarus, Aeschylum vidit senem iuvenis, et circa Ol. LXXXII. tragoedias dare coepit, in quas Aristarchi et Didymi Alex. commentarii olim exstitere, teste Athenaeo XIII. p. 634.; sed quarum nunc nomina modo et fragmenta supersunt, diligenter collecta studio *Rich. Bentleii* in *Epistola* ad *Io. Millium*, subiecta *Io. Malalae* Chronicorum editioni p. 50 sqq. cf. *Toupii* Epist. critica in eius Opusc. T. II. p. 96. ed. Lips. Eiusdem *Ionis* alia, ut vidimus, scripta ferebantur plura, tum *poëtica*, ut Dithyrambi, Odae, Paeanes, Hymni, Scolia, Elegiae, Epigrammata; tum *soluta oratione* composita, ut *Χίου κτίσις*; *Ἐπιδημίαι* sive De *Adventibus clarorum virorum in Chium insulam*, cuius libelli egregium servavit fragmentum *Athenaeus* XIII. p. 603 f sqq.; *Ὑπομνήματα*, sive Commentarii historici, aliaque.

Alterius, *Achaei* nomine *duo* tragici inclaruerunt poëtae, prior *Eretriensis* ex Euboea, Euripidi aequalis; alter, iunior aetate, *Syracusanus*. Utrius fabulae et fragmenta, quae commemorantur veteribus, habenda sint, ubique discerni nequit; sed ad priorem referri

debere videntur *fabulae satyricae* pleraeque omnes, quarum frequens sub Achaei nomine mentio fit apud Athenaeum. — Sed multo plures tragici poetae exstiterunt nunc deperditi, trium principum illorum partim aequales, inque his ipsi eorum filii et nepotes aliique propinqui, ut *Bion*, et *Euphorion*, et *Philocles*, qui Sophoclem vicit *Oedipum Regem* docentem, huiusque filii *Morsimus* et *Melanthius*, neposque *Astydamas* maior, tragicus celeberrimus, qui omnes *οἱ περὶ Αἰσχύλον*, i. e. ex familia Aeschyli, eius, ac sororis filii et nepotes dicuntur (cf. Boeckhius in lib. didasc. p. 31 sqq.); porro Sophoclis filii *Iophon* et *Aristo*, et *Sophocles iunior*, ex Aristone nepos (Boeckhius p. 115 sqq.); Euripidis denique ex fratre filius, *minor* dictus *Euripides*, quem Iphigeniae Aulidensis, quae exstat, editorem correctoremque vel *διασκευαστὴν* fuisse suspicatur Boeckhius l. c. cap. XVIII. p. 225 sqq. praeterque hos alii multi, usque ad Alexandri M. tempora florentes, quorum censum valeas apud Fabricium B. Gr. T. II. p. 279 sqq. quem praegressi erant *Meursius* in Bibliotheca graeca, et *Delrio* in *Syntagmate Tragicorum Veterum*, Senecae tragoediarum editioni praemisso. Ex his solum *Agathonem* commemorabimus Atheniensem, Euripidi familiarissimum, primam in certamine tragico victoriam Olympiadis XC. anno quarto nactum, in cuius aedibus *Convivium* suum *Plato* finxit divinus, poëtam amoenissimo quidem ingenii cultu conspicuum, famaque inter Athenienses illustrem; nobis autem propterea notabilem, quod tumore et nimis quaesita orationis elegantia artem tragoediae, cuius summa virtus in veritate et simplicitate cernitur, primus corrupisse dicitur. Fragmenta Agathonis nonnulla collegit *Hugo Grotius* in libro praestantissimo, summique ingenii, artis et doctrinae incredibilis monumento: *Excerpta ex Tragoediis et Comoediis Graecis*, Parisiis 1626. 4. cf. *Rich. Bentleius* in Dissert. de Epistolis Euripidis, ex latina Lennepii versione p. 63. ed. Lips. *A. W. Schlegelii* Vorlesungen über dram. Kunst u. Litteratur T. I. p. 270.

Quum belli Peloponnesiaci (Ol. LXXXVII. 1.-XCIII. 4. a. Chr. 432—405. tristissimo exitu Atheniensium opes fractae, et aliquanto post, pugna ad Chaeroneam

adversus Philippum regem Macedonum (Ol. CX. 3. a. Ch. 338.) infelici, ipsa respublica prope exstincta esset: instituta etiam, quae in florentissima post Persarum bella civitate viguerant, sensim labefacta corruisse, cumque his ingeniorum copiam ac praestantiam simul defecisse non est quod miremur. Itaque accidit, ut tragica poësis, quae post Aeschyli conatus, brevissimo temporis intervallo, Sophoclis arte divina in summum erat perfectionis fastigium evecta, post consociata huius et Euripidis fata, vix ab aliquo eminentioris ingenii artisve poëta amplius exculta fuerit, et mox tota iacuerit, donec, rerum ac temporum et ingeniorum prorsus immutata facie, *Alexandriae* sub Ptolemaeis paulisper revivisceret, sed ita, ut cum veteri Atticorum ne comparari quidem, nedum eodem loco haberi possit.

§ 82.

Ut tragoedia a dithyramborum in Bacchicis festis cantu, Chorique et histrionum lusibus extemporalibus sensim orta erat; ita *Phallica* i. e. cantus rusticorum inconditos, vindemiarum tempestate, in Bacchi honorem cum effusa laetitia iocisque scurrilibus agitatos, succedente tempore *Comoediae* originem dedisse, vel nomen ipsum, secundum nonnullos a *κώμη vicus* et *ᾠδὴ* ductum, satis declarat. v. Aristot. de Poët. IV. 14. Minus tamen variae constant mutationes, a diversis auctoribus illatae, donec e ludicris his extemporalibus primo *certa quaedam argumenta*, hinc *iustae fabulae* prodirent. cf. Aristot. l. c. 3sqq. Ceterum et comici dramatis origines nequaquam ad *solos Atticos* referendae, et *partes principes*, ut in Tragoedia, primum *Chorus* tuebatur, quem tamen diu e *voluntariis* modo constitisse, donec *publicum* magistratus daret, ab eodem auctore accepimus (de Poët. c. V.). Quae Chori partes quum, inventis *episodiis*, in dies magis magisque imminuerentur: factum est postremo, ut tragicis Choris *citius etiam obmutescerent comici*, et comoediae *sine choro* in scenam inducerentur. Inventionem autem comoediae, Aristotele teste (l. c. III. 5.) vindicarunt sibi *Megarenses*, Atheniensium vicini, fortasse propter *Susa-*

rionem, Megara ortum secundum nonnullos, qui Olymp. L. vel LIV. circiter cum *Dolone* in vicis Atticis ludicra plaustris vexisse videtur: multo rectius tamen laus ea debetur *Siculis*, propter *Epicharmum*, qui cum *Phormide*, itidem Syracusio, *iustas* reperisse *fabulas* perhibetur Aristoteli V. 5. *τοῦ δὲ μύθους ποιεῖν, Ἐπίχαρμος καὶ Φόρμις ἦρξαν· τὸ μὲν οὖν ἐξ ἀρχῆς ἐκ Σικελίας ἦλθε.* Idem significant Plato in Theaeteto, et Theocritus Epigr. XVII. Sed Epicharmi huius, Pindaro atque Aeschylo aequalis, et circa Olymp. LXXVII. apud Hieronem regem Syracusis viventis, quem cum Pythagoreo Philosopho cognomine alii eumdem, alii ab hoc diversum habent, Epicharmi huius, inquam, dramata, quantum ex paucis eorum reliquiis, a *Stobaeo* maxime servatis, colligi licet, ab Atticorum poëtarum antiquis comoediis et argumento et forma multum differebant, adeo ut singulare quoddam genus, ad Satyros Atticorum fortasse propius accedens, exhibuisse videantur. Vid. Mohnikium l. c. p. 449 sq. et Censorem doctissimum nostri libelli in Ephem. Litter. Jen. 1817. cf. Fabricium Harlesian. Vol. II. p. 298—303. Wielandi Mus. Att. III. 1. p. 38. G. Hermanni Progr. de Musis fluvialibus Epicharmi et Eumeli, Lipsiae 1819. 4. Guil. Schneiderus de Orig. Com. Gr. p. 20. — Athenis autem si legitimam Comoediae formam haud longe ante Herodoti aetatem (Ol. LXXXI.) inventam fuisse contendimus, vero propiores esse videmur. Ex hoc enim tempore novum hoc dramaticae poësos genus imprimis *Athenienses* excoluerunt, fabularumque comicarum pariter atque tragicarum *commissiones* in festis Bacchicis editae sunt. Chori autem et histrionum effrenata licentia ac dicteriorum petulantia, a comoediae Atticae incunabulis repetendae, usque ad Socratis extrema tempora viguerunt; quo spatio *vetus comoedia* comprehenditur, cuius, ex Alexandrinorum Grammaticorum sententia, *Epicharmus*, *Cratinus*, *Eupolis*, *Aristophanes*, *Pherecrates* et *Plato Comicus maior* poëtae habentur principes. Successit *media Comoedia*, quam, praeter Aristophanem, *Antiphanes Carystius* et *Alexis* Thurius maxime illustrarunt, veteri hactenus moderatior, quod *fictis* tantum *nominibus* civitatis principes, praetores, philosophi, poëtae tragici ali-

ique populo deridendi proponebantur; ceterum similis, quod in utraque fabularum erant *argumenta maximam partem* politica, ad praeteritum aut praesentem reip. statum et administrationem spectantia: quae sublata demum fuerunt, et *fictis* argumentis, privatorum hominum casus, vitam moresque generaliter referentibus, cesserunt, ex quo Macedonum regibus paruerunt Athenienses; unde *nova* orta est *Comoedia*, in qua *Menander*, *Philemon*, *Philippides*, *Diphilus* Sinopensis et *Apollodorus* Atheniensis praestantissimis annumerantur poëtis, et ad cuius similitudinem quum Plautinae et Terentianae fabulae inter Romanos adumbratae sunt, tum inter recentiores populos, post renata litterarum artiumque studia, poëtae comici plerique fabularum argumenta suarum composuerunt. Ceterum ex ingenti poëtarum fabularumque triplicis huius comoediae Atticae numero, quem vel ex Fabricio Harles. Voll. II. p. 405—506 cognoscere licet, hodie non supersunt nisi *undecim comoediae integrae solius Aristophanis*, et *reliquorum pauca fragmenta*, collecta, post *Morellum* (Parisiis 1553.), *Hertelium* (Basileae 1560. 8.), *Henr. Stephanum* (Paris. 1569. 12.), ab *Hugone Grotio* in praeclaro libro supra laudato: *Excerpta ex Tragoediis et Comoediis graecis*, Paris. 1626. 4. Opimam fragmentorum messem unus affert *Athenaeus* in Deipnosophistis suis, qui *octingenta* amplius *mediae comoediae* dramata se legisse testatur. l. VIII. p. 336. Iuvat hic apponere *Quintiliani* iudicium (Inst. Or. X. 1.): „Antiqua, inquit, Comoedia quum sinceram illam sermonis Attici gratiam prope sola retinet, tum facundissimae libertatis, etsi est in insectandis vitiis praecipua, plurium tamen virium etiam in ceteris partibus habet. Nam et grandis et elegans et venusta et nescio an illa ... aut similior sit oratoribus, aut ad oratores faciendos aptior. Plures ejus auctores; *Aristophanes* tamen et *Eupolis*, *Cratinusque* praecipui."

De *Comoedia veteri* inter antiquos scripserunt *Theophrastus*, *Chamaeleon*, *Eratosthenes* et *Lycophron*. De *media* Antiochus Alexandrinus. — Inter recentiores, Comoediae origines maxime scrutati sunt: *Rich. Bentleius* in *Responsione ad Censuram C. Boylii* dissertationis de *Epistolis Phalaridis* p. 105—115, ex vers. latina Lennepiana. — *P. Signorelli* in *Storia Critica* de Teatri an-

tichi e moderni. Napoli 1777. II. Voll. 8. *C. F. Floegel* in Geschichte der komischen Litteratur. Lipsiae 1787. IV Voll. 8. — *A. W. Schlegel* Vorles. üb. dram. K. u. L. Heidelb. 1809 sq. II. Voll. 8. — *P. F. Kangiesserus* in libro laud. *Die Komische Bühne in Athen.* Vratisl. 1817. 8. *Guil. Schneiderus* de originibus Comoediae Graecae, ibid. eod. a. — De *Pherecrate* in veteris comoediae poëtarum sex principum relato numerum, ejusque dramate Χείρων ἢ Ἄγριοι conf. *Heinrichii* Demonstratio et restitutio loci corrupti e Platonis Protagora, Kielon. 1813. 4. — De *Antiphane* mediae comoediae poëta celebri egit, eiusque Comoediarum fragmenta collegit et illustravit *P. H. Koppiersius* in Obss. Philolog. in loca quaedam *Antiphanis, Theocriti* etc. Lugd. Bat. 1771. 8. — *A. Meinekii* Curae criticae in Comicorum Fragmenta ab Athenaeo servata. Berolini 1815. 8.

§ 83.

Aristophanes, civis Atheniensis, veteris Comoediae princeps, belli Peloponnesiaci maxime temporibus floruit: quo profligato, et populari reip. Atheniensis forma in paucorum dominationem, a Lacedaemone victore constitutam, abeunte, vetus in mediam transiit comoedia; unde ad utramque vulgo refertur. Quae praeterea ei evenerint, pariter atque annus quo viderit lucem e vitaque migrarit, ignoratur. Quid? quod de eius patria disceptant veteres. V. Athenaeum VI. p. 229. Sed exstant fecundissimi ingenii aeterna monumenta, fabulae Aristophaneae, quas adeat, quicunque Athenarum, qualis tunc erat, statum, popularis regiminis effrenatam licentiam, civium perditissimorum mores corruptos, potentiorum flagitia, arrogantiam, avaritiam, fraudes, Sophistarum vaniloquentiam ac disciplinam perniciosissimam, plebis insanientis summam levitatem et inconstantiam, fidissima imagine expressa cognoscere cupit, animumque et inventionis copia ac festivitate, et poëtici sermonis ubertate, puritate, elegantia, suavitate, et cavillatione in omni sermone aequabiliter fusa, et iocorum, facetiarum, dicteriorum salsissimorum lepore exhilarare. Quod tantis tamque multis virtutibus praecellens ingenium, sane mirum foret, si ab omni labe vitioque liberum fuisset. Atque, ut alia taceam quae in fabularum dispositione culpantur, offendit nimia poëtae scurrilitas, dicacitas amarulenta quae ne optimis quidem viris pepercit; iocorum mimicorum vilissimae plebeculae obscenitas, a nostri sen-

sus elegantia morumque nostrorum exquisitiore cultu valde abhorrens. Enimvero maculas has, quas partim insolitus liberrimi ingenii nisus aspersit, priscae omnino comoediae, inde a prima eius origine, adhaesisse quem fugit? Neque idcirco Platonem, ingeniorum, si quis alius, exploratorem acerrimum, omnisque elegantiae summum arbitrum, poëtae nostri operibus minus delectatum esse: quid? defuncti memoriam elegantissimo carmine condecorasse accepimus *).

De *quatuor* et *quinquaginta* fabulis, quas Suidae docuisse dicitur Aristophanes, *undecim* modo aetatem tulisse diximus, quae ratione temporis quo in festis Dionysiis editae fuere, hoc sese ordine excipiunt: 1) *Acharnenses* (Ἀχαρνεῖς) Ol. LXXXVIII. 3. belli Pelop. a. 7. 2) *Equites* (Ἱππεῖς) eiusdem Olymp. anno IV., in quibus *Cleon* dux plebis dicteriis conviciisque traducitur acerrimis **). 3) *Nubes* (Νεφέλαι) bis datae, primo Ol. LXXXIX. 1., quumque iudicum suffragia haud tulissent, (nam *Cratino*, tum nonaginta amplius annos nato, et *Amipsiae* victoria adiudicata est) anno post retractatae, quibus, sub *Socratis* persona, *Sophistae* et *Philosophi* salse perstringuntur. Sunt tamen qui a poëta quidem correctas, sed non iterum in scena actas esse putent; *Welkerus* etiam, an omnino correctae fuerint, dubitat. Vid. *Mohnikius* p. 472. not. 4) *Vespae* (Σφῆκες) eodem anno, quo Nubes secundum Aristophanes docuisse dicitur, eo consilio editae, ut Atheniensium effrena litigandi iudiciaque exercendi studia deridenda proponerentur. 5) *Pax* (Εἰρήνη) Ol. XC. 1. belli Pelop. anno XIII. 6) *Aves* (Ὄρνιθες) Ol. XCI. 2. B. P. anno XVIII. 7) *Thesmophoriazusae* i. e. *Mulieres Cereris sacris operantes* Ol. XCII. 1. B. P. anno XXI. in quibus ridetur *Euripides* tragicus

---

*) *Αἱ Χάριτες τέμενός τι λαβεῖν, ὅπερ οὐχὶ πεσεῖται,*
Ζητοῦσαι, ψυχὴν εὗρον Ἀριστοφάνους.

Quod epigramma *Vavassor* latinis sic versibus expressit:
Numquam casurum cupidae sibi sumere templum
Invenere animam Gratiae Aristophanis.

**) Cf. *Kortumii* comm. *Der Demagog Kleon* in *Bremii* et *Döderleinii* Philologischen Beiträgen aus d. Schweiz. T. I. Turici 1819. 8.

poëta. 8) *Lysistrata*, ex Palmerii sententia, anno post edita, ad pacis cum Lacedaemoniis ineundae bona popularibus commendanda. 9) *Ranae* (*Βάτραχοι*) Ol. XCIII. 3. B. P. anno XXVII. in quibus cum Dionyso irridentur poëtae tragici, maxime Euripides, eo anno vita defunctus. 10) *Concionatrices* (*Ἐκκλησιάζουσαι*) actae Ol. XCVII ½. ad popularis reip. formam, quae tunc viguit, et Demagogorum ineptias deridendas, multis admixtis, quae Platonis de Rep. libellum salse perstringere voluisse poëtam, haud obscure significant. 11) *Plutum*, bis datum, primo Ol. XCII. 4., dein viginti annis post, Ol. XCVII. 4. vel ab ipso poëta, vel ab eius filio *Ararote*, cui fabulam hanc docendam permisisse dicitur. Quam habemus, ea ex priore et posteriore editione mixta esse videtur.

Quum et rerum et verborum explicatione admodum indigerent fabulae Aristophaneae, Grammatici veteres Alexandrini commentariis in eas conficiendis operam impenderunt, praecipue *Aristophanes Byzantius*, qui quum scenicos poëtas principes, tum Comicum cognominem suum ita enarrasse videtur, ut universam vim et artem et tempora fabularum exponeret, monente *Wolfio* in Prolegg. ad Homerum p. 220. Quorum commentariorum egregia fragmenta vel excerpta *Scholiis* continentur graecis antiquis in *novem* comoedias (Lysistrata et Thesmophor. exceptis), a Thoma Magistro, Jo. Tzetza et Demetrio Triclinio collectis, quae e variis codd. a *M. Musuro* descripta, in Aristophanis *editione Aldina* primum comparent. Adjecta his in ed. *Florentina* (1515. 4.) ab *Arsenio* alia, non e codd. Mss., sed e Galeni, Athenaei, Suidae, Eustathii libris excerpta. Denique *Odoardus Bisetus* (nam quae *Aegidius Burdinus* in solas Thesmophoriazusas collegit Scholia Parisiis 1545. 8. mentione vix digna videntur) *Bisetus* igitur e Lexicis graecis et Eustathii in Homerum commentariis graecas in universas undecim comoedias annotationes consarcinavit, quae primum in edit. Genevensi 1607. reperiuntur, deinde una cum reliquis Scholiis omnibus in Küsterianam receptae sunt.

Deperditorum A. fabularum index et fragmenta quae supersunt plenissima, accuratius recognita, ex-

stant in editione *Brunckii* Voll. III. cf. Fabricius Harles. Vol. II. p. 367 sqq.

Codicum Mss. praestantissimus est liber *Ravennatis*, in Camaldulensium coenobio prope Ravennam saeculo X., ut putant, exaratus, qui quae exstant dramata A. continet omnia, innumeris textus corruptelis medetur, multas supplet lacunas, in compluribus verborum formis Atticismum restituit, metroque a librariis toties depravato egregie consulit. — De *editionibus* Comici nostri, praeter *Fabricium* l. l., egit *Matth. Raperus*, cuius notitiam suis animadverss. auctam inseruit *C. D. Beckius* in Commentarior. in Aristoph. Comoedias Tomo I. *Editio princeps novem* comoediar. cum scholiis gr. antiquis, a Musuro descriptis, est *Aldina*, Venetiis 1498 fol. Sequuntur *Iuntinae* Florentiae 1515. 8. et eodem a. quaternis, cum Scholiis *Arsenii*, repetitae Parisiis, Basileae, Francofurti. Tum *Genevensis* gr. et lat. studio *Aemilii Porti*, cum antiquis et *Biseti* Scholiis graecis, Aureliae Allobr. 1607 fol.; *Lugdunensis* (Batav.) gr. et lat. cum brevibus notis criticis, praecipue *Ios. Scaligeri* 1624. 12. repetita et aucta notis *Tan. Fabri*, Amstelod. 1670. 12. Praestantiores editiones sunt *Ludolphi Küsteri* cum Scholiis Gr. vers. lat. et notis Casauboni, Spanhemii, Bentleii aliorumque et editoris, Amstelodami 1710 fol., et *Petri Burmanni Secundi* cum Bergleri et Duckeri observatt., nova vers. lat., notis criticis et Comici Fragmentis, Argentor. 1783. IV Voll. 8. Novae autem textus Aristophanei recensioni copias egregias futuro poëtae editori subministravit editio *Phil. Invernizii* ad fidem codicis *Ravennatis* cum Borgiano collati, Lipsiae 1794. II Voll. 8. curante Cel. *Beckio*, qui inde ab anno huius saeculi *nono* editioni huic *Commentarios criticos* et *exegeticos*, singulari etiam titulo vulgatos, adiecit, quorum T. I. et II. *Plutum* et *Nubes*, T. III. *Ranas* et *Aves*, T. IV. (1819) Beckii et *Dindorfii* curis editus *Equites*, *Pacem* et *Ecclesiaz.* illustrat., T. V. solo *Dindorfio* editore, Commentarios in *Acharnenses* et *Vespas* continet. Lipsiae 1820. 8. Graecum fabularum contextum diligenter expressum continet editio Tauchnitziana Lipsiae 1814. III Voll. duodenis et *Weigeliana* ibid. 1819. II Voll. 8 min. *Schützii* autem, viri doctissimi, e-

ditionem plenissimam, dudum nunciatam, cupide exspectamus.

Selectarum fabularum editiones notabiliores videntur Aristophanis *Plutus*, graece, cum Scholiis gr. et notis doctissimis *Tib. Hemsterhusii* Harlem. 1744. 8. repetita Lipsiae 1811. oct. mai. Idem drama ediderunt notisque illustrarunt *Harlesius* Norimb. 1776. 8. et *I. F. Fischerus*, edente *Kuinoelio* Giesae 1804 sq. II Voll. 8. et nuperrime, cum Scholiis selectis, textu recognito in usum scholar. *A. Sanderus*, Hildesh. 1820. 8 mai. — *Plutus* et *Nubes* a *W. Iägero*, Altdorf. 1790. 8. iteratis curis a *G. C. Bannero* Norimb. 1811. 8. — *Nubes*, curante *Ernestio*, Lipsiae 1753. 8. *Schützio* Halae 1786. et 1805. 8. *Harlesio*, Lipsiae 1788. 8. *G. Hermanno* ibid. 1799. 8. et *Wolfio*, Graece, Berol. 1812. 4. nuperrime *Car. Reisigio* Lipsiae 1820. 8 mai. — *Aves* cum perpetua annotatione *Ch. D. Beckii* Lipsiae 1782. 8. — *Acharnenses* cura *Elmsleii* — *Aug. Sanderi*, additis Elmsleii annotatt. Hildesheim. 1820. 8. *Acharnenses* et *Ranae* ab *Hoepfnero*, Halae 1797 et 1798. 8.

E *Versionibus* A. notamus *Latinas Andreae Divi*, Venet. 1538. 8. *metricas* N. *Frischlini*, Francof. 1586. et *Florentis Christiani* in ed. Genev. 1607. tum soluta orat. *Bergleri* et *Brunckii*. — *Germanicas* F. G. *Welckeri*, Giess. 1810 sqq. (Nubes et Ranae) II. Voll. 8. — *Wielandii* (Eq. Nub. Av.) in *Museo* Attico T. II. et in *Novo* M. A. T. I. II. *Conzii* ibid. T. II. et Tubing. 1807. 8. (Plutus) — *F. A. Wolfii*: Aristophanes Wolken. Gr. u. Deutsch. Berol. 1811. 4. — *Eiusdem* Aus den Acharnern Gr. u. D. mit einigen Scholien, ibid. 1812. 4. *Gallicas* omnium fabb. a *L. Poinsinet de Sivry*, Paris. 1784. IV Voll. 8. et ab *A. Ch. Brotierio* in *Théâtre des Grecs* Voll. X—XIII.

Franc. Vavassor De ludicra dictione p. 72 sqq. — *I. G. Hauptmanni* Comment. de Aristophane atque illius Comoediis, Gerae 1743. 4. — Neue deutsche Bibl. d. schön. W. T. XXXVII. pars I. pr. — *C. A. Boettigeri* Prolus. Aristophanes impunitus Deorum gentilium irrisor, Lipsiae 1790. 8. — *Heynii* Pr. Liberalitatis et aequalitatis civilis in Atheniensi rep. ex Aristophane delineatio. v. Opusc. Acad. T. IV. p. 392. — Critical Remarks on Aristophanes by *John Jortin* in Eius *Tracts Philological, critical and miscellaneous* Lond. 1790. 8. Vol. II. — *Lud. Hotibii* Lectiones Aristophaneae. Editionem curavit *Fr. Henr. Bothe*. Berol. 1808. 8. — *Car. Rei-*

sigii Coniectaneorum in Aristophanem libri II. ad G. Hermannum Lipsiae 1816. 8. — *P. Elmsleii* Comm. de carmine antistrophico ex Aristoph. Lysistrata — in Mus. Crit. Cantabrig. 1813. II. — Plura vide apud *Mohnikium* l. c. p. 483. qui excitat *Ric. Dawesii* Miscell. *Critic.* cura *Thom. Burgesii* Oxon. 1781. 8. et Lipsiae, curante *Harlesio* 1800. 8 mai. — *Io. Toupii* Opuscula critica, in quibus *Suidas* et plurima loca veterum Graecorum *Sophoclis*, *Euripidis* et *Aristophanis* in primis quum explicantur, tum emaculantur Lipsiae 1780 sq. II. Voll. 8 mai. — Denique *Wakefieldii* Silva Critica, Cantabrig. 1789 sqq. IV. Voll. 8. mai. — *Plutarchi* iniquam Aristophanis censuram in libello, quo *Menandrum* ei longe praetulit, suam fecit *Laharpius* in *Lycée* T. II. pr. nihil ipse apponens quod lectu dignum sit, aut linguae et antiquitatis peritiam testetur. — Taceo *Voltarii* ineptias in *Lex. Philos.* voce *Athée* sqq., a doctissimo *Brunckio* in Not. ad Aristoph. p. 65. merito explosas.

§ 84.

In tanta comicorum poëtarum strage (§ 83.) nullius iactura elegantioribus litteris et politiori humanitati aeque gravis accidit, quam unius *Menandri*, *novae Comoediae*, quae *morata* (ἠθική) dicitur, *principis*, et Theophrasti discipuli, qui natus Ol. CIX. 3. de vita decessit Ol. CXXII. 4. a. Ch. 289. quinque et triginta annis post Alexandri mortem. De eo satis erit *Quintiliani* iudicium apponere (X. 1. 69.): „*Menander* vel unus, meo quidem iudicio, diligenter lectus, ad cuncta quae praecipimus efficienda sufficiat: ita omnem vitae imaginem expressit; tanta in eo inveniendi copia et eloquendi facultas; ita est omnibus rebus, personis, affectibus accomodatus." cf. Gellius II. 23. E *centum* amplius fabulis, quas Athenis docuit, scriptasque reliquit, nomina modo ac pauca supersunt fragmenta (cf. Fabric. T. II. p. 460 sqq.); tum comoediae *Terentii* latinae, qui se totum ad Menandrum composuit. Fragmenta plures collegerunt; cum *Philemonis* autem, Menandro aequalis, et secundi ab eo inter novae comoediae poëtas, fragmentis seorsum edidit *Io. Clericus* Amstelod. 1709. 8. parum ille quidem feliciter; quam ob rem in gravem et asperam *Bentleii* ac *Burmanni* censuram incurrit, a *Pawio* male defensus. v. Fabric. B. Gr. T. II. p. 457 sqq. Insunt quoque *Sententiae* e *Menandri* et *Philemonis* fabulis servatae, in *Brunckii* Gnomicis poëtis p. 189. et 334 sqq. Plenissimam vero fragmentorum *Menandri* copiam e cod.

Guelferbytano cum duobus Mss. Vindobon. comparato, in qua insunt CCCCXL Sententiae, cum *Aesopo* et *Babrii* reliquiis nuper edidit *J. G. Schneiderus*, Vratislaviae 1812. 8. „Poterunt, inquit clarissimus editor, haec omnia a me in unum corpus collecta inservire puerorum et adolescentium ingeniis in Graeco sermone erudiendis variaque ratione exercendis, et multo quidem commodius et rectius quam videmus in fabulis Aesopiis barbaro sermone scriptis, quae hucusque per scholas Europae dominatae sunt." Non omnes tamen in libello hoc collectae sententiae solius Menandri esse videntur, monente ipso Schneidero.

Io. G. Hauptmanni Comm. de Menandro atque illius Comoediis, Gerae 1743. 4. — *Marmora Taurinensia* P. I p. 169 sqq. — *Mongitor* in Bibl. Sicula T. II. p. 164 sqq. — Quaestionum Menandrearum Specimen primum auctore *Aug. Meineke*, Berol. 1818. 8.

§ 85.

Satyrica dramata — quae pariter atque Tragoedia ex inconditis Satyrorum personatorum lusibus prodierunt (§ 77.), sed Aeschyli demum aetate a *Pratina* Phliasio *iustae fabulae speciem* accepisse videntur — Satyrica igitur dramata tragoediis hactenus similia fuerunt, quod, quum Dii et Heroës inducerentur actores, a cyclo mythico sua mutuarentur argumenta: eo tamen diversa, quod cothurni gravitas et magniloquentia fabularum maxime iocularium delectu, tum oratione passim lusoria salibusque atque dicteriis crebro interpuncta, ad hilaritatem risumque captandum componeretur, et *Chori* partes nonnisi *Satyris* atque *Sileno*, perpetuis Dionysi comitibus, committerentur. Quo ipso *scenae locus* requirebatur *Satyrorum choreis aptus*: nemora, montes, antra, convalles, littora, secessus agrestes. Dramatis genus hoc peculiare quin a tragicis poëtis, quotquot inter principes retulimus, excultum ac frequentatum fuerit, nisi fabularum complurium indices et fragmenta, sub Aeschyli, Sophoclis, Euripidis, aliorum, nominibus servata, iam abunde testarentur, ipsa *tetralogiarum* ratio, (§ 77.) dubitare nos haud sineret. Solius tamen *Euripidis* fertur una

eaque integra fabula satyrica superstes, *Cyclops* inscripta, argumenti ex Odyssea (IX) notissimi, cuius, quae de toto genere breviter disputavimus, luculento firmantur exemplo. Ceterum Satyrice vetus Attica tamdiu floruit, quamdiu tragicorum poëtarum ἀγῶνες viguere. Immutatam subinde et corruptam post Alexandri M. tempora, ad pristinum nitorem revocasse dicitur *Sositheus*, poëta Alexandrinus e Tragicorum Pleiade circa Ol. CLXIV. vel potius, ex Pearsonii emendatione, CXXIV. clarus (v. Epigr. Dioscoridis XXIX. Anthol. Gr. T. I. p. 501. cum animadverss. *Iacobsii* T. I. part. II. pag. 399 et *Naekii* in Schedis criticis p. 5sq.), cuius drama satyricum, *Lityerses* inscriptum, et pauca fragmenta inde descripta ex Athenaeo (X. p. 415.) aliisque Grammaticis cognovimus, illustrata ab *Eichstadio* in libello *de Dramate Graecorum Comico-Satyrico, imprimis de Sosithei Lityersa* Lipsiae 1793. 8. et ab *Hermanno* in Commentariis Soc. Philolog. Lipsiae T. I. p. 254 sqq. Adde *Heerenium* in *Ineditis* Bibl. Litterat. et Art. ant. T. VII. p. 9 sqq.

Is. Casauboni De Satyrica Graecorum poësi et Romanorum Satira libri duo, Parisiis 1605. 8. recus. cum doctis annotatt. *I. I. Rambachii*, Halae 1774. 8 mai. — *Dan. Heinsii* de Satira Horatiana libri II. subiuncti editioni Horatii, ap. Elzevir 1629. 12. — *Ezech. Spanhemii Sur les Césars de Iulien, et en général sur les Ouvrages satyriques des Anciens*, versioni gallicae Caesarum Iuliani praefixa dissertatio, Amstelod. 1728. 4. — *I. G. Buhlii* Pr. de fabula Satyrica Graecorum, Gottingae 1787. 4. — *Eichstadius* et *Hermannus* locis laudd. — *Hoepfnerus de Euripidis Cyclope* in praefat. edit. suae et in libro germ. inscripto *Neues Magazin für Schullehrer* T. I. part. I. T. II. part. II. T. III. part. II. — *Mohnikius* l. c. p. 433—446.

§. 86.

Ut *Doriensibus* in *Sicilia* iustae comoediae, quamquam ab Atticae ratione et indole diversae, inventionem, propter *Epicharmum*, deberi vidimus: ita iisdem aliud quoddam, idque affine dramaticae poëseos genus, *Mimos* inquam, acceptum referimus, qui, licet *nec metro illigati*, neque, *ut in scena agerentur*, scripti esse videantur, Comoediae tamen vim in hominum moribus notandis, atque in narratione cum re-

rum actu quodam coniungenda, sub forma dialogi, tantum non adaequarent: quorum hac ipsa aetate clarissimus auctor exstitit *Sophron* Syracusius, Euripidi aequalis. Eius *Mimi*, *dorica dialecto καταλογάδην* i. e. *prosa* quidem oratione compositi (v. Aristot. de A. P. l. 7. et ap. Athenaeum XI. p. 505 C. Suidas et Eudocia p. 389.), sed tamen *numerosa*, ad metrorum similitudinem proxime accedente (v. Schol. ad Gregor. Naz. in Montfauconii Bibl. Coisl. p. 120. *), quum eventum seu actionem quamdam, e vita communi et domestica petitam, sermonibus, ad personarum indolem, sexum, aetatem, fortunam, conditionem moresque apprime accommodatis, adumbrarent: a *Platone* philosopho, qui eos, antea neglectos, primus Athenas invexisse dicitur (Diog. Laërt. III. 18.), emtos a Dione Syracusano (Tzetzes in Chil. X. 1001 sqq.), assidue lectitati dignique habiti sunt, ad quorum exemplum in dialogis suis philosophicis, disserentium cuiusque mores scite exprimendo, sese componeret: unde vel iis saepe indormivisse, et, dum moreretur, capiti eos habuisse suppositos fertur, testibus Diogene Laërtio (loco laud.), Olympiodoro in vita Platonis, et Quintiliano Instit. Orat. I. 10. *Seria* alii continuisse dicuntur, vocati hinc *σπουδαῖοι*; alii argumento et oratione magis *lusoria* ac *iocosa* risum movisse, dicti *γελοῖοι*: in aliis *viri*, in aliis *feminae* colloquentes inducebantur; unde his *μίμων γυναικείων*, illis *ἀνδρείων* nomen inditum legimus. Sub utroque nomine frequenter citantur ab Athenaeo et Polluce. In eosdem, idiotismis, vocibus rarioribus, obsoletis, vitaeque communi propriis refertissimos, eruditi olim commentarii, in plures libros divisi, *Apollodoro* Atheniensi auctore, exstabant. v. Fragm. Apollod. p. 438 sqq. Non supersunt vero nisi tituli aliquot mimorum Sophronis et voces

*) *Οὗτος (Σώφρων) μόνος ποιητῶν ῥυθμοῖς τισὶ καὶ κώλοις ἐχρήσατο, ποιητικῆς ἀναλογίας καταφρονήσας.* Ad quem locum *Hermanni* verba laudat *Mohnikius* p. 489.: „Scilicet prosa oratione utebatur Sophron, sed numerorum membris ad metrorum similitudinem accedentibus, ut e Germanis *Gesnerus*, nobilissimus Idylliorum scriptor. Ac frustra foret, qui Sophronis fragmenta in metrorum leges vellet cogere."

nonnullae ex iis laudatae a Lexicographis et Grammaticis, atque explicitae; tum imitatio egregia, *Adoniazusae*, inter *Theocritea* XV., quae ad notionem qualemcunque de toto hoc Mimorum Graecorum genere animo informandam plurimum valet. — Sophronis vestigiis institisse videtur eius filius *Xenarchus* itidem Mimographus, ab Aristotele (de poëtica l. 7.), Photio, Suida, aliisque laudatus, quem a Comico cognomine poëta distinguendum esse censet *Hermannus* ad Aristot. l. c. p. 94.

Valckenarius ad Theocriti Adoniaz. p. 194-209. — *G. Hermannus* in Commentariis ad Aristotel. de Poët. p. 92-95. — Poësin *Mimicam* a *Doricae* stirpis populis imprimis excultam, iisque propriam fuisse, recte monet *Boettigerus* in prolus. *Quatuor aetates rei scenicae* p. 8. — Longe diversi tamen fuere Sophronis Mimi quum ab aliis eodem nomine passim insignitis, sed scurrilis maxime argumenti et formae, lusibus mimicis, pluribus Graeciae locis, praesertim *Spartae*, a γελωτοποιοῖς agitatis, quorum nomina (*Μαγῳδαί*, *Λυσιῳδοί*, *Δεικέλισται*, *Αὐτοκαβδάλοι*) servavit Athenaeus l. XIV., tum a *Mimis Romanorum scenicis*, de quibus v. *Ziegleri* dissertatio Gottingae 1788. 8. coll. Mohnikio l. l. p. 485.

§. 87.

Poëtae dramatici ut e philosophiae tunc florentis disciplinis ad artis suae incrementa aliquantum praesidii traxerunt: ita, haud minus quam historici, ab *eloquentiae* et *artis oratoriae* studiis quum maxime vigentibus multa petierunt adiumenta. *Eloquentia* autem, a sola ingenii vi ac sollertia animique concitati impetu quodam profecta, licet dudum inter Graecos viguerit: „tamen ante *Periclem*." (verba *Ciceronis* sunt in Bruto c. 7.), „cuius scripta quaedam feruntur, et „*Thucydidem*, qui non nascentibus Athenis sed iam „adultis fuerunt, littera nulla est, quae quidem or„natum aliquem habeat, et oratoris esse videatur." *Pericles* autem, eloquentiae laude clarissimus, et *Cleon*, huiusque aetati suppares, *Alcibiades*, *Critias*, *Theramenes*, quodnam potissimum dicendi genus secuti sint, eodem *Cicerone* iudice, „ex Thucydidis „scriptis, qui ipse tum fuit, intelligi maxime potest. „Grandes erant verbis, crebri sententiis, compressio„ne rerum breves et ob eam ipsam causam interdum

„ subobscuri." *) Interea circa *artem dicendi* sive *Rhetoricen primus aliqua movisse* h. e. inchoasse, molitus esse dicitur *Empedocles Agrigentinus* (§§. 48. 59.) v. Quintil. III. 1. 8. ex Aristotele ap. Diog. Laert. VIII. 57. et Sext. Empir. p. 370. ed. Fabric. cf. Spaldingius ad Quintil. l. l. „ Artium (dicendi, *Τεχνῶν*) autem *docto-* „ *res* et *scriptores* antiquissimi (fuere) *Corax* et *Ti-* „ *sias* Siculi: quos insecutus est vir eiusdem insulae „ *Gorgias Leontinus*, Empedoclis, ut traditur, disci- „ pulus. Is beneficio longissimae aetatis (nam centum „ et novem vixit annos) cum multis simul floruit... „ et ultra Socratem usque duravit. *Thrasymachus Chal-* „ *cedonius* cum hoc, et *Prodicus* Cius (Ceus), et Ab- „ derites *Protagoras* ... et *Hippias* Eleus, et ... *Al-* „ *cidamas* Elaeites (Elaea, urbe Aeoliae ad litus ma- „ ris Aegaei, oriundus." **) Hi enim artis *Sophisticae* (§. 61.) auctores pariter atque *Rhetorices* magistri, *uno tempore* fuerunt, Athenisque, flagrante bello Peloponnesiaco, de re qualibet proposita, maxime vero de philosophicis et politicis rebus in utramque partem dicendi artem et exercuerunt et *magna conducti mercede* ***) iunioribus tradiderunt, professi nimirum docere se „ arrogantibus sane verbis, quemadmodum „ *causa inferior* (ita enim loquebantur) *dicendo fieri* „ *superior posset.*" (*τὸν ἥττω λόγον κρείττω ποιεῖν*) ****) *Coracem* vero et *Tisiam*, Syracusanos rhetores et artificiosae eloquentiae auctores, dicendi artem et praecepta primos conscripsisse, ante Quintilianum, tradiderunt *Aristoteles* in Sophist. Elench. p. 638. Buhl. et apud *Ciceronem* Brut. c. 12. coll. De Orat. I. 20. III. 21. *Tisiae* autem, quem una cum Gorgia Athenas legatum venisse refert Pausanias VI. 17. p. 252. extr. ed.

---

*) Cf. *Idem* de Orat. II. 23. „ Antiquissimi (Oratores Graeci) sunt, „ quorum quidem scripta constent, Pericles atque Alcibiades, et „ eadem aetate Thucydides; subtiles, acuti, breves, sententiis „ magis quam verbis abundantes.

**) Quintilian. loco laud. et II. 17. 7.

***) De *Protagora* hoc affirmant Quintil. III. 1. 10. Gell. V. 10. Diog. Laërt. IX. 52. De *Gorgia* Diodor. Sic. XII. 53. T. V. p. 109. Bip. et Suidas s. v. cf. *Boeckhii* Staatshaush. der Athener T. I. p. 133 sq.

****) Cic. Brut. l. c. cf. Aristot. Rhetor. II. 24. extr. Gell. V. 3 extr. Plato Phaedr. p. 267. A. et p. 273. Isocrat. Panegyr. c. I. p. 6. ed. Mor.

Lips. coll. Diodor. Sic. XII. 53. etiam *Plato* meminit Phaedr. p. 267 A. et p. 273 A. Steph. ubi vide *Heindorfium* p. 316 et 336. Et *Gorgiam* cum *Thrasymacho* et *Theodoro* alio eiusdem dialogi loco p. 261 C. coniungit, primum Nestori, duo reliquos Ulyssi comparans. „Qui quum de industria, non ex insidiis, sed aperte et palam elaborarent, ut verba verbis quasi demensa et paria responderent, ut crebro conferrentur pugnantia, compararenturque contraria, et ut pariter extrema terminarentur, eumdemque referrent in cadendo sonum" *): dicti sunt *Λογοδαίδαλοι*, quo nomine prae ceteris Byzantium insignivit *Theodorum* Socrates, apud eumdem Platonem in Phaedro §. 112. p. 315. Heind. p. 266 E. Steph. monente Cicerone in Oratore c. 12. et Quintiliano III. 1. 11 fin. cf. Aristot. Rhetor. III. 13. In eodem numero habendi *Euenus Parius*, nobis ante (p. 48) commemoratus, qui poëticen et rhetoricen, utramque vero Sophistarum more tractabat, quem toties leniter perstrinxit Plato, ut in Phaed. p. 60 sq. in Phaedro p. 267. Steph. ad q. l. vide Heindorf. p. 316. et Astium p. 366. coll. Fabricio Harles. Vol. I. p. 728. tum *Polus*, eiusque magister *Licymnius*, prior Agrigentinus et Gorgiae assecla, qui praecepta sua de elocutionis elegantiis quibusdam et festivitatibus in singulari opere, quod *Μουσεῖα λόγων* inscripsisse videtur; exposuit; alter, *Licymnius*, teste Aristotele (de Rhet. III. 13. extr.) artis rhetoricae scriptor; uterque festive commemoratus *Platoni* in Phaedro p. 267. Steph. ubi vid. Schol. et notas Heindorfii p. 318. Astique p. 368. — Horum omnium, quotquot enumeravimus, paucissimae nunc supersunt reliquiae. In quibus reponantur *Hercules* ille *Prodicius* i. e. allegoria Herculis, colloquentis cum Virtute et Voluptate, quam ex *Prodici Cei* libro, Ὧραι inscripto, sumtam *Xenophon* Memorabilibus Socratis suis inseruit II. 1. 21. ad

*) Cum *Ciceronis* verbis his conferas Graeca *Diodori Siculi* l. l. T. V. p. 109. Bip. *Πρῶτος γὰρ* (*Γοργίας* ὁ ῥήτωρ) ἐχρήσατο τῆς λέξεως σχηματισμοῖς περιττοτέροις, καὶ τῇ φιλοτεχνίᾳ διαφέρουσιν ἀντιθέτοις καὶ ἰσοκώλοις καὶ παρίσοις καὶ ὁμοτελεύτοις καί τισιν ἑτέροις τοιούτοις κ. τ. λ.

q. l. vide Interpretes et *Sturzii* Lex. Xenoph. T. III. p. 669 A. — tum *Alcidamantis* Elaeitae, Gorgiae discipuli, rhetoris in primis nobilis, qui, Cicerone teste (Tusc. I. 48.), scripsit etiam *laudationem mortis* ex enumeratione humanorum malorum, duae declamationes: *Ulyssis contra Palamedem*, et *Contra Sophistas*, ab Aldo Manutio, H. Stephano, et Reiskio (Vol. VIII. OO. Gr.) editae. cf. Fabricius Harles. Vol. II. p. 776 sq. — denique ipsius *Gorgiae* item duae *declamationes* (*μελεταί*) *Encomium Helenae* et *Palamedis defensio* inscriptae, sophisticis argutiis refertissimae, huiusque generis orationum, si genuinae sint, antiquissimae, de quarum tamen fide disceptatur. Editae exstant in *Oratorum Graecorum operibus*, ab *Aldo Manutio*, *H. Stephano* et *Reiskio* vulgatis.

Philostratus de Vitis Sophistarum. — *Cicero* in Bruto c. 7 sqq. De Orat. III. 32. et alibi passim. — *Taylorus* in Lectt. Lysiacis p. 122. ed. Reisk. — *Dav. Ruhnkenii* Historia critica Orator. Graecor., praemissa editioni suae *Rutilii Lupi* de Figuris Sententiarum, Lugd. Bat. 1768. 8. et a Reiskio Vol. VIII. OO. Gr. inserta. — *Chr. Meinersii* Geschichte d. Wiss. in Gr. u. R. T. II. p. 169 sqq. — *C. F. Stäudlinii* Geschichte u. Geist des Skepticismus T. I. p. 216 sqq. — *Garnierii* Memoire sur l'art oratoire de Corax, in Mémoires de l'Institut de Fr. Hist. et Littérat. T. II. p. 44–80. — *Hardion* Sur l'Origine et les progrés de la Rhétorique, in Mém. de Littér. T. XXIII–XXVI. — *Belin de Ballu* Histoire critique de l'Eloquence chez les Grecs. Paris 1813. II Voll. 8.

§. 88.

E Sophistarum aeque ac philosophorum disciplina multi prodierunt *Oratores* qui, *quantam vim haberet accurata et facta quodammodo oratio*, bene gnari, aut rempublicam capessentes, tum coram populo in concione Atheniensium verba facerent, tum in causis publicis privatisque coram iudicibus reos persequerentur vel defenderent, concionesque publice habitas, privatoque posthac studio elaboratas ac perpolitas, in vulgus ederent; aut ipsi a foro et concione temporibus seu voluntate sua remoti, vel aliis in eorum usum, vel eloquentiae solum ostentandae causa orationes scriberent. Quarum ingens interiit numerus, eloquentia Attica ad ultima usque reipublicae tempora florente, immo maximas sumente vires, quum immineret iam Ma-

cedonum dominatio; servatas autem Grammaticorum rursus Alexandrinorum imprimis studio debemus, quippe qui oratorum Atticorum, quos maxime probarent, delectu facto, in *principum hunc canonem decem*, quos una fere aetas tulit Athenis, receperunt sequentes: *Antiphontem*, *Andocidem*, *Lysiam*, *Isocratem*, *Isaeum*, *Lycurgum*, *Demosthenem*, *Aeschinem*, *Hyperidem* et *Dinarchum*, quorum, non omnium tamen, orationes superstites cum aliis aliorum quae supersunt iunctim edidere, primus *Aldus Manutius* Venetiis 1513. fol. deinde *H. Stephanus* 1575. fol. denique, quae praecipua nunc habetur editio, *Io. Iac. Reiskius* in *Oratorum Graecorum quae supersunt Monumentis* cum aliorum suisque animadversionibus. Lipsiae 1770 sqq. XII Voll. 8. Novam Oratorum Atticorum recensionem, bis iam nunciatam, *Immanueli Bekkero*, viro graece doctissimo, olim debebimus.

Ad historiam litterariam oratorum Graecorum cognoscendam evolvendi sunt: *Dionysii Halic.* tractatus *de oratoribus Graecis.* — *Vitae X. Oratorum Plutarcho* falso adscriptae. — *Ciceronis Brutus* c. 7 sqq. — *Ruhnkenii* hist. crit. OO. Gr. supra laud. (inserta Vol. VIII*vo* OO. Gr. ab Reiskio) — *Hardion* in Mémoires de l'Acad. des Inscr. T. XIII-XXXVI. — *Blair* Lectures on Rhetorik and Belles-Letters. Vol. III. — *Belin de Ballu* in libro paulo ante laudato.

§. 89.

Inter hos primus aetate *Antiphon*, Sophili filius, ab Atticae pago, in quo lucem vidit circa Olymp. LXXV. $\frac{1}{2}$, *Rhamnusius* dictus, copiarum terrestrium et maritimarum in bello Peloponn. dux, immutataeque Atheniensium civitatis formae auctor (Thucyd. VIII. 68.), qui proditionis accusatus a civibus suis et damnatus, bonis publicatis, in exilio periit Ol. XCII. $\frac{1}{2}$, *Quintiliano* teste (III. 1. 11.) „*orationem primus om*„*nium scripsit*, et nihilo minus *Artem* (rhetoricam) *et* „*ipse composuit*, et *pro se dixisse* optime est cre„ditus." Rhetorices magistrum, quamquam minus honorifice, eum memorat etiam Socrates apud Platonem in Menexeno p. 236. A Thucydide vero discipulo, propter summam ingenii et eloquentiae vim egregie laudatur, capitisque causam, quum se ipse defende-

ret, omnium optime (sed frustra) oravisse dicitur loco laud. cf. Cic. Brut. c. 12. Contra *Alcibiadem*, cuius, tum exulis, reditum sub CCCC. dominatione prohibere conatus est, orationem habuit, fortasse plures, aliis scriptas, si recte coniecit *Boeckhius* (Staatshaush. d. Athener. T. I. p. 444 sq.) de binis quas laudant Grammatici, altera *de tributo Lindiorum* in Rhodo insula, altera de *tributo Samothraces*, siquidem sociorum tributa Alcibiadem auxisse constat. Primus enim Antiphon conscriptas a se orationes *iudiciales* sive forenses (λόγους δικανικούς) vendidit litigatoribus, narrante Ammiano Marcell. XXX. 4. — E *sexaginta* orationibus, quae olim sub eius nomine circumferebantur, (XXV spurias censuit *Caecilius* rhetor), nunc supersunt *sedecim*, maximam partem λόγοι φονικοί i. e. *de caede*, accusationis vel defensionis loco habitae in *causis fictis*, quas, contra Ionsii criminationes, Aristophonti vindicat *Ruhnkenius* in Dissertat. *de Antiphonte oratore Attico*, Lugd. Bat. 1765. 4. (inserta ab Reiskio Vol. VIImo OO. GG.) Editae sunt tum in Collectionibus Oratorum supra laudatis, tum una cum *Andocidis* et *Isaei* Oratt. Hanoviae 1619. 8. *Reiskius* eas cum Isaei orationibus in Voll. VII. OO. GG. recepit, et latinam versionem adiecit in Vol. VIII. — cf. *Taylor* in Lectionibus Lysiacis cap. VII. p. 268 sqq. ed. Reiske. — *I. G. Hauptmanni* Prolusio de Antiphonte, Gerae 1753. — *G. L. Spalding* ad Quintilianum III. 1. 11.

Andocidis, paulo iunioris Antiphonte, (natus esse creditur Ol. LXXVIII. 1.), Atheniensis, qui nobili genere ortus, rem publicam pace belloque gessit, et, instaurata a Thrasybulo populari regiminis forma, cum aliis civibus in patriam redux factus est, *quatuor* hodieque feruntur *orationes*, ad rerum Atticarum et antiquitatis cognitionem lectu utilissimas: *de mysteriis* Eleusiniis contra Lysiam oratorem; *de reditu suo*, utraque apologetica; *de pace cum Lacedaemoniis* ineunda Ol. XCI. 1.; cuius fidem veteres impugnant, dissentiente *Boeckhio*, in Staatsh. d. Athener. T. I. p. 190 not.; *quarta* denique *contra Alcibiadem:* ab *Reiskio* editae in Vol. IV. OO. GG. una cum *I. G. Hauptmanni* Prolusionibus de Andocide eiusque Orationibus in Vol. VIII. Easdem orationes nuper emen-

davit et docte illustravit *Ianus Otto Sluiterus* in *Lectionibus Andocideis*, Lugd. Bat. 1804. 8. praemissa (Cap. I—V.) copiosa et erudita explicatione de gente, maioribus, de vita factisque Andocidis, oratoris in decem illis Atticis haud praecipui, sed fere postremi, cuius Cicero nullam fecit mentionem; alii leviter, et fere cum contemtu. V. Quintil. XII. 10. 21. Hermogenes de Form. p. 501. Herod. Att. ap. Philostr. Vit. Sophist. II. 1. 14. quorum dicta apponuntur a Sluitero Cap. I. p. 4. Dionysius Hal. usitatae dictionis puritatem ei tribuit. Cf. Ruhnkenii Hist. crit. OO. GG. p. XLVII-LVII. et *Wyttenbachius* in libri Sluiteriani Censura Bibl. Crit. P. XI. p. 75 sqq.

Vtroque clarior *Lysias*, „*quem*, Cicerone iudice, *iam prope audeas oratorem perfectum dicere*," a patre Syracusano susceptus Athenis Ol. LXXX. 2. octogenarius ibidem obiisse dicitur Ol. C. 2 a. Ch. 379. Admodum iuvenis Atheniensibus, coloniam *Thurium* in Italiam inferiorem deducturis, cui etiam *Herodotum* interfuisse vidimus (§. 54.), se adiunxit, in novaque urbe duos et triginta annos commoratus, quum Atheniensium copiae in Sicilia ingenti clade essent afflictae, Athenas repetiit Ol. XCII. 1. Patriam denuo relictam sub XXX tyrannorum dominatione, cum Thrasybulo revisit, ibique reliquam vitae partem privatus exegit. Artem dicendi professus, *aliis* scripsit orationes, *subtilitatis* et *elegantiae* laude maxime conspicuas (Cic. Brut. c. 9. 12. 16.), quarum *triginta quatuor*, e ducentis triginta amplius quae olim genuinae ferebantur, sed ne hae quidem satis integrae, supersunt, quum *ad populum* directae, e genere demonstrativo, tum *ad Iudices* in causis publicis atque privatis. Prioris generis est *Λόγος Ἐπιτάφιος* (XXXI.) sive *Oratio funebris* in Atheniensium memoriam, qui Corinthiis in bello contra Lacaedemonios, *Iphicrate* duce, missi auxilio Ol. XCVI. 3. in proelio occubuerant, *germanice* conversa a *Fr. Schlegelio* in *Museo Attico* T. I. Part. 2. De qua oratione *Wolfii* ad Leptin. p. 363. verba apponere iuvat: „Restant etiam nunc, inquit, tales conciones ex antiquitate quatuor, Periclis Thucydidei (II. 35.), Platonis in Menexono, Lysiaeque et Demosthenis. At huius postremi quae hodie prostat

oratio, ea iam olim obelis Criticorum confossa est, ut praeter alios docet Taylor Lectt. Lys. c. 3. *Lysiacam* adhuc tolerarunt patientius. Neque haec tamen ipsa eo stilo scripta, qui senem Lysiam decebat, sed ex Isocratis Panegyrico, aliisque Orationibus veterum ac veri Lysiae locis..., a quodam Sophista composita esse videtur." cf. Hemsterhus. et Valckenarii Orationes etc. p. 218. Separatim vulgatae sunt Lysiae orationes editione splendida et magno eruditionis apparatu instructa ab *Io. Tayloro*, cum interpretatione latina, *Ier. Marklandi Coniecturis*, et *Lectionibus Lysiacis Tayloro* auctore, in quibus plurima antiquitatis et iurisprudentiae Atticae capita docte et copiose explicantur, Londini 1739. 4. — Deinde ab *Athanas. Augerio* cum vers. lat. et notis, Parisiis 1783. II Voll. 4. — et ad Cod. Vindob. fidem graece a *F. C. Altero*, Vindobonae 1785. 8. — Taylori editionem et totum apparatum suis animadversionibus auctum et emendatum, graeco tamen contextu in multis locis reficto, novaque versione latina subiecta, recudi fecit *I. I. Reiskius* in OO. GG. Vol. V. et VI. Lipsiae 1772. 8. — Versionem orationum Lysiae *gallicam* idem *A. Auger* edidit Parisiis 1783. 8. *anglicam I. Gillies*, Londini 1778. 4.

§. 90.

Lysiam excipit *Isocrates* Atheniensis, qui natus Ol. LXXXVI. 1. prope centenarius vita sponte decessit Ol. CX. 3. a. Ch. 338. nuntio cladis apud Chaeroneam accepto. Praeceptoribus usus Gorgia Leontino, Prodico Ceo et Tisia Syracusano, docendo scribendoque magis valuit quam orando. „Cuius domus cunctae „Graeciae quasi ludus quidam patuit atque officina di„cendi; magnus orator et perfectus magister, *quam„quam forensi luce caruit*, *intraque parietes* aluit „eam gloriam, quam nemo, meo quidem iudicio, est „postea consecutus." *) Hinc *palaestrae quam pugnae magis accommodatus* dicitur Quintiliano X. 1. 79.; idem „*nitidus et comtus*, qui omnes dicendi Veneres

*) Cic. Brut. c. 8. De Orat. II. 23.

„ sectatus est, nec immerito; *auditoriis* enim se, non „ *iudiciis* compararat." Neque *discipulorum numero* *) tantum, sed etiam *nobilitate* floruit, summorum et imperatorum, in his maxime *Timothei* Cononis filii **), et oratorum et historicorum, ut Isaei, Lycurgi, Hyperidis, Demosthenis, Ephori, Theopompi, Philisti aliorumque praeceptor. Quae attulimus veterum scriptorum loca, ea cum aliis multis quae omisimus satis probant, Isocratem, lateribus quippe parum valentem, et timiditate quadam, naturae vitio, impeditum, raro vel nunquam forum et subsellia tetigisse, sed aetatem in iuvenum institutione et scribendis orationibus, maxime politicis, consumsisse omnem. Quo factum est, ut, quamquam ingenii copiis abunde instructus et inveniendi facultate pollens, in componenda tamen atque perpolienda oratione, verborum ac sententiarum continuationis et numerorum imprimis studiosus, tantam curam et diligentiam adhiberet, ut propter scribendi tarditatem nimiamque quasi sollicitudinem a nonnullis reprehenderetur. v. Cic. in Orat. c. 52. et 61. Quintil. l. c. cf. Fabricius T. II. p. 779. Supersunt Isocratis Orationes *una* et *viginti*, neque plures *Photius* se legisse testatur Cod. 159. Quarum *tres* dicuntur *admonitoriae*, *ad Demonicum*, clarum Atheniensem; *ad Nicoclem*, Salaminis in Cypro insula tyrannum, *de regis officio*; et *Nicocles* sive oratio sub eiusdem Cyprii regis nomine scripta *de civium erga imperantes officiis*, pro qua viginti talenta a rege accepisse dicitur; *quinque suasoriae*, in his, praeter *Areopagiticum*, nobilissima, quae *Panegyricus* inscribitur, cui elaborandae decem certe annos insumsisse dicitur Quintiliano X. 4. 4. (*Germanice* vertit et illustravit Panegyricum *Wielandus* in Mus. Att. T. I. part. 1.); *quatuor laudatoriae* e genere demonstrativo vel *epidicti-*

---

*) Quos peculiari opere in plures libros descripto persecutus erat *Hermippus*, teste Athenaeo X. p. 451 e. *Ἕρμιππος ἐν τοῖς περὶ τῶν Ἰσοκράτους μαθητῶν*, coll. VIII. p. 342. c.

**) V. Orationis *de permutatione* pars nuper detecta; Cic. De Or. III. 34. Pseudo-Plutarch. in Vitis X. Orator. T. II. p. 838. qui Timotheum Isocrati magistro aeneam statuam cum titulo posuisse Eleusine narrat.

co, in quibus eminet *Panathenaicus*, in Atheniensium laudem, quum quartum et nonagesimum annum agebat orator, summo compositus studio. v. Cic. de Senect. c. 5. coll. Orat. c. 12.; *reliquae forenses* sive iudiciales, praeter orationem *contra Sophistas*. In his quum maxime celebris lectuque iucundissima oratio *περὶ ἀντιδόσεως* sive *de facultatum permutatione* (cf. Wolfius ad Dem. Lept. p. CXXIII.), ad Isocratis vitam et studia cognoscenda perutilis, quam duo et octoginta annos natus senex venerabilis (circa Olymp. CVI. 3.) contra Lysimachum accusatorem, suscepta vitae ac dignitatis suae defensione, scripsisse se orationis initio ipse profitetur; quamque dimidia plus parte sua dudum truncatam, nuper e duobus libris Mss. bibliothecae Ambrosianae et Laurentianae restauravit, atque integram edidit Graecus doctissimus *Andreas Mustoxydes* Mediolani 1812. 8. — Vt Lysiae subtilitatem, ita suavitatem Isocrati, tamquam praecipuam orationis eius virtutem, tribuit Cicero de Or. III. 8. et sane dignum est quod legatur Socratis, seu potius Platonis, de Isocrate iudicium in extrema pagina *Phaedri*, quod latinum fecit Cicero in *Oratore* c. 13.

Codicum Mss. Isocratis censum egit Harlesius ad Fabric. T. II. p. 792 sqq.; *Editionum* Augerius in praefat. suae edit. — Omnium orationum *princeps* editio est *Mediolanensis*, curante *Demetrio Chalcondyla* 1493. fol. Successit *Aldina* Venetiis 1513 et 1534. quae insequentium fundus habetur. Tum *Wolfianae* plures ab *Hieron. Wolfio*, qui bis latine vertit Isocratem, in his optima quae prodiit Genevae 1604. 8. recusa ibidem 1651. 8. — *H. Stephani* cum Wolfii interpretatione latina, Parisiis 1593. fol. — *Guil. Battiei* cum nova vers. lat. et notis, Londini 1749. II. Voll. 8. — *Athan. Augerii* gr. et lat. cum var. Lect. et notis, Paris 1782. III. Voll. 4. et 8. Eiusdem *Augerii* versio gallica Isocratis Oratt. prodiit Parisiis 1781. III. Voll. 8. — Sed omnium maxime commendantur, quas ad codd. mss. fidem accurate expressas vulgarunt *Guil. Langius* Halae 1803. 8. et graece doctissimus *Coray* in *Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης* Tomo I. et II. cum annotationibus graecis. Parisiis 1807. 8. — Nuperrime graecus omnium Oratt. et Epistolarum contextus prodiit Lipsiae ap.

Tauchnitz. 1820. II. Voll. 12. acc. pleniore oratione de permutatione. — Editionum, quae *selectas* orationes separatim typis excusas complectuntur, ingens numerus est; v. Fabric. Vol. II. p. 780 sqq. ex quibus commemoramus praestantissimam *Panegyrici* illam, quam *Morus* curavit Lipsiae 1766. et secundis curis 1786. 8., quaeque tertium prodiit ibidem 1804. 8. Posthac *F. A. G. Spohnius* eiusdem *Panegyrici* contextum recognovit, et cum animadverss. *Mori* suisque edidit Lipsiae 1817. oct. mai. — Orationem autem *de Antidosi* sive *facultatum permutatione*, e libris mss. *tam insigniter auctam*, e cod. Ambros. primus *graece*, ut paulo ante diximus, edidit *Andreas Mustoxydes*, hoc indice: *Ἰσοκράτους λόγος περὶ τῆς ἀντιδόσεως, ἤδη πρῶτον εἰς τὴν ἀρχαίαν γραφὴν διασκευασθεὶς καὶ ὀγδοήκοντα περί που σελίδας ἐπαυξηθεὶς σπουδῇ Ἀ. Μουστοξύδου Ἱστοριογράφου τῶν Ἰωνίων Νήσων.* Mediolani 1812. 8. Anno post ibidem prodiit: *Isocratis Oratio de permutatione*, cuius pars ingens primum graece edita ab *A. M.*, nunc primum *latine* exhibetur ab Anonymo Interprete (*Angelo Maio*) qui et Notas et Appendices adiunxit, Mediol. 1813. 8. Quam integrae orationis latinam versionem secuta est nova et correctior graeci contextus editio, cum var. lect. et notis aliisque additamentis, hoc indice: *Ἰσοκρ. λόγ. π. τ. Ἀντιδ. vervollständigt herausg. von Andr. Mustoxydes, verbessert, mit Anmerkungen und philologischen Briefen begleitet* von *Ioh. Kasp. von Orelli Nebst zwei Anhängen.* Turici 1814. 8.

Praeter orationes, aliquot *Epistolae* ad Dionysium Syracusanum, Philippum, Antipatrum, Alexandrum aliosque scriptae, modo VIII, modo X, sub Isocratis nomine feruntur, haud omnes genuinae, neque iisdem in variis codd. inscriptae, sed cum orationibus eiusdem passim vulgatae, etiam in *Epistolarum Graecarum corpore. Decem* cum aliis epp. edidit *C. F. Matthaei*, Mosquae 1776. 8. cf. Harles ad Fabric. l. c. p. 791. et doctus Anonymus in Append. I et II. ad vers. lat. orationis de Antidosi, Mediol. 1813. p. 127-134.

Dionysius Halic. in vita Isocratis. — *G. B. Schirachii* Disputationes duae de vita et genere scribendi Isocratis, Halae 1765. 4. — *Vatry* in Mem. de l'Acad. des Inscr. T. XIII. p. 162.

§. 91.

Isaeum, Lysiae et Isocratis discipulum, magistrum vero Demosthenis fuisse tradunt: unde tempus quo floruit utcunque definitur. *Saxius* (Onomast. T. I. p. 65.) eum Ol. XCV. 3. vixisse suspicatur: eumdem primis Philippi regnantis in Macedonia annis, ideoque Ol. CV. a. Ch. 360-357., non modo superstitem fuisse, sed etiam causis scribendis operam dedisse, colligit *Wolfius* in Prolegg. ad Demosth. or. adversus Lept. p. 109. A civitate regenda et publicis abstinens negotiis, ad artis suae praecepta tradenda, orationesque in aliorum usum scribendas totum se transtulit, Lysiam magistrum suum imprimis aemulatus, quem non solum simplicitate et elegantia sermonis assecutus est, sed orationis nervis etiam superavit. Ex *quinquaginta* Isaei orationibus olim genuinis, quae etiam a *Photio* lectae erant, undecim aetatem tulere, omnes in causis *iuris Attici privati circa hereditatem*, *περὶ κλήρου,* versantes; unde *λόγοι κληρικοί* passim appellantur. Harum prima, quae est *de Cleonymi hereditate*, in omnibus editionibus mutila legebatur, et magna sui parte truncata, quam, *tredecim* paginas implentem, ex cod. Mediolanensi *Angelus Maius* primus graece vulgavit, latine vertit et annotationibus instruxit Mediolani 1815. 8. Decem editae sunt in corpore oratorum, optime ab *Reiskio*, cum vers. lat., annotationibus, indice graecitatis, et tabb. geogr. et histor. in Vol. VII. OO. GG. una cum *Antiphonte*. *Vndecima*, *de Meneclis hereditate* haud dudum accessit, e codice Mediceo-Florentino a *Thoma Tyrwhitto* *) primum graece edita Londini 1785. 8. — recusa, sed contextu emendatiore, a *Tychsenio* in Bibl. Litt. et Art. ant. T. III. p. 1. *Ineditorum*. Gottingae 1788. 8. et nuper a *Conrado Orellio*, cum eiusdem et *Henrici Bremii* annotatt. german. Turici 1814. 8. appendicis I. loco, post Isocratis or. de antidosi, ab *Io. Casp. Orellio* eodem anno vulgatam. In eodem Codice Florentino etiam orationem *de Cleonymi hereditate*, quam e cod. Mediol. duplo auctio-

*) Teste *Wyttenbachio* in Bibl. Crit. T. III. p. II. p. 135.

rem a Cel. *Maio* editam esse paulo ante diximus, integram legi, idem doctissimus editor testatur. — Plena omnium orationum Isaei, quales nunc *Tyrwhitti* et *Angeli Maii* studiis auctae leguntur, editio prodiit nuperrime ap. Tauchnitz. Lipsiae 1820. 12. — *Anglice* vertit Isaei orationes, cumque commentario, quo ius atticum hereditarium praecipue illustratur, edidit *W. Jones* Oxoniae 1779. 4.

Lycurgus, Athenis e nobili genere ortus, circiter Ol. XCIII., philosophiae et eloquentiae studiis, Platonis et Isocratis tradens se disciplinae, innutritus, gravissima in rep. Atheniensium munera integerrima gessit fide, cuius insigne documentum habetur, quod, quum aerario per duodecim vel quindecim annos praefuisset, reditus civitatis ad MCC talentûm auxisse narratur, quum prius fuissent LX. V. Pseudo-Plutarch. in Vitis X. Orator. T. II. p. 842 E. cf. *Wolfius* in Prolegg. ad Demosth. adv. Lept. p. LX. Cum Demosthene, familiari suo, et Hyperide Philippo Macedoni, Atheniensium libertati insidianti, fortiter obstitit, et civium improborum delicta, ignavia aut pervicacia admissa, implacabili odio ac severitate insectatus est orator; quo meruisse putandus est, ut non vivus tantum summa inter populares fama et auctoritate frueretur, sed, postquam Ol. CXIII. circiter admodum senex vita defunctus esset, mortuo statuae in Ceramico aeneae aliique summi honores haud multo post plebiscito decernerentur. Vehemens orator fuit, animi affectus intimos verissime prodens, et elocutionis gravitate insignis. *) *Quindecim* eius orationes Photii etiam aetate legebantur. *Una* tantum servata est, *contra Leocratem* Atheniensem, qui post cladem ad Chaeroneam, spretis quae id vetarent legibus, urbem reliquerat;

---

*) Indicii huius veritas firmatur vel praeclaro orationis Lycurgi in *Lysiclem*, quo Atheniensium duce pugnatum est ad Chaeroneam, fragmento, quod servavit Diodorus Sic. XVI. 88. „Belli, inquit, „praefectus fuisti, o Lysicles, quumque civium millia occubue-„rint, bis mille capti fuerint, tropaeum de urbe hac constitu-„tum sit, universae Graeciae iugum servitutis iniectum, et haec „tanta mala te duce et praetore acciderint: vivere tamen audes, „Solisque hoc iubar intueri, in forumque prodire, scilicet dede-„coris atque opprobrii nunquam interiturum monumentum patriae."

edita in Corpore Orator. (ab *Reiskio* cum annotationibus *Taylori*, suisque, in Vol. IVto. OO. GG.) — una cum *Demosthenis Or. in Midiam* ab *Io. Tayloro*, qui in praefat. vitam oratoris erudite enarravit, Cantabrig. 1743. 8. — Separatim a *Phil. Melanchthone*, qui eam latine vertit, Witebergae 1545. 8. — ab *I. G. Hauptmanno*, Lipsiae 1753. 8. — optime vero a *Schulzio* cum notis germanice scriptis, et prolegomenis de vita scriptisque Lycurgi, deque orationis argumento, Brunsvici 1789. 8.

§ 92.

Eloquentiae Atticae palma in omni dicendi genere cunctis suffragiis defertur ad *Demosthenem*, in cuius summi ac plane perfecti oratoris laudes nemo frequentius exspatiatus est quam is, qui incredibili ingenii magnitudine et artis qua excelluit absolutione solus meruit, ut cum Demosthene compararetur. „Nihil, inquit, acute inveniri potuit in eis causis quas „scripsit, nihil, ut ita dicam, subdole, nihil versute, „quod *ille* non viderit; nihil subtiliter dici, nihil pres„se, nihil enucleate, quo fieri possit aliquid limatius; „nihil contra grande, nihil incitatum, nihil ornatum „vel verborum gravitate vel sententiarum, quo quid„quam esset elatius *).“ Et alio loco admirationis sensum singulari tantoque viro digna intendens modestia, ad M. Brutum suum se convertit his verbis: „Vides „profecto, Demosthenem multa perficere, nos multa „conari; illum posse, nos velle, quocunque modo cau„sa postulet, dicere. Sed ille magnus: nam et succes„sit ipse magnis, et maximos Oratores habuit aequa„les.“ **)

Vixit Demosthenes ab Ol. XCVIII. 4. ***) usque ad Ol. CXIV. 3. a. Ch. 385-322. quo anno, Antipatri vindictae se subducturus, in *Calauria* insula prope Argolidem Peloponnesi, veneno sumto, decessit maior

---

*) Cic. Brut. c. 9.

**) Cic. Orator. c. 30.

***) In album civium relatus est Ol. CIII. 3. annum aetatis agens XIX. cf. Wolfius in Prolegg. ad Dem. Lept. p. CIII. not.

sexagenario. Atheniensis fuit e pago Paeanio, operamque dedit Platoni, Isocrati et Isaeo. Quorum sublevatus doctrina, et *Callistrati* Aphidnaei, eloquentia tum praecellentissimi, magna apud populum auctoritate excitatus, ad remp. gerendam ancipiti maxime tempore accessit, in causisque dicendis superiores oratores pariter atque aequales *vi*, *sublimitate*, *impetu*, *cultu*, *compositione*, *superavit* omnes. *Paene lex orandi* fuisse dicitur eidem Quintiliano X. 1. 76. „ tantaque in eo vis, tam densa omnia, ita quibusdam „ nervis intenta sunt, tam nihil otiosum, is dicendi „ modus, ut nec quod desit in eo, nec quod redun- „ det, invenias." Sub Demosthenis nomine adhuc exstant orationes *una* et *sexaginta*, tum *prooemia* ad orationes LXV. et *sex epistolae*. Non tamen omnes ab ipso habitas esse orationes, neque magis omnes genuinas, aut ab omni suppositionis suspicione liberas videri constat. *Spuriae* autem, vel *suspectae fidei* habentur *prima* et *secunda* contra Aristogitonem *),

---

*) *Secundae* nullam fidem esse uno ore tradunt Critici tam veteres quam recentiores. Vide *Boeckhium* in Staatsh. d. Ath. T. I. p. 37. Sed de *prima* etiam dubitant Dionysius Hal. et Harpocration v. *Θεωρίς*: *Beckerus* (Demosthenes als Staatsmann u. Redner T. I.) pro spuria habet, *secundae* patrocinio suscepto. Idem *Epitaphii* fidem, spretis Dionysii, Libanii, Photii et Taylori auctoritatibus, defendit. Ad reliquas, supra commemoratas, cf. Boeckhium l. l. T. I. p. 70. 195. 235. 246. T. II. p. 244. et in Indice v. Demosthenes.— *Quartam* Philippicam suspectam habet *Valckenarius* in not. ad orat. suam de Philippo Maced. p 251. probante Wolfio in Prolegg. ad Lept. p. LX. Boeckhio l. l. T. I. p. 195 et 235. et Beckero. Orationem *περὶ συντάξεως* non Demosthenis esse, sed ex aliis eius, maxime Olynth. III. et Aristocratea, ab aliquo declamatore consutis pannis confectam, Wolfius iudicat l. l. p. LXXIV. Idem sentiunt Iacobsius, Beckerus, et Boeckhius l. l T. I. p. 70. — Orationem *Ad Epistolam Philippi* Larcherus Demostheni abiudicavit in Commentatt. Instituti Gallo-Francor. Litterar. antiq. T. II. p. 243-269. exordio orationis, si *Iacobsium* audias, excepto. Idem *Larcherus* or. de *Haloneso*, quae hodie exstat, Demosthenis esse negat, Libanii, Suidae, Etym. M. aliorumque auctoritatem secutus. Quorum rationes vel testimonia refutare conatus est *B. G. Weiskius* in progr. sic inscripto. Orationem de Haloneso Demostheni, cui vulgo abiudicatur, vindicat, adiectis sub finem obss. maximam partem criticis *B. G W* Lübben. 1808. 4. improbante Censore Halensi (EBL. 1814. n. 108.) et Beckero l. l. cui assentitur Censor Ienensis.

oratio περὶ τῆς συντάξεως s. de pecuniaria contributione; *quarta Philippica*; *contra Timotheum*; c. *Nicostratum*; *Phaenippum*; *Neaeram*; *Theocrinem*, quam Dionysius Hal. in Dinarcho T. V. p. 652. Reisk. tribuit *Dinarcho*, addens, a Callimacho Demosthenicis annumerari: c. *Onetorem*; c. *Euergum* et *Mnesibulum*; *de Haloneso*, frustra obnitente *Weiskio*; or. *Ad Epistolam Philippi*; *Epitaphius*; *de foedere cum Alexandro*, a Libanio *Hyperidi* tributa, a nonnullis Criticis *Hegesippo*, teste Ulpiano p. 64 A., a Dionysio item Demostheni abiudicata in libello περὶ Δημοσθ. δεινοτ. T. VI. p. 1127. Reisk. — *Encomium Epicratis*, Dionysii, Libanii, Photii suffragiis reiecta; denique *Προοίμια δημηγορικά*, et *tertia Epistolarum*. In *genuinis* eminent *octo Philippicae* e genere deliberativo, maxime *tertia*, et or. *de Chersoneso*; *quatuor forenses in causis publicis*: contra Aeschinem Oratorem *de corona* (περὶ τοῦ στεφάνου) sive *pro Ctesiphonte*, et *de falsa legatione* (περὶ τῆς παραπρεσβείας); *adversus Leptinem*, et in *Midiam*, scripta tantum, non habita; denique, *in causis privatis*, *tres* in *Aphobum* tutorem suum.

De Codd. Mss. Demosthenis, quorum ingens numerus est, v. *Taylorus* in Prolegom. ad Dem. et *Harlesius* ad Fabric. T. II. p. 831 sqq. — De *editionibus*, quas recenset *Reiskius* in praefat. ad Vol. I. OO. GG. et in Vol. IX. s. Appendice critica ad Dem., notamus *principem Aldinam* Venetiis 1504 fol. — *Hieron. Wolfii*, qui Demosthenem semel graecum, bis graeco-latinum, Basileae 1549 et 1572. fol. et ter latinum edidit. — Cum Aeschine ab *Io. Tayloro* cum doctis observatt. (sed non absoluta est editio) Cantabr. 1748 et 1757. II Voll. 4. — cura *I. I. Reiskii* inter Oratores Graecos, Vol. I et II. quae textum graecum cum scholiis gr. continent, et Vol. IX-XII. inscriptis: *Apparatus Critici ad Demosthenem*, qui notas H. Wolfii, Taylori, Marklandi et Reiskii integras, Indicesque in Dem. Opera plenissimos exhibent. — Denique *Athan. Augeri* inceptam editionem una cum Aeschinis orationibus. Parisiis 1790. 4. — Quibus nuper accessit contextus graeci accurata et nitida editio Tauchnitziana, Lipsiae 1812. V tomis 12.

Selectas Dem. Oratt. ad codd. mss. recensuit, cum Scholiisque graecis et vers. lat. notisque vulgavit *Richardus Mounteney*, Londini (septimum) 1785. 8. — *Philippicas* oratt. ad Codices tum ab Reiskio et Augerio, tum a se collatos recognovit *Imm. Bekkerus*, apposita lectione Reiskiana. Berolini 1816. oct. mai. Continentur editione hac *octo* solum illae genuinae Demosthenis contra Philippum orationes, secundum temporum ordinem dispositae, omissis, quae vulgo Philippicis annumerantur, orationibus *de Haloneso*, *Philippica IV*. et *Ad Epistolam Philippi*. Orationem *adversus Leptinem* cum Scholiis veteribus, commentario perpetuo et prolegomenis doctrinae et elegantiae laude cumulatissimis edidit *Fr. Aug. Wolfius* Halae 1789. 8. — Or. *in Midiam* cum notis critis et exegeticis *G. L. Spaldingius*, Berolini 1794. 8. — Or. *pro Pace* cum notis, Scholiis et *A. Dunaei* praelectionibus *C. D. Beckius*, Lipsiae 1799. 8. — Or. *pro Corona* cum variorum notis *Th. Ch. Harlesius*, Altenburgi 1769. 8. quam denuo recognovit, et cum Taylori, Hier. Wolfii, Marklandi, al. suisque animadverss. edidit Lipsiae 1814. 8. mai. Eamdem cum Aeschinis or. in Ctesiph. recensuit *Wunderlichius* Gotting. 1810. 8. recus. 1820 ibidem, et *Imm. Beckerus*, adiectis Scholiis partim ineditis, Halae 1815. 8 mai. — *Philippicam I.*, *Olynthiacas tres*, et or. *de Pace* selectis aliorum suisque notis instruxit *Car. Aug. Rüdigerus*, Lipsiae 1818. 8.

Gallice vertit. Dem. et Aeschinis orationes *A. Augerius*, Parisiis 1777 (nuperrima editio prodiit ibid. 1804. VI. Voll. 8.) et *Claud. Gin*, ibid. 1791. 8. — *Anglice*, *Leland* et *Francis*. — *Italice*, *Cesarotti*. — *Germanice* nonnullas oratt. *A. G. Beckerus*, *F. Iacobsius* (Demosthens Staatsreden übersetzt, und mit Anmerkungen v. F. I. Lipsiae 1805. 8.) et *Wielandus* in Mus. Attico T. IV. part. II.

Supersunt in Orationum Demosthenicarum partem *Ssholia Graeca* et *Argumenta*, tum *Libanii* rhetoris, tum *incerti auctoris*. Scholia haec primum separatim vulgata ab *Aldo Manutio*, una cum *Harpocrationis Lexico in X. Oratores*, Venetiis 1503. fol., deinceps pluribus D. editionibus subiuncta, nomen mentiuntur

Vlpiani, quem nonnulli Rhetorem seu Grammaticum, Constantini Imp. temporibus florentem, fuisse, sed admodum incerta ducti coniectura, posuerunt. Continent ea notarum diversae indolis, partim fortasse e vero Vlpiano ductarum, cum aliis aliorum admixtis, congeriem, a Grammatico infimi saeculi et ordinis factam. V. *Wolfium* ad Demosth. Leptineam p. 210 sq. cf. *Io. Chapmanni* Observationes in commentarios vulgo Ulpianeos, praefixae editioni selectarum Dem. oratt. auctore *Mounteneyo*.

Dionysius Halic. de vi et sublimitate Demosthenis. — *Plutarchi* Vita Dem. — Pseudo-Plut. in Vitis X. Orator. — Photii Myriobiblon Cod. 160. 243. 265. — Libanii Encomium Demosthenis. — Eiusd. Comparatio Demosthenis cum Aeschine. — *Schotti* Vitae comparatae Aristotelis ac Demosthenis Olympiadibus ac praeturis Atheniensium digestae. Aug. Vindel. 1603. — *Lelandus.* — *Auger.* — *Iacobsius.* v. supra. — Demosthenes als Staatsmann u. Redner. Historisch-Kritische Einleitung zu dessen Werken von *A. G. Becker* T. I. II. Halae 1815 sq. 8. — *Heerenius* in Ideen etc. T. III. — *C. A. Rüdigeri* Disp. de nonnullis locis Demosthenis. Friburg. 1817. 4. — *Burnet* Lord *Monboddo* on the origine and progress of Language. London 1773-91. Vol. V*tum.* — *Rochefort* in Mem. de l'Acad. des Inscr. T. 43. — *D. Ienisch* Demosthenes. Aesthetisch-Kritische Parallele der beiden grössten Redner des Alterthums, Dem. u. Cicero. Berolini 1801, 8.

§. 93.

Facundiae et gloriae suae aemulum, in reque publica gerenda adversarium acerrimum nobilissimumque Demosthenes nactus erat *Aeschinem* Atheniensem, (a Socratico cognomine bene distinguendum), Philippi Macedonis, ad quem ab Atheniensibus missus erat legatus Ol. CVIII. 3., partes foventem, qui in Ctesiphontis illa causa victus a Demosthene Olymp. CXII. 3. Rhodum secessit exul, ad Rhetoricen docendam se applicans; hinc post Alexandri mortem, in Samum insulam profectus est, ubi haud multo post, annos natus quinque et septuaginta, diem obiit supremum. Huius *tres* ferebantur et exstant orationes genuinae: 1) in *Timarchum*. 2) *De legatione* sua ad Philippum R. cuius perfide obitae a Demosthene et Timarcho accusatus fuerat. 3) *In Ctesiphontem*, cuius rogatione Demosthenem aurea donandum corona po-

pulus decreverat. Orationem hanc, cum Demosthenis illa *pro causa Ctesiphontis*, in latinum olim sermonem libere converterat *Cicero*, *gladiatorum par nobilissimum* induxisse se professus, ut esset regula, ad quam eorum qui Attice volent dicere, dirigerentur exigerenturque orationes. Vide libellum quo versioni huic deperditae Tullius praeluserat: *De optimo genere oratorum* c. 5-7.

De Oratore hoc, cui μεγαλοφωνίαν ipse Demosthenes, *sonitum* Cicero tribuit, quoque idem *nihil arbitratur cogitari posse divinius*, sic iudicat Quintilianus: „Plenior Aeschines, et magis fusus, et grandiori similis, quo minus strictus est: carnis tamen plus habet, lacertorum minus." X. 1. 77. coll. XII. 10. 23.

In Codicibus Aeschinis orationes saepissime iunctae sunt Demosthenicis. Idem ab editoribus passim factum, ut ab *Hier. Wolfio* et *Io. Tayloro*. Cum aliis oratoribus editae sunt ab *Aldo Manutio* Venetiis 1513 fol. — ab *H. Stephano* 1575 fol. — ab *Reiskio* in Vol. III. et IV. OO. GG. qui apparatu critico Taylori et codice Helmstadiensi usus est egregio, *Scholiaque* hactenus inedita ex cod. Oxon. adiecit. — Graece, ad optimor. libror. fidem, apud Tauchnitz. Lipsiae 1813. 12. — Or. in Ctesiph. cum Demosthenis illa pro Corona rec. *Wunderlichius* Gott. 1810. 8. et *Imm. Bekkerus* Halae 1815. 8. mai.

Epistolas XII. sub Aeschinis nomine, quas manifeste spurias esse probatum ivit *Taylorus* in praefat., separatim cum variorum notis accuratissime edidit *I. S. Sammet* Lipsiae 1771. 8.

Chr. Fr. Matthaei Prolus. acad. De Aeschine oratore. Lipsiae 1770. 4. recusa in Reiskii OO. GG. Vol. IV*to*. — *Vatry* in Hist. de l'Acad. des Inscr. T. XIV.

§. 94.

Hyperidis Attici e pago Colytto, Platonis itidem et Isocratis auditoris, quem et magnum oratorem, et virum iusti, veri, libertatis ac reipublicae, pro qua plures legationes suscepit, amantissimum fuisse tradunt, adeo ut vel Demosthenem, amicum suum, acceptae ab Harpalo, Macedonum praefecto, pecuniae accusare, in

exsiliumque compellere non dubitaret,— *ne una quidem* oratio ab interitu servata est, quum, Plutarcho Photioque testibus, *duae et quinquaginta*, uno ordine iunctae, olim legerentur genuinae, quarum adhuc indices ad unum omnes supersunt; nonnullarum etiam fragmenta, ut bene longum illud et praeclarum ex oratione, qua qui in *bello Lamiaco* perierant laudaverat, servatum a Stobaeo Serm. CXXIII. p. 618. indeque repetitum a Tayloro Lect. Lys. c. III. tum duo aeque luculenta e nobili eius oratione quae *Δηλιακὸς* inscribitur, de quibus vide erudite disputantem Ruhnkenium in Hist. Crit. OO. Gr. p. 148 sq. Reisk. Huius tamen volunt esse auctoris et haberi duae orationes quae inter Demosthenicas leguntur, altera (XVII) *de foedere Alexandri cum Atheniensibus*, quam Hyperidi tribuunt Libanius Photiusque; altera *in Aristogitonem prior*, quam Hyperidi vindicandam esse, satis fidenter quidem, sed nullis certis innixus rationibus, contendit *Reiskius* in Appar. Crit. ad Dem. Voll. III. p. 1187 sqq. Deperditarum vero nulla magis nobilitata est quam oratio pro *Phryne meretrice*, impietatis (*ἀσεβειας*) accusata v. Athenaeus XIII. p. 590. Quintil. II. 15. 9. *Dulcem in primis et acutum* Hyperidem idem appellat Instit. Orat. X. 1. 77. praeeunte Cicerone de Or. III. 8., nobili loco, quo summorum oratorum studia et naturas diversas verbo designat maxime congruo: „Svavi„tatem Isocrates, subtilitatem Lysias, *acumen Hype„rides*, sonitum Aeschines, vim Demosthenes habuit. „Quis eorum non egregius? tamen quis cuiusquam ni„si sui similis?" Ceterum Hyperides simili fato, neque diverso quam Demosthenes tempore mortisve causa, traditus Antipatro post pugnam ad Cranonem Thessaliae, interiit, Olymp. CXIV. 3.

Post utriusque obitum eloquentiae laude floruit eorum aequalis *Dinarchus*, Corintho oriundus, sed Athenis educatus et Theophrasti auditor, cognomine lusorio *hordeacei Demosthenis* (*Δημοσθένης ὁ κριθινος*) olim notus, *decimus* oratorum principum, qui ab Antipatri partibus stetisse, et Polysperchontis, inter cuius familiares fuerat, insidiis periisse dicitur, propior septuagenario. Huius quatuor et sexaginta ferebantur orationes genuinae; non supersunt nisi *tres* accusato-

riae: *in Demosthenem*, quam tamen Dinarchi esse negavit Demetrius Magnes, teste Dionysio Halic. Opp. T. V. p. 631. Reisk. *in Aristogitonem* et *in Philoclem*, editae in corpore OO., ab *Reiskio* cum suis et H. Wolfii annotationibus in Vol. IV et VIII., cui etiam Io. Taylori notas et *Dionysii Halic. de Dinarcho iudicium*, variorum suisque notis illustratum, inseruit. cf. Fabricius Harles. Vol. II. p. 862.

§ 95.

Illustris etiam iisdem temporibus orator fuit *Demades* Atheniensis, Demosthenis adversarius, sed morum pravitate infamis, et a civibus suis legum violatarum plus semel damnatus. Idem cum Phocione de urbe Antipatro tradenda consensisse dicitur Nepoti Phoc. 2. *Praeter ceteros oratores facetum* dicit Cicero (Or. 26.); eiusque *nulla exstare scripta* tradit in Bruto c. 9. haud dissentiente Quintiliano II. 17. 13. et XII. 10. 49. Contra Tzetzes, vel potius rhetor, quem ille exscripsit Chil. VI. 36. 37. Demadis legisse se orationes testatur, quarum una ὑπὲρ τῆς δωδεκαετίας, qua *rerum per duodecim annos a se gestarum rationem reddidit*, Suidae etiam memorata, partim superstes legitur apud Aldum, H. Stephanum, Ianum Gruterum (Hanoviae 1619. 8.), ab Reiskio etiam vulgata in Vol. IV. OO. una cum *Hauptmanni* notis, et *dissertatione de Demade*. Cf. Ruhnkenium in Hist. crit. Orat. Gr. p. 150 sqq. Reisk Fabricius Harles. Vol. II. p. 868 sqq.

Nec silentio praetereundi sunt oratores aliquot idoneis auctoribus olim eloquentissimi habiti, ut *Aristophon* Azeniensis a Quadringentis legatus ad Lacedaemonios missus Ol. XCII. 1. *Callistratus*, Callicratis filius, cum Timotheo et Chabria dux exercitus Ol. C. 4. et Archon Ol. CVI. 2. quem, *nobilem illam super Oropo causam* perorantem, quum Demosthenes admodum adolescens, forte de via in Academiam ad forum devertens, audiret, ita motus, et captus, et delinitus esse dicitur, ut Callistratum iam inde sectari coeperit, Academiam cum Platone reliquerit, Gellio referente ex Hermippo III. 13. — *Leodamas* Isocratis discipulus, et Callistrati modo laudati adversarius.—

Eubulus Anaphlystius, maximae auctoritatis orator et demagogus, Midiae, tum Aeschinis, in iudicio de ementita legatione, adversus Demosthenem patronus, legisque perniciosae, ut, qui pecuniam theatralem in militarem convertisset, capite plecteretur, auctor. — *Hegesippus*, in republica gerenda meliorum partium studiosus, cui Critici veteres duas Demosthenis vulgo creditas tribuunt orationes, alteram de *Haloneso*, alteram *de foedere cum Alexandro*. — *Theodectes*, Platonis, Isocratis et Aristotelis discipulus, rhetor clarus et orator, cuius *Apologiam Socratis* laudat Aristoteles Rhet. II. p. 490. — *Theopompus* Chius, Isocratis discipulus celeberrimus; quem Quintilianus tradit (X. 1.), *antequam ad historiam sollicitatus esset, diu oratorem fuisse*, atque eo *in historia similiorem esse oratori*; multas autem demonstrativi et suasorii generis orationes scripsisse, auctor est Dionysius Halic. Ep. ad Pompei. p. 131. Ruhnken hist. critica orator. Graec.

§. 96.

Ad hanc usque aetatem, ut Ciceronis fert opinio (in Bruto l. c.) *succus ille et sanguis incorruptus oratorum fuit, nitorque naturalis et non fucatus.* Et alio loco (De Orat. II. 23.) „Posteaquam, exstinctis his, omnis eorum memoria sensim obscurata est et evanuit; alia quaedam dicendi molliora ac remissiora genera viguerunt. Inde *Demochares*, quem aiunt sororis filium fuisse Demostheni: tum *Phalereus* ille *Demetrius*, omnium istorum, mea sententia, politissimus, aliique eorum similes exstiterunt." *Demochares* huius, oratoris et historici insignis, iterum meminit Cicero in Bruto c. 83. „Is et orationes scripsit aliquot, et earum rerum historiam, quae erant Athenis ipsius aetate gestae, non tam historico, quam oratorio genere perscripsit." Eumdem ob nimiam et procacem linguam *Parrhesiastae* cognomen meruisse, tradit Seneca de Ira III. 23. Summi vero, quos in patria gessit, honores referuntur in Decreto Atheniensium ap. Pseudo-Plutarch. de Vitis X. Orator. p. 851. In totaque eius vita, Ruhnkenio auctore (Ad Rutil. Lup. p. 7.), nihil magis eminet atque exstat, quam quod ab avun-

culo Demosthene imbiberat reipublicae, ad popularem formam descriptae, studium tyrannidisque odium. — Cum Demochare, quamvis huic dissimilem, sed tamen Atticum et per idem tempus florentem oratorem *Charisium*, Menandri aequalem, coniungit Cicero in Bruto l. l. multarum orationum auctorem, quas aliis scribebat, quum cupere videretur imitari Lysiam. *Demetrius* autem *Phalereus*, qui anno post Alexandri mortem septimo urbi Athenarum a Cassandro praefectus (Ol. CXV. 3.), clarissimorum quos Athenae tulere oratorum agmen claudit, (*ex Atticis, qui dici possit orator, ultimum* fere esse censet Quintilianus X. 1. 80.) *primus inflexit orationem, et eam mollem teneramque reddidit*; *et suavis, sicut fuit, videri maluit quam gravis, sed suavitate ea, qua perfunderet animos, non qua perstringeret: tantum ut memoriam concinnitatis suae non, quemadmodum de Pericle scripsit Eupolis, cum delectatione aculeos etiam relinqueret in animis eorum, a quibus esset auditus.* Eumdem hinc in *medio dicendi genere* ceteris praefert idem Cicero in Orat. c. 27. Quintil. l. l.

Ex eo tempore Eloquentia, quum propriam sedem, Athenas, fracta populi libertate, reliquisset, „omnes peragravit *insulas*, atque ita peregrinata tota *Asia* est, ut se externis oblineret moribus, omnemque illam salubritatem Atticae dictionis, et quasi sanitatem perderet, ac loqui paene dedisceret. Hinc *Asiatici* oratores, non contemnendi quidem nec celeritate, nec copia, sed parum pressi et nimis redundantes: *Rhodii* saniores, et Atticorum similiores." Cic. Brut. 13. Quintil. XII. 10. Asianorum quidem oratorum princeps, idemque primus Atticae eloquentiae corruptor, fuit *Hegesias Magnes*, cum Hegesia, philosopho Cyrenaico, (Cic. Tusc. I. 34.) non confundendus: qui Charisium imitandum sibi proposuit, ineptus, ut verbis et sententiis, sic maxime orationis structura; idem historiae Alexandri M. scriptor, a Dionysio Halic. aliisque acerbe reprehensus.

§ 97.

Quamquam ad *disciplinas*, quas vocant, *severiores* sequenti demum aetate, sub Ptolemaeis, Graeco-

rum studia maxime conversa fuerint: earum tamen compluriurn semina et initia quum praecedenti quodammodo, tum eo temporis ambitu, in quo quum maxime versamur, iacta esse; nonnullas adeo, ut *Medicinam* et *rerum naturae historiam*, magna cepisse incrementa, in confesso est. Sed in toto hoc capite duo haec animis penitus infigi velim; primo, quum disciplinas vocamus, haud quaeri aut intelligi ubique debere *doctrinarum* quae nunc dicimus *systemata*, ab istis nimirum aliena temporibus, quibus in congerenda primum et excogitanda rerum et notionum materia praestantissima vel ingenia sategerint; deinde, in hac tanta veterum librorum omnis generis strage arrogans sane et lubricum videri iudicium, quo, quantum in variis disciplinarum generibus omnino profecerint Graeci, certo pronuntiare, in numeratoque habere tibi sumas.

Iam primum *divinarum rerum scientiam* a Graecis conditam nemo exspectabit, qui religionum Graecarum origines, naturam et indolem accuratius cognoverit. *Orphicae* autem, quae vocatur, *disciplinae*, etsi religionum ac sacrorum antiquissimorum notabilem partem ea contentam fuisse satis constet, vera tamen indoles, pluribus de causis, quas enumerare huius non est loci, nos latet, nec umquam ita percipi atque cognosci poterit, ut a posteriorum aetatum variis superstitionibus, commentis et interpolationibus tutum ac liberum te praestes. Notiones vero communes de Diis eorumque cultu, de rerum et hominum origine, de statuque animarum post mortem, in *vatum antiquissimorum carminibus* sparsas, primo *legumlatores* utiliter sanxerunt, mox, una cum illis quas ex Orphicorum doctrina petierant, *philosophi* in ea disciplina quam tum *Physicam*, generaliorem nempe, appellabant, variis modis explicuerunt et dilatarunt. — Nec vero, etsi civitates, exiguo plerumque ambitu contentae, legibus et institutis a viris callidis ac peritis, pro diversa reipublicae forma temperatae regerentur, *iuris scientia* alia fuit ulla, nisi quae observatione et experientia, ad vulgarem popularemque sensum accommodata, contineretur. Leges quidem et instituta et disciplinam civitatum describere mature coeperunt Grae-

ci, primo singularum, mox, *Aristotelis* exemplo, complurium simul, non Graeciae tantum, sed etiam Barbariae: cuius generis opera, *Τὰ Νόμιμα* et *Πολιτεῖαι* inscripta, ab *Aristotele*, (qui CLVIII. civitates descripserat) *Theophrasto*, *Pontico Heraclide* et *Dicaearcho* condita, non sine magno antiquarum litterarum detrimento, intercidisse supra vidimus, (§. 68—70.). Iidem philosophi, certe Aristoteles et Theophrastus, et *Menesthenes* quidam, et *Zeno Cittieus*, Stoicorum princeps, (cf. Athenaeus XI. p. 494. XIII. p. 561.) aliique, post Platonem, *Politicam* sive doctrinam de optima civitatis constitutione et administratione, tractarunt, quam cum religionum morumque doctrina et iuris ac legum civilium prudentia arctissimo vinculo connexam fuisse apud veteres, et scripta quae supersunt, et legum antiquarum fragmenta atque prooemia satis superque docent.

Eduardi Plattneri Or. de indole Iuris Antiqui, maxime Graeci.

Physica autem *generalior* (cui, praeter physiologica, inerant quae nunc in Ontologia, Cosmologia, Psychologia rationali et Theologia philosophica, sive, ut uno verbo comprehendam, in *Metaphysicis* seorsum tractantur capita; nam discrimen illud, quod nos inter physicas quaestiones et metaphysicas ponimus, antiquis Graecis erat ignotum), prouti saepe diximus, philosophiae contemplativae pars praecipua, et, ad Socratis usque tempora, fere unica fuit, donec accesserunt *Dialectica* et *Ethica* sive de moribus et officiis disciplina. Ad eam tradendam primus *Pythagoras*, quique deinceps in schola Italica floruere, *Geometriae*, *Numerorum* scientiae atque *Musices* usi sunt auxilio. Non in universa tamen rerum corporumque et naturae contemplatione substiterunt philosophi: siquidem mature res caelestes, Solis et Lunae, orbisque terrarum formam, motus, naturam, etiam phaenomenorum, quae *meteora* dicuntur, origines et caussas scrutari aggressi sunt. *Animantium* vero *corporis structuram* primi rimati esse dicuntur *Alcmaeon* Pythagoreus, *Empedocles* et *Democritus*. At nemo plenius, maiorique usus ingenii sollertia, sagacitate et doctrina, Physicam veterum explicuit, quam *Aristo-*

teles *) in *Auscultationum Physicarum* libris VIII; quatuor *de Caelo*; duobus *de Generatione et Corruptione*; in *Meteorologicorum* libris IV., in librorumque parte, qui vulgo *Metaphysica* inscribuntur: idem philosophus qui *Historiam de Animalibus*, observationis multiplicis et studii pertinacissimi aeternum monumentum, primus condidit, cui libros IV *de Partibus Animalium earumque Causis*, *de Incessu Animalium*, *de Anima*, et reliquos minoris ambitus commentarios, qui *Parvorum Naturalium* inepta denominatione vulgo comprehenduntur; denique *de Generatione Animalium* libros quinque subiecit. Vt vero de *Zoologia* et *Physiologia comparata* praeclare meruit Stagirites (nam libri eius *de Plantis* genuini interciderunt); ita *Botanicen* et *Mineralogiam* doctissimis scriptis illustravit *Theophrastus* Aristotelicus, cuius plura tamen opera, Physicam et animalium ac metallorum historiam enarrantia, temporis iniuria absumta esse constat. Vtriusque itidem, et Tarentini *Archytae*, *Democriti*, *Xenophontis*, aliorum, quos laudat *Columella* I. 1. 7., scripta de *Agricultura* et *Oeconomia* ferebantur, quod argumentum primus carmine tentaverat Hesiodus (§. 24.).

Curtii Sprengelii Historia rei herbariae. Amsterdami 1807 sq. II Voll. 8. — *Eiusdem* Versuch einer pragmatischen Geschichte der Arzneikunde T. I. p. 497–548. edit. novae. Halae 1800. 8.

§. 98.

Artis vero *medendi* incunabula etsi a *mythicis* inde temporibus et *heroum aetate* manifeste repetenda sint, vulgique superstitiones apud Graecos pariter atque barbaras gentes effecerint, ut *vates* et *sacerdotes* effatis et incantationibus aegrotorum, in Deorum templis incubantium, morbos primi sanasse viderentur: accuratior tamen medendi scientia, corporis humani naturae

*) „In indaganda enim rerum natura sagacissimus, in explicanda subtilissimus, non solum omnia fere, quae ante eum de rebus naturalibus disputata erant, collegit, excussit, recensuit, verum suo etiam studio universam naturam amplexus, tot nova attulit, ut in hac antiquae eruditionis parte ad fastigium evasisse videatur." Bouterwekii Comm. de primis philosophor. Graecor. decretis p. 2.

causarumque, ex quibus morbi gignuntur, cognitione innixa, a *philosophorum scholis*, imprimis ab *Italica* Pythagoreorum et *Eleatica recentiore*, processit. Vide *Celsum* in praefat. p. 2. Vtrisque, et sacerdotum praestigiis, et philosophorum ratiocinationibus, Medicinam, post medicos *Periodeutas* *), eripuit *Asclepiadarum* gens sive familia sacerdotalis, quae ab Aesculapio et Hercule originem suam repetens, in Aesculapii templis per Peloponnesum, maxime vero in *Co* insula et apud *Cnidios* sanandi artem, tamquam scientiam *arcanam* et *ordini suo propriam*, nec nisi *initiatis* divulgandam, multa per saecula exercuerat; donec ea, litterarum et philosophiae luce, circa bellorum Persicorum et haud multo post Peloponnesiaci tempora, in dies magis magisque per Graeciam, Italiam insulasque Asiaticas dispersa, sponte nubem, qua consulto adoperuerant se maiores sui, excussit, artisque suae praecepta non solum cuilibet discendi cupido voce scriptisque tradidit, verum etiam *novam* artis salutaris tradendae *viam* et *rationem, a sola naturae observatione et experientia* profectam, invenit, egregie excoluit, et ad omnem posteritatem stabilivit. Cuius inventi gravissimi laus imprimis debetur *Hippocratum familiae*, ex Asclepiadarum gente hac oriundae, in qua *septem* sub Hippocratis nomine medici, arte et scriptis clarissimi, ducentorum et quod excurrit annorum intervallo, exstitere, quorum longe celeberrimus iure habetur

Hippocrates, huius nominis *secundus*, gente *Cous*, primi Hippocratis nepos et Heraclidae medici filius, qui Ol. LXXX. 1. A. Ch. 460. natus, sub belli Peloponnesiaci initium maxime floruit, et secundum nonnullos circa Ol. CII. 1. A. Ch. 372. prope nonagenarius obiisse, secundum alios ad Philippi Macedonis regni initium (Ol. CV. 1.) vitam produxisse dicitur. Is, praeter alios parente Heraclide usus praeceptore, et naturae contemplationi philosophicae deditus **), relicta patria,

---

*) Ita dictos, quod per plura loca ambulando artem exercerent. V. *Kurt Sprengel* Geschichte der Arzneikunde T. I. p. 348 sqq.

**) V. Plato in Phaedro p. 270 c.

Macedoniam atque Thraciam petiisse, et Abderae, Oeni, Cardiae, inque Thaso insula plures annos commoratus, Asiae dein minoris parte septentrionali peragrata, Scythiam et regiones Ponto et Maeotidi paludi vicinas invisisse; tum in patriam reversus, docendo scribendoque artem quam ipse exercuit magnis auxisse incrementis; mox Athenas etiam frequentasse, et extrema vitae tempora in Thessalia, maxime Larissae, ubi vita defunctus esse creditur, transegisse perhibetur. Abderae fortasse Democrito innotuit, in eiusque familiaritatem sese insinuavit. Haec fere sunt, quae de Hippocratis vita, alioqui parum cognita, et hoc magis fabulosa, ex ipsis medici huius scriptis colligi et certiori fide teneri possint. Fabulis certe annumerandum videtur, quod Democritum ab insania sanasse, et Aesculapii fanum combussisse dicitur, exscriptis morborum historiis, quae in tabulis votivis exaratae, in templo Coo asservabantur.

A medicis *dogmaticis* et *empiricis*, qui utrique eum sectis suis asserere certatim studuerunt, aeque distinguendus Hippocrates, Pathologiam, praecipue Semioticam, Therapiam ac Chirurgiam insigniter perfecit. *Diaeteticae* autem primus idemque princeps auctor haberi debet, omninoque in cognoscendis, indicandis curandisque morbis diligentissimus atque sagacissimus naturae explorator fuit, eamque solam ubivis ducem ac magistram est secutus. Quo magis dolendum, *scripta* Hippocratis, *Ionica dialecto* composita, licet LXXII numerentur et supersint, *neque omnia genuina*, et *haec ipsa* quum statim a summi viri liberis, *Dracone* et *Thessalo*, generoque *Polybo*, tum multo serius a *Dioscoride* et *Artemidoro Capitone*, qui Hadriani temporibus libros Hippocratis collegerunt atque ediderunt, variis modis *mutata*, *corrupta* et *interpolata* esse. *Spurios* autem libros, ab aliis auctoribus ante vel post Hippocratis nostri aetatem, vel eiusdem cum Hippocrate nominis, vel Hippocraticae disciplinae addictis, vel auctoritatis captandae causa sub Hippocratis nomine latentibus, profectos; quorum magnum proventum, Galeno teste, Ptolemaeorum et Attalorum regum in coëmendis medici Coi operibus acerrimum fudit studium et aemulatio; — spurios hos, inquam, commen-

tarios a genuinis discernere ac separare tentarunt *Erotianus*, Neronis temporibus, et *Galenus*, medicorum post Hippocratem celeberrimus, Saec. II. post Chr. florens, qui *criticae artis* et interpretationis egregia specimina in ipsis Hippocr. operibus edidit et reliquit. Quum secundum hos, tum veterum scriptorum consensu, pro genuinis scriptis H. habentur: 1) Ἐπιδημιῶν i. e. *morborum popularium* liber I et III. 2) *Prognosticon*, princeps e Semioticis liber. 3) *Aphorismorum* sectiones VII. (octava spuriis annumeranda) concisa brevitate de morborum natura, signis, exitu, periculo, praecipientium, quae in aliis libris copiosius scripta erant ab Hippocrate. 4) περὶ διαίτης ὀξέων i. e. de ratione victus in morbis acutis. 5) περὶ ἀέρων, ὑδάτων, τόπων, *de aëre*, *aquis*, *regionibus*. 6) *De capitis vulneribus*.— Contra *spuriis*, vel de quorum *ambigitur* auctoribus, accensentur Ἐπιδημιῶν libri II. IV-VII.; *Coacae Praenotiones*, quarum pars, ut libri *de fracturis* et *de articulis*, ad Hippocratem I., nostri avum, Themistocli aequalem, a nonnullis refertur; *De humoribus*; *De Diaeta*; *De morbis l. IV.*; *De hominis natura*; Ὅρκος sive *Iusiurandum*; *Epistolae*, aliique plurimi quos recensuit doctissimus *Ackermann* ad Fabric. B. Gr. T. II. p. 568 sqq.

Hippocratis librorum *interpretes antiquos*, quorum Erotianus et Galenus meminerunt, *quinque* et *quadraginta* excitavit Ackermannus l. c. p. 599 sqq. Idem *codices mss.*, tum qui pleraque opera continent, tum singulorum librorum recensuit.— *Omnia Opera* Hippocratica *primum* prodierunt Venetiis ap. Aldum 1526 fol. Hanc editionem sequuntur *Frobeniana*, *Iano Cornario* editore, Basileae 1538 fol.; *Graeco-latina*, auctore *Hieron. Mercuriali*, qui eodem fere tempore, quo *Lud. Lemosius*, operum Hippocrateorum censurae multam dedit operam; tum *Foesianae* plures, ab *Anutio Foesio* curatae, quarum prima Francofurti 1595 fol., ultima Genevae 1657 fol. prodiit, cum vers. lat. accuratissime elaborata, et Lexico in Hippocr. utilissimo seorsum edito, quod inscribitur: *Oeconomia Hippocratis* alphabeti serie distincta etc. Francof. 1588. et Genevae 1662 fol. Post Foesium, *Hippocr.* et *Galeni* opera splendida editione iunctim vulgavit *Renatus*

Chartier, Parisiis 1679. XIII Voll. fol.; tum Hippocratem *Steph. Mack*, Vindobonae 1743-49. II Voll. fol. sed non absolvit. — Manualem curavit *I. A. van der Linden*, Lugd. Bat. 1665. II Voll. 8. recusam Neapoli 1754. et Venetiis 1757. II Voll. 4. — Hippocratis XXII Commentarii, cura *Theod. Zwingeri*, Basileae 1579. fol. — Hippocratis opuscula aphoristica, semeotico-therapeutica VIII. una cum Iureiurando, ex editione Zwingeri, Basileae 1747. 8. — *Aphorismorum* edd. ab *Almeloveenio*, *Lorry*, *Bosquillon*, *Rieger*, *Villebrune*, *De Mercy*, Aph. d'Hip. traduits sur le texte Grec, d'après la collation des Mss. (triginta amplius) de la Bibl. Impér. avec une dissertation sur les Mss. et les Variantes, Parisiis 1811 et 1817. 8. Eiusdem *De Mercy* Traités d'Hippocrate du regime dans les maladies aigues; des airs, des eaux et des lieux: traduits sur le texte Grec d'après la collation des Mss. de la Bibl. du Roi, avec une dissert. sur les Mss., les Variantes et les Obss. analytiques sur la doctrine d'Hippocrate etc. ibid. 1818. 8. — *Eiusdem* Epidémies d'Hippocr. I et III. livre; Des Crises et des jours critiques — traduits sur le texte Grec etc. ibid. 1815. 8. — *Eiusdem* Prognostics et Prorrhétiques d'Hippocr. trad. sur le texte Grec d'après la collation des Mss. etc. Parisiis 1813. et 1815. 8. — *Traité d'Hippocrate des airs*, *des eaux et des lieux*; traduction nouvelle, avec le texte grec, collationné sur deux Mss., des notes critiques, histor. et medicales, un discours préliminaire etc. par *Coray*, Paris 1800. II Voll. 8. repetita et ab auctore recognita editio cum aliis Hippocratis et Galeni libellis, ibidem 1816. 8. — Idem *de aëre*, *aquis* etc. scriptum graece cum versione Gallica nuper edidit *I. N. Chailly*, Paris. 1817. 8. cf. *Frid. Osanni* Observations etc. in *Millini* Annal. Encyclop. 1818. August. p. 338. et seorsum vulgatae 1818. 8.

Versiones operum H. *latinae* exstant *Iani Cornarii* (recusa ab *Alb. Haller* in: *Principes Artis Medicae* T. I-IV. Lausannae 1769 sqq. et 1781. IV Voll. 8.) et *An. Foesii* optima, seorsum excusa Francof. 1596. 8. — *Gallicae* cum notis et vita H. (fabulis refertissima) auctore *Andrea Dacier*, Paris. 1697. II. Voll. 8. et *Lefebure de Villebrune*, ibidem 1786. 1799. — *Ger-*

manica cum annotationibus et vita Hippocr. (a fabulis purgata) auctore *I. F. C. Grimmio*, Altenburgi 1781 sqq. IV. Voll. 8. quam contractiorem edidit *Gruithuisen* Monachi 1814. 8. — Operum quorumdam H. epitomen dedit *C. G. Grunerus* in *Bibliothek der alten Aerzte* T. I. II. Lipsiae 1781. 8.

Glossaria et Lexica in H. *antiqua* supersunt *Erotiani*, *Galeni* et *Herodoti Lycii*, iunctim edita graece et latine cum lect. var. et animadverss. ab *I. G. F. Franzio*, Lipsiae 1780. 8.

Le Clerc histoire de la Medicine, Amsterdam 1728. 4. — *I. H. Schulzii* Historia Medicinae, Lipsiae 1728. 4. — *I. C. G. Ackermanni* Institutiones historiae Medicinae, Norimb. 1792. 8. — *Kurt Sprengel* Versuch etc. vid. supra. §. 97. extr. — *Eiusdem* Apologie des Hippocrates, Lipsiae 1789. 8. — *Alb. Halleri* Bibliotheca *Anatomica* T. I. p. 15–28. *Botanica* T. I. p. 16–29. *Chirurgica* T. I. p. 7–14. *Medico-Practica* T. I. p. 29–102. — *C. G. Gruneri* Censura librorum Hippocrateorum, Breslaviae 1772. 8. *Epistolarum* quae Hippocrati vulgo tribuuntur Censura, auctore *Theod. Car. Schmidt* Ienae 1813. 8.

§. 99.

Quodsi *scholae Coae* Medici insequentes, qui *Hippocraticos* se esse atque videri voluerunt, magni doctoris sui vestigiis deinceps institissent; Medicina, dici vix potest, quanta quam exiguo temporis spatio incrementa capere debuisset; adhibito praesertim *Anatomiae* studio, quod post Coum *Praxagoram*, Ptolemaeo I. in Aegypto regnante, insigniter perfecerunt *Herophilus* et *Erasistratus*. Enimvero observationis illi et experientiae via, qua, natura duce, tutissime incesserat Hippocrates, comites subinde nactus Aristotelem et Theophrastum, (v. Galen. Meth. Med. II. p. 53.) relicta, Dialecticorum spinoso disserendi generi, et Philosophorum, super rerum naturae causis generalibus et elementis atque principiis, disputationibus totos se dederunt, artisque medicae, praecipue Physiologiae et Pathologiae praecepta modo ad Platonis et Pythagorae, modo ad Stoicorum placita accommodaturi, inutili labore Medicinae progressus mirum quantum retardarunt. Ortae hinc plures sunt medicorum *Scholae*, sive *Sectae*, e quibus antiquissima fertur

Dogmaticorum, ab ipsis summi Hippocratis filiis, *Thessalo* et *Dracone*, generoque *Polybo* condita, qui plurium inter scripta Hippocratea librorum habentur auctores *). Dogmatici hi antiquiores, a *Thessalo* inde usque ad Coum *Praxagoram*, qui circa Ol. CIX. 3. floruit, *Platonis Physicam* generalem Medicinae intulerunt. *Pythagoreorum* vero placita et sanandi methodum *Aegyptiis* frequentatam in tradenda Medicina secuti sunt *Eudoxus Cnidius*, Medicus, Legislator, Geometra, Astronomus insignis Ol. CIII. 1. A. Ch. 360. et discipulus eius civisque *Chrysippus*. Celeberrimi autem inter dogmaticos hac aetate fuere *Diocles* Carystius, paulo post Hippocratem II., qui Anatomiam et Diaeteticen maxime scriptis explanavit, quorum pauca fragmenta adhuc supersunt. V. *Grunerum* in Bibl. der alt. Aerzte T. II. p. 612 sqq. — et dictus modo *Praxagoras*, Herophili praeceptor, de Anatomia et Pathologia immortaliter meritus. v. *Sprengel* l. c. T. I. p. 482.

§. 100.

Matheseos, imprimis Arithmetices, Geometriae et Astronomiae initia, omnium scriptorum testimonio a *Thale* et *Pythagora* repetuntur, quamquam utrumque philosophum nihil scripti reliquisse communis est opinio. Vid. §. 58. Neque minus notum est perversum *Pythagoreorum* studium in inquirenda *numerorum* natura et qualitate occulta, legumque numerandi ad Physicam, morum disciplinam et theologiam applicatione positum. Cf. *Idelerus* Ueber das Verhältniss des Copernicus zum Alterthum in Mus. d. Alterth. T. II. p. 402. Quorum de numero tamen eximendi videntur qui post Pythagoram *Arithmetices* scientia clarissimi fuerunt, eiusque scholae sectatores, *Philolaus* et *Archytas* Tarentini (§. 67.), quorum fragmenta arithmetica adhuc exstant apud *Stobaeum*; Archytae praesertim libri de

---

*) Vt *Thessalus* libri *de morbis* (περὶ νούσων), et *Epidemiorum* libri II. V-VII. Eidem, vel *Draconi*, *Praedictionum* (Προῤῥητικῶν) liber secundus; *Polybo* autem libri pars *de hominis natura*, *de natura infantis*, *de Sanorum diaeta* etc. tribuitur.

Decade et *Scientia mathematica* olim ferebantur. — *Geometriae* autem *elementaris* theoremata eatenus dispersa, quorum nullum magis celebratum est quam a *Pythagora* illud inventum ac pervulgatissimum *), primus collegisse, in scientiaeque formam redegisse dicitur *Hippocrates Chius*, circa Ol. LXXXII. 3. A. Ch. 450. clarus, editis *Geometriae Elementis*, quae saeculo demum et dimidio post similis, sed multo praestantior liber *Euclidis* oblivioni tradidisse videtur. Idem Hippocrates inter Geometras refertur, qui nobilissimum de *cubi duplicatione* problema, cuius ad Geometriae perfectionem vim haud contemnendam monstravit *Reimerus* **), solvere conati sunt. Sed maiora scientia haec incrementa cepit aetate *Platonis*, qui, *Theodori* Cyrenaei discipulus, quum ipse intentissimo studio eam amplecteretur, tum familiares et disciplinae suae alumnos nactus est plures, quorum inventa geometrica celebrantur: in his Tarentinum illum *Archytam*, *Eudoxum* Cnidium, ad quem *Elementorum* Euclideorum liber *quintus* refertur auctorem, *Menaechmum*, *Dinostratum*, *Leodamantem* Thasium, Colophonium *Hermotimum*, *Theaetetum*. Quorum omnium studiis coniunctis debemus *Sectionum conicarum* aliarumque *curvarum*, *Analysis geometricae* et doctrinae *de locis geometricis* inventionem et theoriam. Prae ceteris vero *Stereometriae* studium maxime commendavit *Plato*, eamque disciplinam quatuor reliquis, quae tunc ferebantur, Matheseos disciplinis, Arithmeticae, Geometriae, Musicae et Astronomiae, *quintam* subiecit.

Gerardi Io. Vossii de universae Matheseos natura et constitutione liber, cui subiungitur Chronologia Mathematicorum. Amstelod. 1650. 4. — *I. C. Heilbronneri* Historia Matheseos universae, Lipsiae 1742. 4. — Histoire des Mathematiques par *Montucla*, editio nova Parisiis 1798 sqq. IV. Voll. 4. — *C. Bossut* Versuch. e. allgem. Geschichte d. Mathematik. Aus d. Französ, übers. m. Anmerk. u. Zusätzen von *N. Th. Reimer*, Hamburg 1804. II. Voll. 8.

---

*) Cf. Cic. de Nat. Deor. III. 36. Vitruvius IX. 1. Diog. Laërt. VIII. 12. Proclus in I. Euclid. p. 110.

**) In Historia problematis de Cubi duplicatione, Gottingae 1798.

§. 101.

In *Mechanica*, cuius actuosam partem i. e. machinarum, tum bellicarum, tum aliis ponderibus tollendis movendisque aptarum fabricam veteres Graeci pulchre callebant, primus scriptis itidem nomen meruit *Archytas*, cuius *Μηχανικὰ* citantur, et *columbae ligneae volantis* artificium laudatur Favorino apud Gellium X. 12. Minus feliciter in artis huius praeceptis tradendis versati esse videntur, quamquam *Aristotelis* quae feruntur *Quaestiones Mechanicae* docent, philosophum disciplinae huius elementa recte perspexisse. — *Poliorceticen* certe sub belli Peloponn. tempora plurium machinarum bellicarum, ut *arietis*, *testudinis*, inventione auxit *Artemon* Clazomenius, quibus, Pericle duce, in bello contra Samios primum usi esse perhibentur Athenienses. V. Diodor. Sic. XII. 28.

Tacticae prima elementa iam in Homericis carminibus expressa videre licet. Cf. *Heynii* Excursus *de Acie Homerica et Tactica Achivorum et Troianorum*; et *de Castrametatione de castrorumque munitione per Achivos facta*, in Observatt. ad Iliadem Vol. IV et V. Artem hanc deinceps perfecere duces Graecorum nobilissimi, quorum inventa tradiderunt historici, maxime *Xenophon*. Cf. *Folardus* ad Polybii vers. gallicam; et *Car. Guichard* in *Memoires militaires sur les Grecs et les Romains*, Lyon 1760. II. Voll. 8. Antiquiorum tamen de Tactica scriptorum nullus aetatem tulit: nomina certe servavit *Aelianus* qui vocatur *Tacticus*, de quo infra dicemus. Ad temporis ambitum in quo versamur referendus videtur unius *Aeneae* cognomine *Tactici* libellus qui inscribitur *Τακτικὸν καὶ πολιορκητικὸν ὑπόμνημα περὶ τοῦ πῶς χρὴ πολιορκουμένους ἀντέχειν* i. e. *Commentarius de toleranda obsidione*, ex eiusdem opere *strategico* (*Στρατηγικὰ Βιβλία* s. *Commentarii de arte imperatoria*), quo universam rei militaris scientiam complexus esse videtur, in nonnullis Codd. Mss. servatus. Auctor libri 360. a. Chr. floruisse, idemque Casaubono videtur, cuius, tamquam Arcadum ducis, virtutis ac prudentiae laude conspicui, circa tempora pugnae ad Mantineam commissae Ol. CIV. 3. meminit Xenophon. Par-

tem vero illam superstitem operis deperditi ex cod. ms. Parisino primus edidit et latine vertit *Casaubonus*, cum *Polybii Historiis*, Parisiis 1609 fol. Eidem Polybio comitem posthac dederunt *Iacobus Gronovius* Amstel. 1670. 8. *I. A. Ernestius* Lipsiae 1763. et nuper vir doctissimus *Io. Conr. Orellius*, hoc indice: *Supplementum editionis Polybii Schweigheuseranae*, continens *Aeneae Tactici Commentarium de toleranda obsidione*, ad Codd. Mssptorum et Edd. fidem recensitum, Isaaci Casauboni aliorumque et suis annotationibus illustratum; Lipsiae 1818. 8. — Ex Codice Mediceo lacunas quasdam libelli supplevit *Iac. Gronovius* in *Supplementis lacunarum in Aenea Tactico, Dione Cassio et Arriano*. Lugd. Bat. 1675. 8. — Trium Parisiensium Codd. lectiones praecipuas excerpsit *G. H. C. Koesius*, editas in *Bredowii Epistolis Paris.* Lipsiae 1812. pag. 110sqq. — Denique gallicam libelli Aeneae versionem cum commentario confecit Comes *de Beausobre* hoc indice: *Commentaires sur la defense des places d'Aeneas le Tacticien.* Parisiis 1757. II. Voll. 4.

Musicen, vocis sensu strictiore, a Pythagorae inde temporibus, Mathematicis adiungere disciplinis et Matheseos ope tradere soliti erant Graeci. Librorum tamen, in quibus artis huius elementa docerentur, exiguus fuisse traditur numerus (cf. Voy. d'Anach. c. 27. T. III. p. 69.). Antiquissimus cui tempus pepercit Tarentinum *Aristoxenum* habet auctorem, Dicaearchi aequalem et condiscipulum, de quo supra inter Aristotelicos pauca attulimus (§. 70.). Huius, praeter alia multa scripta deperdita, quorum indices descriptos vide sis apud Fabricium B. Gr. T. III. p. 639 sqq., et Mahnium in Diatriba de Aristoxeno, Amstel. 1793. 8. exstant *Ἁρμονιῶν στοιχείων* sive *Elementorum harmonicorum* libri *tres*, graece primum editi cum *Nicomacho* et *Alypio*, Musicis qui serius vixerunt, notisque illustrati ab *Io. Meursio*, Lugd. Bat. 1616. 4. dehinc multo accuratius cum nova versione lat. vulgati a *M. Meibomio*: Antiquae Musicae Auctores VII. (additis Euclide, Gaudentio, Bacchio et Aristide Quintiliano, cum Marciani Capellae, latini scriptoris, libro nono), Amstelod. 1652. II. Voll. 4. — Praeterea *tres* de *rhythmo* sive Elementorum rhythmicorum libros scripserat Aristoxenus, e

quorum secundo *duo fragmenta* e cod. ms. Veneto D. Marci primus graece edidit *Iac. Morellius* ad calcem orationis Aristidis in Leptinem, Venetiis 1785. 8. Cf. Millini Magazin Encyclop. 1814. T. V. p. 265.

Plutarchi liber *de Musica.* — *Burette* in Mem. de l'Acad. des Inscr. T. V. — *Ch. Burney* General history of Music of the Ancients. Vol. I. Loudini 1776. 4. — *I. N. Forkel* Allgemeine Geschichte der Musik T. I. Lipsiae 1788. 4. — Voyage d'Anacharsis chap. 27. — *Martini* Von den Odeen der Alten. — Plures auctores v. ap. Fabric. T. III. p. 633 sq.

§ 102.

Astrorum scientia, si a stellarum et siderum eorumque ortus et occasus ad Solem relatorum observationibus, (quas multo antiquiores fuisse quum ratio ipsa docet, tum ex vetustissimorum vatum, Homeri et Hesiodi, carminibus manifeste patet), recesseris, apud Graecos primum accuratiore studio et diligentia exculta esse videtur ab *Ionicae scholae philosophis*, cuius conditor *Thales*, ab Aegyptiis, ut putant, edoctus, plurium inventorum astronomicorum, ut observationis aequinoctiorum, Solis defectuum explicationis et praedictionis (Herodot. I. 74.), anni solaris descriptionis, denique caeli in quinque zonas partitionis, inter populares suos auctor habitus est. *Anaximandro* autem, Thaletis familiari, *Sphaerae* sive *globi caelestis* atque *Gnomonis* tribuitur *inventio*; (quam alii tamen ad *Pherecydem Syrium* (§. 58.), eiusdem scholae philosophum, referunt): cuius ope *Ecliptices obliquitatem*, *Solstitia* et *Aequinoctia* definiisse dicitur. Successit mox *schola Italica*, quam ornarunt *Philolaus*, *Archytas*, *Timaeus*, astronomicis studiis inde a *Pythagora* nobilitata. Vid. §. 67. Cf. *Aug. Boeckhii* Progr. de Platonico Systemate caelestium globorum, et de vera indole astronomiae Philolaicae, Heidelb. 1810. 4. *Eiusdem*: Philolaos des Pythagoreers Lehren nebst den Bruchstücken seines Werks. Berolini 1819. 8. Quumque ab aetate remotissima siderum observatione ad anni tempora et negotia rustica dispertienda regendaque maxime usi essent; Astronomi etiam insequentes in eo potissimum occupati fuerunt, ut Solis et Lunae motu diligenter explo-

rato, annui temporis spatium accuratius definirent, *lunarem*que cum *solari* annum subtilius componerent. Quocirca diversis temporibus annorum inventi sunt *Cycli* sive periodi, post quorum decursum, cum Sole atque Luna ad eumdem, quem cycli initio occupaverant, coeli locum redeuntibus, novilunia pariter atque plenilunia in orbem redire debere credebantur. Ita *cyclum octo annorum* (ὀκταετηρίς) reperit *Cleostratus* quidam e Tenedo insula, cuius initium Olympiadi LIX. 2. A. Ch. 543. assignatur. Alium et perfectiorem invenit *Meto* Astronomus Atheniensis clarissimus, *undeviginti* annorum (ἐννεαδεκαετηρίς), Ol. LXXXVII. 1. A. Chr. 432. incipientem, quem diu famigeratissimum, centum fere annis post, iterum emendare tentavit *Callippus*, itidem Atheniensis, 330. a. Ch. Ol. CXII. 3. invento cyclo *sex annorum et septuaginta*, sive Metoniano quadruplicato. Interea e Platonis schola inter astronomos huius aetatis imprimis innotuit Cnidius ille *Eudoxus* Pythagoreus idemque medicus, geometra et legum patriae urbis ac Mileti lator (§. 99. 100.), a quo *speculas astronomicas* Cnidi et prope Heliopolin Aegypti erectas esse accepimus, cuiusque *Octaëteris*, *Γεωμετρούμενα*, *Γῆς περίοδος*, et duo scripta astronomica, similis argumenti illa, *Ἔνοπτρον* sive *Speculum* et *Phaenomena*, posthac ab *Arato* poëta carmine expressa, in quibus corporum caelestium motus explicuerat, deque constellationibus ortuque egerat et occasu siderum, temporis quidem iniuria interciderunt, sed ab Astronomis Graecis qui supersunt frequenter laudantur. — Haud multo post, circa Ol. CXI. A. Ch. 336. floruit *Autolycus* Pitanaeus ex Aeolide, cuius exstant libri *duo de ortu et occasu siderum inerrantium*, et *de Sphaera* liber, graece editi a *Conr. Dasypodio*, Argentorati 1572. 8., latine ab *Ios. Auria* Neapolitano, Romae 1587 et 1591. 4.

Theophrasti et *Eudemi Rhodii*, Aristotelicornm, scripta *de historia Astrologica* interierunt. — Inter recentiores qui Astronomiae historiam enarrarunt, notandi: *Weidlerus* in Hist. Astron. Vitebergae 1741. 4. — *Costard* History of Astronomy, London 1767. 4. — *Bailly* Histoire de l'Astron. Paris. 1785. V Voll. 4. quorum primum veteris Astron. hist. complectitur. — *I. C. Schaubach* Gesch. d. griech. Astrou. bis auf Eratosthenes. Gottingae 1802. — *Eiusdem* Ueber die Meinungen d. Alten von unserm Sonnensystem, Meinin-

gen 1796. — *Eiusd.* Bemerkungen über die Sphäre der Alten. ibid 1797. — *Ideleri* Historische Untersuchungen über die astronomischen Beobachtungen der Alten. Berlin 1806. 8. — *Eiusd.* Untersuchungen über den Ursprung u. Bedeutung der Sternnahmen. ibid. 1809. 8. — *Idem* Ueber das Verhältniss des Copernicus zum Alterthum — in Mus. d. Alterth. Wiss. T. II. p. 399. — *Idem* Ueber den Cyclus des Meton in Abhandlungen der k. Acad. d. Wiss. in Berlin 1818. Histor. Philol. Classe p. 230.

§. 103.

Geographiae mathematicae et physicae fundamenta iecerunt iidem philosophi, quorum in physicis, geometricis et astronomicis doctrinis posita studia laudavimus: inter quos *Anaximander* tabulas geographicas primus invenisse dicitur. V. Strabonem l. p. 13 C. Diog. Laërt. II. 2. *Historicae* vero terrarum et locorum descriptionis apud Graecos *fontes* habentor poëtarum vetustissimorum carmina, Homeri maxime et Hesiodi, a quibus acceptas notiones de terrarum situ et ambitu populisque terram inhabitantibus valde mancas et imperfectas atque fabularum commentis turbatas et obscuratas, historiarum scriptores, inter quos eminent *Hecatæus Milesius, Damastes Sigeus* et *Herodotus*, utcunque emendatas, ad rerumque magis veritatem exactas, rerum gestarum narrationi inseruerunt. Interim studia geographica aliquantum adiuta sunt *peregrinationibus* terra marique susceptis, quarum descriptiones nonnullas, quae hodieque exstant, hac quam enarramus aetate lucem vidisse probabile fit. Cuius generis est *Periplus* vel circumnavigatio quam *Scylax* Caryandensis, ex Caria oriundus, circa Ol. LXVIII. 1. A. Ch. 508. teste Herodoto (IV. 44.) ad Indi fluvii ostia orasque maritimas lustrandas a Dario Hystaspis filio cum aliis iter facere iussus instituit, et sub cuius nomine vel nunc legitur *Περίπλους τῆς οἰκουμένης*, terrarum mare internum ambientium, Ponti Euxini, oraeque Libyae vel Africae occidentalis, usque ad *Cernen* insulam, descriptionem continens, *Fabricio* (Vol. IV. p. 606. Harl.), *Holstenio, Hagero* et *Sainte-Croix**) auctoribus, ad eumdem Scylacem cuius Herodotus me-

*) In Memoires de l'Acad. des Inscr. T. XLII. p. 350 sqq. coll. Examen crit. des anc. historiens d'Alex. le Gr. seconde edit. p. 730 note.

minit, referendam: a qua sententia haud multum abludit *Ukerti*, viri doctissimi, opinio, qui Scylacem nostrum Herodoti aequalem existimandum esse contendit, multumque ex Hecataeo profecisse, cuius erat *Γῆς περίοδος*, a Callimacho quidem pro libro fidei suspectae habita, sed contra dicente Eratosthene aliisque *). In diversas partes abeunt *Doddwellus*, qui Suidae auctoritate utens, Scylacem peripli nostri auctorem, *Polybio* aequalem ponit, *Mannertus*, qui belli Peloponnesiaci initio eum floruisse existimat, et *Niebuhrius*, cui aetas Scylacis anno 390 haud superior poni posse videtur (Röm. Gesch. T. I. p. 57. Not. 62.). Ceterum Peripli Scylacei assertores ante laudati opus hoc Geographiae veteris antiquissimum seriori tempore passim auctum et interpolatum fuisse haud negant; *Ukertus* etiam l. l. a *Polemone* illud Periegete, Aristophanis Grammatici aequali, fortasse *διεσκευάσθαι* coniicit. Editus est periplus hic Scylacis tum in *Corpore veterum Geographorum* cura *Dav. Hoeschelii*, Augustae Vindelicor. 1600. 8.; *Iac. Gronovii* Lugd. Bat. 1697 et 1700. 4. et *Io. Hudsoni* in *Geographiae veteris Scriptoribus Graecis minoribus*, Oxoniae 1688-1712. IV. Voll. 8. repet. Vindobonae 1806 sqq. II Voll. 8. cum notis Graecis, et Abulfedae opere geogr. Arabice et Graece, et Dionysio Perieg. cura fratrum Zozima; tum seorsum cum versione lat. et notis ab *Isaaco Vossio*, Amstelodami 1639. 4.

Eiusdem fere aetatis vel aliquanto superioris esse videtur gravissimum historiae et geographiae antiquioris monumentum, *Periplus Hannonis*, Carthaginiensium ducis, qui, Plinio teste (H. N. II. c. 67. V. c. 1.), *Punicis rebus florentissimis*, circumvectus a Gadibus, Africae (occidentalis) ambitum explorare iussus, navigationem eam prodidit scripto, quod ab auctore *Punica* lingua exaratum, serius, fortasse a Siculo quodam, in *graecum* sermonem conversum, certe in epitomen redactum, ad nostra pervenit tempora. Aetas vero Hannonis huius incerta. Quem quum alii He-

---

*) Vid. *Ukerti* Untersuchungen über die Geographie des Hecataeus und Damastes. Vimariae 1814. 8. p. 24 sq.

rodoto longe superiorem, alii Alexandri Macedonis temporibus aequalem fuisse velint: nobis tamen maxime probatur ratio *Mannerti* et *Hugii*, qui ante Scylacem, priorum regum Persicorum aetate eum floruisse suspicantur. *Codices* peripli Hannonis aeque parvo exstant numero quam Scylacis. *Editiones* precipuae sunt: *Abrah. Berkelii*, graece et latine, ex *Conr. Gesneri* versione, una cum Stephano Byzantio, Lugd. Bat. 1674. 12. — *Hudsoni* in Geographis Graecis minoribus Vol. I. — cum versione *hispanica* et copioso Commentario *Petri Rodiguez Campomanes* in: *Antiguedad maritima de la Republica de Cartago*, Madriti 1756. 8. Cf. Harles. ad Fabric. T. I. p. 37. — cum vers. *anglica* notisque a *Thoma Falkoner*, Oxoniae 1797. 8. — denique *I. L. Hugii* editio c. annotatt. et introd. Friburgi 1808. 4.

Commemorandus etiam *Pytheas* Massiliensis, qui Alexandri Macedonis circiter temporibus floruit, primusque Geographorum fuisse videtur, qui astronomicas rationes ad orbis terrarum tunc noti descriptionem universam adhiberet. Massilia profectus, tota Europae occidentalis ora circumnavigata, in mare adeo Balticum pervenisse dicitur. Sed *peripli* quem scripsit deperditi non sunt nisi fragmenta servata a Strabone, Plinio aliisque; in quibus, inter multa fabulosa, ut de insula *Thule*, quam alii Islandiam, alii de Norvegiae ora septemtrionali interpretantur, haud pauca tamen veritatis reperiuntur vestigia.

At peregrinationum hoc et navigationis studium nullo magis tempore increbruit, quam quo Alexander contra Persas Indosque profectus erat. Ex quo tot periplorum et terrarum descriptionum, tot de rebus Indicis scriptorum numerus succrevit. In quibus nobilissimi sunt *Daïmachus*, *Megasthenes*, *Onesicritus*, quorum tamen cum innumeris aliis scripta, miraculorum et fabularum plenissima, interciderunt. Ipse Alexander, naturae curiosus, navigationem per Indiae oram instituit, et *Nearchum* (non Onesicritum, unius tantum navis praefectum, ut perperam, ante Plinium, refert Seneca de Benef. VII. 2. a Ruhkopfio iure reprehensus) classis praefectum A. Ch. 326. A. in Oceanum Indicum misit. Cuius Periplum saeculo IIdo post

Chr. *Arrianus* in *Indica* sua magnam partem transscripsit, et hinc editum, praefixa H. Doddwelli dissertatione, vulgavit *Io. Hudsonus* in Geographis Graecis minor. T. I.; tum separatim *F. Schmiederus*, Halae 1798. 8. doctissimo autem commentario illustravit *William Vincent* in: *The Voyage of Nearchus from the Indus to the Euphrates, collected from the original Iournal preserved by Arrian etc.* Londini 1797 et 1800. 4. posthac edita cum contextu Graeco versione Anglica: The Voyage of Nearchus and the Periplus of the Erythrean Sea, translated from the Greek by William Vincent. Oxoniae 1809. 4.

Iohn Blair History of the rise and progress of Geography. London 1784. 8. — *Conr. Mannert* Geographie der Griechen u. Römer T. I. Norimb. 1799. 8. — *De Gosselin* Geographie des Grecs, Paris 1790. 4. — *Eiusdem* Recherches sur la Géographie systématique et positive des Anciens, ibidem 1790. II Voll. 4. — *M. C. Sprengel* Geschichte d. geograph. Entdeckungen, Halae 1792. 8. — *W. Robertson* Disquisition concerning the knowledge, which the Ancients had of India, London 1791. 4. — *A. H. L. Heerenii* Commentatio de Graecorum de India notitia Pars I. II. Gottingae 1791. 4. — *Eiusdem* Ideen über die Politik, den Verkehr und den Handel der vornehmsten Völker der alten Welt, Gottingae 1815. V Voll. 8. — *Buache* Mémoire sur les navigations des Anciens. — *I. H. Voss* Alte Weltkunde. 4. — *Schoenemanni* Commentationes de Geographia Homeri, Gotting. 1787. 4. et de Geogr. Argonautorum, ibid. 1788. 4. — *Iames Rennel* Geographical System of Herodotus, London 1800. 4. — *F. A. Ukert* Geographie der Griechen u. Römer von den frühesten Zeiten bis auf Ptolemaeus T. I. P. 1. et 2. Vimariae 1816. 8. — *Eiusdem* Ueber die Art der Griechen u. Römer die Entfernungen zu bestimmen, und über das Stadium. Vimariae 1815. 8. — *Ioachima Lelewela* Badania Starożytności we względzie Geografii, Vilnae 1818. 8. — Nunciatur *F. A. G. Spohnii* Geographia Graecorum fabulosa, III Voll. c. tabb. geogr., Lipsiae oct. — De *Scylacis* et *Hannonis* Periplis consulendi *De Sainte-Croix* in Mem. de l'Acad. des Inscr. T. 42. — *Bougainville* ibidem T. 26 et 28. — *Mannert* l. c. T. I. p. 46-87. — *F. M. Vierthaler* in *Beyträge zur Geographie*, Pars II. Salisburgi 1798. 8. — *Hugius* in Introduct. ad Hannonis Periplum.

§. 104.

Denique per hanc aetatem Geographis accensendi *Eudoxus* Cnidius, saepe iam nobis laudatus (§§. 99. 100. 102.), propter *Γῆς περιοδον* i. e. orbis terrarum descriptionem, Geographis et Historicis veteribus frequenter commemoratam; — et *Dicaearchus* Siculus, Aristote-

lis discipulus, Ciceroni tantopere probatus scriptor, quem alternatim *delicias suas*, *Peripateticum magnum et copiosum*, *magnum et luculentum hominem et civem, virum mirabilem* et *ἱστορικώτατον* appellat, de cuius scriptis historicis et philosophicis, quae fortuna nobis invidit, supra egi §. 70. extr. Huc pertinent, praeter librum deperditum: *Καταμετρήσεις τῶν ἐν Πελοποννήσῳ ὀρῶν* i. e. *Montium Peloponnesi dimensiones*, cuius nonnulla fragmenta occurrunt*), et in mentem venisse videtur *Plinio* H. N. II. c. 65. **), *duo* opera, quorum fragmenta supersunt: alterum *iambicis versibus* *Ἀναγραφὴν τῆς Ἑλλάδος* sive *descriptionem Graeciae* continens; alterum soluta oratione *Βίος Ἑλλάδος* inscriptum, h. e. *de vita Graeciae*: quo titulo regiones, sedes et domicilia, vitaeque rationem, instituta et mores Graecorum, *specie itinerarii*, descripta intelligi voluit; quemadmodum M. Terentii Varronis Romani libros *De vita populi Romani* inscriptos novimus, monente *Schweighaeusero* ad Athenaeum XIII. p. 557 B. Cf. Porphyr. de Abst. IV. 2. p. 295. ed. Rhör. Ex *illo*, *Ἀναγραφὴν* dico, quod ad Theophrastum scriptum esse primus indicat versus, quoque tabulas suas geographicas, eidem oblatas (cf. Diog. Laërt. V. 51.), illustrasse videtur Doddwello, *centum* amplius versus adhuc leguntur, satis quidem illi ieiuni, nec illa aetate, nec talis auctoris nomine digni; quam nuperrimi reliquiarum harum editoris, *Marxii*, sententiam lubens amplector. Cf. Hemsterhusium ad Luc. Dial. Mort. p. 410 sqq. *Huius*, de Vita Graeciae, in *tres* libros olim divisi, quod fortasse Cicero tantopere commendavit Attico suo Epp. II. 2. coll. VI. 2. et XIII. 39. insigne fragmentum servatum est, quod et rerum memorabilium copia, et sermonis concisa brevitate atque elegantia mirifice detinens lectorem, totius operis desiderium restinguere

---

*) Vid. Ukerti Hist. Geogr. vet. l. 1. p. 114.

**) „Globum tamen (terram) effici mirum est in tanta planitie maris camporumque. Cui sententiae adest *Dicaearchus*, vir in primis eruditus, *regum cura permensus* montes, ex quibus altissimum prodidit Pelion MCCL passuum ratione perpendiculari, nullam esse eam portionem universae rotunditatis colligens." Quae ultima verba mendosa esse, et medicam manum exspectare, in confessum venit.

nequit. Denique breviusculum quoddam Fragmentum *de Monte Pelio*, ab Holstenio in cod. Reg. Paris. inventum, quod Hudsonus in Geographor. minor. Vol. II. Oxon. 1703. primus vulgavit, incertum, fueritne pars maioris operis descriptionis Graeciae, an eius quod paulo ante, Suida auctore, commemoravimus: *Καταμετρήσεις τῶν ἐν Πελοποννήσῳ ὀρῶν*. Paucissimas has Dicaearchei ingenii ac doctrinae reliquias cum Is. Casauboni annotationibus primum edidit *H. Stephanus* Parisiis 1590. 8. quam editionem recudi iussit *Iac. Gronovius* in Thesauri Antiquitatum Graecarum vol. XI. Eaedem porro leguntur in Geographorum corpore cura *Hoeschelii*, et *Hudsoni* Vol. II. cum latina vers. notisque; nuper vero emendatius edidit notisque illustravit *M. Marxius*, hoc indice: *Dicaearchi* Peripatetici *Βίος Ἑλλάδος* aliaque Fragmenta Geographica emendata atque illustrata a M. M. Insertus libellus est Fr. Creuzeri Meletematum e disciplina antiquitatis Parti tertiae. Lips. 1819. 8. pag. 171-210. — Eodem anno Dicaearchi Fragmenta haec, *Lucae Holstenii* curis olim illustrata, cum Hannonis Periplo aliisque scriptis geogr. e bibliotheca Barberina edidit *W. Manzi* hoc indice: *Δικαιάρχου τ. Μ. Ἀναγραφὴ καὶ Βίος Ἑλλάδος. Ἄννωνος περίπλους Λιβύης. Νικηφόρου τοῦ Βλεμμίδου Γεωγραφία συνοπτική. Τοῦ αὐτοῦ ἱστορία περὶ τῆς γῆς ἐν συνόψει.* Cum Lucae Holstenii lucubrationibus ad priora duo opuscula. Accesserunt ad ceteros Geographiae auctores Holstenii item notulae non antea editae. Haec omnia cura et studio *Gulielmi Manzi*, Romae 1819. 4.

H. Doddwelli Dissertatio de Dicaearcho. — *Hagerus* in libro germ. qui inscrib. *Geographischer Büchersaal*, Chemnitii 1765. 8. Voll. II. p. 422 sqq. — *Bredovii* Epistolae Parisienses p. 14.

§. 105.

De *Artibus*, tum elegantioribus, ut Architectura, Pictura, Sculptura, tum sellulariis opificiisque (*τέχναι βάναυσοι* vel *βαναυσικαί*) quidquid scriptorum Graeca antiquitas hac et insequenti aetate litterarum Graecarum viderat, communi tot operum Graecae doctrinae

et diligentiae naufragio funditus periisse, quis ignorat? Auctorum nomina tantum, passim etiam librorum indices servarunt *Vitruvius* in prooemio lib. VIII. de Architectura, *Ausonius* in Mosella v. 300 sqq. *Plinius* in scriptorum quos secutus est censu, Historiae Naturalis suae libris XXXIII – XXXVII praefixo; *Aristoteles* de Rep. I. c. 7. Cf. *Iunium* de Pictura Veterum. Rotterdam. 1694. Fol. *Heynii* Antiquarische Aufsätze T. II. p. 76 sqq.

ADDENDA ET CORRIGENDA.

§. 7. pag. 5. lin. 5. Adde:
Codices Mss. et impressi cum notis mss. olim D'Orvilliani qui in Bibl. Bodleiana apud Oxonienses adservantur (editore *Thom. Gaisfordio*) Oxonii 1806. 4. — Catalogus sive notitia Manuscriptorum qui a cel. *E. D. Clarkio* comparati in Bibl. Bodleiana adservantur. Pars prior. Inseruntur Scholia quaedam inedita in Platonem et in Carmina Gregorii Naz. Oxonii 1812. 4 mai. Pars posterior ibid. 1815. 4. (editore *Th. Gaisfordio.*)

§. 12. p. 10. l. 18. Hermanno assenserunt *Iacobsius* et *Wolfius*, cuius haec sunt verba (Anal. Litter. T. II. p. 502 not.). „Argonauticorum carmen, quod in rebus, sententiis, dictionibus, tot mirifica, singularia, insolentia, absurda habet, quae quidem a pluribus doctorum diu ad antiquam simplicitatem et vetustatis robiginem patienter trahebantur, ex Alexandrino vel etiam superiore aevo ad postrema et Christiana tempora deturbandum esse, tam probabilibus argumentis demonstrarunt Hermannus et Iacobsius, vix ut exorturus videatur, qui in eorum sententiam non concedat nobiscum". *Iacobsii* Diss. de scriptoris aetate addita est Ukerti Geographiae Graecorum et Rom. Vol. I. P. 2. p. 351 sqq.

Ibidem p. 11. l. 13. Adde: Recherches historiques et critiques sur les mystères du Paganisme par *Sainte-Croix*. Seconde edition revue et corr. par *Silvestre de Sacy*, Paris. 1817. T. II. Bouterwekii Commentatio a me laudata legitur in Comm. Soc. Reg. Gott. Recentiorum Tomo II. Gottingae 1813. 4.

Ibidem p. 12. l. 2. Adde: *Dietsch* Dreissig Orphische Hymnen. Nürnberg 1820. 8.

§. 20. p. 23. l. 17. Adde: Scholia antiqua in Homeri Odysseam e codd. biblioth. Ambrosianae Mediolan. ab Angelo Maio eruta emendatius edidit, notulis illustravit, et Scholior. Harleianorum excerptis Porsonianis auxit *Phil. Buttmannus*. Acc. Variae Lectt. in Iliadem e cod. Ambrosiano antiquissimo ab eodem Maio in lucem protractae. Berolini 1820. 8 mai.

Ibidem p. 24. l. 12. Adde: *Fr. Thierschii* De Scholiis Townleianis in Iliada eorumque ad Victoriana ratione — in Actis Philologor. Monacens. T. II. Fasc. IV. p. 561 sqq.

§. 21. p. 25. lin. 11. Heynianae Iliadis editionis Volumen IX. *Indices* continens a *Fr. Eberto* confectos, quod in Cat. Lips. Nund. temp. A. 1819 et 1820 edito inter libros propediem vulgandos nunciatur, an lucem iam viderit, ignoro.— In eodem Catal. a. 1819. inter futuras editiones renunciatur *Homeri Ilias cum Paraphrasi Scholiisque omnibus* ex recens. *Imm. Bekkeri*, Berolini, 8 mai.

Ibidem p. 25. l. 19. Adde: Homeri Carmina. IV tomi. Lipsiae ap. Weilium 1820. 8 min.

Ibidem p. 25. l. 21. Excerpta *Mülleriana* denuo et emendatius edidit *A. Weichert* 1818. II. Voll. 8 mai.

Ibidem lin. 27. *Hageri* editio Odysseae *quartum* prodiit Chemnitii 1819 sq. 8. Carmina Homerica autem opera et studio *Rich. Payne Knightii*, in eadem pag. paulo inferius commemorata, denuo lucem videre Londini 1820.— Quae mox ibidem de Fragmentis Iliadis et Picturis a doctissimo *Maio* e cod. Ambros. edendis narrantur, delenda sunt, in eorumque locum nunc ipsius operis praestantissimi iam editi index describendus: *Iliadis Fragmenta antiquissima cum Picturis. Item Scholia vetera ad Odysseam et Didymi Alexandrini Marmorum et Lignorum Mensurae. Edente Angelo Maio.* Mediolani Regiis Typis MDCCCXIX. Fol. max.

§. 22. p. 27. l. 16. Adde: *Homer's Hymnus an Demeter*, mit einer deutschen metrischen Uebers. zur Seite des Griech. Textes, u. ausführlichen, über den Zweck, den Gehalt und das Verhältniss dieses Hymnus zu den Eleusin. Mysterien sich verbreitenden Wort-u. Sacherklärungen von *F. K. L. Sickler.* Hildburghausen 1820. 4.

Ibidem p. 28. l. 8. Adde: *Βατραχομ. Ὁμηρ.* Für Anfänger mit Zurechtweisungen u. einem Wortregister versehen von *Klein.* Hildburghausen 1820. 8.

Ibidem lin. 28. *Köppenii* Animadversiones ad Iliadem germ. serm. scriptas tertium edere coepit desideratissimus *Ruhkopfius* T. I. Hannoveri 1820. 8. — *Ibidem* Spohnii et Rennelii de agro Troiano scriptis laudatis adde: *Charles Parry* A critical examination of certain modern opinions respectives the Troad and the descriptions of Homer — in Classical Iournal. London 1817. T. XV. Nr. 29.

Ibidem pag. 28. extr. Adde: *I. H. E. Rautenberg* Homerische Fibel. Etymologischer Cursus. Schnepfenthal 1816. 4.

§. 23. p. 30. l. 23. Adde: Ill. Com. *Ouwaroff* Ueber das Vor-Homerische Zeitalter. Ein Anhang zu den Briefen über Homer und Hesiod von G. Hermann u. Fr. Creuzer. St. Petersburg. 1819. 8. mai.

§. 24. p. 32. l. 24. Adde: Kadmus oder Forschungen in den Dialekten des Semitischen Sprachstamms zur Entwickelung des Elements der ältesten Sprache und Mythen der Hellenen. Erste Abtheilung. *Erklärung der Theogonie des Hesiodus* von Dr. *Friedrich Sickler.* Hildburgh. 1818. 4.

§. 27. pag. 34. lin. 3. Notitiam Codicum Mss. Venetorum Hesiodi, in qua Trincavellianae editionis fontes ostenduntur, dedit *Iac. Morellius* in F. A. Wolfii Analectis Litterariis T. II. p. 263 sqq. cuius notitiae Auctarium subiecit *B. Kordesius* ibidem p. 270–74.

Ibidem ead. pag. l. 27. Adde: *Hesiodi Opera et Dies.* Recensuit, variis lectt. et Scholiis ineditis instruxit *F. A. Guil. Spohn.* Acc. Epist. crit. ad G. Hermannum et G. H. Schäferum. Lipsiae 1820. 8 mai. — *Hesiodi Opera et Dies.* E veterum Grammaticorum notationibus et optimis libris mss. recensuit *F. A. G. Spohn.* Editio minor in usum Scholar. et Academ. Lipsiae 1819. 8.

Ibidem ead. pag. lin. 28. Adde: *Hesiodi Theogonia.* Edidit *C. Fr. Heinrichius.* Acc. VV. LL. ex Brunckii recens. inedita et ex VII. Codd. Mss. collatis, Bonnae 1819. 8 mai.

§. 28. p. 36. l. 1. Pro *Augia*, corrupto huius poëtae nomine, *Hagiam* Troezenium in Cod. Veneto Iliadis a Villoisonio edito, qui unus fere egregia Procli fragmenta, carminum Cyclicorum memoriam accuratiorem exhibentia, servavit, legi docuit doctissimus *Thierschius* in Actis Philologor. Monac. T. II. p. 583 sqq.

Ibidem p. 37. l. 3. Adde: *Fr. Thierschii* Schedae criticae de rebus quae ad Epopoeos Graecorum spectant. Pars prima, inserta Actis Philologr. Monac. T. II. Fasc. IV. E Schedis his huc pertinet caput secundum, inscriptum: *Loci e Chrestomathia Procli, in quibus de Homeri vita et de carminibus Cyclicis agitur, e Veneto et Monacensi codicibus emendati* p. 572–590.

§. 32. p. 44. l. 13. Klotzium maxime secutus est nuper *C. Chr. Stockius* in: Kriegslieder des Tyrtaeus, mit e. neuen metr. Uebers. u. histor. Einleitung, wie auch mit Wort- u. Sacherklärungen zum Schul- u. Selbstgebrauch, Lips. 1819. 8.

Ibidem ead. pag. lin. 19. Ad Tyrtaei Elegiam I. (*Τεθνάμεναι γὰρ κ. τ. λ.*) cf. *Ev. Wassenbergii* Dissert. altera de traiectionibus in Novi Test. contextu saepe necessariis cap. 2. praemissa Tomo II. libri qui inscribitur: Selecta e Scholis L. C. Valckenarii in libros quosdam N. T. Amstelod. 1817. 8 mai.

§. 34. p. 46. l. 13. Verbis „constans et verisimillima est opinio" adiicias: quam tamen nuper impugnavit *W. E. Weberus* in *Philologischen Beiträgen aus der Schweiz* T. I. 7. Turici 1819. 8, Idem de poësi gnomica et Theognide alio loco accuratius scripturum se esse declarat.

Ibidem p. 47. l. 1. Inscriptum est *primum* volumen hoc: *Poëtae minores Graeci.* Praecipua lectionis varietate et indicibus locupletiss. instruxit *Tho. Gaisford*, Oxoniae 1814. *Tria* quae deinceps prodiere volumina suos prae se ferunt indices, nempe Vol. II.: *Theocriti, Bionis* et *Moschi Carmina Bucolica* ex recens. L. C. Valckenarii. Varias codd. mss. lectiones adiecit Thom. Gaisford. ibid. 1816. — Vol. III. *Scholia ad Hesiodum* e codd. mss. emendavit et supplevit Th. G

ibid. 1820, — Vol. IV. *Scholia ad Theocritum* e codd. Mss. etc. ibid. 1820. 8 mai.

Pag. 53. lin. 2. corrigas: Dicacitatem *vero* Archilochi etc.

§. 42. p. 66. l. 10. a fine. Minus accurate scripsi, *tres* tomos Boeckhianae Pindari editionis iam prodiisse. *Primus* enim, in duas partes divisus, contextum Graecum, Commentarios metricos et Notas criticas complectitur. *Secundi* vero *Pars prima*, Scholia Graeca integra continens, demum insecuta est Lipsiae 1819. Böckhianam Graeci contextus constitutionem, maxime vero metricam dispositionem, novae suae editionis et versionis fundum fecit *Frid. Thierschius*, nuper vulgatarum hoc indice: *Pindarus Werke, Urschrift, Einleitung, Uebersetzung in den Pindarischen Versmaassen u. Erläuterungen, Leipzig 1820. II. Theile* 8 mai.

Ibidem, ead. pag. lin 9. a fine adde: Pindari Carmina Graece cum lect. var. et Notis. Recensuit *C. W. Ahlwardt*. Editio minor. Lipsiae 1820. 8 mai.

Ibidem, ead. pag. lin. 5 a fine addas: Pindari duodena Carmina Graeco-latina editore *Deubero*, Friburg. 1819. 12.

Ibidem, p. 67. l. 5. haud omittendus erat liber singularis *Kuithanii*: *Versuch eines Beweises, dass wir in Pindars Siegeshymnen Urkomoedien übrig haben* u. s. w. Lips. 1808. 8.

Pag. 76. lin. 21. pro *tribuuntur* Parmenidi legendum *tribuunt* Parm.

§. 54. p. 90. l. 2. primum corrige 1778 pro 1776. Dein lin. 4. post verba „a se recognitum 1812. 8." inseras: Cui nuper accessit *Volumen secundum*, continens *Laurentii Vallae interpretationem latinam* Herodoti Historiarum *emendatam, cum Indicibus* Lips. 1820. 8 mai.

— p. 91. l. 4. Adde: Die Vorhalle Europaeischer Völkergeschichten vor Herodotus, um den Kaukasus und an den Gestaden des Pontus. Von *Karl Ritter*, Berolini 1820. 8.

§. 55. p. 92. l. 17. Adiicias: Lipsiensis haec Thucydidis editio cum auctario observationum nuper repetita est Londini, hoc indice: Thuc. de B. P. l. VIII. c. vers. lat. Scholiis Graecis et VV. DD. animadverss. Ex edit. Gottleberi et Baueri. Acc. Commentarii a *T. F. Benedicto* conscripti et *E. F. Poppo* Observationes criticae. Londini 1819. IV Voll. 8 mai. — Quae mox a Viro modo laudato demum nunciata Thucydidis editio commemoratur, eius prior pars iam vidit lucem, sic inscripta: *Thuc. de B. P. P. libri VIII. De arte huius scriptoris historica exposuit, eius Vitas a veteribus Grammaticis conscriptas addidit; Codicum rationem atque auctoritatem examinavit; Graeca ex iis emendavit; Scripturae diversitates omnes, Chronologiam, Commentarios rerum Geographicorum, Scholia Graeca et Notas tum Dukeri omnes atque aliorum selectas, tum suas, denique Indices rerum et verbor. locupletiss. subiecit* E. F. Poppo. Vol. I. Lipsiae 1820. 8 mai.

Thucydidis editio *Graeca* a *Neophyto Duca*, cu-

ius alio loco p. 111. not. obiter mentionem feci, curata Vindobonae 1805 sq. X. Voll. 8 mai., praeter translationem *Neo-Graeco* sermone compositam, *nono* vol. Lexicon Geographicum et Historicum et XXI Epistolas Themistoclis nomen prae se ferentes, *decimo* autem *Indicem verborum*, omnium qui exstant plenissimum exhibet, additis insuper tabb. geogr. aliisque figuris in aere incisis.

Ibidem, ead. pag. l. 8 a fine. Tauchnizianae editioni adde *Weigelianam* Lipsiae 1820. II. Voll. 8 min.

Ibidem p. 93. l. 14. Adde sis: *Ι. Α. Γ. Ροστ Σχόλια εἰς Θουκυδίδην καὶ δύο Δημοσθένους λόγους* etc. Heidelb. 1819. 8 mai. — tum *Franc. Goelleri Observationes in Thucydidem*, insertae actis Philologor. Monacens. T. II. Fasc. 2. p. 205–257. — denique: *Zur Geschichte Hellenischer Staatsverfassungen*, hauptsächlich während des Peloponnesischen Krieges. *Bruchstück einer historisch-politischen Einleitung in das Studium des Thucydides* von *Friedrich Kortum*, Heidelberg 1821. 8.

§. 56. p. 95. 96. *Xenophontis* editionibus, tum omnium operum, adiicias *Weigelianam* Lips. 1820. IV Voll. 8. min. tum *Anabasis Cyri*, Halensem auctore *Langio*, 1820. 8.

§. 60. p. 106. l. 23. De dicto Heracliteo *siccam animam esse optimam* nuper docte disseruit *Astius* ad Hermiae Schol. in Platonis Phaedrum p. 206.

§. 65. p. 118. l. 26. Editionis *Astianae* omnium operum Platonis *Tomus secundus* Theaetetum, Sophistam et Politicum continens, prodiit Lipsiae 1820. 8 mai.

— ead. pag. l. 8 a fine. *Wolfiani* Delectus Dialogorum Platonis in usum Gymnasiorum repetita est editio Berolini 1820. 8.

— pag. 119. lin. 2. *Altera* editio emendatior libror. de Rep. auctore *Fr. Astio* prodiit Ienae 1820. 8 mai. — Ibidem lin. 19. adde: *Platonis Philebus* Recensuit, prolegomenis et commentariis illustravit *G. Stallbaum*. Acc. Scholia Olympiodori in Philebum e cod. Cizensi nunc primum edita Lips. 1820. 8. mai. — *Eadem pag.* lin. 8. adde: *Platonis Phaedon*. Accedit varietas lect. et brevis annotatio cura *I. D. Körneri* Züllichaviae 1820. 8.

— pag. 121. l. 2. Plenus libri index est: *Initia Philosophiae ac Theologiae ex Platonicis fontibus ducta*, sive Procli Diadochi et Olympiodori Commentarii e. s. p. Cf. Procli Opera ex ed. *V. Cousinii* T. II. Parisiis 1820. — Paulo post lin. 6. commemoranda erant *Excerpta ex Procli Scholiis in Cratylum Platonis* quae primum edidit *I. F. Boissonadius* Lipsiae ap. Weigel. 1820. 8 min. (Scholiorum Graecorum T. I.) — tum *Scholia Olympiodori in Philebum* e cod. Cizensi primum edita una cum ipso dialogo Platonis a *G. Stallbaumio*, paulo ante a me laudata.

Ibidem lin. 9 a fine addas: *G. A. Blumii De Platonis liberorum educandorum disciplina*, Halae 1818. 4 mai. — et lin. 6 a fine: ***Die Platonischen Mythen von Dr. M. Marx*** —

in *Eleutheria oder Freyburg. Litterarische Blätter* T. II. Fasc. 2. et 3.

Ibidem p. 122. l. 29. Adde: *Schneideri iunioris* Disputatio de locis nonnullis *Phaedri* Platonici Vratislav. 1819. 4. Mox lin. 12 a fine: *Observationes in Platonis Menexenum* auctore *Io. Frid. Wagnero*, quae leguntur in libro germ. *Kritische Bibliothek für's Schulwesen* IIter Iahrg. (1820) 3tes Heft p. 232 sqq. et *Notulae quaedam in Platonis Menexenum* ex Class. Iourn. Nr. XXIV. Dec. 1815. p. 415. in eiusdem Bibl. Crit. Scholast. Fasc. VIto. p. 471. descriptae.

§. 67. p. 124. med. Nuper prodiit *Tentamen de Archytae Tarentini vita et operibus*. Hafniae 1820.

§. 68. p. 129. l. 26. lege: cum Commentario *Car. Zellii*, Heidelb. 1820. II Voll. 8 mai.

— pag. 130. lin. 11. corrige: Fr. Niklas *Titze*.

§. 79. p. 156. l. 10 a fine. Tres Brunckianas editiones nuper compilavit editor anonymus hoc indice: *Sophoclis quae exstant omnia, cum veterum Grammaticorum Scholiis, superstites Tragoedias septem ad optimor. exemplarium fidem recensuit, versione et notis illustravit, deperditarum Fragmenta collegit R. F. Ph. Brunck. Acc. Excerpta ex varietate lectionis, quam continet editio Erfurdtii, Demetrii Triclinii Scholia metrica et Notae ineditae Car. Burneii. T. I. II. III. Londini 1819. 8.*

— pag. 156. extr. dele *et*. mox pag. 157. lin. 1. post 1819. adde: „quintum *Trachinias*, ibid. 1820."

— pag. 158. lin. 8. adde: *Tr. Fred. Benedicti* Observationes in VII Sophoclis Tragoedias. Lipsiae 1820. 8 mai.

Ibidem lin. 15. addas: *Ueber des Sophocles Aias.* Eine kritische Untersuchung, nebst zwei Beilagen von *Fr. Osann*, Berlin 1820. 8.

§. 80. p. 161. l. 24. Adde: *Euripidis Phoenissae* cum Scholiis Graecis. E recens. Valckenarii edidit, varietatem lect. indicemque verborum copiosiss. adiecit *Chr. G. Schützius*. Editio secunda et aucta, Halae 1820. 8.

— ead. pag. lin. 3 a fine addas: *Euripidis Hecuba et Phoenissae* in usum Scholar. accurate editae et illustratae. Adiecta est Elementorum metricae disciplinae succincta expositio secundum G. Hermanni rationem, Stendal 1820. 8.

§. 83. p. 172. l. 17. *Aristophanis Aves* nuper textu recognito in usum Scholar. edidit *Aug. Sanderus*, Hamm. 1820. 8.

— ead. pag. lin. 30. Nunciatur versio germ. metrica Comoediarum Aristophanis auctore I. H. Vossio propediem proditura: *Aristophanes Lustspiele von Hofrath I. H. Voss. Mit erläuternden Anmerkungen von seinem Sohne, dem Prof. Voss. III. Bände.*
